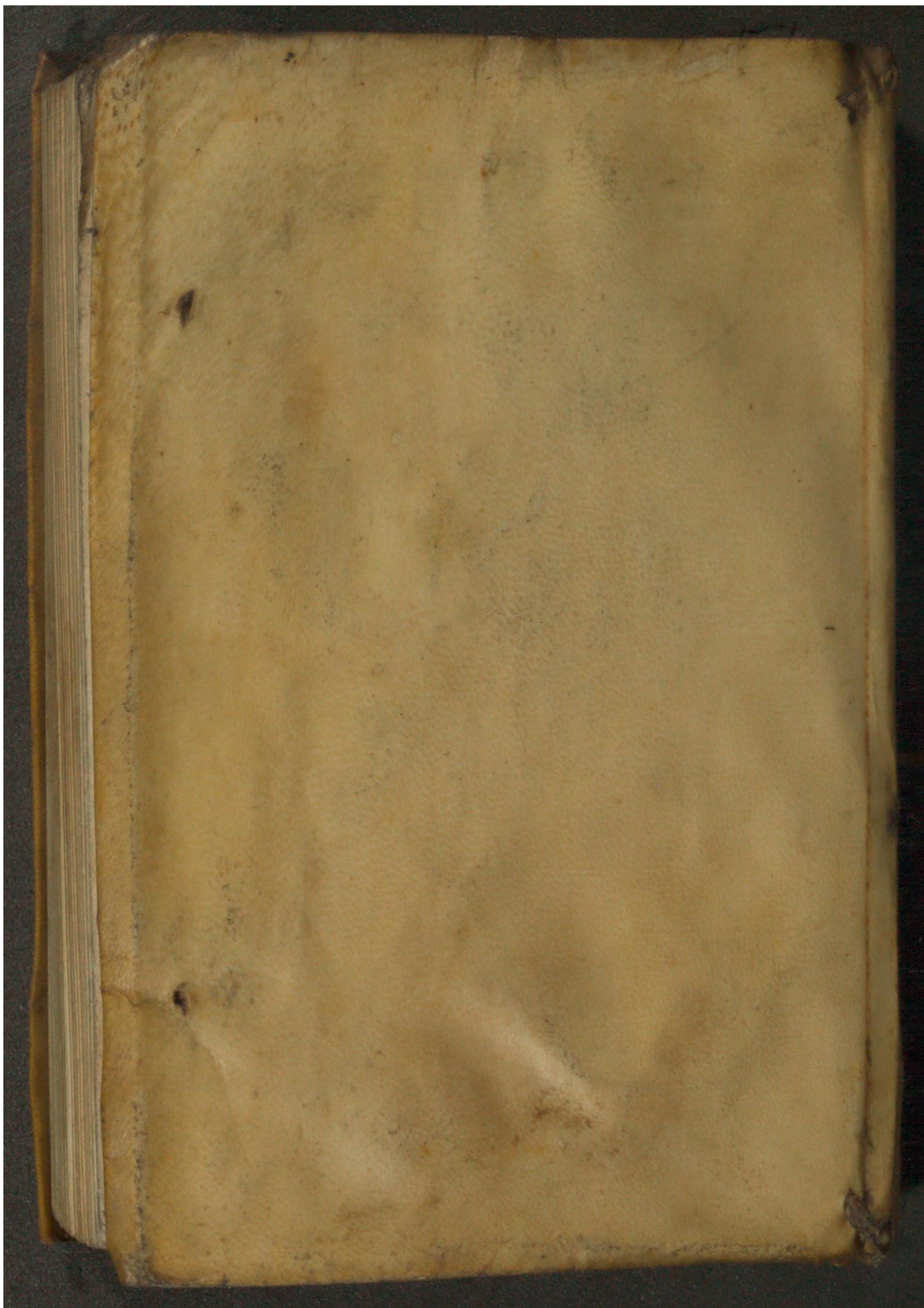

Paparella de Catarrho

1562

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/1

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/1

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
4728/A/1

F. VII. c

16/p

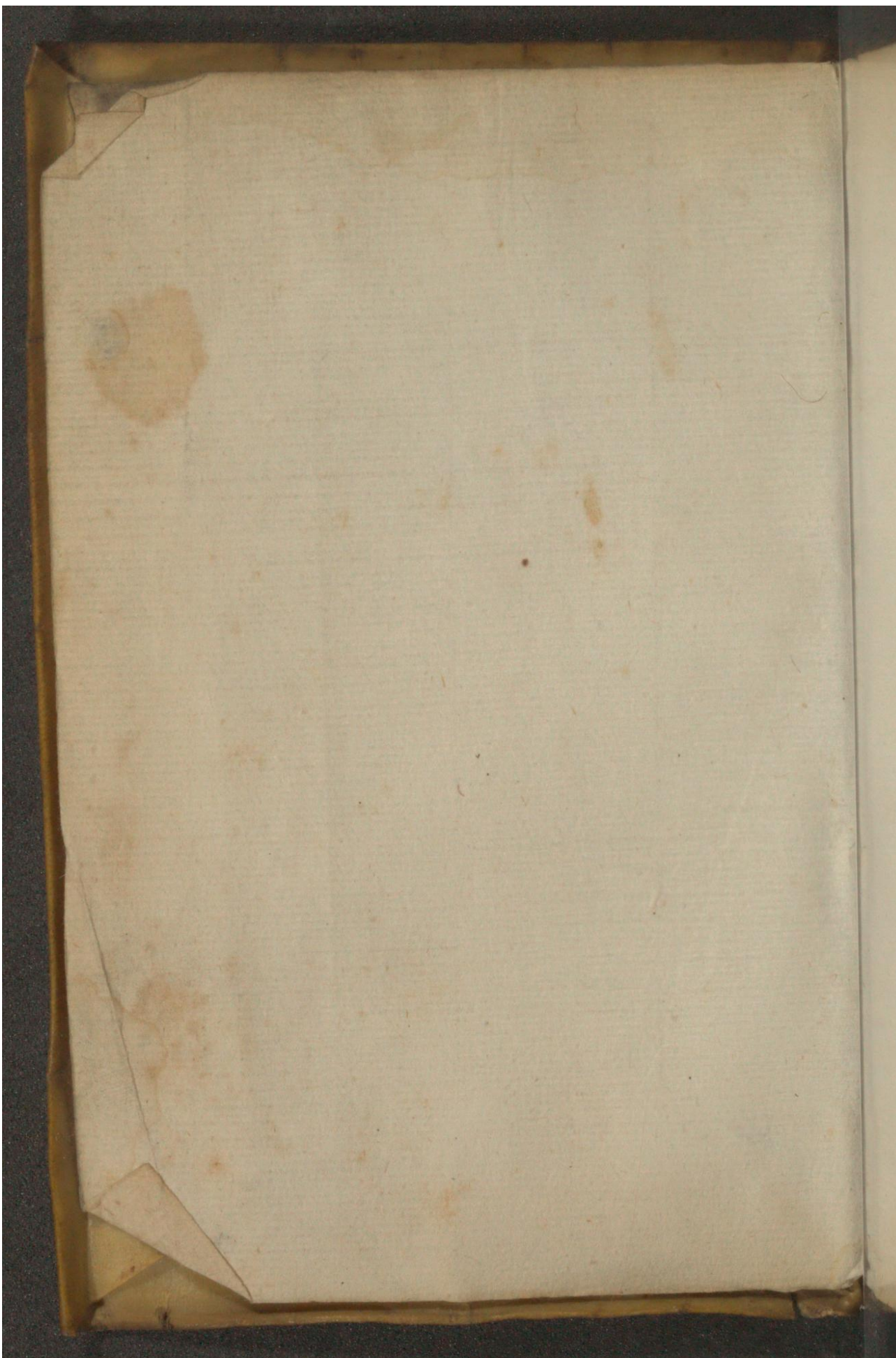
4728

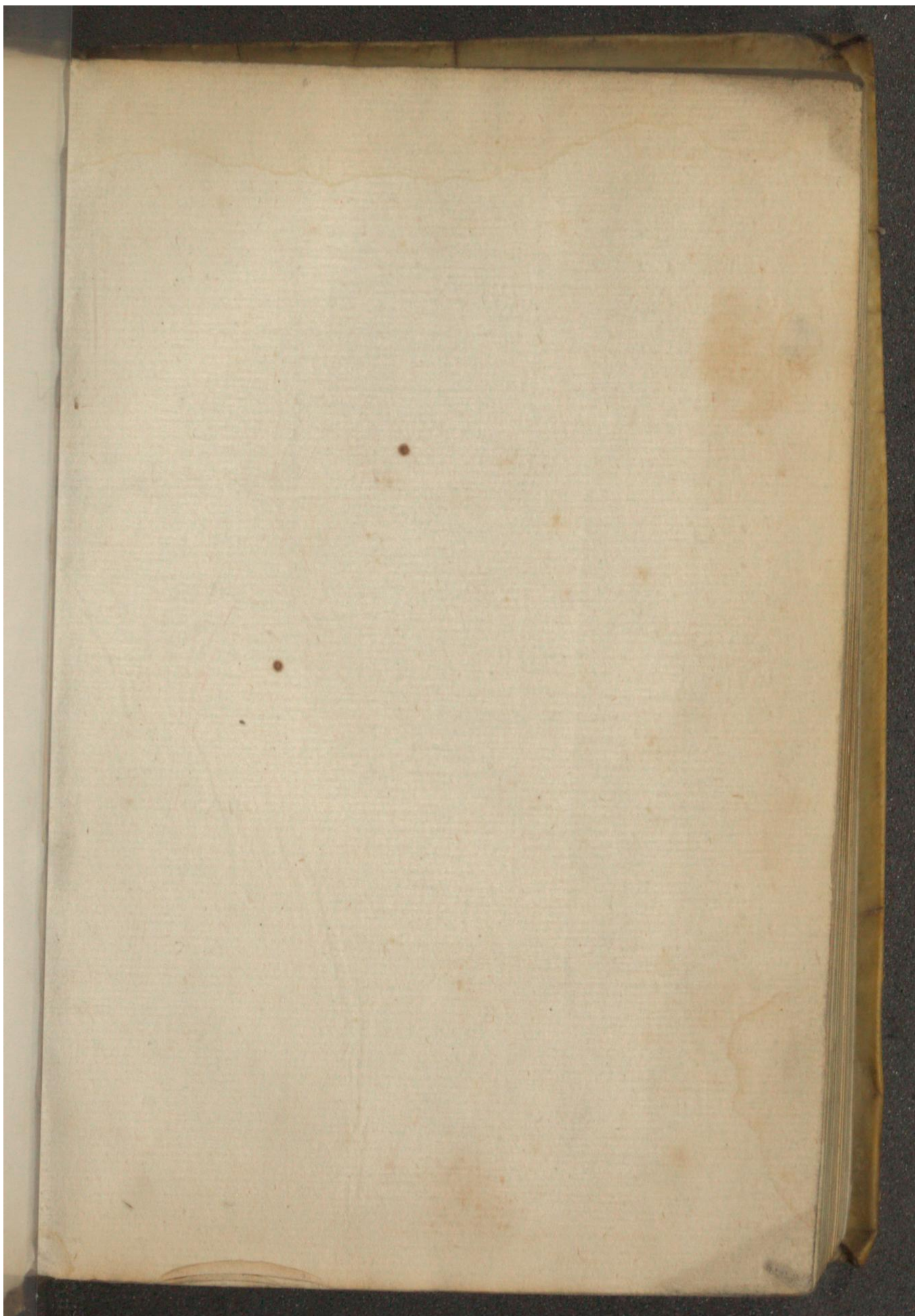
|A||

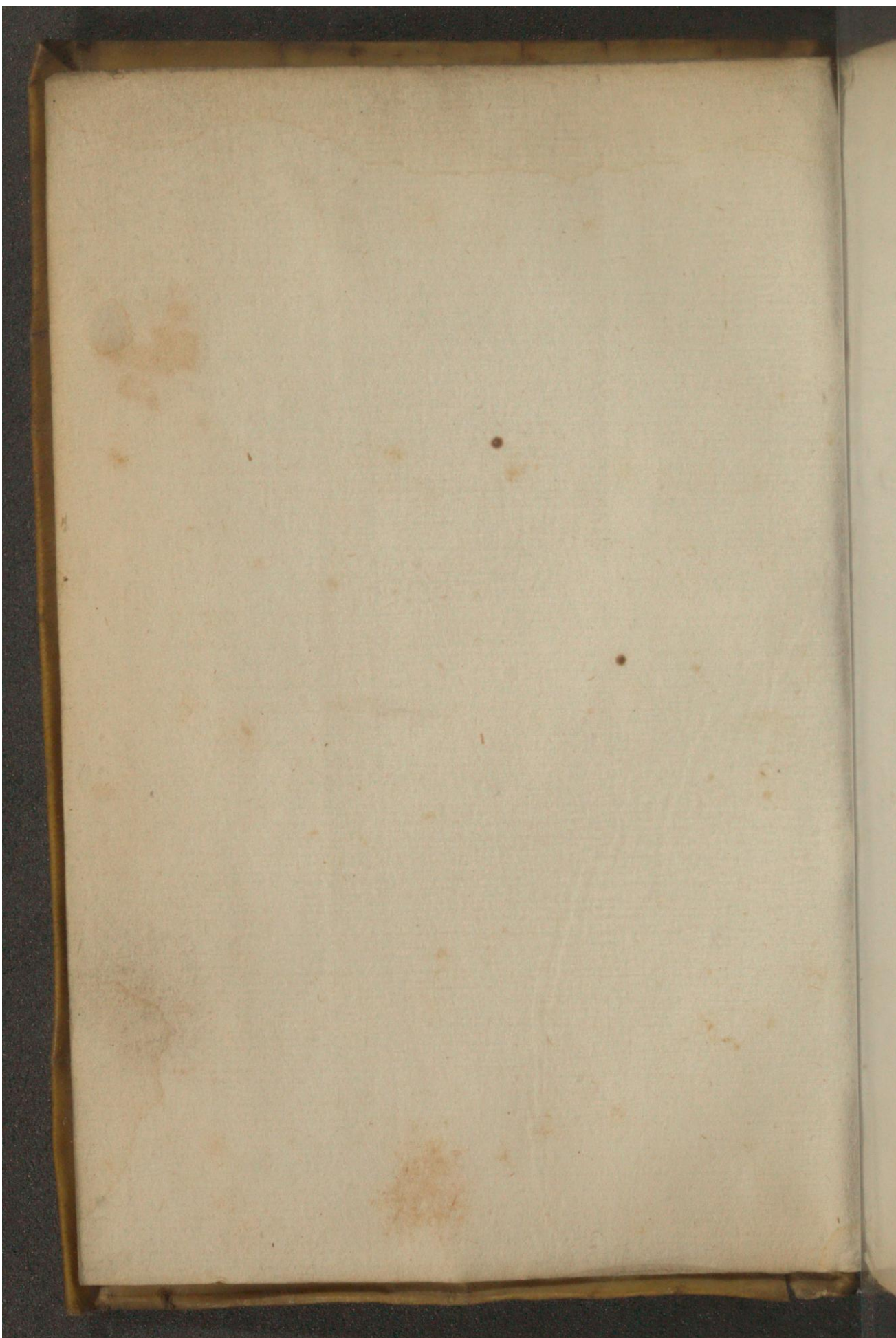
16.A.18

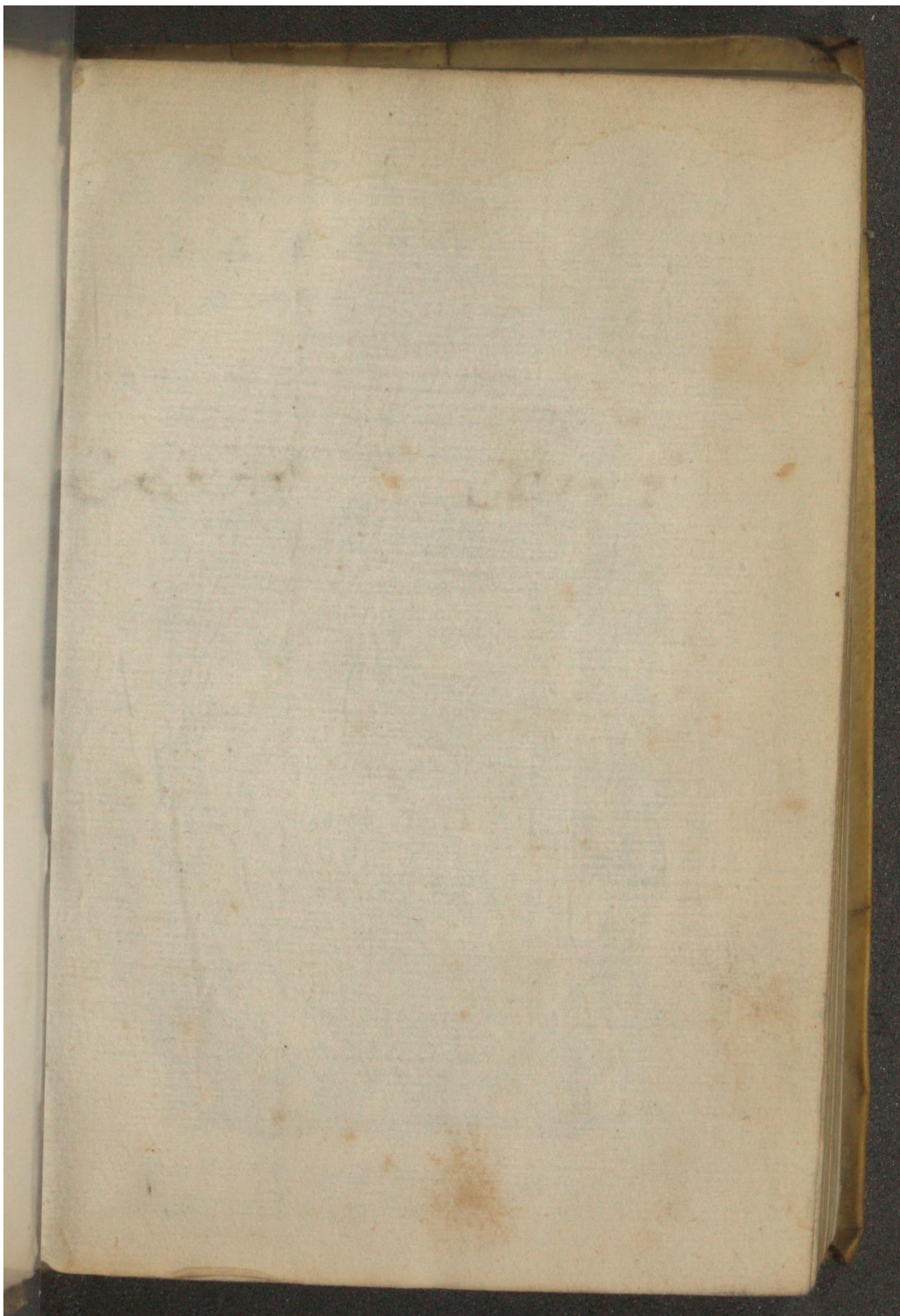
28969

Regula
12/7/11

5-12

11-13

SEP
P A
AD
M
le

SEBASTIANI

P A P A R E L L A E

A' MONTE S ANCTO,

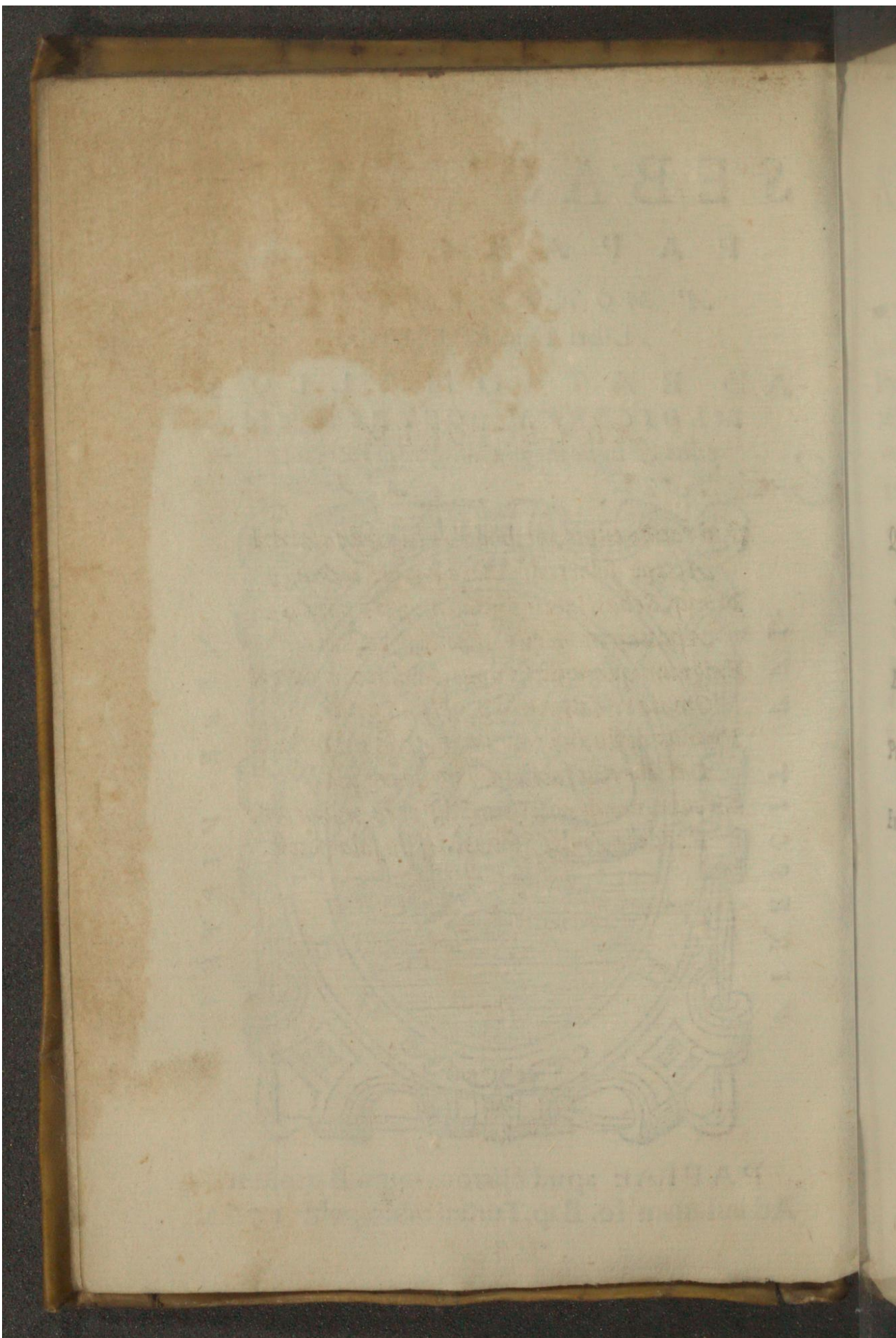
Libri Duo de Catarrho.

AD RATIONALIVM
MEDICORVM DOCTRINAM

editi, & nunc magna diligentia recogniti

PAPIAE apud Hieronymum Bartolum
Ad instatiam Io. Bap. Turlini bibliopolæ 1562.

AD LECTOREM.

Qui ratiōe cupis, methodo'ue fugarē catarrhū
Accipe solerti dogmata scripta manu.
Nanq; Sebastianus diuino munere pandit
Abdita; cimmerijs, quæ latuere, locis.
Exiguum quamuis sit opus, tamen oīa narrat
Omnia rimatur, non benè nota prius.
Primus defluxus causas, methodūq; secūdus
Dat liber; ut facili iam medeare uia.
En cape, nanq; nocet curā differre malorum:
Reddere, & hæc sanum lectio sola potest.

TYPOGRAPHVS AD
LECTOREM.

EN Tibi lector Augustini paparellæ præ
stantissimus libellus de catarrho, quem ad
cōmunē medicinæ lectionis studiosorū omniū
gratiam nostro sub prelo nuper excudendum
curauimus. meliori, etiam qua potuit lima re-
purgatum, additis insuper ī margine plerisq;
galeni locis, non ut aliquid derrogetur auctori,
qui sibi æternam memoriā & clarā nominis
perpetuitatem summis laboribus comparauit.
sed ut quamprimum serena fronte & cute cā-
didiorē reuerteretur ad probos & eruditos
Iuuenes, quibus noster omnis labor & indu-
stria semper parata est. uale amice lector &
operam nostram boni consule.

SANCTISSIMO DOMINO
NOSTRO PAULO QUAR-
TO PONT. MAX.

Sebastianus Paparella S.P.D.

QVVM Apud Camertes Beatif-
sime Pacer publicæ salutis gratia
commorarer, quo tēpore ineuitabili quo-
dam fato Destillationes per vniuersam Ita-
liam, præsertim verò per hanc & Illustrē,
& Egregiam Urbem, ad easdem natura
pronom, grassabantur. Factum est, vt hu-
ius causas primùm admiratus, coeperim
ea diligentius expendere, quæ ab alijs, hac
de re, conscripta sunt. In quibus cum non
pauca à veritatis luce deuia perspicerem;
nonnulla verò haud parum necessaria præ-
termissa, nec ordine quæq; suo disposita.
Hominum saluti consulens, ac re ipsa coa-
ctus succisuius horis libellos pbreues istos
de catarrho conscripsi. Est enim hæc tra-
ctatio omnium quidem vtilissima: nam
affecto capite, reliquæ humani corporis
partes absq; molestia non sunt. siquidem
hanc non refugit vniuersa thoracis regio

* iii non

non membrorum naturalium compago,
non sensus, motusq; instrumenta, nō aliæ
demum interiores, exterioresq; particulæ.
quicunq; igitur capiti prouidet, reliquis
etiam partibus prospicit. Verūm vt reli-
quas tractationes hæc vtilitate præcedit:
sic certè mihi præ cæteris negotium hoc
difficilius fuit: tum quia arduas quæstio-
nes, hoc opere mihi tractandas proposui,
(ita profecto ipsa, exigente materia,) tum
quòd publico medendi muneri addictus
sim; à quo tantum molestor, vt vix liceat
respirare. Sed cum supremam operi manū
imposuisssem, cogitaremq;, cui opus ipsū
dedicarem, cuius numine, vt tutissimo cly-
peo cōtra detractores, Zoilosq;, id ipsum
tueri possem. opere pretium me facturum
arbitratus sum, si tuæ Beatitudini conse-
crarem. Primum, exemplo monitus Hye-
ronimi Acoromboni Phisici absolutissi-
mi. Qui cum postremus de Catarrho cō-
scripsisset opus, sub Pauli Tertij Pont.
Max. nomine in lucem dedit. Putaui opti-
mum esse, si hic meus eiusdem argumen-
ti libellus Tibi eius nominis Quarto tu-
tissime, & felicissimè dicaretur. Mox
autem cum omnes bonarum literarū stu-
diosos tuam Beat. & amare, & fouere, mi-
hi, compertum sit: nō dubitavi, quin hos
meos

meos labores, qualescunq; sint, hilari fronte sic susceptura. Verum & si me iure deterrere potuisset; rerum orbis publicarum regimen, & administratio: ne te maximis, difficilimisq; rebus occupatum intempestiuus adirem. Tamen propter tuam omnibus perspectam facilitatem, & rerum plurimarum studium, atq; scientiam in eam opinionem adductus sum; ut existimem nihil te eorum, quæ ad rerum cognitionem pertinent, intempestiuum, aut importunum ducere. Interim verò Summe Pontifex te etiam, atq; etiam rogare, & orare non desinam, ut sic meas tractationes legas; ut qui scias tuum à me iudicium, ob singularem doctrinam, quæ in te est, magis desiderari; quàm laborum, studijq; mei laudem inde quaeri: tunc nanq; vigiliarum mearum humiliorem fructum me recepisse credam, cum illas, à te non omnino improbari, sentiemus. Quod si (ut spero, & opto,) consequar. Alia deinceps dare conabimur, quæ propediem edere paramus. Interim felix & diu vive Beatissime Pater ad vniuersæ Reipublicæ Christianæ ferè collapsæ reparationem.

* *iiii*

INDEX CAPITVM

LIBRI PRIM I.

PRAEFATIO.

- Quid sit Catarahus Cap. Primum
 De differentijs catarrhiz cap. 2.
 Causæ & concausæ fluxionis, vtq; spõte
 materia deorsum feratur. cap. 3.
 Fluens materia vt ad inferiores partes
 expellatur. cap. 4.
 Descendens materia quomodo deorsum
 trahatur. cap. 5.
 Locus à quo incipit motus in destillationi-
 bus. cap. 6.
 Spatium per quod fluxio defertur. cap. 7.
 Terminus ad quẽ tendit fluxio. cap. 8.
 Quæ nam sit materia, quæ à capite
 destillat. cap. 9.
 Evidentes fluxionũ causæ, q̃ sint. cap. 10.
 Frigidæ p̃ncipiẽtes causæ catarrhi cap. 11
 Calidæ p̃catartice fluxionũ causæ. ca. 12
 Vt externa humiditas destillationem ge-
 neret. cap. 13.
 Catarrhos à siccitate non fieri. cap. 14.
 Res non naturales fluxionũ causas esse. cap. 15.
 Intrinsecas capitis intemperies catarrhos
 facere. cap. 16.

I N D E X

Quomodo à frigida intemperie destillatio nes fiant.	cap. 17.
Qua ratione intemperies calida catarrhū generet.	cap. 18.
Vt cerebri humida intemperies destillatio nem procreet.	cap. 19.
A' sicca intemperie fluxiones per se non fieri.	cap. 20.
Quæ intemperies magis apta sit ad factio nem catarrhi.	cap. 21.
Quod principalium partium inæqualis tē peries, & mala cōformatio catarrhi inter næ causæ sunt.	cap. 22.
Calidi Catarrhi causæ.	cap. 23.
Frigidi destillatio quæ sit, & quæ eius causæ.	cap. 24.
Færidi catarrhi causæ.	cap. 25.
Mordacis fluxionis causæ.	cap. 26.
Quid sit catarrhus crassius, viscidus, tenuis, ac mediocris horumq; omnium causæ.	cap. 27.
De principijs Colorum.	cap. 28.
De Opacitate.	cap. 29.
De Diaphano.	cap. 30.
De Lumine.	cap. 31.
Quomodo generetur color.	cap. 32.
De extremarum specierum coloris pro ductione.	cap. 33.
Cur bilis flauo, & pallido infecta sit colo re.	

I N D E X

re.	cap. 34.
Cur pituita sit alba.	cap. 35.
Sanguis cur sit purpureus, rubeusq;	ca. 36
Bilis atra cur nigra.	cap. 37.
Multi pauciq; catarrhi causæ.	cap. 38.
Quamobrem destillatio sit magna, celeris & crebra.	cap. 39.
Causæ fluxionis parvæ, raræ, ac tardæ.	cap. 40.
Quæ sit catarrhi intēpestiui causa.	cap. 41.
Catarrhi subitò ruentis causæ.	cap. 42.
Continuarum, & intermittentium destil- lationum causæ.	cap. 43.
Brevium, diuturnarumq; fluxionū causæ	cap. 44.
Cur aliquis catarrhus magis diē, quàm noctu affligat, & econtrario.	cap. 45.
Singula anni tempora catarrhum genera- re.	cap. 46.
Vt à cœlestibus corporibus fiant fluxio- nes.	cap. 47
Cur non semper catarrhus p̄ easdem vias fluat,	cap. 48.
Per essentiam, consensumq; catarrhi gene- ratio.	cap. 49.
Quæ cause catarrhi cum plectoria, & ca- chochymia.	cap. 50.
Febrium, quæ cum destillatione sunt ca- usæ.	cap. 51.
Quid	

I N D E X

Quid catarrhus cum tusſi & huius cauſæ.
cap. 52.

Difficilis reſpirationis cauſæ. cap. 53

Quid ſit vox, & quæ illius inſtrumenta,
quidq; vox rauca, & eius cauſæ. cap. 54

In fluxionibus capitis dolorum cauſæ.
cap. 55.

Deſtillatio nis uniuerſalium temporum
cauſæ. cap. 56.

Futuri catarrhi ſigna prognostica. cap. 57

Signa mortem, vel ſalutem prædicentia.
cap. 58.

Prognostica lōgi, & breuiſ catarrhi. ca. 59

Signa demonſtratiua procatarecticarum, &
antecedentium cauſarum. cap. 60.

Signa demonſtratiua materie ſluentis.
cap. 61.

Singularum differentiarum catarrhi oſtē-
dencia ſigna. cap. 62.

Signa quatuor catarrhi tempora diſtingu-
entia. cap. 63.

Index Capitum Libri Secundi.

Indicationes curatiuæ. Caput Primū

Ratio medendi ſingulis intemperiebus
cerebri ſine mat. cap. 2.

Vt remouenda intemperies frigida imma-
terialis. cap. 3.

I N D E X

- Quomodo calida intemperies absq; materia remoueat. cap. 4.
- Indicationes curati uæ in mala cerebri intemperie cum materia. cap. 5.
- De Vene sectione in catarrho. cap. 6.
- Concoquentibus, alterantibus, præparantibus ante purgationem utendum. cap. 7.
- Bilis concoctio, & purgatio. cap. 8.
- Salforum humorum concoctio & eorundem euacuatio. cap. 9.
- Phlebotomiam & frigido conuenire catarrho. cap. 10.
- Frigidi humoris præparatio, purgatioque cap. 11.
- Catarrhi ad fauces & pulmones irruentis particularis curatio. cap. 12.
- Deriuantia, & reuellentia fluxionem ad nares & oculos descendentem. cap. 13.
- Crurium brachiorumq; cauteria, quibus profint destillationibus. cap. 14.
- De capitis cauterio, ac sinapismate in catarrho. cap. 15.
- Calida remanens cerebri intemperies ut remouetur. cap. 16.
- Ut frigida remanens cerebri intemperies propellatur. cap. 17.
- Balnea naturalia arteque comparata calidis destillationibus proficua. cap. 18.
- Naturalia & artificialia balnea frigido ca-

I N D E X

- tarrho congrua. cap. 19.
Fluxioni per se mitigationem, per accidēs
curationem deberi. cap. 20.
Quæ fluxionem leniant, mitigantque.
cap. 21.
Fluxionem curantia, statimque remouen-
tia. cap. 22.
Catarrhi symptomatum curatio. cap. 23.
De victus ratione in catarrho, cap. 24.

F I N I S.

LOCORVM ALIQVOT IN
ter excudendum deprauatorum
emēdator lectio.

Pagina. 9. linea. 11. coadiuuat, p. 16. l. 7.
attractionem, p. 16. l. 24. pulsio p. 17. l. 7. re-
tineantur. p. 17. l. 29. consideres. p. 18. l. 2
attrahunt. p. 18. l. 22. hac. p. 19. l. 19. at-
tractione. p. 21. l. 5. fluxiones. p. 22. l. 7.
proprio p. 24. l. 3. uacui ipsi. p. 25. l. 15. in-
seruntur. p. 29. l. 9. propagines. p. 29. l. 13.
oribopnæa. p. 29. l. 19. conatui. p. 30. l. 1.
parte. p. 30. l. 4. scilicet. p. 31. l. 3. dorsura.
p. 31. l. 24. falsam. p. 33. l. 10. bilioso p. 33.
l. 29. biliosos. p. 34. l. 4. auctoritate. p. 34.
l. 19. affirmat. p. 36. l. 1. hac. p. 36. l. 12.
præincipientes. p. 36. l. 13. animantis p. 37
l. 23. tertio. p. 40. l. 3. destillationum. p. 40.
l. separare. p. 41. l. 22. de mala. p. 42. l. 1.
corpore. p. 42. l. 6. inconcocta. p. 43. l. 3.
causæ. p. 44. l. 14. fluidum. p. 45. l. 5. de-
bilis. p. 47. l. 27. particulam. p. 48. l. 3.
minimum. p. 48. l. 22. crassior. p. 49. l. 2.
procatarcticas. p. 49. l. 4. naturales. p. 53. l.
22. concoctrix. p. 55. l. 11. imbecilitas. p.
58. l. 6. nonum. p. 59. l. 9. humida. p. 60.
l. 1. siccitatem p. 61. l. 11. ascendentium. p.
61. l. 12. debilitans. p. 61. l. 25. habentes.
p. 63. l. 24. causæ. p. 64. l. 18. insipida. p.

65. l. 6. sed p. 67. l. 18. imminutam. p. 71.
l. 1 corrupta p. 71. l. 9. de. p. 72. l. 8. frigo-
re. p. 72. l. 10. percipitur. p. 73. l. 14. cap.
p. 74. l. 16. potentior. p. 74. l. 26. tenera p.
80. l. 1. ample p. 83. l. 25. posse. p. 84. l. 17.
multitudine. p. 85. l. 4. assistens. p. 85. l. 18.
natura. p. 86. l. 10. dicere p. 87. l. 23 con-
sta. p. 89. l. 27. aliquid. p. 90. l. 5. adusta-
rum. p. 91. l. 11. perspicui. p. 91. l. 12 exi-
lior. p. 93. l. 16. amara. p. 94. l. 10. pali-
dus. p. 94. l. 16. inter p. 94. l. 22. aliquid
p. 95. l. 2. hancq; p. 95. l. 10. huiusmodi.
p. 95. l. 17. utiq; p. 95. l. 20. sanguinis p.
95. l. 21. sanguinis. p. 95. l. 22. puniceus.
p. 96. l. 8. umbrosum. p. 96. l. 25. habeat.
p. 97. l. 23. splendeat. p. 100. l. 13. absumi p.
104. l. 23. crebre. p. 106. l. 10. causis p. 107
l. 3. noxis. 107. l. 4. ratione. p. 109. l. 17
senile. p. 110. l. 3. cerebri. p. 110. l. 3. tem-
pore. p. 112. l. 19. quam. p. 113. l. consti-
tutio. p. 113. l. 13. adiicit. p. 116. l. 18. destil-
lat p. 120. l. 15. cacochymia. p. 122. l. 20.
citra. p. 124. l. 1. fluxiones. p. 124. l. 4. co-
arctate. p. 125. l. 6. naturam. p. 125. l. 9.
proficiscuntur. p. 125. l. 19. instrumentorū.
p. 125. l. 25. ipsos. p. 127. l. 5. supradicti.
p. 127. l. 16. tussis. p. 128. l. 1. græci. p. 128
l. 27. pulmonis. p. 129. l. 2. affectionibus p.
130. l. 21. efficiendum. p. 132. l. 9. halituo-

sum. p. 134. l. 24. asthma. p. 135. l. 19. cre-
bre p. 139. l. 1. notificantur. p. 140. l. 3. di-
citur. p. 141. l. 3. etiam. p. 143. l. 10. aspe-
ritas. p. 145. l. 3. eiusdem. p. 147. l. 8. filices
p. 152. l. 10. uehementer. p. 154. l. 20. po-
stea. p. 158. l. 7. excitantes p. 159. l. 21.
præcipites. p. 160. l. 18. dicuntur. p. 161.
l. 24. maligne. p. 164. l. 3. extinguat. p. 167
l. 10. urinæ. p. 174. l. 21. catarrhi. p. 185.
l. 6. camphora. p. 186. l. 1. experimur. p.
193. l. 15. autem. p. 198. l. 8. potius. p. 200
l. 18. oximelite. p. 200. l. 24. cassia. p. 204
l. 4. obstructionis. p. 204. l. 16. fauces. p.
205. l. 1. phlebotomia, p. 208. l. 14. perfert
p. 210. l. 2. lenito. p. 225. l. 16. nono. p.
238. l. 28. trahamus. p. 247. l. 12. catarrho
p. 286. l. 9. grau. p. 286. l. 13. serm.

SEBASTIANI

PAPARELLAE, DE

CATARRHO.

LIBER PRIMVS.

PRÆFATIO.

DE ILLIVS affectionis curatione tractaturi, quæ à græcis Catarrhus appellatur, ea primum pquiremus, à quibus vniuersa curadi ratio dependet. Sunt autem hæc, eius de quo agendum est, definitio, differentiæ, causæ, ac signa. Cū enim rei essentia cæteras contemplationes præcedat, meritò quid sit id, de quo verba facturi sumus, primum exponendum est: deinceps cum ab eo innumeræ, patentesq; deriuentur differentiæ; alterum tractationis nostræ caput insurget, quod hæc discrimina patefaciet. Est etiam causarum cognitio omnium præstantissima vestiganda: cum ab illis bona medendi pars desumatur, quapropter de causis catarrhi

2

catarrhi; & de eiusdem causis singularum
omnium differentiarum tertio loco agen-
dum erit. Verum cum omnis nostra co-
gnitio à sensatis ortum abeat, de signis,
quæ in eius, quod quærimus, notitiam
ducant, postremo erit differendum. Mox
his contemplatis, ad catarrhi curationem,
(quod proximo fiet libro) deueniemus.

DE CATARRHO 3
QVID SIT CATARRHVS

Caput Primum.

CATARRHVS Græcis, destillatio
& Fluxio Latinis dicitur, ex eo q̄ ma-
teria fluet, ac destillet. Fluit enim ac destil-
lat materia à cerebro, uel panniculis, aut
partibus caluariam tegentibus; licet ab his
pauca, & rara fluxio percipiatur: multa au-
tem, & frequens, quæ à cerebro, quando hæc
mala eius nominatur affectio; neq; enim fe-
rè unq; huiusmodi fluor hominē tentat illæso
cerebro. Cum uerò ipsum offenditur, immo-
dicæ, plurimæq; superfluitates cernuntur ad
nares, uel ad os, uel ad oculos, uel ad ton-
sillas, aliaq; subiecta membra descendere.
Quamobrem & benè ipsum describentes di-
xere. Catarrhus est præternaturalium ma-
terierum à malè affecto cerebro ad unum,
uel ad plura subsistentium membrorum de-
fluxus. Hoc quidē unā cum Galeno sympto-
ma facimus, à mala cerebri intemperie, &
repletionē dependens; quod tum ad exiens
cerebri mutatum, tum ad eiusdem actionem
læsā, immoderatum, inquam, descensum,
& superauctum excretionis motum pertine-
re dicimus. Exit enim à cerebro in ipso deflu-
xu materia, & quantitate, & qualitate, &

A ii multoties

Tertio
De sym-
p. causis
cap. 4.

4 LIBER PRIMVS

multoties tota substantia non naturalis, quæ sanè exire non consueuerat. At p̄ter materiei, & excrementi uitium, adest & in ipsa fluxione peccatum, cum fluor superauctum excretionis motum, & inordinatum descensum denotet: neque enim debitum tempus, neque solitum semper locum fluor cadendo seruare conspicitur. Complicatum itaq; symptoma destillationem constituimus ex actione læsa, & exeunte mutato. Quæ uerò per consensum fit destillatio, aut à toto, aut à principali parte, aut quæ ab externa tantum est excitata causa, & ipsam ex actione læsa, & exeunte mutato pariter compositum symptoma dicimus: sed à prædictis his causis, procatarrctica scilicet causa, & communicantibus membris per se proximè proficisci asserimus & non à cerebro nisi ut à compariēte, & medio influxionis loco. Quamquam huiusmodi fluxio diu perseuerare non potest, quin etiā à cerebro ipso per essentiam malè affecto progrediatur.

De Differentijs Catarri.

Caput Secundum.

Catarri differentiæ multifariam describuntur. Et à loco, & à materia, & à defluxu. has singulas ordinatim, recensere conabimur. Locum autem hic sumimus eum,

ad

DE CATARRHO 5

ad quem tendit fluxio, non autem à quo incipit: Nam siue extra, siue intra caluariam fluat, semper est à capite. Quæ igitur à loco differentia sumuntur multæ sunt penes locorum multitudinem fluxionem terminantium. Hæc autem tot numero recensentur; quot partes fluxionem suscipiunt. Quæ enim ad os, & pectus materia destillat à Græcis catarrhus, à Latinis destillatio nominatur: quæ ad nares uenit, grauedo hæc latinè; coriza græcè dicitur: Vbi uerò ad fauces, & asperam arteriam deriuat humor, bronchus, & arteriacon græcis, Raucedo latinis appellatur; & si fluxio gurgulionem inuadat staphylim, id est uuam dicunt. At si in glandulas prorumpat quæ sibi ex aduerso in oris termino utrinque iacent, antiades uocant; si autem in eas quæ ei proximæ sunt, paristimie nuncupantur: At ubi laryngis, fauciumq; musculos attingat, anginae species omnes oriuntur: Eadem quoque defluxus ratio est in alias corporis partes: à quibus pro ipsorum uarietate uarias uscipit affectionum nomēclaturas; quas omnes enumerare prætermittimus, cum de illis nunc non tractemus; sed de his duntaxat fluxionibus, quæ ad nares, ad fauces, & ad os decurrunt, quæ communi nomine destillationes nominantur. hæc sanè differentie à loco desumptæ sufficiant. Modo accedamus

Auicēa
quinta
tertij tra
ctatu pri
mo cap.
10

A i i i ad

ad eas, quæ materia desumuntur. Porro prima est
 partitio penes actiuas qualitates: Destillatio
 enim alia calida est, alia frigida, alia ad horum
 extrema neutiquam; declinans, alia ex his compo-
 sita; ceu cum euenit catarrhum calidum à fri-
 gida cā concitari, huncque a calida occasione ac-
 cipere. Secunda huic inherens, & coniuncta di-
 uisio est à saporum, & odorum, differentiis sumpta.
 Nam quidam catarrhus falsus est, quidam acutus,
 & quidam fetidus, & amarus, atque hi calidi
 sunt. Licet amaror calido, & frigidum æquè
 inest, frequentius tamen calidum quam frigidum
 attestatur: Acetosus uero, insipidus, & ad
 paucam sal, edinem, & dulcedinem declinans
 inter frigidos numerantur. Paritur iterum
 penes materiei substantiam, nam alter subtilis
 est, alter crassus, quorum uterque tum frigi-
 dus, tum calidus esse potest: subtilis biosus
 est calidus: subtilis aqueus frigidus: Crassus
 autem à frigore condensante frigidus; à calo-
 re humidum resolvente, & adurente calidus.
 Est & alter medius inter tenuitatem, & cras-
 sitiem, qui mediam horum naturam sapit.
 Et inter crassos quidam catarrhos alter est cum lē-
 tore, et uisciditate; alter uero minimè letus, est
 etiam inter subtiles quidam acris, seu acidus
 mordax, quidam autem minimè. Recipit
 quoque & apud colores sectionem, nam qui-
 dam albus est, quidam sub pallidus, quidam
 uero

DE CATARRHO 7

uerò rufus aut fufcus. alter niger feu li-
uidus infpicitur. Potest & penès eius
quantitatem fectionem fufcipere: cum qui-
dam catarrhus multus fit, quidam uerò
paucus: Haftenus de propofito fonte. Se-
quuntur modò iuxta defluxum differentiae.
nam quidam magno, celeri, crebroq; fluxu
fluit; quidam paruo, tardo, & raro; et quidam
intempeftiue, aliqui subito. cōfertimq; ruunt;
& horum quidam continuus eft, quidam per
interualla factus; materia in determinato tē-
pore fub certa quantitate fufficiente ad motū
agregata, qua fluxa quies erit per tantundem
temporis, & huiusmodi omnes contingit lon-
go, breuiq; tempore terminari. Potest &
rurfus partiri penès horas in quibus accidit;
nam quidam noctu magis profluit, quidā autē
die, licet catarrhus ferè omnis magis noctu
agrediat q; die; Eft & apud anni tempus
alia partitio, nam quidam uere, & autumno,
quidam æstate, & hyeme concrefcit; quamuis
hyeme ut plurimum crefcat. Eft & commu-
nis catarrhus, qui malum cœli fyduſ ſequi-
tur: Partitur iterum & ſecundū locos per
quos deſcendit: Nam aliquis per internas
cerebri uenas, & arterias deſcendit, aliquis
per meatus deſcendit & capitis riuos, quibus
excrementa naturalia purgantur; Aliquis
uerò extra caluariam per improprias, & nō

A i i i i ordinatas

8 LIBER PRIMVS.

ordinatas à natura vias. Sunt & aliæ etiam distinctiones, quæ tum fluxui, tum materiei communes dicuntur. Videlicet quod catarrhus aliquis primario cerebri affectu distillat, aliquis secundo, & per aliorum membrorum consensum: Item catarrhi & cum plenitudine corporis, & cachochymia iuncti uisuntur: Alij cum febre, multi cum tussi, & difficili respiratione. Quidam cum raucedine, nonnulli etiam cum dolore ægros excruciant. Partitur & ultimò catarrhus penes uniuersales quatuor suorum efficientium causarum motiones, quatuor eiusdem uniuersales constituentes partes. Principium (inquam) augmentum, statum, & declinationem. Hastenus de differentijs.

Causæ, & concausæ fluxionis, utq; sponte materia deorsum feratur.

Caput Tertium.

QVONIAM complicatum symptoma ex defluxu, & exeunte mutato Catarrhum constituimus; cõueniẽs utiq; erit, uniuscuiusq; harum partium speciatim essentiam explicare, ut singule iuxta propriam cognoscantur naturam: & prius à defluxus essentia explananda exordimur, postea ipsius materiei fluentis causas dicemus. Fluxus localis quidam est motus, & inter motus species recensetur

DE CATARRHO 9

setur, est namq; à supernis corporis partibus
ad infernas sedes descensus. Quum igitur
inter species motus collocetur, eadem profe-
cto, quæ in alijs localibus motibus ad eorun-
dem naturam agnoscendum considerantur,
in hoc quoq; defluxionis motu contem plabi-
mur. Ad obsoletam autem omnium, quæ
secundum locum mouentur cognitionem, sex
perpetuò obseruantur: Mobile, quod moue-
tur: Principium, quod mobile mouet: Quod
motum ci aduauat, ac mouentem ad mouendū
impellit; Præterea unde incipit motus: Spa-
tium per quod defertur: Et Terminus ad quē
tendit, ubi motus recipitur, Hæc quidem
sex ordinatim nos in ipso defluxu satis clarè
perscrutabimur. Igitur ab eo, quod mouetur
initio sumpto dicimus, quod Mobile, quod
in catarrho ad inferiores mouetur partes, est
superabundans, & nocua materia uias cere-
bri replens, ac malam gignens, seu fouens
temperiem, hæc dum deorsum mouetur, &
cadit, fluxum facit. Principium autem mo-
bile deorsum mouens triplex est; unum inter-
num, quod est innata ipsius mobilis facultas
duo alia externa, Attrahens unum; Expel-
lens alterum. unum quodq; enim quod secū-
dum locum mouetur ut septimo phys. refert
Philosophus, aut ab interno mouetur pr in-
cipio, aut ab externo. præter hos namq, mo-
dos

Tex. x.

dos nihil mouetur. quæ uerò ab interno ferri-
tur principio ab innata ui & facultate id cõ-
sequuntur, ut ignis leuitate sursum, & terra
grauitate deorsum. Quæ ab externo princi-
pio præternaturam mouentur, duas supre-
mas obtinent differentias. Impulsionis scilicet
& Tractionis & si enim plures species tum
Pulsionis, tum Tractionis ab Arist. ibidem
recensentur. nihilosecius Pulsionis species
ad communem Pulsionis rationẽ omnes ipse
redegit; quæ est à se ipso ad aliud, uel ab alio
ad aliud aliqd expellere; sic Tractionis spe-
cies omnes ad communem Tractionis ratio-
nem reducit, quæ est ad se ipsum, uel ad ali-
ud aliquid uiolenter trahere. Concludimus
igitur quòd singulum, quod localiter moue-
tur, triplici tantum ratione contingit moueri,
aut intrinsecè propria uirtute, aut extrinsecè
Pulsionis, inquam, aut Tractionis ui. Quũ
itaq; defluxus localis motus deorsum sit, &
ipsum quoque contingit, his tribus tantum
motuu differentijs moueri, quod ut clarius
innotescat, declaratur, Diximus supra, quod
mobile, quod in fluxionis motu, deorsum mo-
uetur. est superflua, & noxia materia, quæ
cerebricanales replebat, ac malam eius gi-
gnebat, seu fouebat temperiem: istius nanq;
mobilis medio ostendimus, defluxum trisariã
deorsum semper moueri, aut propiæ formæ
impulsi

DE CATARRHO II

impulsu, aut tractionis vi, seu expulsionis
uirtute. Primò autem narremus, quomodo
mobile istud, remoto prohibente, propriæ
formæ impulsu ad subiectas descēdat partes,
deinceps qua vi trabatur, & expellatur,
explicabimus, Materiæ autem omnes, quæ
à cerebro in defluxu cadunt, & si dissimiles
diuersæq; in calore, & frigore ut plurimum
reperiuntur; in humore consimiles semper exi-
stunt: nā humidæ actu perpetuò inspiciuntur;
quare à molis prædominio aqueas illas dice-
mus, & aquæ grauitatem ut propriam formā
deorsum illas impellentem per se obtinere as-
seuerabimus: quum igitur aqueæ illæ sint, &
grauēs utiq; & humidæ semper erunt; unde
grauitatis vi deorsum naturaliter ferentur:
humidi uerò ratione undiq; fundentur, ac ua-
rijs incertisq; terminis cientur: si modo ex-
crementitiæ cerebri materiæ, quæ in pelui,
seu glandula, excrementorum cerebri proprijs
receptaculis, siue in alijs eiusdē cerebri riuis,
& canalibus à retentrici sunt uirtute deten-
tæ; superabundauerint, ac ultra metam excre-
uerint, tum multæ superfluaq; erunt, & mul-
to superfluoq; humido undiq; dilabentur, ac
extra receptacula ferentur, retentricem uir-
tutem relinquentes; quare extra propriā ua-
sa prolapsæ, secluso continente, innata grauita-
te deorsum ruunt; sic graue omne sursum uio-
lenter

lenter retentum, remoto prohibente, statim
 proprii ponderis impulsu, deorsum descendit.
 Propria quoq; ui deorsum confluunt, quæ ue
 luti concreta persstunt in capite, mox fusa,
 liquataq; sunt à quavis liquante, fundentèue
 causa. Internum autem principium hæc deor
 sum per se mouens est grauitas eorundem in
 nata forma. multitudo autem, & humiditas,
 pariter fundentes, liquantesq; causæ coadiu
 trices, et concausæ motus dicuntur, quæcunq;
 uerò inanis spatij peccato ad inferiores cadūt
 partes, conceptaculi, inquam, ac instrumenti
 raritate, & laxitate, hæc quidem ipsa à pro
 pria propensione deorsum mouentur, ab in
 strumentum autem, & conceptaculi uitio adiu
 mentum habent, & occasionem deorsum ca
 dendi, prout prohibens remouetur, ac peruij
 redduntur meatus, quò faciliior, liberiorq;
 motus fiat. Sic quidem excrementitij capitis
 humores ab interno eorundem impetu per se
 deorsum feruntur; ab humiditate uerò, copia,
 fusione, liquefactione, & pate factis meati
 bus, tanquam à concausis adiuuantibus.

Fluens materia, ut ad inferiores partes ex
 pellatur.

Caput Quartum.

Quo autem pacto hi expellantur, &
 quæ nam sunt expellentes causæ, ma
 nifestemus

nifestemus : hæc quidem duæ precipuè recē-
 sentur : Interior una , expultrix (inquam)
 cerebri facultas ; exterior altera , quæ est ,
 quæ comprimendi vim habent , qualia sunt
 frigida , & adstringentia medicamenta , ex-
 trinsicus adhibita , hæc nanq; à capite , con-
 stringendo exprimēdoq; humores propellūt :
 pari modo externum frigus , siue ambientis
 aeris siue borealis uenti , cerebrum compri-
 mendo , exprimit illam , quæ in ipso conti-
 netur , humiditatem . Hæc utiq; frigida ad-
 stringentia extrinsicus applicita comprimē-
 do semper expellunt Internè autem expul-
 trix cerebri facultas hoc expellendi munere
 manifestè pollet ; ipsa nanq; & excrementa ,
 et malos humores ppetuò à corpore expellit :
 id ipsumq; multoties proprio robore , & for-
 titudine operatur , sæpissimè uerò irritata , &
 stimolata nocuis excrementorum differentijs ;
 (hæc precipuè inter naturales uirtutes à no-
 xijs & irritamentis exercetur ,) Nocuæ
 autem excrementorum differentiæ , quibus
 expultrix irritatur ad expellendum ; sunt
 male ipsorum qualitates , immoderata quā-
 titas , ac tota eorundem praua substantia : hæc
 quidem ipsa sunt , quæ mouentem ad agendū
 impellunt , & cogunt ; dum enim expultricē
 stimulant , ad expellendum eam compellunt .
 Excrementa autem apud Galenum præter-
 naturam

Tertio
 apho.
 duodeci-
 mo .

Quarto
 aph. se-
 cundo .
 & tertio
 de cris.

Tertio .
 de sym-
 pt. cau-
 cap. 2.

naturam efficiuntur, & qualitate, & quantitate, & tota substantia: qualitate namq; cum eam nec sibi, nec animalis naturæ conuenientem seruant, ut quum bilis pallida in æruginosam, uel uitellinam, aut atram permutatur: Quantitate autem, quando proportionem iustam cum alijs non retinent, aut uires grauanti, aut uasa, concauitateq; quibus continentur, replent, ac distendunt: Tota uerò substantia præternaturam excrementum fit, cum alienam formam, & naturam corpori inimicam fuerit sortitum: quæ ratione caro purida, uermes, calculi, tota substantia præternaturam, & obnoxij dicuntur: quando nihil habent, quod probari possit. hæc quidem omnia quàm primùm expultricem offenderint, ad expellendum illico eã stimulant, & hac ratione cerebri expultricem irritantia, mouentem ad mouendum impellere dicuntur, Si igitur in cerebro materiã colligi contingat, quæ aut quantitate, aut qualitate, aut tota substantia nocua & molesta sit; tunc ex huius uicino, & contactu expultrix uirtus necessario concitatur, insurgitq; aduersus eam, & prosequitur, donec à capite ad subiacentes deorsum partes expellat. multoties uerò id operatur, uti diximus, absque alio impulsu & irritamento externo, sed proprio tantum suffulta robore: Sic quidem humores

Quæ ad
mouen-
dum im-
pellunt.

humores à cerebro ad subsistentia mēbra trahuntur: externè à comprimendi uim habentibus ambientis scilicet frigiditate, & abstringentibus extrinsecus applicitis medicamentis: Internè uerò ab expultrici uirtute, modo, propria nixa fortitudine, modo præternaturalium humorum præsentia irritata, & impulsæ, at de his satis. Superest, ut quomodo ui trabantur declaremus.

Descendēs materia quomodo deorsū trabatur

Caput Quintum.

Trahuntur autē à cerebro deorsum humores trifariam à partibus fluxionem suscipientibus. similitudinis (inquam) ratione, caloris ui, nonnunq; etiam & doloris quum uerò fluentes humores in particulis subiectis colliguntur ibidemq; impacti retinentur. prohibita afflatione, corrumpuntur, & puiredine adiuncta patientes particulas excalesciunt, & multoties dolore afficiunt. Ab his itaq; partibus à destillatione malè affectis humores deorsum trahuntur, tum propter substantiæ similitudinem, quæ inter fluentem, & fluxum humorem existit. pariter ob intemperiei locorum familiaritatem, tum etiam propter calorem accensum, atq; excitatum dolorem; si particula fluxione affecta, ultra calorem, dolore etiam infestetur. Sed quomodo

quomodo simile id q̄ sibi familiare est amat,
appetat, ac tandem trahat, quia manifestū
omnibus est, nulla indiget explanatione: at
de dolore & calore cum illis non sentimus;
qui calorem per se attrahere abnegant; &
dolorem pariter nullatenus trahere asseuer-
rant: nam horum utriusq; attractionem, faci-
est demonstrare: id ipsumq; nos, exordium à
calidi ratione sumentes, probare nitimur.

Lib. se-
cūdo de
genera-
tione &
corrup-
tione.
tex. 8.

Tex. 10

Calidum enim est (inquit Phylsophus) q̄
congregat homogenea, se gregare uerò quod
inquiunt facere ignem, congregare ea est, quæ
eiusdem sunt generis contingit enim extollere
alienigena. hæc Arist. quibus declarat; quæ-
admodum congregatio calido primò inest. se-
gregatio autem secundo loco; ex eo, quod in-
quit, contingit enim extollere alienigena:
at congregare apud eum, idem est, quod tra-
here, & segregare idem, quod pellere: docet
nanq; ipse .7. physicorum quòd motus omnis
localis ab externo principio, aut congregatio,
aut segregatio est; cum omne aut moueat ad
se, aut maoueat ad aliud: hoc quidem idem
est, quod tractio, & plusio, ut ibidem ipse
recenset: si congregatio igitur per se primò
igni inest, & segregatio secundo loco; simili-
sanè modo, quando hæc synonyma sunt, tra-
ctio per se primò ipsi inest, secundo uerò lo-
co expulsio. Sed præter rationem adest &
sensus,

sensus, qui ardentissimas ignis flāmas aperire
 conspiciat omnia ad se allicere, & congregare,
 quare & rapaces & prædatrices flammæ
 nuncupantur, unde poeta, Tunc ego thura ferā
 rapidis solennia flāmis. Quod autē ex Gale.
 sentētia dicūt, q̄ quæ trahuntur eo trahuntur
 ut retinātur; sed huiusmodi discursus in ca-
 lore non reperitur: talibus nos respondemus,
 quod hæc contingunt, in tractione tantum na-
 turali quæ in uiuente, & animante fit; secus
 in uiolenti & præter naturali res se habet;
 & quæ ab igne, & uita carentibus trahuntur
 Nec exemplum de linteo humido satisfacit,
 dum ab igne exiccatur, quod uapor sursum,
 & non ignem uersus trabatur. quoniam pro-
 pria natura uapor sublimia petit. præterea
 dum ab igne humor absimitur, & siccatur;
 non à calida hæc absumptio & exiccatio pro-
 uenit, sed à sicco; siccum enim humido aduer-
 satur, & id deperit, & corrumpit, dummo-
 do potentius fuerit; & si caliditas aliquid
 efficit, resoluendo, & euaporationem facien-
 do, non per se, sed ut siccitatis affecla id ope-
 ratur. At si notum & non longè petatum ex-
 emplum, quod calor attrahat, requiras: In-
 spicias flammulam in lychino lucernæ accen-
 sam, quæ perpetuò oleum eius nutrimentum,
 donec seruetur, ad se trahit: sed si medicum
 exemplar magis satisfacit, consideras super-

B calefactos

Lib. qua-
rto de
ponto

calefactos renes in diabetica passione, qui adeo humores attrahunt, ut totum exhauriant corpus, ac propriam ipsorum retentricem nimia copia deperdant; à qua urinæ profluvium emanat. sed quid multis opus est, cum passim apud omnes legatur, calidum perpetuo humidum trahere, quo sustentetur, & conseruetur? quomodo autem calor fundendo, liquefaciendoque fluxionis causa sit, inferius declarabitur. satis igitur dictum sit de calido. Ad dolorem accedamus, declarantes, qualiter & ipse à medicis attractiōis causa dicatur. Dolor autem, & si tactricis uirtutis passio. symptomatomaque sit, nihilominus & ipse tractionis est causa, prout naturalem attractricem uirtutem lædendo concitat: inter concitantia, &

Dolor ad motū impellentia ad motum, & dolor connumeratur. nam quum sua molestia tum spiritus, tum & non per facultates dissoluat, ne penitus prosternat, se moue attractrix facultas huius nocumēto excitatur, ad nouum querendū subsidium: Præuidenāque natura doloris tempore, hæc præcipuè uirtute nocumēto occurrit, & se tutatur: quem idmodum enim humorum copia grauata natura per expultricem se exonerare contendit, pariter dolore affecta, ipsam dissolvente, ac prosternente, ab attractrici auxiliū poscit, quæ tum sanguinem, tum spiritum ad doloris medellā adducat: Instar enim expultricis

trictis, facultas ista in doloribus excitatur, & si non ad eundem finem, illa nanq; ad expellendum, & superflua excernenda, hæc ad attrahendum, & præsidium nanciscendum cōcitatur. Hæc enim uirtus dolore præhensa indifferenter & conueniens, & inconueniens attrahit; & si ex propria natura simile, & salutare deberet attrahere: nonunq; tamen in qualitatibus, & tota substantia eidem dissimile trahit, ut insfrigidi, & corrupti, aeris attractione per inspirationem cernitur. His profectò rationibus asserimus dolorem attrahere; licet alij de hoc aliter senserint, & scripserint. Sed ad rem nostram redeamus; declarantes quomodo inferiores partes fluxione refertæ, & calore, ac dolore pariter affectæ, humores à cerebro ad seipsas perpetuò attrahant, & ut caloris, & doloris, ac similitudine intemperatarum partium, atque ipsorū humorum fluentium familiaritate: hæc quidem attrahendi uim habentia, ubi ualidiora, quàm quæ trahuntur extiterint, & quæ attrahi debent in congruo reperiantur loco, ubiq; illa semper attrahent aut ad se, aut ad aliud alterum, Ad se attrahent, cum huiusmodi affectæ partes impotentes fuerint, fluxui resistere, & ad alias onus transmittere: ad aliud uerò trahunt, quæcunq; ualidæ extiterint fluxionem repellere, ac alijs ipsam tran-

B ii fundere

fundere: utputà si cordis, aut hepatis, aut
 alterius potentis membri aucta caliditas ca-
 piti excrementis referto communicetur; ut
 plurimum non ad ea ipsa membra, quæ for-
 tia ad fluxum non admittenda sunt, sed ad a-
 lias imbecilliores illum trahunt; robur itaq;
 & imbecillitas trahentis membri in causa sūt
 ut aut ad se, aut ad aliud, fiat attractio. Sic
 utiq; ostendimus, qualiter subiacentia capiti
 membra, aliqua ad semetipsa, aliqua ad aliud
 alterum membrum fluxionem trahant. Hæc
 dicta sint de mobili, & de eo, quod primum
 mouet, trahit, ac expellit; Et de coadiuvante,
 ac concitante mouentem, trahentem, & ex-
 pellentem: cæterum hæc satis de proposito
 capite.

Locus à quo incipit motus in distillationibus.

Caput Sextum.

Ed iam à quo incipit fluxio declarandum.
 Id autem in catarrho caput est, intrinse-
 cæ, & extrinsecæ partes eius omnes, sed præ-
 cipue peruiæ, eius internæ viæ, & latæ, ac
 amplius eiusdem interiores meatus. Abijs utiq;
 mobile, quod mouetur, sui deorsum motus
 initium capit. Cerebrum nanq; tum frigida
 te mperiei ratione, tum structuræ, situsq; ca-
 usa plusquàm reliqua cuncta mēbra fluxioni
 obnoxium existit. Primo autem suæ frigida,

&

& humidæ intemperatæ naturæ ratione, pi-
 tuitam multam gignit, ut potè appositam ad
 fluendum materiam. Sui deinceps situs causa,
 unà cum frigida, & humida temperie multū
 commodum, & efficax redditur ad fluxiones
 gignendas. Cum enim in superiori corporis
 parte sit situatum ad id, ut ad caminum uapo-
 res recto tramite ascendunt: & quia humi-
 dum, & laxum est faciliè figuntur, & reti-
 nentur: & quia frigidum condensantur; &
 per stillas deorsum erumpunt, & fluxum fa-
 ciunt: Iuxta huius doctrinam secundo de na-
 tura animalium capitulo septimo scripsit phy-
 losophus. Fluxiones etiam ob eam rem ex ca-
 pite oriuntur in his corporibus, quibus cere-
 brum frigidius est, quàm temperamentum
 modicum postulet, cum enim alimentum per
 uenas sursum respirat. ubi excrementum ob
 eius loci uim refrigeratum est, fluxiones pit-
 uitæ, sanieiq; mouet; quod simile generatio-
 ni imbrium euenire intelligendum est. quo ad
 magnum conferre cum paruolice, cum enim
 ex terra uapor exhalat, efferturq; in sublime
 à uapore ubi supernum aerē subierit frigidū,
 consistit denuo in aquam propter refrigera-
 tionem, atq; in terram defluit. Hactenus
 philosophus. Suae quoq; amplæ structuræ, &
 compositionis causa; quæ pluribus magnisq;
 anfractibus prædita est, idoneum cerebrum.

fit ad plurimam continendam materiam, tam
ibidem genitam, quàm aliunde transmissam:
quæ ubi molesto pondere contentiū ē grauare
aut expultricem nocua afficere qualitate cæ-
perit, illinc abire, & ad inferiores descendere
sedes cogitur, aut ab expultrice trusa, aut
propria impulsa pondere. ob has itaq; tres
rationes structuræ scilicet, situs, & tempe-
rieri cerebrum super omnia alia membra pro-
ductuum fluxionis principiū Medici statuere.
Ab ipso nanq; ut à fonte, cunctæ in animatis
corpore fluxiones oriri cernuntur. Et si enim
caput uniuersæ propemodum fluxionis initiū
faciunt, non tamen id in omnibus uniformiter
se habere asseuerant. Nam dum primario af-
fectu, & in intemperie, & in instrumento
malè afficitur, ut tertio de sypto cau. recenset
Galen. duplici tunc ratioe fluxionis principiū
constituitur; Primò fluentis materiæ effecti-
uum principiū existit. Nam suā intemperie
fluxibile, quod natum est fluere, superfluam,
inquam, & nocuam materiam per se gignit;
mox genitam, & ob sui copiam, & qualita-
tem infestam, deorsum extrudit. Hinc altera
ratione principium nominatur, unde scilicet
motus fluxionis benè exorditur. Secus profe-
ctò res se habet in destillationibus à procatar-
cticis excitatis causis, siue calidæ fundentes,
& liquantes; siue frigidæ comprimentes, &
exprimentes

exprimentes illæ fuerint . In ijs utiq; fluxionibus , non ut factiuum principium : sed ut unde oportune , & commodè fluxionis motus exoritur , cerebrum se habet : ab ipso quidem facile fluidæ materiæ (cum alibi situatū sit) suum deorsum motum initiantur . Hoc idem affirmamus in fluxionibus , quæ per consensū aut à toto , aut ab aliqua principi parte fiunt; præsertim ubi materiæ , & non uapores communicentur : in istis nanq; cerebrum ut principium unde bene , & commodè motus deorsum incipit , se præbet , & neutiquam ut fluentis materiæ constitutiuum principium; quādo aliunde illuc hæ deuenerunt . Non perinde dicimus si uapores tantum communicentur . nam ibidem hi frigiditate cerebri in humores uertuntur , ac inde etiam sui deorsum motus initium sumunt ; quare & unde bene incipit fluxus , & ut productiuum fluentis materiæ principium asseri potest . In huiusmodi autem per consensum , aut à procatarticis causis fluxionibus factis , & si cerebrum mala similariū partium intemperie non afficiatur præcipue circa principium , nam tractu temporis ne utiq; hoc subter fugere potest , quin in hanc labem incidat . nihilominus quatenus instrumentum est , nunquam aufugiet , ut non obstruatur ac repleatur in quocunque fluxionis tempore . Neque enim fluxionem aliquam à

B iiii capite

capite fieri contingit, cerebri riuulis, ac canalibus non prius oppletis, quàm primùm uerò inanes, & uacui ipsi extiterint illico fluxus cessat. Hac quidem ratione nos dicimus cerebrum in quocunque de fluxu affectum semper esse quatenus instrumentum. Nec refert quòd aliunde repletio uenerit, nam ad hoc quod ægrotet, satis est quod repletum, & obstructum sit. Et hac de causa in eius sanatione nō tantum præseruatione, sed & curatione indigemus; quicquid alij de hoc alias iudicauerint, & scripserint.

Spatium per quod fluxio deferitur.

Caput Septimum.

Reliquum est ut spatium, per quod fluxio ipsa deferitur, & terminus ad quem tendit, declarentur, Spatium autem hic intelligimus per quod materia fluens deferitur, hoc siquidem influxione extra caluariam pericranium est: per ipsum enim sicut per inordinatam, ac insolitam regionem materia semper deorsum fluit. Sunt etiam & uenæ caput ambientes, humores sursum portantes, & eosdem deorsum deferentes. In defluxu autē intra caluariam sunt duo canales, qui à prioribus cerebri uentriculis initium ducentes, prius quidem ad peluim, adenemq; mox ad tuncum, & spongoides os perueniunt, per eos
enim

enim excrementa ad palatum, & os educuntur. Prædicti autem canales soli ex purgando sufficiunt cerebro, dum animal recte se habet, alimentumq; optimè concoquit. Sunt etiā & alij canales duo, qui ex anterioribus uentriculis ad nares perueniunt; primum tamen ac potissimum facti gratia inspirationis in cerebrum: secundo olfactus, tertio & ex abundanti, superfluum cerebri purgandorum. Hi quidem duo excrementa tantum repurgant cum supramodum nimis excreuerint. Adest & aliud tertium prælongum, nec usq; adeo rotundum foramen, quod iuxta magnum oculicanton est, per quod nerui oculorum musculis, & superiori maxillæ inseruuntur. & hoc quidē malè affecto cerebro, & superfluis humoribus referto est subsidium, sicuti in lachrymarum profluvio cernimus. Ad hoc quoque subsidij genus (quod est capui à nimis ac noxijs humoribus exonerare) pertinent tum lapidosi aurium ossis angustum anfractibusq; flexuosum foramen, tum reliqua cranei spiracula, per quæ anteriores sensilium nervorū coniugationes extra portantur, atq; ea etiā per quæ iugulares uenæ, & arteriæ introferuntur, Adest & ultimum omnium, quæ in capite sunt maximum illud foramen, quo medulla è cerebro in spinæ fistulam delabitur, Per hoc nanq; & per cervicis uertebrae foramina

foramina sæpissimè materia ad iuncturas, & inferiores artus desertur. Cerebri autem uenæ, & arteriæ inter canales ac peruios meatus, per quos catarrhus defluit & ipsæ annumerantur. Cum enim aut plurimis, aut noxijs replentur humoribus, ita quòd expultrix earundem uirtus illorum copia, aut praua qualitate, aut utrisq; simul irritetur, tunc aduersus illos insurgit, eosq; sic intrò uasa cōsistentes persequitur, & per interiores suarū tunicarum latas uias ad subiacentes partes tandem detrudit, per eadem scilicet cranei foramina, per quæ uenæ, & arteriæ fuerunt prius craneum ingressæ. Sic quippe duplici uia à cerebro humores ad subiectas deferri partes uisuntur, internè scilicet per iugulariū uenarum, & arteriarum ramulos & surculos; ac externè per foraminulenta cunei, & spongoides ossa, nec non per reliqua cranei foramina superius dicta: Hipp. autem in lib. Secunda de Glandibus recenset quomodo catarrhus p septem uias ad inferas descendit partes, dum
 „ ait. Fluxiones porrò de capite usq; ad secreti-
 „ onem contingunt, per aures secundum natu-
 „ ram, per oculos, per nares: atq; hæ tres sunt
 „ Et aliæ per palatum in guttur, & in gulam,
 „ & alia per uenas in medullam spinalem, &
 „ in sanguinem, quæ omnes septem numero
 „ sunt.

Terminus

Terminus ad quem tendit fluxio.

Caput Octauum.

Restat uerò terminus ad quem destillatio tendit, ac ubi materia suscipitur, declarandus. Hic sanè multiplex est penes locorum multitudinem fluxionem terminatium. Primus autem in ordine qui destillationi occurrit sunt nares, si per narium meatus destillatio fluxerit; sin magis per palati colatoria destillauerit, est palatum, mox columelle gingivæ, os, tonsillæ, ac fauces. hæ quidem partes omnes fluxionem undiq; suscipiunt, & à uenis, & à proprijs excretionum ductibus. idq; multo facilius assequuntur, quando cum parte ùde decurrit humor coniunctæ sunt; ac præterea ex ipsis quædam rarioris laxiorisq; substantiæ existunt. Post has fluxiones terminat larynx, eiusq; cartilagines, & muscoli epiglottis, aspera arteria, & gula; quoniam in idoneo loco ad recipiendum collocatæ sunt; nam è directò fluentibus subiiciuntur, siue enim humor ex infundibulo, & glandula destillat; siue per iugulares uenas, & arterias deorsum cadat; hæ utiq; promptæ semper sunt ad humores undequaq; cadentes suscipiendos. Venter nancq; præter id quod pronam uiam habet, ob sinu quoq; & concauitatē fluxionis plurimum suscipit: ipsamq; intestina à uentreulo ob uicinitatem sæpiissime mutuunt. hinc
alui

28 LIBER PRIMVS

alui fluores, tormina à capitis defluxu
 euenire dicuntur, Thorax autem & pulmo
 utranq; fluxionis speciem suscipiunt, ac ter-
 minant, & quæ per uenas, & arterias, &
 quæ per proprios canales deorsum excerni-
 tur. Eam nēpè, quæ à proprijs exportatur
 canalibus, facillimè excipiunt: quando eo in
 loco membra hæc posita sunt, ad quæ suapte
 natura humores, qui ex choana, & infundi-
 bulo descendunt, per asperæ arteriæ ductum
 deferuntur. Quæ autem per carotides arte-
 rias, aut per uenas iugulares deorsum ad
 partes subiectas destillat, utranq; ipsarum,
 & thorax, & pulmo, tum per cauæ uenæ,
 tum p magnæ arteriæ ramos suscipiunt. Tho-
 rax quidem illas excipit ex ramorum propa-
 ginibus & magnæ arteriæ, & cauæ uenæ in-
 fra iugulum existentium. undiq; thoracis par-
 tes circum ambientium: à capite nanq; per
 iugulares uenas, & arterias ad hos ramos
 materia continuo itinere deportatur, quæ mox
 per circumstantes eorundem ramorum surcu-
 los à debilibus thoracis partibus suscipitur,
 ibidemq; sedem facit, aut ob loci oportunitatē
 aut quod non datur ulterius progredi, Parī
 quoq; ratione pulmo utraq; has fluxiones
 recipit, quæ per uenas, & quæ per arterias
 à cerebro destillat: illam quidem quæ per ue-
 nas decurrit, à cauæ uenæ ramo supra quintū
 eius

eius fibrā, tanq̃; substratum recumbente;
 ut potē materia à capite per eiusdem semper
 caue uenæ ductus cōtinuato cursu ad pulmo-
 nes decurrente. Fluxionem uerò quæ per ar-
 terias à capite fluit, accipit pulmo ex ramo
 magno arteriæ, qui in ipso fulcitur, dum ad
 iugulum, & caput ex læuo cordis uentriculo
 contendit. Per huius nempe magnæ arteriæ
 prapagines materia à capite ad pulmones de-
 fertur, ibidemq̃; ob loci magnitudinem, &
 quoniam rarioris, laxiorisq̃; substantiæ exi-
 stunt, plurima colligitur. Hinc postea oriun-
 tur & Dispnoea, & Asthma, & Oribopœna,
 & pulsuum inæqualitas tum in una, tum in
 pluribus differentijs. si uerò contingerit quòd
 per internas, & externas iugulares omnes
 præceps deorsum materia ruat; necesse pro-
 fectò est tanto oneri naturam succumbere, ac
 onatui cedere. quare aut illico uita priuabi-
 tur, aut corpus uniuersum, uel altera eius
 pars resoluetur. & de hac destillationis specie,
 quæ per uenas, & arterias defluit tertio aph. Aphor.
 Gal. sermonem habuit, dum inquit. Quod 12.
 uerò scribitur circa finem aphorismi, seniori-
 bus uerò destillationes, quæ subito interimant
 ipse in libro de aquis locis. & aere per hæc
 uerba scripsit. Valde autē senibus destillatio-
 nes propter raritatem, & uenarum colliqua-
 tionem, ita quòd repente intereant, quosdam
 uerò

uerò contingit dextra, aut sinistra paria re-
 solutos fieri, Per hæc uerba uidetur Hipp.
 non quas communi nomine destillationes con-
 sueuimus nominare; quæ scilicet ex capite fi-
 unt ad pulmones per asperam arteriam, sed
 omnes quæ feruntur fluxiones per uenas à
 capite ad partes inferiores, quare & cito in-
 terimentes bene uidetur adiectum, quoniam
 hæc celeriter terminantur, cum aliæ diutius
 perdurent. Huc usque Galen. Quibus aperit
 concludit destillationes, quæ per carotidas ue-
 nas, & arterias fluunt, cæteris omnibus peri-
 culosiores esse. ac perinde celerius terminari
 Hæ quidem duplici nomine perniciem minā-
 tur, primò ob materiei multitudinem, quæ
 & spiritus, & calidū innatū conciliando suf-
 focat, & extinguit Secundò ob hanc eandem
 causam obstructionem facit, unde animanti
 uirtuti aditus ad solita membra aufertur; qua-
 re innato sensu, & motu priuantur, & resol-
 uuntur. Hoc id ipsum etiam annuit Auice
 cap. de Iuditijs compositionis anni dum scri-
 psit. Et catarrhi tunc multiplicantur, & pro-
 priè in senibus, & descendunt ad membra
 eorum occulta; & quandoq; morte morientur
 subita, id è quòd uicæ spiritus subito oppilan-
 tur. Membrorum uerò artus, & articuli sin-
 guli ob concauitatem, & loci commoditatē
 sed præcipuè cum imbecilles sint, fluxionem
 omnem

2. Primi
 doct. 2.
 cap. 7.

omnem percolli, & cervicis uertebras fluentem suscipiunt. Externæ autem corporis partes, ut scapulæ, brachia, dorsum, & lumbi, aliæq; extra caluariam fluentes fluxiones terminant. Concludimus tandem laborantes particulas fluxionem terminare: uel quoniam eã ad se trahunt, uti supra retulimus: uel quia natura, aut morbo imbecilles sunt, ad alterũ impotentes onus transmittere: uel quia sui natura, & loci, situsq; opportunitate fluxioni idoneæ pronæuẽsunt. Hæc de causis, & concausis defluxus, ac de omnibus ad ipsum spectantibus. Nunc ad materiã fluentem, suasq; causas explicandas accedamus.

Quæ nam sit materia, quæ, à capite destillat
Caput Nonum.

ANteaquam reliqua declaremus. primum omnium opere præcium est explicare, quæ nam materia illa sit quæ à capite descendit. supra enim ubi catarrhi differentias à materia descripsimus, eas in duas præcipuẽ diuisimus partes. calidam scilicet, & frigidã. Frigidam materiam dicimus, tum acidam. tum inspidam pituitam, nec non muccum ipsum. Calidam uerò appellamus bilem, & amaram & acrem, & pituitam pariter falsam. At Quidam inter neotericos uir magnæ, & exquisitæ doctrinæ, solam pituitã catarrhi propriè

32 LIBER PRIMVS

priè dicti materiam esse arbitratur: uerùm non uniformem, sed uariam, & multiplicem in caliditate, frigiditate, tenuitate, crassitudine; saporum differentijs ipsam facit, id ipsumq; & ratione; & auctoritate confirmat: Ratione quoniam membrum, quod catarrhū producit, frigidum & humidum est, quare iuxta temperiem, frigida & humida generabit excrementa, quæ catarrhi materiæ sunt

In Thimæo.

Capite
septimo

Hoc idem Platonis auctoritas cōprobat; quæ asserit omnium à capite fluxionum pituitam uel acidam, uel salسام, uel insipidam causam esse. Nec isti sententie Arist. contradicit lib. secundo de part. Anim. ubi solam cerebri frigiditatem catarrhi causam facit, his uerbis.

„ Fluxiones etiam ob eam rem ex capite oriuntur in ijs corporibus, quibus cerebrum frigidius est quàm temperamentum modicum possulet: cum enim alimentum per uenas sursū respirat, ubi excrementum ob eius loci uim refrigeratum est, fluxiones pituitæ, saniei q; mouent; & quæ sequuntur: Is igitur auctoritatibus, & rationibus innixus uir ille, concludit materiam catarrhi propriè accepti pituitam esse, non uniformem, sed multiplicem: ut retulimus Nos uerò unà cū uniuersa medicorum schola fatemur, pituitam ut plurimū d stillationis materiam esse; non tamen sic solam catarrhi materiam facimus, ut reliquos excludamus

DE CATARRHO 33

excludamus humores sanguinem, scilicet, & utranq; bilem. Licet sanguis, & atra bilis raro catarrhos; faciant: Ideò à scriptoribus hac in re prætermittuntur: è contrario bilis flava se habet, quæ ob sui tenuitatem, & copiam, prompta est, à capite fluere, & catarrhos propriè dictos generare, quorum curationes passim à medicis sub propriè dicti catarrhi titulo describuntur, idcirco ubiq; ab ipsis legitur, biliosum catarrhum à biloso distillante humore proficisci; & per eius purgationem sanari. Quòd uerò à bile flava propriè dicti catarrhi generentur, experientia omissa, hæc ratio comprobatur. in quacunq; corporis parte calida adurens intemperies fuerit ibidem calidos adurentes cōtingit humores gigni. (Nō solum enim in hepate, uerū etiam in uenis succi fiunt) cum igitur calida adurens intemperies in capite, ac eius uenis fuerit, calidi, biliosi urentes ibidem generabuntur succi; qui à capite cadentes catarrhū producant biliosum. quòd uerò calida adurens capitis intemperies biliosos, & non pituitosos calidos procreet humores, declaremus: peruulgata enī à Philosophis est præpositio, simile à simili semper fieri, tam in efficiēti, quàm in forma, & materia. cum calida autem biliosa cerebri intemperies fuerit, si iuxta sui naturam, & similitudinem operabitur, perpetuò calidos C biliosos

Secundo
de natur
fac. & 2
pd. tex.
39.

Quarto
metha.
primo
de gen.
& cor

cap. 7.
lib. 2. de
hum. na-
tura tex,
& com.
10.
cap. 9.
Capite.
53

34 LIBER PRIMVS

biliosos succos producet, & neutiquam pituito-
sos. quod uerò contingat calidam adurentem
cerebri intemperie catarrhi proprie dicti cau-
sam esse, Galeni, Aetijq; auctoritate proba-
mus. ille nanq; sexto de sanit. tuen. & hic o-
ctauo sermone. cap. de catarrho uniformiter
inquiunt. Quibus uerò caput uehementer ca-
lidum, aestuansq; est, & ob id assidue à destil-
lationibus uexantur; ijs præstat aestatis tem-
pore rosaceo perungi; hoc id ipsum tertio de-
cimo. Meth. Gal. Repetit, dum ait, plurimū
autem uel frigida intemperies caput uitiat,
uel humida, nec dubium est, quin etiam am-
bæ congregiantur; rariores sunt, quæ propter
calorem acrem oculis fluxionem immittunt,
in quibus oleo crudo, & rosaceo, & hispano
uti expedit, tum frequenti ex aqua dulci in
balneo lauatione. idē quoq; tertio de sympto.
cau. affirmat, dum catarrhi causas recenset,
dicens. Catarrhi, & CoriZæ causa est cere-
brum, ceu similis pars in intemperiem cali-
dam, uel frigidam uersum, ceu instrumen-
talis, quatenus impletum est. Auicetiam Ga-
len. insecutus calidam acuti catarrhi causam
calidam cerebri intemperiem scripsit. Conclu-
dimus tandem ad mentem istorum calidā adu-
rentemq; cerebri intemperiem per se calidi-
biliosi catarrhi proprie sumpti causam esse.
Hæc quidem intemperies calidos biliosos per
se

se humores gignit, & nequaquam pituitosos, nisi per accidens fortasse ex *Auicenn. sententia*; dicentis falsam pituitam (quæ sola inter omnes pituitæ species calida existimatur) ex flaue bilis, & insipidæ pituitæ admixtione fieri secundum uerò *Gal.* nec per se, nec per accidens salita pituita à biliosa proficiscitur intemperie, quum aut ob sui putredinem, aut ob serosæ humiditatis admixtionem illa nascatur Porro sunt eius uiri fundamenta eruenda, ut nihil amplius reliquum sit, quod dubium faceffat. Et rationi primò dicimus quòd & si cerebrum destillationis principium naturaliter frigidum, & humidum sit, & natura frigida & humida generet excrementa, nihilominus cum præter naturam calidum biliosum factum fuerit; tunc iuxta præternaturalem temperiem calida biliosa producet excrementa, ac minimè pituitosa. Ad *Plat.* & *Arist.* auctoritates respondimus, quòd Philosophi de ægritudinibus loquuntur, prout frequenter contingunt, & non secundum eorundem absolutam naturam (quoniam hoc ad medicos pertinet) ægritudines enim secundum membri lapsum plurimum eueniunt; quare & catarrhi penes cerebri lapsum frigidi per sæpe uisuntur. Est enim cerebrum (quia frigidum est) paratum à frigido pati, paratum autem ad aliquem effectum est duplum cause

C ii illius

De viri-
bus cor-
dis, &
lib. 3. fen
5. cap. 11

illius affectus. Hæc sanè ratione dixit Auic.
factus à frigore frequentior est, quàm factus
à calore. non mirum igitur si de catarrho mē-
tionem facientes Philosophi secundum mem-
bri naturam pituitosum illum dixerunt.

Euidentes fluxionum causæ quæ sint.

Caput decimum.

Gal. 2. d'
natura
humana
& primo
de diff.
feb. cap.

Cum abundè (nisi fallor) à nobis decla-
ratum sit, quæ illa materia sit, quæ à ca-
pite descendit, optimum est nunc causas tam
procatarcticas, quàm antecedentes ipsius re-
censere. Procatarcticae enim græcè, præinci-
pantes latinè causæ sunt, uel externæ, quæ
extrinsecus adueniunt, nec intra animatis cor-
pus consistunt, ipsum tamen alterandi ac
permutandi uim habent; uel internæ recentes
omnibusq; manifestæ, à quibus abdite ante-
cedentesq; uocatæ causæ fiunt, & originem
trahunt, Inter procatarcticas materiæ fluen-
tis causas (quas medici multas numerant)
primæ quatuor qualitates præcipuè recēsen-
tur, caliditas, scilicet, humiditas, frigiditas,
& siccitas; at caliditas, & frigiditas quoniā
actiuæ omnium efficacissimæ existunt, humidi-
tas uerò, & siccitas quia passiuæ, longè minus
sunt efficaces.

Catarrhi

Catarrhi Frigidæ præincipientes causæ.

Caput Vndecimum.

INter externas, ac evidentes materiæ fluētis causas frigiditas omnium potissima iudicatur. ab ipsa igitur, ut à potiori in his describendis exordium capiemus: prius tamen frigoris essentiam, & naturam breuiter manifestabimus, Frigus enim aiunt philosophi, est quod congregat tam homogenea, quàm heterogenea, constipatq; omnia, ac unum quodq; reddit immobile, & torpiferum. contrarium frigoris calor operatur. Hic nempe ad animalium conseruationem, & generationem aliena separat, & expellit, homogenea tantum continens, & congregans, uitam ac spiritum ipsis impartiens. è contra frigus agit, Nam indiscretè omnia constipat, & in unum aceruū cogit, eumq; immobile, ac ueluti mortuum (ut ita dicam) facit. Ob quā rem rectè dixit Auic. quod per se inest frigidus, est ut contrarietur naturalibus uirtutibus, ipsum nanq; mortificat, & stupidum reddit sensum, functionesq; omnes naturales impedit. Consimile autem tertia de sympto. cau. Galenus retulit. Frigus nulli functioni ex usu est, siue enim humori, siue siccitati iungatur, ubiq; debilius, & torpiferū est: (& si quid boni in animāte operatur id per accidens tantum calidum cōtemperando operatur.) Cum uerò frigida

Prima
fen. 1.
doct. 5.
cap. de
gener.
virtu.

Tertio
colli. cap
21.

C iii hæc,

hæc, seu actu. seu potentia talia sint, extrinsecus nos ambiunt, aut capiti admouentur, siue per se, siue alterius membri consensu, ut puta uentriculi, aut pedum sunt namq; pedes & uentriculus admodum neruosi, ob idq; ipsorum affectio facile capiti communicatur.

Si, inquam, prædicta hæc frigida omnia capiti adiunguntur, eiq; tandiu inhæreant, ac tangant, quandiu agere possint, tunc aut ad frigidum caput alterabunt, aut ad intemperie permutabunt frigidicrem: de intemperie inferius sermo habebitur. Si ad frigidum capitis partes, interiores, exterioresq; alterauerint, ac innatam ipsius frigiditatem auxerint, tunc naturales eius uirtutes, ac præcipue concoctrices debiles, ac sopitas reddet, quare earundem functiones læduntur, & præter solitum excrementa excrescent, quæ ab expultrice inferius de trusa, molesto pondere, & nocua concitata qualitate defluxum faciunt. Altera ab hac ratione frigus destillationem conciliat, frigidi enim natura est cōdensare frige faciēdo & constipare humidum aqueum, & uaporesum. Si modo euenerit, ut ex uniuerso corpore, aut ex uentriculo, seu quauis alia parte uapores in cerebrum congerantur. hi ueluti in cælo pluuia, cerebri superauēta frigiditate in humores uertuntur ad inferiora q; destillāt membra. huic additur quod hæc eadē externa frigiditas

frigiditas occultos cutis capitis meatus ita condensat, ut uapores, qui per easdem reseratas uias diffabantur, intus claudantur; & in fluoris materiam conuertantur, ac fluxum augeant. Tercio autem modo fluxionem excitare potens erit circumambiens frigiditas, cōstringens, ac in unum cogens cerebri meninges, unde humores, qui in cerebri canalibus reperiuntur, deorsum ad imas partes pelluntur. De hac fluxionis specie tertio aphor. Gale. scripsit dum ait. Caput enim prius repletum est in calida, & humida constitutione, frigus autem superueniens, ueluti manus quedam extrinseca, capiens, ac præmens, quandam uti spongiam, cerebrum, exprimit illam, quæ in ipso continetur, humiditatem: & de hac quidem Hipp. sensit, dum scripsit. Catarrhi superabundant flante Settentrione, si auster præcesserit: Quoniam in Australi tempestate ut plurimum contingit, caput impleri, Calida nempe, & humida apta sunt caput replere, quando facillime omnia subintrant. Simodo frigus plurimis humoribus capiti grauato superueniat, tunc illud comprimit, perinde atq; manus spongiam imbutam aqua, & humores intra cerebri riuulos contentos deorsum extrudit. His igitur tribus modis destillatio, ab externa conciliatur frigiditate. Hæc de externo frigore, ad calorem properamus.

C iiii Calide

Aphor.

21

”

”

”

”

”

Calide Procatarepticæ Fluxionum causæ.

Caput Duodecimum,

Secūdo
de gener
& corr.
tex. 8.

Caliditas primarum qualitatum præstā-
tissima inter destillationū procatarepticas
causas recensetur. hæc quidem ad agendum
omniū efficacissima existit. quare & ipsi pri-
mò mixtorum corporum generationem, pari-
terq; eorundem corruptionē prisci attribuerē
quando tum componere, tum resolvere per se
ei conueniat. Calidi nempè natura est homo-
genea congregare, aliena uerò extollere &
seperare. cū autem per compositionē mixta
cuncta gignantur, pariq; fortuna p̄ eorūdem
dissolutionem corrumpantur, necessariò hæc
ambo per se, primo calori inerunt. nam si de-
beat fieri mixtio accomoda naturæ cuiuspiam
corporis, necesse est, ut ea inuicem cōponātur
quæ conueniunt naturæ illius corporis; at hoc
caloris proprium est, quod homogenea con-
gregat. simili modo si compositū aliquod cor-
rumpi contingat, necesse est, ut componentes
partes inuicem dissoluantur, & separentur,
aliàs nequiquā corrumpi posset; & hoc etiā
munus calori proprium est, quod aliena sepa-
ret, & dissoluat. à calore ergo mixta compo-
sita generantur, & corrumpuntur, at non
unica ratione hæc contingunt, sed dissimili,
& contraria. Calor nanq; prout congregat, &
componit naturalis, & proprius est; prout
uerò

uerò disgregat, & dissoluit, alienus, & extraneus efficitur; hi quidem duo calores sunt, qui inter se pugnant, & alter ab altero dissoluitur, & iuxta hæc prædicta tertio de sympt. cau. Gal. scripsit. Calor adauctus ualentius alterat, modo tamen non eò incrementi perueniat, quod iam colliquet, tum nanq; ad omnia est inutilis. Si autem externa caliditas nos circumambiens (quæcunq; illa fuerit) aut solis uel ignis ardentis, aut aeris, seu uenti calidioris, aut quæuis alia excalefaciendi uim habentia corpori admota, ut uaporosa calida alimenta, & medicamenta ingesta, ac odorata excalefacientia, qualis est moschus & crocum, & capiti calida cataplasmata iniecta: si, inquam, hæc omnia caput supercalefecerint; tunc aut calidum eius innatum extinguent, calor enim extimus natiuum intus calorem extinguit & dissipat sicut sol ignem; unde digestiua uis resoluta præcipites humores finit fluere. aut caliditatem extraneam, seu malam intemperiem capiti adiungent: de mala intemperie inferius dicetur. Si extraneam ei caliditatem adiunxerint, ac præternaturam ipsum excalefecerint, tribus tunc quippe modis hæc destillationem concitabunt. primò quidem nimiam ad caput materiam attrahendo; proprium enim caloris est attrahere, & cōgregare. Cum igitur cerebrum excalefactum fuerit, à
toto

to toto corpore materiam ad caput attrahet, & congregabit, quare nimia quantitate grauata, & deffessa concoctrix facultas, atq; oppressus quodammodo calor, imbecillior, inualidiorq; fit, ad humoris exuberantiam concoquendā; unde & cruda, & inconoca relinquitur; quæ postea aut ipsius ponderis impetu, deorsum cadit; aut ab expultrice truditur, noua eius qualitate concitata. Altera ab hac ratione aduentitius calor iste destillationem conciliat, congelatos, scilicet humores in cerebro dissoluens ac fluere faciens. Qui .n. prius in cerebro, à retentrici uirtute concreti humores detinebantur; mox ui caloris externi fusi, & resoluti, à retentricis potestate destituti, propria grauitate deorsum labuntur. Tertio ac ultimo modo supraucta capitis caliditas fluxū commouet, strictas ac clausas capitis uias reserans & aperiens, calor enim calefaciendo capitis poros rarefacit, per quos liberius humor fluens dilabitur; facilius nempe per laxas & amplas uias, quàm per arctas & angustas humor descendit. hæc omnia externus calor capiti adiunctus operatur. potest & cordis quoq; suprauctus calor & ex ira, & ex febre, capiti communicatus, prædictis his rationibus fluxum parere, angustas, inquam, cerebri uias patefaciens, ac concretos eiusdē liquās humores: qualiter uerò hæc ipsa auctā cordis

cordis caliditas attrahendo fluxum concitat,
iam supra diximus. Sed inter abditas internas
uerius hæ reponuntur causas. hætenus de
externo calore.

Vt Externa Humiditas destillatione generet,
Caput Decimum tertium.

Post frigus, & calorem humiditas sequitur
& siccitas. par alterum primarum quali-
tatum; quæ sunt inuicem contrariæ, sicut ca-
liditas, & frigiditas. Sed prius declaremus
quomodo humiditas defluxionis à capite causa
exterior sit. Comperium est humiditatis uim
in agendo longè inferiorem, & ui frigiditatis,
& ui caliditatis esse. In resistendo tamē upe-
rat uim utriusq; & si enim humiditatis, sicci-
tatisq; uis in agendo debilis infirmaq; sit;
nihilominus humidum per se siccum humectat
& siccitas per se humidum exiccat: quoniam
potentius omne contrarium in contrarium agit.
Proprium quidem humidi est disfluere & pro-
prio termino non contineri. quàm obrem &
humidi naturalis actio, quæ per alterationem
fit, est liquefcere, & diffundere: liquata nãq;
diffusa, & madefacta omnia difficulter pro-
prio termino terminantur, alieno autem facile
Extrinsècus autem humida circumambientia,
& corpus afficientia, qualis aer humidior,
lotiones, natationesq; in aquis dulcibus cor-
pus

44 LIBER PRIMVS

pus diffundent, & humidius, quàm par sit, illud efficient. Consimili quoq; ratione, & quæ corpori adiunguntur; ut cibi, potiones, uncti- ones, fomenta, & quouis alio modo admota humectantia medicamenta. Hæc omnia cor- pus, quod cum iusta temperie cum sicco per- sistit, liquefacient, diffundent, & plus iusto humectabunt. Si autem Vuida hæc capiti in- iecta fuerint, ac ei diutius inhæserint; tunc prius suo madore concretos capitis humores diffundent & angustas pariter eiusdem uias latas, & amplas facient; per quas liquati. fusiq; humores liberius destillabunt: mox hæc ipsa Vuida capiti applicita fluidiũ, madidũq; ipsum reddent. ac humore plurimoreplebunt. Cum enim cerebri substantia naturaliter hu- mida sit; ideò ab humidi natura plurimum patitur: quoniam in habentibus symbolum fa- ciliior est transitus. quare primo de compo- sitione medicamentorum secundũ locos, de ipso cerebro sermonẽ faciens Gal. inquit. Frigidæ enim particule frigidis, calidæ uerò calidis passionibus facilimè occupantur: eadẽ ratione dicimus, quòd humidæ partes humidis affe- ctionibus celerimè afficiuntur. & propter hoc etiam decimo tertio methodi ipse dixit. Multũ nempe frigidà intemperies caput uiliat, uel etiam humida, nec dubium est, quin etiam ambæ congregantur Igitur ex naturæ simili- tudine

Cap. 22
circa me-
dium

Humiditate à rei humidæ contactu cerebrum humida dyscrasia multum afficitur, & plus æquo, humore repletur: unde & retentrix æius uirtus (quæ sicco uiget, & consistit) humido laxata, infirma, & debilis fit; qua quidem debilitata, humor superabundans, qui ab ipsa detinebatur, cum proprio termino non consistat; sed undiq; diffluet, retentricis potestatem prorsus deferens, gravitate propria (quâdo humiditas hæc ferè semper frigori sit iuncta) deorsum ad subiacentes partes trahitur & fluxum facit. Hac eadem humoris copia cerebrietiam concoctrix facultas obruitur, & languida fit: quare cruditates excrescunt; quæ defluxum augment, & conseruant. Sed satis de humido.

Catarrhos à siccitate non fieri.

Caput Quartum decimum.

Iam uerò agamus de siccitate, quæ minimam omnium in agendo uim habet maximam omnium in resistendo: id quod experimento facile comprehenditur: si nam q; siccam rem quampiam, ut lignum, marmor, pumicem humidis rebus appropinquabis, utiq; humiditas longe citius afficit lignum, aut pumicem, quam ipsa ab eorum siccitate patiatur: Facilius tamen humidum illud arefcet, quam siccum uertatur in aqueum. ideoq; siccum definiunt esse illud quod

quod terminatur termino proprio, difficulter
autem alieno definitur termino. Proprium
itaq; sicci est terminari, & definiri. hoc qui-
dem resistere, & repugnare uerius dicitur,
quàm agere. Nihilominus & agere quoq; di-
citur, qualecunq; id fuerit, quando in resistē-
tia ipsa, actio semper reperiatur. Agit utiq;
siccum, & si eius actio infirma sit, & imbe-
cillis: Autamen cum multum præualuerit
humido, ipsum perpetuò absumet, & exiccabit
Contrarium enim omne in contrarium agit,
si deuietum prorsus non fuerit; exiccare itaq;
arescere, & exhaurire siccitatis actiones di-
centur. Quando exiccata, aresacta, ex hausta
proprio termino definiantur, nec facile alieno
terminentur. Quum autem ea, quæ nos ex-
trinsecus ambiendo circundant, aut quæ cor-
pori adhibentur exiccandi uim habuerint, si-
ccas procreauerint affectiones, tunc fluxio-
num causæ salubres erunt, & minimæ præin-
cipientes illarum effectrices. Nam cum cere-
brum cunctarum fluxionum initium exinani-
tum, & exhaustum fuerit, nihil profectò humo-
ris continebit, quod excludere ualeat. Simili
ratione si materiæ fluentes aridæ, & siccæ fu-
erint, tunc proprio persistent termino, nec no-
uum amplius quærent. Sicci itaq; actio, quæ
constringere, & sistere habet, fluxui repu-
gnat, & contrariatur, quàmobrem in eius
præsidio

presidio, & medela perpetuò recipitur.

Quare de ipso perbellè Gal. ait. Siccū omnes corporis superfluitates consumit, & robur adiicit ipsis instrumentis. ex eo quod adstringit, & in unum cogit densando substantiam.

Et aliàs milies dixit, quod siccitas ad nixum & robur conducit, & eius excessus dura, & friabilia facit, & non liquida & fluida. Vnde his rationibus motus in Hipp. siccae constitutionis morbos recensentem inuebitur, dum ait Insiccatibus autem tabitudines, lyppitudines, articulorum dolores, stillicidia urinæ, & difficultates intestinorum. ibi in commen-

to Gal. contra Hipp. inquit. quod satis distinctum de his sermonem facit. Postea insequitur enarrans, quemadmodum nec tabitudines, nec articulorum dolores, qui ex fluxionibus fiunt nullo modo in immodicis siccitatibus eueniant, Quod autem aliqui expressè Hipp. sententiam afferant. Clarè attestantē in siccis temporum constitutionibus destillationes fieri, dum inquit. si uerò Autumnus fuerit Aquilonius & siccus his, qui naturā habent humidiores, & mulieribus confert.

Reliquis uerò erunt, lyppitudines siccae, & febres acutæ, & grauedines. Dicimus ultimam hanc particulam, qua maxime uiri quidam clarissimi, ac de re medica optime meriti, innituntur, esse certè quidem deprauatā:

id

Tertio
aphorismo 17.

Tertio
de sympt.
cau.
cap. 3.
prope
finem
Aphor.
16.

„

„

„

lib. tertio
Aphor.

14.

48 LIBER PRIMVS

probl.
12.

id quod ex Gal. Commentario primum declaratur, qui febrium rationes declarans, ne minimum grauedinis uerbum fecit. Deinde ex Aristot. qui libro primo problem. hanc Hipp. sententiam enarrans, nullam grauedinis facit mentionem, sed febrium tantum, & melancholiae. quocirca nihil certius est quam librariorum errore quodam coriZæ, pro polycroni repositum esse. quod ab una in aliam dictionem facilis sit lapsus. Hanc præterea lectionem Celsus euidentissimè comprobatur, qui hanc Hipp. partem ita est interpretatus: & febres
 „ partim acutæ, partim longæ: grauedinis autem
 „ haud meminit Quod uerò longæ febres acci-
 „ dant, ut sunt quartanæ; fit propterea quod
 „ atra bilis, ex qua hæ nascuntur, bifariam in
 „ hac constitutione generetur: primum quod
 „ flaua bilis superassetur, secundo quod sanguis
 „ crassescat. Hinc est quod Hipp. in libello de
 „ aere, aquis, & locis dicit. Et sanguinis pa-
 „ riter eadem ratione tenuissima pars exiccatur,
 „ cuassiorque remanet. Cum itaque bilis in ea con-
 „ stitutione pars humidissima exiccetur: rema-
 „ neatque acerrima & crassissima, nihil mirum ex
 „ accerrima eius parte acutas, ex crassissima a lō
 „ gas fieri febres. Ex istis patet potius præsidium, at-
 „ que medelam fluxionum siccitati esse, quam con-
 „ citantem, promouentemque de stillationum causam
 „ quicquid alij celeberrimi uiri dixerint.

Res

Res non Naturales uocatas fluxionum
causas esse.

Caput Quintumdecimum

ANnumerantur & inter procataticas, & euidentes catarrhi causas, quatuor, ipsæ conseruatrices causæ, aliàs res non noturales nuncupatæ: scilicet quæ intra ore, alijs² ue meatibus in corpore assumuntur; aut foris tantum adhibentur; aut tum intrò, tum foris accedunt; aut nec intrò, neq; foris adueniunt. Omnia quæ intrò corpus assumuntur, si naturam cerebri intemperiem alterare, ac naturales eiusdē uirtutes debilitare possunt, præincipientes destillationum causæ sunt, ueluti sunt crapulæ, æbrietates, uina potentia immoderatiùs ingesta, cibus crudus; qui inuentrem permanet, nec excernitur; & omnia ad caput euaporantia, ut cæpæ, allia, sinapis, eruca; & concoctu difficilia; ut carnes omnes annosæ, & duræ; caseus uetus, lactici-
nia, & quæ ex his parantur, Oleum, & fructus omnes oleosi, & iuglandes, auellanae, & oliuæ; ex odoribus uerò odorata excalefacientia, qualis est moschus, crocum, & similia Hæc quidem omnia naturalem cerebri intemperiem, eiusq; naturales uirtutes afficientia, destillationes commouent. Quæ foris adhibentur ut uenæ sectio, capitis tegumentū, & eius perfusiones, & linimenta, quibus
D plerunq;

50 LIBER PRIMVS

plerunq; mulieres ad capillos tingendos, & crispandos utuntur, aut caput alterando, aut eiusdem poros constipando catarrhos producunt; capitis quoq; sordities porositates constringendo catarrhos facit; quamobrem errant qui interdum non lauant caput, quoniam ex sorditie pori obturantur, & uapores non purgati incrassantur, qui in aquam uersi deorsum fluunt; Sectio autem uenæ si modum excefferit aut ab ipsa quis statim frigori, aut calori, seu labori sese incommode exposuerit, ad catarrhos disponit dissoluendo corporis meatus, passibilioraq; redendo membra, tum à calido, tum à frigido. nec ad catarrhum tantum intempestiua sanguinis missio promouet, sed ad orthopnæa, & apoplexiam, & alia multa uerenda, quæ nono methodi recenset Gal. Capitis quoq; tegmenta incongrua, si immodica fuerint, caput frigescere permittunt: si multa excalescunt, & texturam aperiunt, & sic catarrhos utroq; modo promouent. Quæ intrò forisq; accedunt; ut aer, uentus, radij solis, & lunæ, qui intrò inspirando trahuntur, foris sua qualitate afficiunt, & alterant; & aqua, cuius usus, ut in corpore, ita extra citraq; corpus multus est. hæc profectò omnia quacunque qualitate affecta fuerint, eadem caput afficiunt; si importunè diutius inhaerint. Aer uerò ambiens, & corporis, & capitis

DE CATARRHO 51

capitis temperiem commutat, uel calidior ī-
pendiō, uel frigidior, uel humidior eua de ns
idq; longè efficacius operatur, si tenuior quā
par sit, extiterit: hic enim ob eius facilē pene-
trationem undiq; cerebri substantiam circun-
fundit, quare ipsum impensius lædit, & ad
quancunque alterat qualitatem; nebulae autē
ac caligines sua humida, ac tenui substantia p
capitis meatus undiq; penetrantes, catarrhos
potenter concitant: Venti quidem omnes tum
cāliidi, tum frigidi uiolenter caput percutien-
tes, excitandis catarrhis primas obtinent par-
tes. Quæ nec intrò, neque foris adueniunt,
tripartitò diuiduntur; in Animi, & Corpo-
ris, & Viriusque communes affectus: Animi
passiones cerebri intemperiem, & innatas
uirtutes afficientes sunt; diuturna studia, con-
tinuæ magnatum auscultationes, difficilia, ac
grauia negotia, fortes cogitationes, & per-
turbationes; sicuti ira, mæror, & cura.
Corporis uerò affectus eiusdem cerebri tem-
peraturam, & facultates permutantes; sunt,
repletio, excretionum supressiones, intempe-
rata uenus. & quies, & exercitatio immo-
derata, ac nimius luctus, & clamor. utriusq;
tum animi, tum corporis communes affectus
cerebrum afficientes sunt, somnus, & uigiliæ
superflue: somnus quidem diurnus non assue-
tis caput replendo, ac humectando catarrhū

D ii concitat

concitatur: regio, locus, ars, & exercitium, si hæc (inquàm) frigida, & humida extiterint ad catarrhum excitandum plurimū prævalent. Hæc profectò omnia ut externæ, ac præcedentes effectrices causæ variè, ac diuersè naturales cerebri uirtutes afficientes uarios, ac diuersos etiam catarrhos promouent. Sexus autem, & ætas inter internas potius, quam externas recensentur causas. Sed hætenus de externis, ac euidentibus causis, ad abditas ac internas properamus.

*Intrinsecas capitis intemperies
catarrhos facere.*

Caput sextumdecimum.

INternæ autem destillationis causæ, sunt male totius capitis intemperies: si enim picraneum intemperatum, maleq; affectū fuerit catarrhos quidem faciet, licet leues, & paucos, non enim multis abundat excrementis; Verum proxima illi cutis, etsimulta excrementa generet, cum tamen porosa sit, facile quidē à medicamentis discutitur, quibus obuia est. Si uerò partes interiores afficiantur, multas destillationes generant, nec contemnendas ægritudines producunt. Harum itaq; partiū intemperies, tum simplices, tum compositæ, nativas earundem uirtutes inficientes, catarrhi sunt causæ, Afficitur nanq; caput, & naturali

turali, & præternaturali qualitatū omniū,
 tam simplicium, quàm compositarum intem-
 perie, quæ innatas eius uirtutes alterat, &
 infirmat. Huiusmodi profecto intemperies,
 siue primario affectæ fuerint, siue alterius
 membri consensu, siue à natiuitate contractæ,
 siue ex tempore acquisitæ, siue puræ imma-
 teriales, siue cum materiei præsentia, natura-
 les semper cerebri uirtutes, uitiant, & de-
 bilitant; à quibus catarrhi immediatè per se
 effluunt; Materiales tamen malæ cerebri in-
 temperies sunt ipsis immaterialibus fortiores,
 nam præter id quòd maiores catarrhos effici-
 ant, alias quam plures etiam ægrotudines
 parturiunt. Internæ itaq; materierum destil-
 lantium proximæ causæ sunt naturalium cere-
 bri uirtutum debilitates à mala eiusdem tem-
 peratura productæ, A' frigidiori nanq; ha-
 bitudine, concoctrix: Ab humidiori reten-
 trix: A' calidiori expultrix ut plurimum ui-
 tiatur: licet immoderata quælibet discrasia
 uirtutes omnes deiciat: nam concoctrix fa-
 cultas & si à calore perficiatur, nihilominus
 ab excellenti intemperato calido corrumpitur

Quomodo à frigida intemperie
 destillationes fiant.

Caput Septimumdecimum.

D iii Sed

Sed ad frigidae cerebri intemperiei incommoda declaranda accedamus. Hæc quidē intemperies cōcoctrices cerebri uirtutes ubiq; debilitat; siue enim simplex frigida fuerit, siue cum sicco, aut humido coniuncta innatas semper eius uires eneruat. Iam enim supra enarrauimus quod frigoris proprium est naturalibus facultatibus contrariari, illasq; adeo sopitas reddere, ut nulli functioni ex usu esse possint. Si itaq; in cerebro, aut in eius meningis frigidam intemperiem contingat fieri, tunc statim concoctrices labefactantur uirtutes proinde malè, ac perperam humores concoquantur, unde pituitosa excrementa multiplicantur, quorum pondere, & praua qualitate expultrix irritata ad partes inferiores illa detrudit, ac fluxum facit. Huic incommodo adiungitur, quod hæc intemperies uapores ad ipsam delatos non dissoluit, sed sua frigiditate in humores conuertit, ac deorsum illos stillatim proijcit. quamobrem benè Auic. quinta tertij dicebat. Frigida cerebri intemperies non digerit illud, quod peruenit ad ipsam de nutrimento, & non dissoluit, quod ad ipsam peruenit de uaporibus, conuertuntur enim superfluitates nutrimenti in aqueam naturam; sicuti conuertitur in alembico illud, quod ascendit ad ipsum de cucurbita, quare assidui sunt

in

Capite
II

in ipso fluxus Idem ferè Auer. tertio col. scripsit Consimili profectò ratione tertio de symptomatum causis Gal. efferebat, talem fore habitudinem concoëtriciis cerebri ad catarrhū, qualem esse habitudinem concoëtriciis uentriculi ad diarrhœam: nam sicut per uentriculi inconcoëctionem fit diarrhœa, sic per cerebri inconcoëctionem fit destillatio. Concludimus deniq; ex horum omnium sententia, quòd frigida cerebri intemperies, & eius concoëtriciis facultatis imbecillitas pituitosa plurima gignūt excrementa, & ex inconcoëctione, & ex uaporum congelatorum aggregatione, quæ cum deorsum truduntur; frigidas pariunt fluxiones, tum acidas. tum insipidas, tum alijs frigidis differentijs præditas, de quibus infra. Hæc quidem omnia uehementius accidunt in frigido atque humido cerebri temperamento, in quo non solum concoëtrix à frigore læditur; sed ab humido etiam ignaua, & hebes redditur. Verùm præter huius ignauiam, & debilitatem retentrix quoque facultas ab humido plurimum uitiatur. Retentrix enim uirius ut sicco multum innititur, ita humore multum offenditur. Humidum quidem (inquit Gal.) liccet ad auctiōem, & nutritionem accommodatum sit, ad alias tamen functiones ualde contrarium reperitur. His igitur uirtutibus infirmis existentibus, ac multo humore capite

D iiii repleto

Tertio
de sym-
pt. cau.
cap. 3.

56 LIBER PRIMVS

repleto magnum admodum fieri defluxum necessarium est. frigida quoque, & sicca cerebri intemperatura hæc ipsa operari conspicitur sicut in frigidis & siccis senibus est uidere. qui destillationibus, graue dinibusq; quàm plurimum uexantur: hæc enim intem peries ambabus qualitatibus concoctrici uirtuti ex opposito aduersatur: concoctrix nempe facultas calido, humidoq; consistit quare à frigida, & sicca intemperie ut à contrario facile permuatatur, & imminuitur. Hinc ex deprauata concoctione excrementa multa necessario generantur; & ex uaporum etiam congerie in humidum resoluta, ex quibus deinceps frigida emanant fluxiones. Hæc de fluxu à causa interna frigida dicta sufficiant ad calidam accedamus.

Qua ratione intemperies calida
catarrhum generet.

Caput Octauumdecimum.

Calida Cerebri intemperies secundum sui similitudinem operans calidos per se humores generat, & tenues, & acres, & amaros: qui ubi cerebri uias oppleuerint expultricibus facultatibus infesti fiunt, à quibus facile deorsum expelluntur: quoniam tenues, acres, & amariq; sunt. quanto enim humor tenuior est, tanto ut educatur aptior est, magisq;

gisq; expultrici obsequitur, sine impedimento angustos cerebri anfractus pertransiens; & quò acrior, amariorq; extiterit, eò expultrici molestior redditur ac idè magis fortiter expellitur: generantur enim & in calidiori æpate frequentius biliosi hi succi; qui per cavæ venæ surculos ad iugulum, & caput tendentes sursum ad cerebri substantiam repunt ipsamq; undique bilioso madore persundunt; quorum mordaci qualitate expultrix cōcitata deorsum illos rursus expellit, & fluxum facit Sic quippe calida cerebri, & æpatis intemperies biliosos procreans humores destillationes per se conciliat. Altero ab hoc prædicto modo calida capitis intemperies defluxum concitat, materiam à toto ad caput multam attrahens, quæ postea & proprii ponderis impulsu, & cerebri expultricis vi deorsum truditur & fluxum parit. Præest nanq; caput ori (refert Hipp.) sicut medica cucurbita, unde & tenues humores, & eorum omnium quæ ingeruntur superfluitates attrahit, Cum uerò præternaturam excalescens fuerit, tunc id accensi caloris vi fortius obtinebit. Si autem, & cum calida mala intemperie dolor etiã cōplicabitur, multo quidem uehemetius attractionem faciet cum duplicatæ attractionis cause aderunt, & dolor & calor. Dolor enim inquit Galen.) Perpetuò trahit sicut & calor,

Ad Demetrium regem

Secundo

de diff.
feb. cap.
11 & 13.
meth. cap
5

58 LIBER PRIMVS

Et hac de causa scripsit Auicen. Et quando
soda accidit, cum catarrho addit in eo cum at-
tractione. hec de cerebri calida intemperie, su-
pereft humidam exponere.

Vt cerebri humida intemperies
destilationem generet.

Caput nouumdecimum.

Humida autem cerebri intemperies catarr-
hum efficit suo madore humores ad au-
gens, ac capitis uias per quas ille facile dilabi
possint aperiens; nam tametsi humiditatis uis
in agendo debilis sit, nihilominus suo contra-
rio debite apposita, dummodo ualidior extite-
rit, perpetuo agendo operabitur. Humidum
enim per se semper humectat, et humoribus
incrementum addit: quoniam, simile ubiq; su-
um simile fouet, et adauget. Cum itaq; im-
moderata humida capitis intemperies affuerit
tunc plurimos humores procreabit, ac ultra
modum etiam uias dilatabit, per quas facilli-
me adauetus humor percurrat. De hac quide
intemperie sexto aphor. sermonem faciens Gal.

Aphor.
2,

„ dixit Eos igitur, qui sunt humidiores, siue se-
„ cundum cerebrum tantum, siue corpus uni-
„ uersum, non contingit salubrem uitam omnis
„ expertem noxae traducere. Verum continuo
„ destilationibus ex parua occasione capiuntur.
„ Et si superfluitas eius ad inferiora per pala-
tum

rum descendit, partes subiectæ offenduntur
 fauces, guttur, aspera arteria, pulmo, gula,
 uentriculus, tusses itaq; ipsis fieri, & difficiles
 anhelitus, anginas, cruditates, & uentris pro-
 fluvia est necessarium. Nonnunquam uerò &
 difficultates intestinorum, quando quod desti-
 llat falsum quodammodo fuerit. Hæc Galen. si
 uerò humidum cum calido coniunctum fuerit,
 ita quod hmida, & calida sit cerebri intempe-
 ries, tunc multo magis fluxioni obnoxia red-
 ditur: Nam humidi ratione, ultra quòd ex-
 crementa eius gratia multa generentur, per-
 uiae eius uiae nimium ad fluxum efficientur.
 Iis eisdem molestijs calidi causa caput grau-
 bitur: Nam præter quòd attrahendo calidum
 plurimū caput impleat, rarefaciendo quoque
 amplas, ac latas uias ad descensum parat. Sic
 igitur calida ac humida cerebri intēperie la-
 borantes duabus inuicem fouentibus causis ad
 catarrhum gignendum afficiuntur. Sed de his
 satis.

A' sicca intemperie fluxiones p se non fieri.

Caput Vigesium.

DE sicca autem cerebri intēperatura nō est
 quòd amplius dicamus; cū nullas, seu pa-
 ucas admodum superfluitates habeat, ex qui-
 bus fluxio fieri possit. Iam enim supra dixi-
 mus; quòd siccum destilationis medela, & præ-
 sidium est nullaatenus excitans causa, Multi
 uero

60 LIBER PRIMVS

uero in ultimo senio siccitatē destillationis causam faciunt. Nos autem & in illa ætate, sicut in reliquis uerius frigidum, quam siccum causam destillationis censemus. Potest tamen cutis capitis sicca intemperies eiusdem poros recludens. quibus halituosi, & fumosi excernuntur uapores per accidens destillationis causa esse. cerdri enim fumosæ, & uaporosæ excretiones omnes, statim quod occlusas cutis capitis uias offendunt, in humores uertuntur, qui per caluariam extra cadentes molestos defluxus per insolitas producant uias: & hæc quidem cutanea sicca intemperies frequenter in senio est destillationis occasio, uerū ut patet, hoc per accidens existit, non per se destillationis causa: Sed hæc de sicca intemperie dicta sufficiant.

Quæ intemperiei magis apta sit
ad catarrhificationem.

Caput Vigesimo primum.

SI quis uerò curiosius quærat, quænam harum intemperierum ad catarrhum faciendum efficacior sit, calida an frigida. seu humida, aut sicca. de humida breuiter respondemus, minimè ambigendū esse, quod sicca præualeat; quando illa per se destillationem efficiat; hæc autem ipsius sanatio, & curatio existit. De calida uerò & frigida, simul cum doctissimis

Elisimis uiris dicimus, quod si nocumentum per
essentiam sit in cerebro, & non per consensum
aliunde sibi communicatum, tunc intemperie s
frigida longè efficacior existit; quoniam cere-
bri uirtutes magis prosternit. Quod si ab æ-
pate, uel à uentriculo, uel ab uero communi-
cetur cerebro nocumentum, ex transmissione
humorum, uel uaporum, calida distemperan-
tia habet in hoc maiorem uim, ut pote potior
causa commotionis, excitationis humorum, &
uaporum ad caput assendentium. Frigidum
itaque uirtutem debilitans maxima destilati-
onis causa asseritur: calor uero materiã pluri-
am capiti suggerens, & ipse quoque præcipua
destillationis nominatur causa. De connata
autem intemperie sermonem faciens Auice.
quærit, quænam innatarum intemperierum
calida an frigida ad catarrhum procliuior sit
hisque uerbis hanc quæstionem soluit. & habē-
tes complexionem calidam uehementius sunt
præparati ad recipiendum causas extrinsecas
facientes coryzam, quæ habentes complexio-
nes frigidas & humidas: & habentes com-
plexiones calidas, in se ipsis plus sunt securi-
ne accidat eis ex causis corporeis, quæ habentes
complexiones frigidas.

Quinta
fen. tertij
cap. 2.

„
„
„
„
„
„
„

Quod

Quod principium partium inæqualis
temperies, & mala conformatio,
catarrhi intrinsecæ cause sunt:

Cap. XXII.

AT ultra cerebri, & eius menynгарum in-
temperies inter internas destillationis cau-
sas mala corporis conformatio, & inæqualis
principum partium temperies annumeratur
ut puta hepatis, cordis, seu uteri calida intem-
peries simul cum cerebri frigiditate coniuncta.
Harum itaq; partium dissimilis intemperies
præcipua destillationis causa assignatur; Nā
uapores ob subiectarum partium calorem cō-
tinuato fluxu ad caput feruntur. unde eius fri-
gidityte densantur & fluxum faciunt: & hac
de causa tertio de loc. aff. dicebat Gal, eos
maxime plenitudini capitis esse subiectos, qui
calidi hepatis sunt. Ventriculi quoque imbe-
cillitas inter has recensetur causas, ex eo. quod
tarde, & diminutè concoquit, & plurimam
pituitam generat, cuius uapores perpetuò ad
caput ascendunt per uias latas, Indecens au-
tem corporis conformatio sicuti est capitis par-
uitas cum magnitudine, aut mediocritate sub-
iacentium partium & ipsa destillationibus oc-
casionem præbet: Nam uapores ad caput e-
leuati ob eius paruitatem introcluduntur, &
frigore

frigore cerebri innato in crassantur, & de-
 sum cadunt. Quod uerò laxis, & latis sutu-
 ris craneum consistit, ijs quæ ab externis exci-
 tantur causis fluxionibus expositum est; è cō-
 trario se habet, quòd firmioris, ac densioris
 suturæ est craneum; quando ijs defluxibus.
 quæ ab internis fiunt uaporibus est obnoxium
 Inter internas quoq; effectrices catarrhi cau-
 sas, flatus qui intra cerebri riuulos includitur
 ab Hipp. recensetur in lib. de Flatibus, dum
 ait. Cum igitur uenæ circa caput aere reple-
 tæ sunt; primum quidem caput ipsum propter
 flatus inclusos aggrauatur, deinde conuolui-
 tur spiritus cum sanguine propter angustiam
 uiarum, tenuissimum autem ipsius sanguinis
 per uenas excluditur, atq; id ipsum tenuis-
 simum liquidum, cum coaceruatur per alios
 meatus fluit, & ubi tandem cumulatim pro-
 grediens constiterit, ibi constituitur & mor-
 bus. Si itaq; ad oculos peruenerit &c. Ste-
 phanus autem Atheniensis tres omnis ad ca-
 put influxionis causas facit plenitudinem sci-
 licet, febrim, & capitis infirmitatem: inquit
 enim quoniam tres sunt cause fluxionum, quæ
 ad caput feruntur; multitudo in toto corpore
 contenta; febris calidior, succos in uapores
 dissoluens, & exhalationes ad caput mit-
 tens; capitis imbecillitas, siue in primo ortu
 genita siue postea ex aliquo errore aduenerit
 acquisititiaq;

64 LIBER PRIMVS

acquisititiaq; sit. has easdem nos ad inferiores partes defluxus internas causas dicimus nam quam primum fluor horum occasione caput attigerit, ut deorsum iterum descendat, necesse est. Verum satis de his, iudicio meo, differuimus, nunc ad explicandas causas singularum differentiarum accedendum.

Calidi catarrhi causa.

Caput Vigesimo tertium.

Calidum catarrhum dicimus, ubi calida destillat materia, frigidum uero ubi frigida; pariter tenuem, crassum, & uiscidum nominamus catarrhum, ubi tenuis, crassa, & uiscida materia fluit. Calida autem, & frigida destillans materia, præterquam quod tactu tales appareant, gustu quoque multis saporum differentiis apprehenduntur. Nam acris, amara, & multa salsedine prædita materia, calidæ omnes ualde sentiuntur: Acida uero inpidisia, & modica salsedine, & dulcedine affecta frigida iudicatur. Harum itaque singularum materierum fluentium causas explicare, & primo calidarum, aggrediamur. Calidæ, acris, seu amaræ fluentis materie efficiens causa est calida mala cerebri intemperies, si per se à male affecto cerebro materia fluxerit: si secundario, & alterius membri consensu, ut puta iecinoris hoc contigerit, ipsius

ipsius calida mala discrasia in causa existimatur. Iam supra ostendimus quomodo biliosa calida intemperies, biliosos per se calidos humores producit, & nequaquam pituitosos. At uerò biliosorum succorum materialis causa est sanguis ipse præternaturam calidus: se acres, ex calidiori, tenuioriꝫ sanguinis portione: Amari uerò ex crassiori, terrestrioriꝫ eius parte nascuntur, Fit namq; acutus sapor à calido sicco subtili parum humidi aquei continentis. è contrario amarus oritur à calido sicco admodum terrestri nec imus inficiat amarum, & à calido, & à frigido æquè generari; quando terrestris sicca amari completio, ut à calido resolvente, & adurente gignitur; ita à frigido constipante, & astringente fit; qui tamen in animante corpore amaror reperitur, longè frequentius à calore, q̃; à frigore producitur, si uerò defluens materia salita pituita extiterit, huius efficiens causa secundum Gal, sententiam minime intemperies erit, sed putridus, & feruidus calor insipidã pituitam adurens, ac ipsam soluens, seu serosus salitus humor eidem admixtus pituitæ. Salva itaq; pituita apud ipsum efficitur, cum calidi & humidi humores in capite, aut quauis alia parte supercreuerint, & præternaturam excalescant, seu putrescant; tunc ratione excalesfactionis, & putredinis ebullitio quædã

E in

Auer
lib. 5.
colli cap.
27.

in humiditatibus fit ; unde adustiores , terre-
strioresq; aliquæ earum partes redduntur :
quæ postea uniuersæ immixtæ substantiæ, sal-
suginem eidem toti impartiantur; sic enim cõ-
tingit pituitam salsam fieri . Salsi itaq; humo-
res certa falsedine præditi , & acuti, unà cum
amaris ab efficientibus, materialibusq; calidis
causis semper efficiuntur, & calidarum fluxio-
num materiæ fiunt , à quibus calidi denomi-
nantur catarrhi : Qui quidem omnes, & salsi
& acuti , & amari succi , modo primariò, &
(ut aiunt) per essentiam in capite consistunt
(dum essentialiter ibidem à mala cerebri in-
temperie , & proportionata eorundem mate-
ria geniti fuerint) modo secundariò , æpatis
scilicet consensu ibidem collecti cernuntur, nam
dum humores isti ab æpate (succorum omniũ
prima origine) ui proprii caloris , & mate-
riei habitudine fuerint orii , tunc hi per cauã
uenam , per diaphragma, & medias thoracis
regiones , per sublime semper ad claues , &
iugula tendunt, ad caput tandem , & cerebrũ
pertingunt , ubi calidi defluxus materiæ effi-
ciuntur ; nec quidem humores solum ,
sed & fumi, & uapores quàm pluri-
mi eadem ferè cum humoribus
natura præditi ab æpate
cerebro transmittuntur
& cõmunicantur.

Frigida

Frigida destillatio quæ sit, & quæ illius causæ
Caput Vigésimumquartum.

FRigidus autem catarrhus nominatur, cum frigida destillat materia; hæc quidem præter tactum, gustu quoque multis saporū differentijs percipitur. Nam acidi, & insipidi succi (ut diximus) & pauca dulcedine, & saljedine affecti huiusmodi omnes frigidi existimantur. Horum itaq; fluentium frigidorum succorum causas explicare contendimus. Frigidam enim cerebri intemperiem (cum concoquentes uirtutes ipsa debilitet) acidæ, insipidæ, ac modicè dulcis pituitæ per se constituentem causam esse prædicamus. Aciditatis uerò causam facimus, aut diminutum generatricis facultatis calorem, diminutè, & imperfectè siccum terreum cum humido aqueo in humoris generatione commiscentem: aut eiusdem geniti succi imminus tam cōnatam caliditatem impotentem temperatam siccum cum humido mixtionem in propria seruare substantia. Acidus nanq; sapor à calore fit diminuto, idest, qui non plenè concoxit, & commiscuit, humidum aqueum cum terrestri sicco: uel qui propterea diminutus est, quod ex mixto illo corpore exhalauit pars calida purior, seu mitior. hac certè de causa flaua bilis acidæ euadit: dum enim feruescit, proprius calor exhalat, quare acescit, & in atram conuertitur

E ii bilem

68 LIBER PRIMVS

bilem . Pituita uerò acida fit à frigida intemperie , & concoctricis facultatis imbecillitate diminutè concoquentis , & imperfèctè humidū aqueum cum sicco terrestri permiscens . De hac quidem acidæ pituitæ specie tertio apho.

Aphorif.
12

Gal. sermonem habuit , dum dixit . quæ enim à forti fit frigiditate acida euadit , quæ à caliditate replent caput . salsa ; sicuti & quæ à pauca fit frigiditate , uel paucam habet dulcedinem , uel nullam manifestam qualitatem : Fortis enim & multa cerebri frigiditas (inquit Gal.) concoctrices debilitans uirtutes : debilitat , & imperfèctè alimentum concoquentes , acidam producit pituitam , interdū & actu frigidam , sicut huiusmodi ab ægrotantibus descendere multoties precipitur , quæ factricem causam ualde frigidā ostendit . Parua uerò ac imbecillis cerebri frigiditas , parū extra naturam ad frigidam intemperiem alterat , unde cerebri concoctrices in eodem ferè robore seruantur ; quæ naturalem procreant pituitam , tum inspidam , tum modica dulcedine præditam . Salsa autem pituita (addit ipse) à caliditate caput replere proficiscitur ; hæc quidem ubi in capitis humoribus accensa fuerit , caput uberiori succorum copia replet , ac ipsos adurit , & salitos facit : & si maximè adurens fuerit , maximè salfos , & calidos faciet : si modicè , modicè quoq; calidos , & sal-
fos

sos reddet: Modica enim dulcedine. seu false-
 dine affecta pituita frigida existimatur, quo-
 nam frigida à tota substantia existit, & fri-
 gus in ipsa secundum naturam præualet, nec
 patitur à paruo conuinci calore, Quòd uero
 Gal dicit. pituitam dulcem. aut saporis ex-
 pertem, à pauca fieri frigiditate, intelligit
 naturalem, uel parum naturam excedentem
 respectu inquam acidæ, quæ à ualidiori, &
 quod præternaturam est, efficitur frigore,
 Acidi itaq; insipidi, & pauca dulcedine, &
 falsedine præditi humores frigidi sunt à frigi-
 dis geniti causis: quæ uerò destillans materia
 non ad aliquid horum extermorum ad calidū,
 & frigidum notabiliter declinat, ex his extre-
 mis composita est, idcirco nihil in præsentia
 refert ipsorum causas recensere, cum ex di-
 ctis sit manifesta. Cuncta autem hæc prædicta
 fere semper contingunt, quòd ut plurimum
 calida à calidis, & frigida à frigidis & mixta
 à mixtis, proficiscantur causis; Attamen e-
 uenit aliquando ut calidi catarrhi à causa pro-
 creantur frigida, & è contra frigidi à calida:
 cum nanq; caput calidis humoribus refertum
 fuerit, frigus uerò superueniens, humores in
 cerebro residentes constringens, perinde, atq;
 manus spongiam imbutam aqua, earundem
 calidum defluxum in partes subiectas promo-
 uet. Si autem contingat, quòd non calidis, sed

E iii frigidis,

70 LIBER PRIMVS

frigidis, & congelatis humoribus cerebrum repletum sit, & capite aperto quis se se statim ambienti calido, aut soli ardenti exposuerit, tunc calor ambiens, & solis ardor concretos cerebri humores dissoluens, frigidam parit destillationem, procreanti causæ prorsus dissimilem. huiusmodi nempe complicati catarrhi statim terminantur, & ferè semper à procatarrhæticis excitantur causis. Neque enim rationi consonum est, ut permanens frigida cerebri intemperies calidos producat humores; Nec è contra calida frigidos. in his enim à mala cerebri intemperie factis catarrhis, necessario semper & materia defluens, & capitis intemperies inuicem simulantur, & eandem seruant discrasiam: Et hi ut plurimum longæui & diutini sunt: contra breui finiuntur, qui dissimilem habent discrasiam, & à procatarrhæticis facti sunt causis. Multoties quoque catarrhi diuersam à suis principijs intemperie ob tinentes producuntur; ut sunt qui fiunt ab aliquius principis partis consensu, nam hi in longum tempus extenduntur.

Indies enim cerminus diutissime

tum acre, tum salsam materiam

æpatis consortio à mala

frigida cerebri intemperie

destillare. at

de his hæc teneo.

Fœtidi

Fœtidi catarrhi causæ.

Cap. XXV.

Fœtida uerò destillatio à corrupta. & putrida
 prouenit materia ac putridum calorem
 ostendit, putrescunt quidem in cerebro, sicut
 & in quauis alia corporis parte humores, cū
 non satis ob conculcatam multitudinem displari
 possint; tum ob alias etiam putredinis causas
 ex ipsa namq; putrida cōgerie materia fluens
 fœtidum producit catarrhum: q̄ uerò in ce-
 rebro putrescāt humores nono di usu partiū
 declarat Gal. dicens Vnde postea in cerebro
 collecta excrementa putrescunt tandem, ac sic
 acriora simul, & calidiora reddita, inflama-
 tiones, erisipelata, herpetas, carbunculos,
 febres, innumerabilem q̄; aliorum morborum
 turbam exuscitant, quare magnam semper
 curā natura adibuit, ut excerneretur supflua.

Mordaces fluxionis causæ.

Cap. XXVI.

FRigidi, & calidi succi mordaces existunt,
 hinc destillatio acrix, & mordax utrāq;
 qualitatem potest participare. Mordacitas
 enim (scribit Gal.) à tactu propriè & non à
 gustu sentitur tribusq; saporibus communis
 dicitur, acido, amaro, & acri: uerūm acido
 ut frigido, simulatq; subili; amaro uerò, &
 acri ut calidis. communis nempè passio & ca-

Quarto
 de simpt.
 med.
 faul. 16

E iiii lidi

Eodē ci-
tato lib.

Quarto
d' simpli.
med. fa-
cul. 18

lidi, & frigidi immoderatus aucti est mordicatio Frigidum enim diuellendo, mollemque substantiam in arctum contrahendo, ac breuiter continuitatem per diuulsionem soluendo, molestum, & mordax est: calidum uero mordax efficitur dissoluens, liquans, distrabensque substantiam. quare non eadem utriusque qualitas est, tum ijs quæ frigora mordicant, tum ijs quæ calore: In illis enim protinus & contractionis, condensationisque sensus precipitur in ijs fusionis, & dissolutionis, quin nec par est utriusque affectus celeritas. Verum in refrigerantibus quodammodo tardior est mordacitas at in excalescentibus celerrimè penetrat.

Hæc quidem à calido effecta mordicatio si fortius intendatur, exulcerat, & excoriationem facit quamobrè de ipso acri ita Gal. loquitur Acres enim saporès primum exacte esse calidos dicimus, deinde exedentes, urentes, crustam molientes, & colliquantes, si uel ipsi cuti imponantur. Amborum itaque istorum mordacium fluentium humorum causas constituimus: frigidorum, frigidam congelantem intemperiem, calidorum calidam

adurentem, in capite si per

essentiã, in hepate. &

uentriculo, si per

horum corseum

destillatio

fuerit

Quid

Quid sit catarrhus, crassus, viscidus tenuis
ac mediocris, horumq;
omnium causæ.

Cap. XXVII.

MOdò ad tenuem, crassum, mediocrem,
& viscidum, aliasq; catarrhi particu-
lares differentias exponendas accedimus.
priusq; quidnam horum singulum sit, doce-
bimus: mox eorundem explicabimus cau-
sas. Quæ enim celeriter in tenuia comminu-
untur (quarto de simpl. medicamentorum
facultatibus refert Gal.) tenuiū appellantur
partium, quæ uerò id perpeti nequeūt, cras-
sarum. postea exemplificat, dicens, tenuiorū
itaq; partium aer est, crassiorum terra, me-
dium eorum tenet aqua, tenue quidem est (in-
quit Gal.) quod celeriter ob eius minimam ap. 2.
resistentiam, in tenuia dissoluitur, ac facilè,
(ut ita dicam,) alieno terminatur termino;
ueluti sunt aer, & aqua; quæ ob materie
raritatem modicè resistunt, quare facillimè
partitionem ad minima suscipiunt, ac cito a-
lieno finiuntur termino. Sed quoniam aer ex
propria natura magis hoc assequitur, quàm
aqua; ideo tenuior existimatur. Aer nanq;
ad sensum rarior aqua existit, magisq; fun-
ditur, & fluit; proinde aerem aqua rariore,
tenuioremq; dicunt, tenue igitur apud Gal.
erit, quod celerrimè sectionem, terminatio-
nemq;

74 LIBER PRIMVS

nemq; recipit. huius uerò per se causa humidum est, quod ob propriae materiei raritatem paucae resistentiae existit, & facile alieno perfinitur termino: quanto igitur res humidior fuerit, tanto quidem tenuior dicitur esse, & sectioni, comminutioniq; promptior ac paratior tenuitatis itaq; prima, ac p se immediata causa humiditas asseritur; quæ sicuti cum calore, & frigore indifferenter coniungitur, ita & tenuitas cum his utriq; æquè sociatur: humidam itaq; cerebri intemperiem tenuium fluxionum p se primo causam dicimus. Crassum autem contrario modo sese habet, nam difficulter in minima partitur: est quidem crassum multae resistentiae, quoniam concretum, unitumq; existit; uirtus enim unita potentior est se ipsa dispersa, quare fortius dissoluenti resistit: Crassiorum autem partium Gal. terram nuncupat, quod summè sicca sit: siccitati nanque suapte natura conuenit, ut constipet, ac denset corpus illud, in quo primo ac per se inest: maximè enim densa, & constipata est terra; hæc quidem constipatio à Philosophis crassities quoq; nominatur: quàmobrè rectè, & densa, & crassa nuncupatur terra: pariter & atrabilis, cum terea sit, crassa, & densa à medicis dicitur, Huius uerò densitatis, ac crassitiei prima causa siccitas est: Densitas itaq; omnis, & crassities exiccatione quadam efficitur

eitur, sicuti contra liquefactio, & tenuitas p
 humectationē producitur sicca itaque capitis
 intemperiei, primò competit crassescere, &
 constipare, mox hoc id ipsum munus, & ca-
 lida, & frigida æquè conuenit. Calor nempè
 fluidum humidum adurens, & in uaporem
 resoluens, densiorem, & crassiorem materiā
 reddit; frigidum uerò hoc etiam efficit, humi-
 dum aqueum condensans, & in unum cogens
 partesq; terrestriores simul congregans. hac
 enim ratione secundo prædictionum dicebat
 Gal. Quinetiam sincerus humor crassior red-
 ditur; pituitosus nempè propter frigiditatem,
 quasi concretus, biliosus uerò propter caloris
 exuperantium euaporatus, & tanquam as-
 satus: hæ enim duæ causæ contrariæ crassitu-
 dinis sunt, calidum admodum, ac frigidum:
 calidum enim euaporat, & frigidum adstrin-
 git. hucusq; Gal. Quibus aperte ostendit,
 quemadmodum præter siccitatem, tum calor
 tum frigus crassitiem faciunt. Crassior igitur
 materia defluens, si à frigore fuerit, frigida:
 si à calido, calida nominatur fluxio. Hæc
 autem humorum crassities non uniformis re-
 peritur; nam aliqua est cum lentore, & te-
 nacitate: alia uerò, minime lenta, & tenax
 tenax autem, & uiscidus humor, ultra cras-
 sitiem, tenacitatem, & duritiem quandam
 obtinet: unde extensionem recipit, nec absin-
 ditur

Cap. 7.

„

„

„

„

76 LIBER PRIMVS

ditur, dum extenditur. duplici quidem ratione expulsionis contumax est uiscidus humor, crassitie scilicet, & uisciditate: crassitie, per uios obturans meatus, per quos egredi debet uisciditate, uasorum parietibus tenaciter inherens, unde ulterius progredi negatur. fit namq; uiscidus humor ex glutinosis, & uiscidis cibis ingestis, & ab infirmo ac imbecilli calore non plenè concoquente, ac permiscen- te humidum aqueum cum sicco terrestri. ab humido itaque aqueo uiscida pituita extensio- nem, duritiem uerò, & resistentiam à ter- restri recipit sicco. tripartito itaq; in corpo- re, sicuti in terra, succi gignuntur crassi, sci- licet, tenues, & glutinosi. qui uerò inter hos medij existunt, mediam quoq; horum natu- ram redolent,

De Principijs Colorum.
Cap. XXVIII

HActenus de subtili, crassa, & glutinosa fluentis humoris substantia; superest co- loratorum humorum fluentium causas expo- nere; ruffi scilicet, albi, subpallidi, liuidi, fufci, ac nigri. Neque enim colorum causas in uniuersum explicabimus, ne nimis in lon- gum protrahatur oratio: sed breues, ac ipsas claras illorum tantum rationes afferemus; ut primorum simplicium corporum coloratorum natales

natales, quibus ferè cuncta in animantibus colorantur, omnibus innotescant Sanguis uerò pituita, flaua, & atra bilis, & si simplicia fluidaq; corpora sint, terminata tamen, & per mixta re uera corpora sunt; quando ex primis quatuor constant elementis, ac terræ commixtione terminationem quandam consequantur: horum autem unusquisq; peculiarem colorem habet. Sanguis rubeum, Pituita album, Bilis flauum, melancholia atrum retinet, & conseruant. quemadmodum à principio ex tali, & tanto lumine, & tali, & tãta perspicuorum, & opacorum corporum ad se inuicem cõmixtione illos suscepisse creduntur. Sunt itaque colorati corporis omnis tria constituentia principia. Lumen scilicet, Perspicuitas, & Opacitas: Quæ tria nimirum ad omnes colorum concurrunt species faciendas. Lumen enim ut actus in coloris formationem se habet: Perspicuum ut potentia: Opacitas ut per accidens principium; necessarium tamen, sine quo quicquam colorari non potest. Sicut enim priuatio materie affecta per accidens ad formæ productionem se habet, ita & opacitas diaphaneitatis comes, per accidens ad coloris formationem se gerit. Ex lumine igitur diaphano, & opaco colorata corpora omnia uti à proprijs figurantur principijs. Hæc nempe coloris principia aperte autor de coloribus

78 LIBER PRIMVS

- ” ribus nos docuit, dum inquit Ad ueritatem
 ” autem certasq; similitudines deprehendēdas
 ” oportet habere cognitās, ac perspektas, pro-
 ” creationes, & colorum ipsorum natales. At-
 ” qui horum causam optimitatem dicimus, lucē
 ” solis, lucem ignis, aerem præterea, & aquā
 ” nam hæc plus aut minus contēperata omnes
 (ut ita dicam) colores perficiunt : hæc ille.
 subticuit autem autor iste opacum, tanquam
 quid necessarium, aeris, & aquæ diaphane-
 itatem concomitans. Auer. autem secundo
 de anima tria hæc ipsa apertè explicat, dum
 ” dicit Coloris uniuersalis causa est lux, & cō-
 ” spicuitas, unā cū terrestri opaco, Sed ad horū
 ” claram notitiam quid opacum; & perspicuū
 ” Iumenq; sit prius exponemus.

Text.cō
67

Secūdo.
de ani
ma text.
com 70.
71.

De Opacitate.
Cap. XXIX.

O Pacitas priuatine lumen opponitur, ut
 enim lumen diaphanum ubiq; illuminat
 & collustrat, ita opacitas eundem obumbrat,
 & obtenebrat. Fit autem deficiente lumine
 (ut autor de coloribus refert). Ipsa quidem
 luminis priuationem duobus insequitur mo-
 dis; aut simpliciter eius absentiam, & carē-
 tiam, ut dum in peruiro, ac interminato dia-
 phano lumen obit aut aliunde abit: aut inter-
 mediū defectu, corporis inquam densioris, ac
 solidioris

solidioris, lumen eijcientis, ac repellentis.
 Nos autem opacitatem hic intelligimus ob-
 scuritatē, & tenebrositatem, quæ luminis
 priuationem insequitur ob densioris corporis
 partium crassitiem lumen non admittentis,
 sed repellentis. Hæc quidem obscuritas lu-
 minis est priuatio. at non simpliciter, nam
 præter luminis priuationem, corporis affe-
 ctionem etiam dicit: quæ luci aduenienti re-
 pugnat, & refragatur, Et si enim ad uariâ
 coloris formationem cooperatur, non propte-
 rea ut per se principium, neque ut forma,
 neque ut materia, sed per accidens tantum.
 Non ut forma, quoniam opacitas uerior pri-
 uatio, quàm forma dicitur. Nullus nempe in
 ea actus cernitur, per quem forma dici possit
 id quod apprehensionis modus ostendit. ideo
 enim obscuritas uisu apprehenditur, quoniâ
 uisum non mouet, non autem quia sui speciei
 uisum afficiat: neque ut materia, quia con-
 trarium contrarium destruit, non recipit.
 Opacitas enim lumini opposita est, quare ipsa
 potius tollit, quàm recipiat: ac eadem causa
 non licet dicere quòd colorem recipiat, quâ-
 do ei æquè, ac lumini aduersetur. Præterea
 sermo est de principiis, color principiatum,
 & non principium est: sequitur igitur ut per
 accidens tantum coloris formandi principium
 sit, pro quanto diaphano accidit: at ipsum
 uario

80 LIBER PRIMVS

uario modo, aut ampe, scilicet aut exigue,
aut intensius, aut remissius in luminis rece-
ptione concomitatur. Neque enim diaphanū
lumen unquam reciperet, nisi ei opacum as-
sisteret, quod illo priuaret, si illum nanque
teneret, neutiquam ipsum assumeret, ex eo
quippe sumit, quod priuatum est. Hoc autē
ab opaci affinitate diaphanum assequitur.
Quod uerō sine opaco est diaphanum, aut cla-
rum, & lucidum inuenitur, ut ignis, & splē-
dentia sydera: aut colore formatum, sicut
terminata cuncta perspicua. ab opaco igitur
terrestri, ut à non colorato; sed apto colora-
ri, atq; aduentanti luci locum daturō, color
fit, & proficiscitur.

De Diaphano.

Cap. XXX

Secūdo **D**iaphanum grecē, perspicuum latinē. &
de anima transparent corpus, dicitur luminis,
68, lib. colorisq; susceptiuum. Natura enim quēdā
de sen & corporibus omnibus, & sublunaribus, & cœ-
sensili, lestibus communis inuenitur perspicuitas di-
cta, per quam perspicua dicuntur corpora:
Alexan. quæ natura non uniformiter omnibus inesse
r. de ani percipitur quorundam enim horum perspicui-
ma capi tati lumen, colorue comes existit, quorun-
re quæ dam opacitas cū propensione ad lumen, colo-
sunt per resq; omnes recipiendos. Ignis enim & cœ-
lestia

lestia sydera præter id quod sunt perspicua, se sensibi
 luminosa etiam cernuntur, Hæc maxime ab lia, &
 Alex. perspicua dicuntur, quoniam omnia quæ per
 collustrant, & cæteris in causa sunt, ut ap- accidens
 parere possunt, mixta autem & composita,
 corpora colorata appellantur perspicua; nam
 cum perspicuitate indutum semper colorem
 habent. Aer uerò aqua, & terra, comite
 opacitate perspicua & ipsa sunt, cum natu-
 rali potentia ad lumen, coloresq; omnes su-
 scipiendos. hæc profectò perspicuitas ubique
 in mixtis corporibus colorum receptaculum
 nominatur, cum aptanata sit colores suscipe-
 re; & de hac quidem, & de opacitate pari-
 ter dicimus, quod non omnibus his corpori-
 bus æqualiter inest; sed quibusdam magis,
 quibusdam minus. Aeri enim maxima inesse
 perspicuitas cernitur, & minima opacitas.
 Aquæ uerò minor perspicuitas, & maior
 opacitas. Terræ autem minima omnium per-
 spicuitatis natura inest, & illa in superficie
 tantum at opacitas summ' opere inesse digno-
 scitur, quæ autem multum perspicua corpora
 existunt cum modica opacitate luminosis cor-
 poribus propinqua sunt, & ab eis facillimè
 illustrantur, & albescent. quæ uerò contra
 multum opaca sunt, & parum conspicua à
 lucidis corporibus longinqua existunt, &
 difficulter illuminantur, & nigrorem natu-
 raliter

Alexā .
lib. 1. q̄st
natur ca
pite 2.

raliter induunt . Item aiunt corpus esse per-
spicuum , aut per se totum , aut in extremo . si
per se totum transparet , dicitur perspicuum
interminatum . sicut aqua . & aer : si in extre-
mo tantum apparet , uocatur perspicuū ter-
minatum , sicut mixtum , & compositum omne
corpus . Interminatum perspicuum est , quod
per se totum , & in se toto tanquam propriam
formam lumen recipit , quod ob sui raritatē
continere non ualet : nam si retinere posset ;
semper splendidum esset , & clarum . non igitur
ut substantialem actum ei præbentem esse
illud recipit , sed ut assistentem formam ; qua
ipsum conspicuum redditur uisibile . Propria
etiam natura interminatum perspicuum ab-
scolor est (inquit Philosophus) nam cū alio-
rum colorum sit susceptiuum , & ministrato-
rium nullum ipsorum passiuè recipit , & si
aliqui in peruiio diaphano cernuntur colores ,
non ueri , sed instabiles sunt , & qui alij propè

Alexā .
1. de ani
ma capi
te citato

alij longè appareant . Terminatum autē per-
spicuum est compositum corpus , solidum , ac
densum certis ac firmis coloribus præditum .
hæc enim perspicuitas ubique colore formata
conspicitur . hæc quippe ratione dicit Ale-
xander Perspicuitas uerò quæ in solidis , &
duris corporibus reperta est intraneum , atque
immixtum colorem habet . Idcirco nequaquam
accidit , ut nonnunquam colorem habeant , nō-
nunquam

nunquam colore careat. sicut perspicuis quæ
interminabilia sunt, euenire solet, ut interdū
lumen habeant, interdum non habeant. Cæ-
terum eorum quæ hoc pacto perspicua sunt,
alia plus, alia minus perspicua esse anima-
uerimus: quod ex quantitate mixtionis eius
corporis accidit, quod unum minime omnium
perspicuum est, id autem est terra, quæ eo-
rum quibus immiscetur perspicuitati impedi-
mento est. hæc Alexan. Ista uerò perspicui-
tas quæ in solidis corporibus inuenitur, cum
in naturali potentia sit ad colores omnes su-
scipiendos, eorundem subiectum, & materia-
le principium dicitur. Neque ueram mate-
riam facimus, sed secundum proportionem,
& analogiam tantum: sicut enim in reliquo-
rum accidentium generatione suum subiectū,
& materiale principium secundum similitu-
dinem datur, ita & in coloris productione,
ut enim quippiam, sit alicui formæ subiectum.
non satis est, esse substantiam; uerū necesse
est habere talem potentiam ad illam formam
sumendam, utputà in casu nostro, subiectum
coloris est colorabile: atquæ hæc facultas po-
se, scilicet, colorari à peripateticis nomina-
tur perspicuitas, & hæc colorum subiectum
et materia dicitur. quod quidem et Alex. cō-
firmat. dum ait. Cum enim corpus omne co-
lorem suscipere natum sit, plus minusq; eius

Eodem
libro, &
capite.

F ii naturæ

84 LIBER PRIMVS

naturæ particeps est, quam perspicuitatem appellamus. hæc enim continens materia colorum est. Necessarium est enim ubi color adfuerit, susceptricem quoque coloris materiã esse. Cum uerò hæc adeò manifesta sint, ut non indigeant longiori declaratione, de istis nihil aliud disputabimus,

De Lumine.

Cap. XXXI,

Eodem
citato lo
co.

Lucem autem fieri dicit Alexander per habitum earum rerum, quæ illustrare possunt ad ea quæ collustrari nata sunt: hæc autem à lumine multi distinguunt; dicentes lucem lucidi corporis per se affectionem esse, quæ circumcirca ipsum resulget: lumen uerò lucis imaginem, ac similitudinem esse, extra scilicet diffusam, & propagatam. Nos autem hæc confundimus, cum re idem sint, ne uocū multitudinem lectorem confundamus. Dicimus igitur lumen duobus considerari modis, uno modo secundum quòd defluit, & emicat à luminoso corpore, ut putà à sole, aut ab igne: sic quippe luminosi corporis nominatur affectio, siue perfectio. Alio modo in lucida sui natura simpliciter consideratur, prout illuminat, color atq; perspicua corpora omnia, & sic actus, & color perspicui appellatur: actus interminati diaphani: color uerò terminati

nati perspicui. Lumen. n. dum peruium, & interminatum diaphanum undiq; collustrat, illius forma, & actus nominatur, qui ab illo separabilis est, & sicut assistens ipsum perficit, luminosum, & uisile reddens. Interminato autem & finito diaphano secus profectò lumen operatur, dum illi commiscetur & temperatur; ipsum nanq; inseparabiliter perficit: suoq; lumine proprium format calorem. Vnde & terminati diaphani color dicitur. Coloris enim forma à luminis forma in perspicuo opaco immersa proficiscitur. Dum enī diaphano opacitati iuncto commiscetur, imperfectitur, & in deteriore permutatur formam, quæ color dicitur. Et si enim lux colori naturam formamq; elargiatur, non propterea idem cum colore existit coloris enī natura, alia est à uatura luminis, & licet originē formamq; habeat à lumine, degenerat tamen à luminis specie, in speciem lumine inferiorē & imperfectiorem. Quoniam igitur iria hæc coloris principia in mixtis cunctis corporibus reperiuntur, idcirco uniuersaliter mixta corpora omnia ab interiori colorari censentur quòd uerò colorum principia compositis cunctis corporibus insint, inde liquidò patet, quod omnia mixta ex quatuor composita sunt elementis; quorum de numero ignis est luminosus, aer uerò aqua, & terra, perspicua si-

F i i i mul

Secūdo
d'anima
text. cō.
69. & 70

mul & opaca, licet secundum magis, & minus huiusmodi dicantur. cum itaq; quatuor elementa coloris principia in se metipsis includentia, mixtis corporibus communiter insint; meritò igitur hæc ipsa mixta corpora ab interiori colorari, & propriij coloris causas in se ipsis retinere dicuntur, Nunc istis ut fundamentis declaratis, quomodo fiat color exponamus.

Quomodo Color generetur,

Cap. XXXII.

FAs non est diciere colorem simpliciter, ut à subiecto sciunctus est, effici, & formari: quoniam compositum, & non forma, neque accidens apud peripateticos generatur, Color enim (inquit Alex.) è numero illorum entium existit, quæ in alijs nata sunt esse, quæ minime fiunt, sed à subiecto fluere dicuntur. A' perspicuo itaq; subiecto lucido contemperato corpori color emicat, & emanat, sicut & reliqua accidentia omnia à suis subiectis emanare uisuntur. Terminata autem perspicua ipsa sunt, quæ actu colorata fiunt; nam cum lucidum corpus terminato diaphano opacitati iuncto commiscetur, suo lumine naturaliter illud perficit, & colorat. sic utiq; terminatum diaphanum colore ornatur, & actu coloratum fieri dicitur, quòd autem termina-

ta

ta corpora colorata sint; ex luminis, & diaphani temperie mutua id assequuntur. quod uerò proprios, & certos colores retineant à terra id habent. hæc nanq; fluidis permixta elementis firmitatem, & constantiam eis impartitur; eiusq; uirtute mixta corpora colorem retinent, & conseruant, id quod alia elementa præstare non possunt; cum fluxibilia & interminata proprio termino. sint. Est igitur terra in causa sua constantia, quod terminata corpora certum sibi retineant colorem, & quoniam exteriores terræ partes sui crassitudine, & opacitate internis obstant partibus; obumbrant enim illas, neque lumen ad eas penetrare sinunt; hinc euenit, quod colores in profundo mixti corporis clausi uideri prohibentur. Et si enim terminata, & solida corpora per totum ex lucido, diaphano, & opaco sint permixta, & undiq; æqualiter, & in imo, & in superficie colores ex ijs principijs formantur: nihilominus nullibi hi actu cernuntur, nisi in superficie, & corporis termino. cuncta quidem solida corpora à uisu per suas extermitates aspiciuntur, quæ uerò in imo colorata sunt, nunquam uisuntur, nisi per crassarum partium. medijs illuminationem prohibentium, remotionem, ac ideo potentia uisibilia dicuntur. Aristoteles autem uisiliū colorum finitionem tradens, hos solummodo,

Lib. de
sensu &
sensi.

F iiii qui

88 LIBER PRIMVS

qui in corporis extremo sunt constituti, definit
 quando hi, soli sunt, qui actu uiuntur, ac
 ideò bene dixit Color est extremitas perspicui
 in corpore terminato. Terminati perspicui
 extremitatem hic uisilem colorē Philosophus
 nuncupat, pro eo quòd in corporis extremo
 aspectui ac cōmodato ille locatus est. Sola quē
 perspicuitas, quæ in terminati corporis ter-
 mino consistit, colorem recipit, qui actu sem-
 per uisilis est medio illuminato existēte. Nul-
 lum enim prohibens obstaculum adest, dum
 medium est illuminatum, quin uideri possit.

Primo
 d' anima
 capi. que
 sunt per
 se sensibi-
 lia.

Quamobrem & benè expoſuit Alex. idcirco
 inest inhæretq; superfici ei color, in qua omnis
 apparentia colorum est. sola quippè corporis
 extremitas apparens, & manifesta est. Itidē
 quoque color idem est, quod apparet, & ma-
 nifestum est. qua parte enim uisiles colores
 sunt, eadem coloratum quidpiam esse dici-
 mus, in extremo autem, & superficie uisiles
 sunt, quo fit, ut color terminabilis perspicui,
 qua perspicuum est, terminus iure dicatur.
 Hactenus ipse. Perspicuitas itaque, quæ in
 determinati corporis superficie reperitur, dū
 lumini miscetur, perficitur, & colore forma-
 tur. Huiusmodi nempe perfectio, & actus,
 & terminus & extremitas à Pilosopho &
 Alexandro nominatur. Idem profectò ac si
 dixisset. Color est forma perspicui in extremo
 terminati

DE CATARRHO 89

terminati corporis. & hæc res ipsa est, quæ interminatum diaphanum actu mouet, & uisum immutat. Qui uerò in profundo absconditus est color, secundum actum mouere diaphanum non potest, nec uisum immutare cū crassities, & densitas terrestrium partium lumen non admitteriū, id prohibeat Sic utiq; color ut actu & diaphani, & uisus est moti-
uus à Philosopho definitur.

De extremarū specierū coloris productione.

Cap. XXXIII

Hic quidē color prima sui diuisione in duas primas species partitur album (inquam) & nigrum: & hæc extremæ, & contrariæ species colorum dicuntur, quibus affines sunt flauum & fuscum; flauum; scilicet albo, & fuscum nigro, Album nanq; in colorum genere se habet ut habitus; nigrum ut priuatio. ideo cum lumen sit forma coloris, à quo scilicet coloris natura per degenerationem quandam descendit, in albo est plurimum luminis pertinetq; album ad lumen. In nigro exiguum luminis est, plurimumq; opaci, pertinetq; nigrum ad tenebras. Nequæ dicendum in nigro colore nihil luminis inesse, quoniam uerū non est: nam in nigro aliquid luminis adesse summa est necessitas: siquidem color non esset sine lumine enim color non fit, nec contingit
aliquid

Decimo
metha.

text. 7.2

Phys.

tex. 15.

90 LIBER PRIMVS

aliquid colorari: id quod infectores lanarum maximè ostendunt, dum ex glasto tincturam conficere student, ij nunquam illam absoluunt nisi glasti infusioni oportune commiscuerint fæcum adustrarum cinerem, quam magistrā uocant. hæc enim lumine pollet; quod tincturæ iustè impartiens, illam perficit, & colorat. Intelligimus igitur nigredinem in mixtis fieri, non per omnimodam luminis absentiam, sed propter exiguam illius quantitatem: in illis enim mixtis, quæ nigra sunt, minimum inter omnes colores luminis esse censetur: sicut è contra in albis mixtis plurimū luminis inter reliquos colores iure esse perhibetur, Fit itaque albus color cū summa multaq; lux intenso perspicuo, exigua, & debili opacitati iuncto commiscetur. Per claræ enim lucis commistionem cum summo perspicuo terminato remissam opacitatem tenenti exoritur albedo è contrario color ater fit cum modica, & imbecillis lux remisso diaphano multæ, ac intense opacitati, iuncto commiscetur. Per exigui itaq; & debilis lucis commistionem, cum terminato remisso diaphano multam, ac illam intensam opacitatem undiq; habenti nigredo nascitur. hac profectò ratione dixit Auer. aer igni commistus claro colorem efficit album: densus autè & turbidus ignis terræ commistus atrum nimirum producit colorem. Diaphaneitatis

Lib. de
sensu &
sensu.

phaneitatis itaq; natura multipliciter, & uariè cum terrestri opacitate coniuncta, ac diuersimodè à lumine illustrata, & colorata diuersitatis formationis coloris in albore, & nigrore, & in reliquis medijs coloribus omnibus causa existit: Cuncta hæc omnia coloris formationis discrimina. *Alexan.* descripsit, dum ait. Enim uerò color in omni perspicuo fit lucis cuiuspiam aduentu. huiusmodi autem se habet ignis, siue extrinsecus sit siue immixtus differentia uerò plus minus uel perspicui exilior, uberior uel mixtio eius, quod collustrare natum est, discrimina colorum efficit. album enim & luminosum apparet, ubi purius perspicuum, & plus lucis est: minus autem & remissius est id quod ad nigrum declinat; hætenus enim ibi perspicuum esse dignoscitur. illud idem inferius repetit dñ inquit. atq; hæc profecto natura perspicuis terminabilibus insita, atq; immixta alijs exuberantius, alijs exilius colorum generationis & descriminis causa existimanda est. Hæc igitur tria, lux, diaphanum, & terrestre opacum, omnium tñ extremorum, tum mediorum principia colorū constituiimus; quando ex horum inuicem compositione æque medij, sicut extremi formantur: Et ex uaria horum proportionem, & mixtura uarietas in his omnibus innascitur, & si enim ex primis, & simplicibus coloribus in-

uicem

Pri. de
anima
cap. quæ
sunt per
se sensibi
lia, & q̄
per acci
dens.

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

„

uicem temperatis, & secundum proportionē mixtis medijs gignantur colores: atq; ex eorūdem etiam mediorum sibi inuicē permixtorū temperamento medijs quoq; alij fiunt; prima tamen omniū mixtura ex his simplicibus principijs oritur Sed hæc alias declaranda dimittimus, & ad quatuor humorum colores explicandos properamus. Flauum, inquam, album, rubeum, & nigrum.

Cur bilis .flauo , uel pallido infecta sit colore
Cap. XXXIII.

- F**lauum igitur superius, albo propinquum facimus ex Philosophi mente in lib. de sēsu & sensili, cap. de sapore; qui flauum sub albo, & fuscum sub nigro comprehendit. Est etenim flauus color sub albus splendore luciditateq; quadam præditus. efficiturq; huiusmodi à luminoso corpore sub obscurū perspicuum illustrante, ac splendorem illi impartiēti hoc quidem Alex. annuit, in quæstione naturalium lib. primo, ubi inquit; ignē sua natura album esse, sed flauum uideri, mixtione fumi nigri existentis. Author uerò de coloribus hoc id ipsum clarius explicat, dum causam refert, ob quam lixiuium fit flauum. ait enim quocirca etiam lixiuium efficitur flauum flammeo, & nigro aquam colorante cinis nanque, qui aquæ iniectus, lixiuium facit

cit, pulvis est, in quē materia usta redigitur
 hic pallido colore, ex flammeo nigroq; con-
 temperato præditus est, cum enim reliquiæ
 exustæ materiæ cinis sit, hac utriusq; coloris
 mixtura coloratus inspicitur: à flamma nanq;
 suscipit flammeum, quem flauum resurgentē,
 ac coruscantem nuncupant: à rei combustæ
 fumo, nigrum arripit colorem; ex his utrisq;
 temperatis connatus pallidus eius color gene-
 ratur. hic postea aquæ iniectus, sue originis
 uestigium seruans. flauo illam ornat colore.
 huius itaq; lixiuij exemplo aperte author hic
 insinuauit, non diuersa ab Alexandri senten-
 tia, ignem & solem flauos nominasse. Sed de
 hoc alias. ad bilis modo colorem explicandum
 ueniamus. flauo nempe colore tenuis, & am-
 ra bilis colorata inspicitur: nam luminosus
 ignis in perspicua & modice opaca eius sub-
 stantia prædominans, flauo ipsam afficit colo-
 re. iccirco & benè de ea Galenus scripsit quod
 enim ueluti igneū in bile splendet, ipsam red-
 dit flauiozem. flauam igitur bilem facimus, ob
 ignis colorem, qui cum flauus sit, & multus
 ibidem uigeat, flauo illam colore adornat. hæc
 quide m flaua bilis aliquando ruffa aliquando
 pallida apparet. ruffus enim, & pallidus co-
 lor ad flauum proximè accedunt; in hoc quidē
 differentes, quòd flauus ad splendidum, ruffus
 uerò & palidus ad album uergunt: sed longè
 magis

magis pallidus quàm ruffus ad album tendit.
Ruffa namq; & pallida efficitur flaua bilis ex
albicans humoris admixtione. qualis est se-
rosa humiditas: hæc enim flauo admixta hu-
mor splendorem remittit: & penes huius re-

- Cap. 4. missionem, modo ruffum, modum palidum illum
„ reddit, quare & recte octauo de Hipp. &
„ Platonis decretis scripsit Gal. iste sanè humor
„ flauus, omnino colore est, atq; interdum mul-
„ ta admixta serosa humiditate ruffus, ac pali-
„ llidus euadit,

Cur Pituita alba sit.

Cap. XXXV.

Pituita autem alba efficitur clari luminis
præsentia illustrata: aqueus namq; pitu-
itæ humor cum diaphanus ualde sit, & modi-
ce opacus: ab omni claro, & per lucido innati
calidi lumine (in sui productione) illustratur,
& albescit. Plato uerò albam pituitam facit,

- Inter pi- & albescit. Plato uerò albam pituitam facit,
tuita al- quia in eius generatione multæ parvæ ampu-
ba sit se- llæ in ea continentur, quæ omnes speciẽ quã-
cundum dam exhibent, qua talis color uisui conspicuus
plationẽ redditur: de ea siquidem in hunc modum scri-
bit; Quum uerò ex recenti & tenera carne
In thi- aliquid cum aere eliquefcit uentumq; intus cõ-
mo. cipit, ab humiditate corripitur, ampullæ quæ-
„ dam inde existunt, quæ cum ob paruitatem
„ singulæ uisum effugiant, uniuersæ molem quã-
dam

dam exhibent uidendam, coloremq; ex spumæ
 generatione album habent; hancq; omnem te-
 nioris carnis eliquationem spiritu inflatam
 album phlegma esse dicimus. nec multo post,
 item de ipso ita scribit. Album sanè phlegma
 ob ampullarum spiritum intus inclusum, in-
 festum admodum est, foras uerò expirans ad
 cutim, mitius quidem euadit, uarijs tamè cor-
 pus albis maculis, & uiriliginibus inficit, ali-
 osq; huiusmodi morbos parit, hætenus Pla-
 to. qui propter paruaram ampullarum multi-
 tudinem spiritum intus inclusum habentem,
 pituitam albam constituit. Alij autem citò ab
 hoc munere se expedientes aiunt; quòd cum
 aquæ, & aeri per se albus attribuitur co-
 lor; Pituita uerò aquea cum sit, & aquæ ele-
 mentum præseferat, alba uitiq; ipsa natura-
 liter erit sicuti & aqua; nam ut substantiã,
 ita etiam colorem ab ipsa mutuauit. sed ad san-
 guinis ruborem declarandum properamus.

Sanguinis cur sit purpureus, rubeusq;

Cap. XXXVI.

Purpureus color, phœniceus, & rubeus, &
 si inuicem differant secundum magis inten-
 sum, & remissum; siue penès obscurum, ubro-
 sum clarum, & apertum: omnes tamen pro uno
 rubeo colore in præsentī capimus, quoniam
 has particulatim differentias perquirere non
 intendimus

intendimus: Innascitur nanq; purpureus color à multo, intensoq; lumine terminato perspicuo permixto summam obscuritatem patiēti cum enim copiosum, & intensum lumen obscuro perspicuo, comtemperetur, rubicundum statim colorem uisui representat, hoc quidem author de coloribus confirmat, & per nigrum & ombrosum, diaphanum opaco immersum intelligens, dum inquit: Quamobrem niger & umbrosus mixtus lumini, puniceum, nam nigrum mixtum lumini, tum quod à sole, tum quod ab igne emicat, conspiciamus semper esse puniceū: & nigra ignita omnia mutari in puniceum: etenim fumosa flammæ, & carbones quando sunt accensi, cernuntur colorem habere puniceū. Ex intensiori itaq; lumine terminato perspicuo, opacitatem in profundo habēti, permixto, rubeum fieri corpus asserimus. Rubeus autē sanguis efficitur à uiuido innato animantis calido: qui cum lucidus & splendidus sit, crassam, & opacam eius substantiam simul perficit, & rubro colore adornat. quod uerò innatus calor splendidus, & luminosus sit, cum ab igne esse habeat, non est, quod amplius comprobetur. Quod autem sanguinis substantia opaca, & quodammodo densa sit, fibræ, quibus undiq; eius substantia est referta, ostendunt. fibrarum enim natura terrena est, & consequenter densa, & tenebricosa,

Secundo
de par.
anim.

tenebricosa, unde & sanguinis essentia tenebrifica, & densa redditur: quamobrem damarum, ceruarumq; sanguis, dicebat Philosophus, cum fibris careat, dilutior, aquosiorq; existit. quod autem fibrarum praesentia, ueluti concreta sanguinis substantia sit, ostendit Philosophus, dum ait; at uerò quandiu in corpore continetur, humidus est, propter calorem animalibus inditum, remoto autem calore statim concrescit, & densatur non à calore siccessente (addit ipse,) sed à frigore, iure igitur opaca, & quodamodo densa sanguinis substantia dicetur, & quoniam supra asseruimus quemadmodum à multo, & intenso lumine terminato perspicuo obscuritatem in imo patienti, temperato uerè rubeus, & puniceus resultabat color. iccirco iuxta praedicta cōcludimus, quod sanguinis substantia rubro formatur colore, à ualido & intenso conato lumine proprio subiecto, opacitatē multam habenti, commixto, & temperato. Quod quidem lumen si fortius intendatur, ac luminosius splendat. Rubeum cum flauo colorem sanguis permutat, sicuti in sinistro cordis uentriculo sanguinem est uidere, flauo colore praeditum, à luminoso igne, ibidem plurimum uigente, elaboratum. hoc profectò auctor de coloribus annuit, dum dixit: copiosum autē lumen, & primo nigro temperatum, puniceū

G qui

Libro 6.
de Plac.
Hippo.
& Plato.
cap. 8.

„ qui cum floridus est, ac corruscans in flam-
 „ meum colorem mutatur, est etenim flammeus
 „ color ualde flauus, qui refulget, & corruscat
 „ ut flamma; corruscans uerò ac refulgens nihil
 „ aliud est, nisi luminis quædam collectio &
 „ densitas: species uerò auri emergit, quâ fla-
 „ uum, & solare benè condensatum enitescit:
 „ hætenus prædictus author hoc id ipsum. (de
 „ flauo scilicet sanguinis colore) primo de cri-
 „ sibus Gal. intendit, dum ait: quoniam &
 „ sanguinis color nonnumquam flauior existit,
 „ nonnumquam rubicundior apparet, undè &
 „ sanguinem ipsum aliquando flauum, aliquân-
 „ do rubrum dicunt nunquam uerò sanguis ma-
 „ ximè flauus eundè habet cum bile ad summū
 „ etiam flauescente, colorem, sed est illa quidè
 „ flauior, sanguis uerò rubicundior, nam qui
 „ apprimè flauus est sanguis, medius est, inter
 „ bilem, ac exquisitum sanguinem, in ijs, qui
 „ secundum naturam se habuerint, sed satis de
 „ sanguinis rubore, ad melancholicæ nigredinē
 „ explicandam accedamus.

Bilis atra cur nigra.

Cap. XXXVII.

Nigrum autem colorem progredi superius
 diximus ab exiguo, & imbecilli lumine
 commixto terminato perspicuo, opacitatē
 in profundo, & undique multam habenti:
 modicum

modicum enim lumen modicam emittit lucem, quare obscuro corpori iunctum, non nisi atrum, & obscurum producet colorem. rectè quidem Auer. dixit, densum ac turbidum ignem terræ commixtum, atrum creare colorem. Melancholia uerò quum crassior, terrestriorq; cæteris sit humoribus, ex propria natura illis opacior, & obscurior erit. cum enim exigua admodum ei luminis copia iniecta fuerit siue multa; sed crassa, & turbida (ut inquit Auer.) non nisi atrum sibi colorem asciscere potest. nigrum itaq; colorem melancholia naturaliter habet à confuso, & exiguo lumine. & à crassa pariter, & opaca connata substantia. Atra uerò bilis per adustionem genita, adustionis ut huiusmodi colorem sortitur & obtinet. quamobrem multi aiunt, quod aqua, & aqueus uapor dum siccescunt, uel ui ignis, uel etiam sensim ui sicci alterantis, & exiccantis in nigrum uertuntur colorem: hinc fumus lignorum humidorum ater est, carbonesq; atrii sunt, fumo s. illo crassiori, & aqueo intincti. hoc nempe modo author de coloribus de nigro scripsit: nigrum autem colorem fieri contingit, cum aer & aqua ab igne comburuntur; quare & omnia ambusta nigrescunt, uelut ligna & carbones igne extincto: quin & fumus, qui ex latere prodit. ubi humidum. quod lateri inerat, excernitur, &

G ii comburitur

„ comburitur. Nigrum quidem colorem efficit
 „ hic author docet, dum humidum ab igne adu-
 ritur: infra autem non solum ab igne, sed à
 quouis altero exiccatione id fieri asseuerat. Nos
 uerò, qui per luminis in opaco extinctionem,
 nigrum generari colorem diximus, non mul-
 tum ab ipso discrepantes, unà cum medicis as-
 serimus, & à calido, & à frigido atrum hunc
 creari colorem. innatum nanq; lumen (ut
 experimento omnibus manifestum est) tum
 à calido, tum à frigido imminuitur, & extin-
 guitur, consimiliter & humor ab his utrisque
 æqualiter absummi contingit. siue igitur per
 luminis extinctionem, siue per humoris exic-
 cationem nigrum fieri contingat, hæc utiq; due
 nigredinis contrariæ causæ rectè semper à Me-
 dicis recensentur; calor, inquam, & algor,
 cap. 12. secundo enim prædictionum, & primo de cri-
 & Auer sibus inquit Gal. siquidem nigredo aut ob ue-
 4. col. hementem accidit frigiditatem, qua ratione
 cap. 22. sanguis quoque nigrescit, congestis globulis:
 „ & quicquid extinguitur, in plenum nigrescit:
 „ aut propter exuberantem calorem, etenim san-
 „ guis rursus trahit nigrorem, si crematur,
 „ quemadmodum alia omnia corpora, & qui diu-
 „ tius in sole diuersantur æstiuo nigri redduntur
 hæc de melancholiæ colore dicta sufficiant. Ex
 iam dictis clarè patet, quæ nam sint ruffi,
 pallidi, fuscæ, ac liuidi coloris causæ: quos
 omnes

DE CATARRHO 101

omnes inter d. stillantis materiei colores supra recensuimus. Ruffi namq; & pallidi, quoniā albo affines sunt colori, eadem, quæ albi, & illorum causæ dicendæ sunt; sed tanto infirmiores, quanto ab ipso cadunt. Idem de fusco, & liuido tradendum; qui cum nigro colori sint propinqui, eadem ferè ipsorum causæ explicandæ erunt, quæ superius de nigro explicatæ fuere; eo tamen imminutæ & remissæ, quod ab ipso descendunt. hoc id ipsum de uiri colore quarto colliget Auerrois asserit, dum dicit; uiriditas principium est nigredinis, ob hoc causæ, quæ faciunt nigredinem, eadem sunt, cum causis, quæ uiriditatem operantur excepto, quia in uiridi sunt debiliores. sed de colorum causis satis superq; dictum sit.

Multi, pauciq; catarrihi causæ.

Cap. XXXVIII.

AD Multi pauciq; catarrihi causas exponendas ueniamus. Multi autē catarrihi causa est multitudo primo, ac exuberantia humorum in cerebro, aut à procatarctica potēti generata causa, in corpore repleto præcipuè, ac multis succis referto, aut à magna uehementiq; cerebri, seu alterius principis membri cōmunicantis, & de mandantis discrasia creata in eodē plectorico corpore. Contra parui, modiciq; catarrihi, causa est modica, exiguaq; ma-

G iii teria

teria in cerebri meatibus existens; aut à debili
 præincipienti causa effecta, in moderato scili-
 cet corpore; aut à parua. nec nimis sæua ma-
 la cerebri, siue alterius mādantis nobilis mē-
 bri intemperie genita; in eodem, inquam tem-
 perato corpore. Hactenus de singularum dif-
 ferentiarum catarrhi causis penes materiei
 partitionem excerptis. superest, ut reliquarū
 catarrhi distinctiōum penes de fluxum causas
 exhibeamus. Et prius à magni, celeris, cre-
 briq; defluxus causis enarrandis exordiemur
 Mox parui, tardi, & rari causas dicemus.

Quamobrem destillatio aliquando sit Magna

Celeris, & Crebra.

Cap. XXXIX.

SV pra ostensum fuit, capitis superfluitates
 trifariam deorsum semper descendere, pro-
 prij scilicet ponderis impulsu, tractionis ui,
 ac expultricis, uirtute. at longē frequentius
 humores à capite expelluntur, quàm ut tra-
 hantur, aut proprio pondere cadant: expul-
 tricis enim cerebri facultatis munus est excre-
 menta singula pro uiribus pellere, siue fuerint
 nutrimenti reliquiae, siue superflua inutilia,
 siue per inconcoctionem quomodocunq; ibidē
 collecta. Idq; maximē expultrix ipsa molitur
 dum ab Eorundem nocua irritatur præsentia,
 aliquando uerò absq; irritamento id propria
 uirtute operatur, cum ualida, & fortis exti-
 terit

Quarto
 d'aphori
 smo 2.

terit : ualida nempe , & potens facultas , & si inutilium materierum collectio moderata sit , innato tamen robore multoties magnas illarum excitat excretiones : si uero ingens excrementorum congeries fuerit , & malis qualitatibus affecta , quibus expultrix cerebri uis plurimum molestetur , immoderatos utiq; defluxus semper parturiet , & magnos , & celeres , & crebros , per omnesq; subsidij rationes illam extrudere nitetur ; præcipuè si potens uirtus ipsa constiterit , porro in excessibus auxiliij rationes in uniuersum tres sunt , magnitudo , uidelicet . celeritas , & crebritas : harum etenim natura aliquando una tantum , aliquando duabus , aliquando tribus omnibus simul utitur , penes uaria irritamēta ac multiplicem eius necessitatem . Magna autem excretio dicitur , ubi ampla materiei copia excernitur : celer uero quæ in modico , breuiq; tempore illico fluit : at crebra appellatur fluxio , quæ ab una ad aliam fluxionem breue quietis tempus habet : uel quæ modico interposito tempore alteram excitat fluxionē : Hæ nanq; tres presidij differentiæ excretionum cerebri excessibus opitulantur harū autē presidij rationum , uti diximus , modo una , modo altera , modo omnes simul expultrici cerebri facultati subseruiunt : quum enim nimia , ac nocua humorum copia cerebri uirtus

Gale. pri
mo de
causis
pul capi
te 3 .

G iiii grauata

grauata fuerit, & cum hoc ipsa ualida & firma constiterit : tunc excretionum magnitudine se exonerare contendit, humores plurimos expellens : si uerò cum harum excretionum magnitudine non subleuetur, tunc celeritate nouum præsidium querit, celerrimas earum purgationes moliens. si autem nec magnitudine, nec celeritate etiam exoneraretur, sed adhuc opprimitur, ac irritatur ; ultimū crebritate subsidium tentat, crebriores earundem deiectiones faciens : Neq; enim ubi expultrix facultas magnitudine se plenè exonerat, celeritatem asciscit ; neq; crebritatem, ubi ab ambabus auxilium consequitur : alterius enim illarum semper defectus corrigitur altera, magnitudinis celeritate, celeritatis crebritate. He autem celeres, magnæ, crebreq; fluxiones sunt, quas nos planè auctas nuncupamus : quamuis paruam, raram, & tardā; de quibus mox dicturi sumus, ab auctæ fluxionis ambitu non excludimus : nam & si istæ parue, scilicet, raræ, ac tardæ, respectu magnæ, celeris, & cerebræ dicuntur ; nihilominus solitarum excretionum naturalium ratione, & hæ auctæ, præternaturalesq; sūt sed ad has manifestandas properamus.

Causæ

Causæ fluxionis parvæ, tardæ, ac raræ.

Cap. XL.

Parua fluxio nominatur, ubi pauca materia excernitur, siue uirtutis, siue materiei uitio contigerit. tarda uerò defluxio est, quæ multo, longoq; tempore finit fluxum, motumq; suum. Rara uerò destillatio dicitur, quæ longum quietis tempus habet, anteaquàm altera exoriatur. hæ quidem omnes præternaturales sunt, & excretionibus naturalibus supera dditæ. Itaq; parvæ fluxionis causa & ad uirtutem, & ad materiam referenda est: uirtus enim in causa existit, dum infirma, imbecillisq; est, impotens ad multas excernendas purgationes: quare exiguam, ac modicam tantum detrudens, paruum efficit defluxum: si uerò materia causa fuerit, tum sola materiei paucitas, nulla mala qualitate infesta, huius causa dicitur; nam pauca ipsa existens, parumq; expultricem stimulans, quantumcunq; uirtus sit potens, non nisi modica excernetur materia, pauci, defluxus immediate causa. Raræ autem, ac tarde destillationis causæ, & frigiditas, & uirtus, & materia esse constituuntur: frigiditas prout materiam immobilem, ac torpidam reddit. uirtus nanq; prout infirma, imbecillisq; est; sic quidem non nisi interposita mora, longoq; conamine materiam expellere potest: tarda tamē
fluxio

fluxio magis quàm rara infirmiore uirtutē demonstrat. Materia autem tardæ, ac raræ fluxionis causa dicitur, tum ratione propriæ substantiæ, nam crassa, uiscidaq; existens expulsionis contumax est: tum qualitatis ratione, quoniam nulla mordaci, aut acuta prædita est qualitate; quæ expultrix irritetur uirtus, ac commoneatur ad ipsam propellendam hæc satis dicta sint, de parue, raræ, & tardæ fluxionum causis.

Quæ sit catarrhi intempestiui causa.

Cap. XL I.

INtempestiuum autem fluxum nominamus & qui consuetum præuenit tempus, & qui post debitam. & consuetam horam accedit. illius autem qui debitum tempus anteuertit; causa est, materiei copia malis qualitatibus affecta, uehementius expultricem stimulans; quæ celeriter absq; mora nullam procrastinationem faciens, ad eam propellendam insurgit & debitum fluxionis tempus anticipat. Intempestiui uerò defluxus, qui post consuetum tempus moram interponit, causa est, paucitas, & inopia materiei, nulla mala prædita qualitate; quæ expulsiua uirtus irritari possit & insurgere ad ipsam propellendam: quæ quādiu pauca, & inops fuerit, impotens expultricem excitare, tandiu utiq; defluxum retardabit.

dabit : si quidem necesse est , expultricem irritari , si suo munere fungi debeat (hæc enim maximè inter naturales uirtutes à noxijs , & irritamentis exercetur) optima igitur ratione fit , ut tanto tempore tardet expulsio , quanto , inquam , irritatio morabitur .

Catarrhi subito ruentis causæ .

Cap. XLII.

DEfluxus , qui subito confertimq; ruit , causa est , aut retentrix uirtus ipsa , aut proprium excretionum instrumentum , peluis , uidelicet , & glandula ; per quæ excrementa pedetentim excernuntur . Retentrix enim facultas , huius causa dicitur , dum propter exuberantem humorum copiam , aut ob prauam aliquam eorundem discrasiam labefactari contingat . tunc enim præcipientes (nulla ui retinente) deorsum propria grauedine succi trahuntur . Idem etiam euenit in proprii instrumenti resolutione , peluis , scilicet , & glandulæ ; his nempe quauis occasione resolutis , illicco humores proprio impetu deorsum feruntur , nam remoto continente , ut statim ruant , necessum est .

Continuarum , & intermittentium
destillationum causæ .

Cap. XLIII.

Continuam autem destillationem dicimus
que quædam assidue destillat ; nec unquam
usq;

usq; ad iudicium & solutionem desinit. Intermittens uerò appellatur fluxio; quæ secundū tempus fluit, & fluere desinit, & solum per intervalla est molesta. Continuæ quidem destillationis, quæ nunquàm desinit, donec omnino ad finem suum peruenierit, causa est materia multa stabilis, & pertinax; cuius paucae duntaxat portiones educuntur, nec tota ūquā excernitur. nisi finito morbo, multoque interposito tempore: huic etiam morbosa subest dispositio, quæ nouum semper regignit humorem; aut aliunde suscepit, & nouæ recentiq; fluxioni perpetuò materiam præparat: sicq; continuata materia, continuus fluxus producit. Intermittentis uerò destillationis, quæ per intervalla tantum destillat, causa est materia pauca fluida, cito terminabilis; hæc quidem ubi tota ab expulsua pellatur uirute. intermissionis causa fit: nam tunc natura per aliquod temporis spatium quiescit; mox iterū noua coaceruatur materia, aut mala cerebri dispositione; aut quacunque alia de causa; quæ post quā abundè creuit, huius copia expultrix cerebri irritatur facultas; quæ denuo uniuersam illam detrudit, & catarrhi interpollationem efficit. huiusmodi uerò cum quiete mixta fluxio, intermittens nuncupatur destillatio: totius itaq; in unum humoris excretio, intermissionis uera est causa; cū per tantūdem

dem temporis, quod noua regeneratur materia, natura quietem habeat: morbosa uero, quæ huic subest dispositio, & certis temporibus excrementa aceruat, non primò. & per se, sed cumulatorum excrementorum interuentu, interpollationis causa censenda est.

Breuium, diuturnarumq; floxionum causæ.

Cap. XLIIII.

Iongi, diurni q; catarrhi dicuntur, qui longo diurno q; tempore finiuntur. horum uero causæ uariæ existunt, iuxta eorundem uarietatem. aliæ profectò sunt frigidi diutini catarrhi causæ; aliæ sunt calidi. Frigidi autè longi catarrhi causæ: duæ præcipuæ constituuntur, uirtus, inquam, & materia: uirtus enim diurni efficitur catarrhi causa, prout infirma, imbecillis q; existit. uti in corpore sinile, & in longa frigida ægritudine euenit. & hoc quidem, si salubris & non lethalis morbus fuerit: debilis nanque, & infirma uirtus naturaliter, & catarrhum, & quacumq; ægritudinem ad salutem terminandam protrahit; quoniam non suppetunt uires ut celerius eam deuincant, sic quippe expultricis unà cum concoctrice cerebri facultatis imbecillitas frigidi extensi, ac salutaris catarrhi causa constituitur. Materia uero longi, ac diurni frigidi catarrhi causa efficitur; ex eo quod

110 LIBER PRIMVS

quod multa, crassa, ac uiscida intra meatus cerebri ipsa reperiatur; unà etiam cum frigida cerebri intemperie, & tempore, & loco frigido, ac reliquis procatarteticis causis, tum intemperiem, tum materiam fouentibus frigida enim crassa, & uiscida excrementa dissolutioni nimirum resistunt; & maxime si multa fuerint, ac conseruantes habuerint causas: quamobrem ut longo protrahantur tempore, necessarium est, è contrario in omnibus res se habet. in breui, ac cito sanaturo frigido catarrho. Calidi uerò diurni catarrhi causæ sunt calidæ, tum cerebri, tum hepatis malæ intemperaturæ, quæ longiori tempore partes has obsederint: diutina enim calida cerebri intemperies, quæ primario affectu calidi catarrhi materiam gignit; non nisi longo tempore cum altius radices iecerit, auferri potest; hæc quidem diutina calidi humoris generatione, diutinum calidum protrahit catarrhum. pariter longæua calida hepatis intemperies, quæ secundariò, ac cerebri interuentu, calidum catarrhum producit, calido, inquam, uapore, & humore capiti communicato, diurni calidi catarrhi causa constituitur: quando & ipsa eadem ratione, (quod ualidiores scilicet radices egerit) difficulter solubilis sit: hæc enī hepatis intemperies longa & diutina calidorū humorū, & uaporum generatione,

DE CATARRHO III

ratione, longè etiam, & diutinè calidum conseruat catarrhum. quum ijs utiq; omnibus longæuis intemperaturis, imbecilles semper naturales reperiuntur uirtutes: quæ cum impotentes sint breui fixas intemperies soluere, necessario illas protrahunt: præsertim si futuræ salubres sint. è contrario cuncta hæc se habent, in breui, ac de facili terminatura calida fluxione. quoniam & uirtus potens, & ualida existit, & cerebri, & principium partium communicatum intemperaturæ recentes sunt, nec nimis intensæ, & ualidæ, cum exiguæ, ac modicæ materiei præsentia, & cum nullis seu paucis externis fouentibus, & conseruantibus causis: quæ omnia breuem, & citò sanaturum catarrhum ostendunt.

Cur aliquis Catarrhus magis die q̃; noctu affligat, & è conuerso.

Cap. XLV.

Quod uerò catarrhus quis in die, magis quàm noctu inuale scat, humor, qui destillationem efficit in causa est, ut putà bilis ipsa, quæ die plusq; nocte præualet, & mouetur. Hæc enim cum plurima in capite abundauerit, & catarrhum promouerit, die plusq; noctu uberius effluit. quando tunc temporis multum promoueatur, & excrescat. Rationabile utiq; est ut eo tempore copiosior humor fluat

fluat, quo & pluribus ipse fuerit, & plurimo cietur motu. Sed præter id etiam adest, quod diei calore cerebri meatus per quos excrementa purgantur, magis peruij, & aperti redduntur, quare procliuus succi descendunt, & maiorem parturiunt fluxum.

Quod noctu autem magis quam die excrescat catarrhus causa est frigidus, & humidus humor destillans, qui noctis frigiditate, & humiditate, superauetus huberius nimirum nocte quam die commouetur. Sed præter superauetum humorem adest noctis frigiditas, quæ externam corporis superficiem densando cutis meatus constringit, unde uaporosæ excretiones, quæ non nisi rare facta cute disflari possunt, introcluduntur, & incrassantur, & materiam catarrhi adaugent, quare abundantius fluere contingit, & hæc quidem quam sæpissime causa existit, quod tam calidi, quam frigidi catarrhi noctu, quam die magis inualescant, quoniam multo plus officit noctis frigiditas densando, & poros obstruendo; quam diei caliditas dissoluendo, & peruias uias reddendo.

Singula anni tempora catarrhum generare.

Cap. XLVI.

QUæ anni quatuor tempora sequuntur destillationes causas habent, ipsorum quatuor temporum naturas, ut efficaces externas

nas præincipientes causas. Hyemalis .n. cō-
 stitutio, cum frigida, & humida naturaliter
 sit caput frigefaciens, & humectans frigidas
 destillationes potenter conciliat. Huic con-
 iungitur, quod caput, & cerebrum pariter
 frigida, & humida sunt: undè facile à consi-
 milibus alterantibus causis ad frigidam & hu-
 midam trabuntur intemperiem. à qua frigida
 emanant materiae frigidarum fluxionum pro-
 ximæ, & immediatæ causæ. Frigus .n. (re-
 fert Gal.) cutim constipat, & humores di-
 geri prohibet. Humiditas autem non modo
 remouet à corpore quicquam, sed etiam edi-
 cit. Hyemalis quidem humiditas aquea est,
 quæ corpora circumambiens undiq; madesa-
 cit, ac frigidis humoribus incrementum addit.
 Frigus uerò naturales concoctiones debilitans
 frigidorum crudorum humorum generationi
 magnam præbet occasionem. Id ipsumq; ex-
 ternos cutis meatus adstringens introrsum
 succos compellit, & fluere deorsum facit. his
 quidem modis hyemalis cōstitutio destillatio-
 nes excitat. quamobrem benè scripsit Hippo-
 crates. Si uerò hyems frigida sit, homines ca-
 pita humida, ac pituitosa habere par est, &
 uentres ipsorum frequenter exturbari pituita
 à capite influente,

Ver autem & si salubre temperatnuiq;
 sit, & salubres temperatosq; ex propria na-

H tura

De Mor-
 bis vulg-
 cōm. 2.

De acre,
 aquis, &
 locis

Fen. 2.
prin. lib.
doctri 2
capite 6.

tura præignat humores, nihilominus, & fluxionis est causa: nam ipsum (ut Auic. scribit) cum æqualitate sua quam nominauimus, declinat, parumper ad caliditatem subtilem cœlestem, quæ quidem caliditas humores, qui quieti erant, currere, ac fluere facit cum impotens sit ipsos dissoluere. Humores itaq; qui hyberno tempore coaceruati sunt, & quodammodo concreti in cerebro persistunt ueris calore funduntur, & fluxum faciunt, tum calidum, tum frigidum iuxta currentis humoris naturam. Hac profectò ratione multi asseuerarunt catarrhum humorum multitudine productum, uerno tempore uigere, nam quæ hyeme multiplicati fuerunt humores, & immobiles ui frigoris persistebant, ueris tempore superueniente commouentur, & huiusmodi parturiunt fluxum,

Æstas etiam suo calore destillationem efficit, primo ultra modum calidiores humores, & in capite, & in uniuerso corpore adaugens: hi enim superaucti, quoniam tenues sunt, facile labuntur, & fluxum faciunt feruidi quidem succi dum in capite, aut per se, aut alterius membri consensu supercreuerint, ut deorsum descendant, expultrice (inquam) concitata, necessum est. Secundo loco æstas destillationem procreat, capitis uias rarefaciens, ac eiusdem pariter uirtutes sua caliditate

caliditate resoluens, & debilitans: quibus debilibus factis, excrementa multa gignuntur, quæ per meatus peruios ab ea factos facilius labuntur, ac fluxum agunt.

Porro Autumnus, & suas pariter procreat destillationes, nam cum frigidus simul, & inæqualis existat; eadem nempe die aliquando calorem, aliquando frigus continet, in prima & ultima diei parte frigus, media uerò die calorem. Prius enim sua inæqualitate caput afficit, mox diei calore ad catarrhū illud disponit. Hic quippe calor capitis meatus aperiens, peruiam frigori ad intima ingredienti uiam reddit, quo d cerebri substantiam attingens eam refrigerat, quæ frigidaæ futuræ fluxionis materiã subministrat. Alia præterea ratione Autumnus catarrhum concitat. sua enim subita ad frigiditatem commutatio eos, qui hætenus disflabantur, & per sudores euacuabantur humores, ad cerebri interiora detrudit, & in catarrhi materiam uertit Ita sanè Autumnus suas conciliat fluxiones.

Ut à Cælestibus corporibus fiant fluxiones.

Cap. XLVII.

Sed præter quatuor anni tempora humida etiam cœli constitutio cum maleficis stellis, ac capiti infestis communis destillationis, quæ

H ii ubique

ubiq; gentium uagatur causa inuenitur. Saturnus enim & mars in anni reuolutione in aqueo signo constituti. & iuncti præterquàm quòd & uentorum, & pluuiarum multarū sunt occasio: uniuersalis quoq; destillationis (quæ communiter & omnes afficit) maxima dicuntur causa. Saturnus enim caput pituita replet. Mars. autem suo excedenti calore illā dissoluit, & fluere facit: sicuti superiore Anno. M. D. L. IIII. his prauis syderibus in signo Piscis constitutis, euenit. Tunc enim temporis, ut recens adest memoria, molestæ & graues destillationes omnes ferè Italiæ rtes infestarunt. Quæ nisi Veneris benignitas anni domina adfuisset, longè admodū uiiores, & molestiores illæ fuissent. Huius ergo solius syderis gratia ubiq; ferè incolumes extiterunt.

Cur non semper catarrhus per easdem uias fluat.

Cap. XLVIII.

Quòd uerò catarrhus quis per solitas, & proprias uias, & quidā per insolitas ac improprias descendat; aliquis uerò per uenas, & arterias deffluat; materie tum copia tum situs, nec non uasorum habitudines in causa sunt: Materiei quidem locus, & situs in causa est, quòd per easdem fluidæ materiæ de portantur

deportantur partes, per quas consistunt, & locantur, ut puta si in uis ductuum, per quas cerebri recrementa purgantur, aut intro uenas & arterias materiae persistunt, per eosdē pariter locos & situs hæc naturaliter deferuntur. si uerò adeo excreuerit, & abundauerit materia, ut soliti meatus minime ei satisfaciat, tunc undique spargitur, & undelibet fluit per improprias scilicet & inordinatas à natura uias. Vasa autem habitudines materiarum ad intra uasa fluentium causæ asseruntur cum præter eorundem raritatem, & colligationem introgreditur materia, quæ extra persistebat, & per ipsorum internos riuos descendit. si contra densæ. fortisq; texturæ uasa extiterint, & materia extra resideat, tunc extra uasa undecunq; defluet. Quæ uerò à capitis uertice extrinsecè materia distillat, si in uenis existet, per easdem fluet, si extra undiq; per pericraneum, & insolitas uias descendet. Hactenus catarrhi causis penes fluxum & motum consideratis, superest nonnullas illarum distinctionum causas percurrere, quæ tum fluxui, tum materiae communes dicuntur, & prius ab illorum defluxuum causis exordimur, qui tum primario à cerebro, tum per aliorum membrorum consensum genita dicuntur.

Per essentiam, consensumq̃:

Catarrhi generatio.

Cap. XLIX

„ **P**rimarium à cerebro genitum defluxum
 „ nuncupat Galenus, qui per se primo à ma-
 „ lè affecto cerebro, & in similaribus, & in dis-
 „ similaribus partibus prouenit: quamobrem
 „ & tertio de sympt. cau. ipse scripsit. Graue-
 „ dinis, destillationisq̃ causa est cerebrum, ut
 „ pars quidem similaris uel à frigore, uel à so-
 „ lis ardore ad intemperiem reductum, ut in-
 „ strumentum uerò quatenus à plenitudine in-
 „ festatur. Itaq; cerebri mala intēperies, & eius-
 „ dem cerebri meatus plurima repleti materia
 „ ob hanc ipsam intemperiem primarij à cere-
 „ bro geniti defluxus, uerè ac per se immediatæ
 „ sunt causæ. Secundarij uerò, & qui per alio-
 „ rum membrorum consensum fiunt defluxus,
 „ sunt qui non ab essentiali cerebri nocumento,
 „ sed aliunde sibi communicato nascuntur. Hi
 „ nanq; defluxus, & si à materiei copia cere-
 „ bri receptacula replent, statim descendant, &
 „ procreantur, attamen materia ibidem coacer-
 „ uata non ui propriæ cerebri intēperiei aggre-
 „ gata est, (quanuis eius frigiditatis præsentia
 „ multa etiam sit genita) sed ab inferioribus
 „ membris longè petita, & accersita fuit, uen-
 „ triculi scilicet, aut hæpatis, aut uteri, aut cu-
 „ iusuis potentis membri discrasia. Præcipuū
 „ quidem

quidem membrum excitans in uiris catarrhū uentriculus existimatur: in mulieribus autē uterus: in utrisq; autem hæ par. Nam ab ipso humores ad caput transmissi catarrhos faciūt

AE par. n. primū humores per uenā cauā expurgans, quæ ad iugulum tendens ipsos apoplecticis uocatis uenis interioribus, & exterioribus communicat, quæ postremò eosdē ad caput iraducunt. Hinc illi sua qualitate expultricem irritantes, & copia retentricem grauantēs catarrhos producūt & per partes intrinsecas cerebri & per extrinsecas confluentes. Eæ autem omnes fluxiones contumaces diuturnæ, & periculosæ sunt. Neq; enim aliter quæ per partes extrinsecas fiunt fluxiones perniciosæ inueniuntur, nisi ab hepate per istas uias in caput humores transmittantur, & à capite per illas easdem defluant. Hæc dixisse sufficiant de præsentī differentia, nunc exponamus quid sit catarrhus cum plenitudine, uel plectoria

Quæ causæ catarrhi cum plectoria,

& cachochymia.

Cap. L,

Corporis autem plenitudinem dicimus, aut puri synceriq; sanguinis, aut omnium æqualiter humorum redundantiam, tum in uasis, tum in totius corporis habitudine: haud

H iiii igitur

igitur in duo iustè diffecant genera, unum cū humores omnes seruata qualitatis mediocritate supra iustam, & naturæ congruentem mensuram accumulatur. & increſcunt, de quo tertio decimo meth. scripsit Gal. quando æqualiter inter se succi aduēti sunt; id & plenitudinem, & pletoram, seu succorum redundantiam uocant. Alterum uerò genus dicimus cum syncerus; & purus sanguis ultra debitam proportionem reliquos in uenis humores exuperet. hoc quidem Gal. in libello de plenitudine innuit, dum ait. potest igitur sanguis in pletoricis affectibus uehementer præcellere aliorum humorum nullus, nam si illorum aliquis plurimum auctus fuerit, cachymia, & non plenitudo nominatur. idem confirmat libro 2. de comp. med. sec. loc. dū inquit. Plenitudo fit, quatuor humoribus proportionē auctis, aut solo sanguine, si uerò aut syncerus sanguis, aut succi omnes ita æqualiter aucti sint, ut lata uasorum spatia distendant, tunc plenitudo, aut multitudo ad uasa nuncupatur. hanc q̄ contra Iulianum Galenus scribens duplicem facit, unam in quo uasa plus humoris habent, quam habere debent: aliam quæ non solum naturalem mensuram excedit, sed præterea intro uasa non recipitur. ubi autem humorum redundantia tanta est, ut uires grauare possit, tunc multitudo

ad

ad vires appellatur. huic quidem accidit. & multa mediocrisq. sit. pro virium robore. & imbecillitate: incipereq. potest cum bonitate humorum, non tamen diu potest cum illa permanere, quando quidem omnino necesse est, humores qui regi à viribus nequeunt, putrescere, & corrumpi. ipsam autem viriū plenitudinem duobus apud Gal. in dis corruptioni contingit; aut exigue & diminute; aut ample, & complete: si diminute, & parū, ita, ut sanguis eo, quod ipsum vivat, euacuato ad suam naturam redigi queat, tunc adhuc plenitudinis nomen servat. verū si magnam & ultra modum eversionem patiatur, sic, ut non possit iterum ex naturæ concoctione ad primam humoris reddere bonitatem, hanc simpliciter corruptionem nominat Galen. Cachochymiam autem humorum affectionem iuniores nuncupant, tum quantitate, tum qualitate cōmuniter in omni corporis parte obnoxia. hanc quidem modo ex pravis, & vitiosis succis, modo ex putredine, & corruptela fieri tertio de temperamentis scribit. Gal. Non immerito igitur ex horum redundantia humorum cochochymiam fieri inquiunt, nam quā primum hi ultra solitam proportionem excreverint illico, prava se induunt qualitate, unde & quantitate & qualitate obnoxii radduntur, quamobrem tertio decimo meth. dicebat Gal.

Capite 3

Gal. ubi uel flaua bili, uel nigra, uel pituita,
 uel serosis humoribus refertum est corpus, ca-
 chochymiam nominant. hoc idem in libello de
 Plenitudine repetit dum scribit. Si sola palli-
 da bilis, quam & flauam nuncupant, aliquā-
 do superauerit, ut in regio morbo laboranti-
 bus, non adhuc plenitudo, uel plethorica di-
 spositio, sed cachochymia huiusmodi affectus
 est: hoc pacto in atra bile, & pituita dicendū
 Hanc ipsam multi in duas etiam diffecant par-
 tes, in mitiorem scilicet & deteriore, Mitior
 cum pituita, aut utraq; bilis, seu serosus hu-
 mor immodicè accumulati sunt, seu cum in san-
 guine non sua iusta naturaliq; proportionē, &
 concordia tenentur. Deterior cum prænomi-
 nati hi succi à conuenienti, & propria consti-
 tutione in uitium prolapsi sunt: quod aut sub-
 stantiæ eorum, aut intemperiei corruptio quæ-
 dam est, atq; horum utrumq; rursus, aut cū
 putredine, aut circa putredinem contingit.

Februm. quæ cum destillatione sunt, causæ.

Cap. LI.

Modo ad febrium catarrhi causas explicā-
 das accedamus, Hæ nanq; tum in capite
 tum in subiacentibus partibus possunt consiste-
 re: in capite quidem febrium catarrhi causæ di-
 cuntur inesse, prout ipsius catarrhi materiæ
 multæ, & superuacuae in capite consistunt,
 ibidemq;

ibidemq; constipatae, coaceruatæq; sunt. quæ
 cum non satis ob multitudinem diffuari possint
 putredine concepta, putridarum febrium cau-
 sæ fiunt. & de his quidem excrementis febrē
 accendentibus nono de usu partium Gal. locu-
 tus fuit, dum excrementorum cerebri nocu-
 menta recensuit dicens, Alterum uero scilicet
 detrimentum quod collecta hæc excrementa
 tandem computrescunt, eoq; modo, acriora
 simul & calidiora reddita, inflammationes,
 herysipellata, hærpetas, carbunculos, febres
 innumerabilemq; aliorum morborum turbā
 exuscitant. ne quid igitur eiusmodi accideret
 & maximè in partibus principibus natura
 magnam curam adhibuit, ut superflua excer-
 neretur. In subiacētibus uero partibus febres
 in catarrhis excitantur, tum in uasis, tum
 extra uasa: in uasis dum ad intra canales
 materia fluit, hæc enim sui copia, seu lentore
 aut crassitie facillimè angustos uasorum ob-
 struit meatus; quæ postea obstructio innati ca-
 lidi euentationem, & transpirationem pro-
 hibens, putridam accendit febrem. extra au-
 tem uasa febris à destillatione gignitur, pro-
 pterea quod defluentes humores ibidē extra
 uasa multi colliguntur; qui quoniam in loco
 incongruo, & affecto impacti continentur, &
 proprio calore destituti ex quacūque occasione
 corrumpuntur, & putredine adiuncta, calo-
 rem

rem intendunt, putridamq; accedunt febrem
Sed præcipue biliosæ fluxionè febrem partu-
riunt. eò quòd & intra, & extra uasa statim
putrescant cohabitata. Hæc quidem satis de
causis febrium catarrhos insequentium.

Quid catarrhus cum tussi & huius causa.

Cap. LII.

Cum generatim singulas catarrhi differēti-
as persequamur, alios cum tussi nonnullos autem
cum difficili respiratione dicebamus, quod cum decla-
randa supersint, cogimur omnino illius causas recē-
sere. Verum quia hæc recte cognosci non possunt nisi
prius quod ipsa sit tussis, & quoruplex declarēus
propterea ab ipsa exordium summemus. Tus-
sis igitur est motus instrumentorum anhelitus
à uirtute animali motrice, qua natura inten-
dit expellere, quod in tracheia arteria lædit
uel in propinquis membris. est enim (inquit
Gal.) in quacunq; animali particula facultas
quod quod molestat, aut quod præternaturam in ipsa est col-
lectum, expellit. Sed propter naturalis expultricis
facultatis excernētes motus, tres maxime re-
censentur tussis, inquit; sternutatio, & uomitus: quibus
natura obnoxium contristatamque ualide pruruit
& si enim animal nec sternuere, nec uomere, nec
tussire unquam didicerit. nihilominus cum morbosa
causa aut nares, aut uentriculi hostium, aut respi-
ratiōis meatus obsederit, prius eam uel sternu-
tameto, uel uomitiōe, uel tussi reijcere aggredi-
tur

tur. Huiusmodi profectò motus naturæ opera
 existunt, inter symptomata tamē, & deprauatos
 motus numeratur, ob causas naturā ipsā, ut sic
 moueatur, cogētes. Deprauati nāq; motus ōnes
 in triplici cōsistūt differentia, aut enim ab affe-
 ctibus, qui præternaturā sunt, tantū oriūtur, na-
 tura ad horū productionē nihil operante, sicuti
 est palpitatio, & cōuulsio; aut à morbo simul,
 & natura profisiscūtur ut tremor. & motus
 torpidi ōnes, quia b ægra causatur uirtute. Ter-
 tio deprauati efficiūtur motus (ut eodē lib. de
 sympt. cau. recēset Gal.) à natura ipsa nō sim-
 pliciter, sed stimulata, & coacta à causa præ-
 ternaturā; quales sunt tussis, sternutatio, &
 uomitus. Tussis igitur de qua præsens est ser-
 mo, deprauatus ē motus, & facultatis morricis
 uoluntariæ symptoma. licet infra Gal. inter na-
 turalis quoq; facultatis symptomata illā repo-
 nere uideat, dū à simplici spiritaliū instrumē-
 torū intēperie tantū excitatur. Hanc autē tussim
 quā uoluntariæ facultatis symptomata faciūt,
 ita Gal. describit. Tussis est uehemens asperæ
 pulmonis arteriæ efflatio, qua spiritus celeriter
 foras erūpens, īpetu suo extrahit, exploditq;
 excrementa meatus ipsis obstruentia, cumq; .i.
 aggressu pellere, quod offēdit nō ualet, bis terq;
 id tētare nō grauatur, donec uoti cōpos fiat.
 Expellūtur autē facile, quorū nec nimis aquosa
 nec glutinosa essētia fuerit: aquosa nāq; propter
 tenuitatem

Circa finem.

„ tenuitatem potius à spiritu deferuntur, quam
 „ ultra deferantur; glutinosa pertinaciter arte-
 „ riæ adherent. Particulæ autem motum istum
 „ efficientes ex Gal. doctrina interiores inter-
 „ costales musculi maximè sunt; inquit enim
 „ ipse lib. secundo de motu musculorum. qui in-
 „ tus ad costas musculi sunt, efflationis opifices
 „ dicuntur. idem repetit lib. quarto de locis aff.
 „ dum ait. sanæ expirationem faciunt uniuersi
 „ thoracem contrahentes musculi: exufflationem
 „ quæ uehemens exspiratio est, intercostales
 „ maxime: strepentem exufflationem, qui in
 „ faucibus sunt, hæc ille. Faucium itaq; & iter
 „ costales thoracis musculi, exufflandi, crepi-
 „ tamq; exufflationem emittendi, quæ tussis di-
 „ citur, potestatem habent, Cum enim uias spi-
 „ rituum lædi (quibus præsunt) hi præsentiant
 „ tunc tenduntur, & pulmonis bronchios, ac
 „ asperam arteriam uehementer comprimunt,
 „ & spiritum extra cum impetu, & crepitu ad
 „ noxia excutienda celeriter propellunt: Hæc
 „ quidem strepens, & simultanea spiritus ex-
 „ pulsio tussis nominatur. huic nempe suffragan-
 „ tur quatuor laryngis musculi; qui secundam
 „ eius cartilaginem tertiæ copulant: hi quidem
 „ in tussi contrahuntur, & summum laryngis
 „ hostium aperiunt, & exeunti spiritui patentem
 „ faciunt uiam; subsidium quoque eidem præ-
 „ stant septum transversum, exteriores inter-
 „ costales

costales, & qui ad thoracem perueniunt ex
 scapulis. & collo musculi: hi omnes pectus
 dilatando ad aeris inspirationem operantur,
 qui efflationis, & tussis materia fit. Musculi
 autem superadditi, quos tussim facere decla-
 rauius, ut ipsum efficiant, dupliciter conci-
 untur, Vno modo cum in propria alterantur
 substantia, altero modo cum uix spirituum,
 tracheia scilicet ipsa, & pulmonis bröchi læ-
 duntur. si namq; eorundem substantia inæquali
 intemperie, siue calida, siue frigida afficiatur
 exigua, & aridam procreat tussim, quæ
 internaturalis facultatis syptomata numera-
 tur: quoniam ab expultrici naturali musculo-
 rum facultate genita est. thoracis namq; mus-
 culi, & intercostales interiores inæquali in-
 temperie laborantes, molestiam patiuntur;
 quare eorundem expultrix uis irritatur, &
 ad illam insurgit expellendam per asperas pul-
 monis arterias. dum uerò id quod contristat
 per pulmonis bronchios extrudere contendit,
 propriam ipsorum musculorum substantiam
 contrahit & concutit, ad quam contractionē,
 & concussionem asperæ quoq; pulmonis arte-
 riæ ob mutuam cognationem eodem ferè con-
 tractionis, & concussionis motu trabuntur;
 unde spiritus agitantur & foras erumpunt,
 & paruam ac siccam efficiunt tussim, siue le-
 uem quendā tussendi impetū (inquit Galen.)

Libro 6.
 d' morb.
 vulg. &
 quarto
 aphor.
 aphorif.
 54-
 Primum
 genus
 tussis.

Alterū

quem

tussis ge-
nus.

Tussis q̄
ē passio
asperæ
arteriæ,
& bron-
chiorum
pulis
Tussis q̄
interco-

quem greci cerchnos uocant. Alter uero
modus, quo thoracis, & intercostales mus-
culi, ad tussim moliendam irritantur, est cū
uiæ spirituum tracheia scilicet ipsi, & pul-
monis bronchij afficiuntur, ac obstruuntur,
Tunc enim uehementer musculi se se pulmoni
inijciunt, ac ipsum uolenter constringunt, quo
scilicet multum simul & celerem efflatum mo-
ueant, ut suo impetu obstruentia, lædentiāq;
omnia propellant. Prædicti enim musculi hoc
ipso compressionis motu à motrici uoluntaria
facultate ornati suere, propter spiritus uiariū
salutem, & tut. l. m. ipsis nāq; præsumt, &
suis motibus à contingentibus malis pro posse
eas tutantur. Et si enim efflatio hæc, & tuf-
sis per se primo à prædictis excitetur muscu-
lis nihilominus non proprie illorum dicuntur
affectiones, cum non ipsorummet gratia mo-
uentur, sed asperæ arteriæ, & bronchiorū
pulmonis causa, suos constrictionis motus ex-
ercent. non immeritò igitur tussis, quæ uolū-
tariæ motricis facultatis symptoma est, pul-
monis ac asperæ arteriæ nominatur affectio,
quando ob horum nocumentum explodendum
hi motus præcipuè aguntur. Quæ uero pro-
pter intercostalium musculorum, ac faucium
inæqualem intemperiem excitatur tussis (quæ
infra expultricis naturalis symptomata re-
censuimus) ipsorummet efficientium partiū
propria

propria nominatur affectio. quando ipsæ eadē affectæ partes ob suas remouendas aspectio- nes hunc tussis efficiant motum. sed ad harum causas explicandas ueniamus. Duo tussium genera fecimus, unum ad naturalem; alterū ad animalem pertinere facultatem diximus. Licet Auic. unum duntaxat tussis genus constituat, quam enim ab expultrici naturali uirtute fieri diximus. ipse ab illa solum exordiri, mox à uoluntaria motrici perfici asserit, dum ait. Tussis est ex motibus, quibus expellit natura nocumentum à pulmone, & ex membris ei coadiuuantibus & communicantibus, & completur cum dilatatione pectoris, & constrictione eius, & motu uelaminis. Nos autē unā cum Gal. duo illa obseruamus genera, & dicimus quod causa tussis, quæ ad naturalem expultricem uirtutem pertinet, est mala intercostalium musculorum, & faucium absq; materia intemperies, tam calida, quàm frigida tam humida, quam sicca, sed ut humida inter omnes minus efficax reperitur, ita sicca omnium efficacissima existit lenes partes exasperando. Inæquales igitur istarum partiū intemperies, aut solæ, aut inuicem coniuncte, dummodo sine materie præsentia fuerit perpetuò hanc tussis speciem generant. Si uerò cum materie copia intemperies iungatur, tunc materierum causa uia spirituum offen-

I duntur

stadium
musculo-
rum est
passio.

„
„
„
„

duntur, aut compressione, aut quocunque alio modo quare altera malignior producitur tussis species, quæ ad uoluntariam motricem spectat facultatem. hæc quidem tussis à nocumēto spirituum uias lædente semper excitatur. quamobrem uoluntaria thoracis musculorum expultrix ad illud propulsandum, & tussim hanc faciendam necessariò compellitur. Mala utiq; proprij respirationis organi affectio, tracheiæ, inquam, & asperæ pulmonis arteriæ. in similaribus, & in organicis partibus uera & propria huius generis tussis excitatrix causa existit. omne .n. impedimentum, quod spirituum cursum in asperæ arteriæ, & pulmonis bronchiorum meatibus retardat, siue id materia à capite destillans sit, siue inter ædē dum, & bibendum casu dilapsa, siue ibidem collecta, aut aliunde transmissa, qualiscunq; huiusmodi fuerit, uoluntariam semper cōstricticem thoracis facultatem ad cōstringendū & hunc tussis motum afficiendum cogit, & compellit. idq; longè fortius molitur (inquit Auic.) dum consistit; & firmum offensaculum permanet, quam dum mouetur, & per latus tracheiæ uias discurrit. Pariter affectio omnis, quæ tum tracheiæ, tum bronchiorum pulmonis similes afficit partes, aut alterādo seu diuidendo, uel pungendo, aut uellicando & exasperando, aut quocunq; alio modo permutando

lib. 3 fen
10. tract
3. cap. 1.

mutando siue primario affectu siue, secunda-
rio, siue immediatè, siue mediatè, quomodo-
cunque illam malè affecerint, perpetuò expul-
tricem thoracis musculorum fecultatē ad tuf-
sim istam pregignendam concitabit. Extrinse-
cus autem tussim excitant, quæcunq, membra
pectoris alterant, & respirationis organa of-
fendunt; qualia sunt nix pota, aqua gelida,
frigidus inspiratus aer, & quæ frigida pectori
imponuntur; item nimium excalescentia, &
exiccantia, sicut fumus, puluis, & calx. sa-
por præterea acutus, aut acetosus tussim mo-
uent, quam acetum, acria, & austera omnia
præstant. Constat apud Auctores lapillos in
animæ canalibus ex uiscosa materia progene-
ratos, qui asperrima tussis uexatione eiekti
sunt. Paulus inter sanguinis reiectiones cal-
culum quendam expuisse uidit. Infantes præ-
terea cum à uermibus uexantur, tussiunt in-
cessanter, Diligentiores in eodem spiritus tra-
mite animalia gigni tradidere, quæ cum mo-
uentur tussim faciunt. Tussis præterea alia
sicca est, alia humorem continet, alia recens,
alia uetusta. sed de his aliàs.

Difficilis Respirationis causæ.

Cap. LIII.

Nunc agendum de ea catarrhi differentia,
quæ cum difficili respiratione coniungitur

I ii sed

sed prius declarabimus quid respiratio sit, ut quæ dicemus faciliora sint. Igitur respiratio est thoracis, pulmonisq; per dilatationem, & constrictionem motus, quem facultas efficit animalis, quo caloris natui mediocritas conseruetur. Thoracis enim distensio frigidum inspirans aerem, innatum calidum modicè frigefaciendo, & uentilando cōseruat. idē quoq; operatur thoracis cōstrictio halitosū ac fumosū sanguinis excrementum excernens. Fauilla

De 'vfu
respirati
onis.
Eodem
libro.

enim & fumus, & fuligo, (inquit Gal.) & omnis huiusmodi ustæ materiæ superfluitas nihilominus quàm aqua ignem extinguere cōsuevit. Itaq; (addit ipse) ex uentilatione principij caloris insiti, & ex moderata refrigeratione, & ex eius quod in ipso ueluti fumosum est in totum defluxione, unum coaceruatur caput, & summa, conseruatio uidelicet caloris naturalis. Huius profeclō nobilissime functionis tres recensentur causæ, materia scilicet, efficiens & finis. Materia est aer, qui per os & nares trahitur, bifariam partitus, cuius altera quidem, & minor pars ad cerebrum per nares suggeritur; altera uerò maior per asperam arteriam ad pulmonem dilabitur. efficiens est facultas uoluntaria, ac instrumenta ei deseruiencia, sicuti est septum transuersum, thorax, & eius, & abdominis musculi, ac nerui istis omnibus motum imparientes

De cau-
sis respi-
rationis.

tientes. Aspera uerò arteria subseruit, ut respirationis uia, sicut & pulmo, ut materiei attractæ receptaculum, cuius dilatationem, & constrictionem septum transversum & iohorax gubernant. finis uerò cuius gratia hæc omnia aguntur, est ut innati caloris symetria & commensuratio seruetur. Voluntas itaq; (subdit Gal.) similis equiti existit, qui habentium motu equos ipsos impellit. Habentis autem sunt nerui similes, quemadmodum equis muscoli. Aer est ipsa res, quæ ad finem consequendum infertur, & effertur, finis uerò est calidi innati temperies, & uita. hæc quidem temperie semper conseruatur. Cum igitur innatus animæ calor nimio languet ardore; illico uoluntaria motrix facultas, ad opem illi præstandam, frigidum, inquam, aerem attrahendo, intemperiemq; corrigendo commouetur, id ipsumq; & diaphragmatis, & thoracis ope assequitur. diaphragmatis, si modica instet necessitas; thoracis, si uehementior urgeat. diaphragma namq; frigidi aeris attractionem molitur, dum se deorsum trahit sicq; consequentia quadam pulmones secum adducit, & distendit; qui leues, atq; rarifacile ducuntur, quocunq; uelis. Thorax autem hoc idem operatur, dum uel intercostalium musculorum se distendit, & attolit, qua distensione, primum quidem, & maximè succingen-

De causis respirationis.

tem membranam ei subiectam dilatat, ac eleuat; per hanc uerò & pulmones, qui molles & laxi sunt, paratos quemlibet motum insequi, etiam distendit, & dilatat. hi uirg; distēsi & dilatati facillē frigido aere, per asperam arteriam illabente, implentur; qui innatum refrigerat, ac temperat calidum, postquam autem diaphragma ad naturalem situm se receperit, atq; thorax, sua ipsius grauitate sese contraxerit; unā etiam pulmones contrahuntur, & comprimuntur: qua compressione, quicquid in illis fuliginosum fumidumq; reperitur, per expirationem excluditur. atq; hac ipsa etiam expiratione innatus quoq; contemperatur calor. Hæc quidem uoluntariæ facultatis inspirandi ac expirandi functio facilis semper, & salubris seruabitur; quatenus eiusdem præenarratæ causæ omnes, salubriter se habebunt; cum uerò aliquæ harum, aut omnes insalubres factæ fuerint. tunc illico innaturalis, ac difficilis respiratio redditur. Difficilis autem ac innaturalis respirationis, quæ citra febrem existit, tres apud græcos differentie numerantur. Dyspnœa scilicet, esibma & orthopnœa. quæ omnes sub densæ & crebræ respirationis genere continentur: nam prout seintendit læsio aliud, & aliud nomen nanciscitur. Densus enim & creber spiritus dū modicè sicangit, neq; agrum ex toto strangulat,

Celsus
lib. 4.

lat. Dyspnœa appellatur cum uerò intenditur
 & uebementior fit, ut spirare æger sine sono,
 & hanelatione non possit, Asthma uocatur.
 cum accidit id quoq; , ne nisi recta ceruice spi-
 ritus trabatur, Orthopnœa dicitur, quæ qui-
 dem omnes indifferenter à Galeno Dyspnœæ
 etiam tanquam communi & generali nomine
 nuncupantur. Harum ergo difficilium respi-
 rationum, quæ citra febrem crebrum ac den-
 sum spiritum in sequuntur, causam à destillati
 capite exortam nunc dicere intendimus, Re-
 liquas omnes cum innumeræ sint, alibi de-
 clarandas, seruamus. Cum itaq; duo genera
 respirationum sint nempe facilis, ac difficilis;
 habeatq; utraq; istarum duas proprias par-
 tes, inspirationem, uidelicet, & expirationē:
 fit ut in totum quatuor sint respirationis par-
 tes. Nos autem hic difficilis tantum inspira-
 tionis, & expirationis, cerebræ, inquam, ac
 densæ causam inuenire studemus, præsertim
 quæ à destillatione euenit, quando ad nostrum
 hæc spectat propositum, Crebri igitur inspi-
 rati, & expirati spiritus potissima causa est
 asperæ arteriæ. & pulmonis bronchiorum
 (qui pe ruij esse debent) angustia, & con-
 strictio: nã cum satis hi dilatori ob angustantē
 materiam nequeant, ususq; urgeat, id quod
 deest, crebris, ac densis dilatationibus sup-
 pletur. quoties enim ex destillatione lenta,

cap. 4.
 Gal. lib
 3. de di.
 fi. respira
 tione
 cap. 5.

De cau-
 sis respi-
 rationis

I iiii aut

aut crassa, aut multa pituitosa materia in aspera arteria, ac pulmonum bröchijs cumulat, ita ut eorundem obstruat meatus, ac spiritus vias obsepiat, tunc densus semper ac creber redditur spiritus. Quoniam cor natiui caloris principium debita, ac solita refrigeratione, & mundificatione priuatum ob spirituum vias impeditas, utriq; urgenti necessitati, quibus angitur, crebra inspiratione, & expiratione satisfacere contendit. quando nec magnitudine, nec uelocitate uoti compos esse possit. occlusæ enim & adstrictæ spirituum uicæ cum attoli, & dilatari à materia coartante prohibeantur, magnæ respirationi incommodæ sunt. Pari fortuna cum liberum non habeant spatiū per quod uelociter distendi possint, celeri respirationi incongruæ existunt: at crebritati, quæ duro innititur instrumēto minime nocuæ sunt. Cum igitur repurgandi, & uentilandi instanti necessitati cor nec magnitudine, nec celeritate satisfacere ualeat, crebritate id assequi conatur. neque enim in his corrigendis affectibus, alij sunt opitulantes modi: hæc quidem res ipsa est, quæ perpetuò defectus supplet, ac corrigit. Quamobrem benè dixit Gal. una omnino causa est crebritatis omnium actionum defectus; qui earum accidit singulis. asperæ itaq; arteriæ, ac pulmonis bronchiorū angustia, & obstructio, eorundem solitam, ac debitam

Lib. primo de
causis
pul.

primo de
causis
pulsuum

debitam dilatationem prohibentes, crebræ inspirationis & expirationis causæ dicuntur : huicq; ipsi angustiae, cum iuxta materiei multitudinem, & intendi, & remitti contingat; penes suæ intensiōis & remissionis uarias differentias, uariæ quoque densæ, ac crebræ respirationis species fiunt. Quòd modo inspiratio, modo exspiratio crebrior ac difficilior reddatur; neccessitas, seu defectus maior, & minor, aut refrigerandi, aut expurgandi in causa est, id quod in inspiratione euenit, cum larinx, & aspera colli arteria, uel lenta, uel crassa, uel multa repletur materia; unde inspirato aeri aditus occluditur. in expiratione uerò hoc prouenit, cum pulmonis bronchij, ac intimæ eius fistulæ, & cauernæ oppletæ fuerint, quare & uia pariter fumoso egredienti spiritui clauduntur: hoc id ipsum etiam quod contractionis scilicet usus, usu distentionis præpolleat, operatur magna materiei copia intra thoracis spatium congesta, pulmonum bronchios constringens. & meatus fuliginoso exeunti uapori adimens. Quòd uerò quis in densa respiratione non perpetuò tusseat, cum uia spirituum offensæ sint, sicuti perpetuò spirant difficulter; causa est, quoniam tussis, quæ motricis facultatis uoluntariæ symptoma existit, cum magna semper & celeri efflatione perficitur, quæ peruias, & non occlusas uias exposcit;

exposcit; & quæ motricis robur insequitur,
& non imbecillitatem, ut crebra, & frequēs
respiratio.

Quid sit uox, & quæ illius instrumenta, qdq;
uox rauca sit, & eius causæ,

Cap. LIII.

Secundo
d' anima
cap. de
sono.

16. de
vfu par
tium.
cap. 3.

Nunc explicandum quid sit catarrhus cum
raucedine: atq; ut res hæc cōmodius fieri
possit, quid uox sit, eiusq; naturalia instru-
menta enucleabimus, alioquin quid sit rauce-
do omnino ignorabimus. Itaq; uox (ut inquit
Philosophus (est respirati aeris ad uocalem
arteriam resonans percussio, ab anima ī pul-
monis cordisque partibus existente, facta.
Neque enim omnis animalis sonus uox est,
sed oportet animatum esse uerberans, & cū
imaginatione aliqua. Sgnificatiuus enim qui-
dam sonus est uox, & non respirati aeris si-
cut tussis. Gal. ab eadem anima in cerebro, &
non in corde sedem habente uocem proficisci
affir mat: dū ait. Vox est principalissima om-
nium actionum animæ, cum cogitationū mē-
tis nuncia sit: quare oportuit eam fieri per
instrumenta, quæ neruos à cerebro assumerēt
ab ea igitur potissimum nerui à cerebro longè
à suo principio protenduntur. Tria utiq; ad
uocem formandam necessariò expetuntur, ef-
ficiens quod est ipsa anima, cuius passiones p
eam

eam notificentur. Materia sine qua uox effici
 non potest, & instrumenta per quæ perficitur
 & absoluitur. Anima quidem conceptus suos
 & passiones explicare intendens, mediante
 efflatione, & uocalibus instrumentis uocem
 gignit. De uocis autem materia sic scribit Gal.
 lib. 6. de usu part. dum ait. Quo loco maxime
 admirabilis est naturæ providentia, nam cū
 nobis uocem inesse satius esset, fieri autem
 omnino eam sine aere non posset, quicquid
 superuacaneum alioquin, atq; inutile erat ex-
 pirandum, id in uocis materiam conuertit.
 Quarto uerò de locis affectis particularius id
 explicans dicit. propria quippè uocis materia
 generatim quidem loquendo est exspiratio; se-
 cundum speciem autem, atq; propriam diffe-
 rentiam exufflatio, quæ quidem est, cum affa-
 tim spiritus foras effertur intercostalibus mus-
 culis ad hanc actionem concurrentibus. Flatū
 itaq; & exufflationem ubiq; Gal. uocis mate-
 riam facit. Vocis autem instrumenta in duplici
 sunt differentia, quædam enim longinqua, &
 communia dicuntur; quædam propinqua, &
 propria: longinqua, & communia uocis in-
 strumenta sunt expirationis, ac efflationis or-
 gana; ueluti thorax, pulmo, septum tran-
 suersum intercostales interiores musculi. Pro-
 pinqua uerò sunt aspera arteria, larynx, hanc
 aperientes, claudentesq; musculi, eiusdemq;
 interior

interior subcingens membrana, epiglottis, recurrentes nerui; sed inter hæc omnia laryngis lingula efficacissimum dicitur. hæc quidē omnia uocis organa duplici nomine dicuntur, & quia sonora propria substantia sunt, & quia artificiosè, & concinnè ad uocem formandam articulata sunt. Anima quidem uocis primum efficiens, siue in capite, siue in thorace existat. propinqua semper ei adsunt uocalia instrumenta: in cerebro recurrētes nerui in thorace aspera arteria. Quoties igitur per uocem suos promere conceptus uoluerit, prius per musculos semper aerem in thorace cōtentum sursum per asperam arteriam cum impetu pellere contendit ad laryngis lingulam & rimulam, ut putà congruum, ac appositū uocis instrumentum, ibidemq; sonus passionū animi significatiuus effingitur. quando ad hūc ipsum affectum fuerit ab ipsa præmotus. hūc autem sonum uocem omnes appellāt. Septimo autem de usu partium perbellè docet Gal. modum quo animal uocem efformat, dum ait ut autem uocem edat animal, indiget omnino ea spiritus motione, quæ ab infernis repente simul erumpat, nam si leniter, & molliter spiritus efferatur, expiratio fit sine sono; sin uerò repente simul, ac uehementer spiritus effundatur, tunc uox uerè efficitur, indiget præterea transitu angustiore, qui in larynge est: nam

nam si amplius omnino totus fuerit relaxatis
 iam primis duabus cartilaginibus, & à sese
 distantibus, aperta etiam tertia, haud quaquam
 fieri uox poterit. non tamen simpliciter angu-
 stiore transitu indiget, sed qui paulatim ex
 amplo ad strictius tendat, paulatimque rursus
 ex strictiore emplificetur. id quod modulan-
 tur, Laryngis aperientes claudentesque mus-
 culi, & recurrentes nerui; sed praecipue (in-
 quit Gal.) hoc efficit laryngis lingula, à græcis
 glottida dicta: hæc quidem linguae alicuius
 fistulae similis est, quæ eius foramina ad sonum
 formandum dearticulat. Pariter hæc instar
 illius, laryngis hostium conformat ad uocem
 edendam. Melius autem esse (addit ipse) non
 assimilare corpus hoc fistularum linguis, sed
 eas huic potius: quando quidem (ut arbitror)
 natura, & prior tempore sit, & in operibus
 sapiens magis quam ars; quare si corpus hoc
 naturæ est opus, illud autem quod in fistulis
 est artis inuentum: nimirum hoc ad illius imi-
 tationem affectum erit ab aliquo sapiente uiro
 qui naturæ opera, & cognoscere, & imitari
 potuit, Cæterum quod absque lingula inutilis
 sit fistula, ipsa per se res indicat, pariter
 larynx ad uocem edendam inutilis absque lingua
 existit: cum ostensum sit uocem formari non
 posse, nisi transitus gutturis arctetur, occur-
 susque exeuntis spiritus uehementior, repen-
 tinusque;

Lib. 3. tinusq; sit in loco angusto. Hanc eandem Gal
 fen. 10. doct. Auic. insecutus dixit. Vocis factor est
 tract. 2. lacertus, qui est apud epiglottim, cum men-
 ,, suratione apertionis, & expulsionem aeris egre-
 ,, dientis, & percussione eius, & instrumentū
 ,, eius est epiglottis, & corpus simile linguae fi-
 ,, stulae. & est instrumentum primum in ueri-
 ,, tate. & reliqua instrumenta sunt emittentia,
 ,, & adiuuantia: & emittens materiam eius est
 ,, uelamen & lacerti pectoris, & de ferens ma-
 ,, teriam eius est pulmo, & materia eius est
 ,, aer, qui inundat apud epiglottim. Quum igitur
 ,, res ita se habeat (inquit Auic) tunc no-
 cumentum accidit uoci. aut ex causis efficien-
 tibus, aut propter causam mittentem mate-
 riam: & eius quidem nocumentum est, aut
 destructio, aut diminutio, aut alteratio pro-
 pter raucedinem, aut acuitatem, aut graui-
 tatem, aut asperitatem, aut tremorem, aut
 aliud alterum. Nos. uerò in praesenti rauce-
 dinis tantum causas explicabimus, quae ad
 nostram hanc spectant tractationem, reliqua
 aliàs tractanda dimittimus. Rauca. n. uox,
 quae obtusa, & obscura etiam dicitur, uoca-
 lium instrumentorum, & facultatis uocem
 edentis symptoma est. in raucedine quidem
 uox à proprio & connato sono est permutata
 haec profectò à mala instrumentorum tempe-
 rie, & praesertim ab humida, ut per se cau-
 sa

raucedinem facit: & infra animaduertit,
 quod raucedo quæ prouenit ab humido, à pa-
 uco prouenit humido, & cum multiplicatur
 parumper tremit, et si multiplicatur pluri-
 mum destruitur. Humiditas itaq; madesaciens
 et relaxans uocem iuxtà sui copiam modo strā-
 gulat, modo obscurat, quamobrem inquiunt
 fistulam ex ligno confectam in plenilunio inci-
 so, propter multum humorem, quem à ple-
 nilunio retinet, nunquàm fore benè sonoram.
 Ex procatarcticis causis raucedinem facien-
 tibus sunt cantus, luctus, et clamor humores
 ad guttur, et asperam arteriam attrahentes.
 Luporum autem uisus inter causas uocem ob-
 scurantes recensentur; quoniam noxijs toruo-
 rum oculorum radijs aerem inficiunt qui in-
 spiratus uocalia afficit instrumenta, & ad
 uocem promendam inutilia reddit, hinc rectè
 dixit Poeta. Vox quoque Mærin. Iam fugit
 ipsa. Lupi Merin uidere Priores. Sed de
 his hætenus,

In fluxionibus capitis dolorum causæ:

Cap. LV,

Superest, ut dolorum, qui cum destillatione
 fiunt, causas manifestemus. Sed quoniam
 capitis dolores, qui unà cum catarrhis iungū-
 tur, modò ab eadem, qua catarrhi fiunt, pro-
 ficiscuntur causa, modo aliunde proueniunt.

Idcirco

Idcirco conueniens iudicamus, summam prius doloris ad Gal. mentem causas percurrere; deinceps capitis doloris iuxta eiu dem doctrinam rationes reddere; mox illius qui ab eadem destillationis pendet materia, modum exponere. duodecimo .n. metho. med. ipsius doloris simpliciter causas recensens Gal. ait. Nunc confessum hoc principium sumentes; necesse esse, ut affectus qui dolorem excitet, uel diuisio sit, uel alteratio non sensim, sed confertim & uiolenter facta. hoc autem supposito, declarat deinde, quæ nam sint alterantia, & dirimentia ista, quæ dolorem pariunt & inquit, quod ex alterantibus quæ dolorem gignunt; sunt uehementer calefacientia, & refrigerantia. substantiæ autem continuitatem soluentia tripartita reperiuntur; nam uel ruptio, uel contusio, uel erosio in causa existit. At ruptio ex distentione quadam, contusio ex grauante aliquo, erosio ex mordente prouenit qualitate. Ergo cum nihil extrinsecus sit quod uel distendat, uel grauet, uel erodat sed ex se ipso horum aliquod corpus sentiat; neminem latere potest, distentionem ab aliqua interna substantia, quæ multitudine sua corpus se continens, distendat; aut immodica siccitate prouenire. Contusionem quoniam aliquod corpus extrinsecus occurserit, quod uel durum, uel magnum, uel graue uel simul am-

Septi. de
Hip. &
Plac. de-
cretis idē
libro de
trem. &
13. me-
t ho ap
6

bo extiterit. Erosionem uerò ex succo aliquo, cui mordens natura insit. Vbi igitur uehemēs dolor urget, scrutandum nobis est, an succus plurimus, an spiritus, cui non sit exitus, an grauis moles, an mordens humor, an siccus affectus subsit. Ad hæc sicuti inter initia diximus, an aliquid, quod ualenter excalfaciat, uel refrigeret, quorum rursum causæ uel in spiritu, uel in humoribus, uel in solidis ipsis sunt statuendæ. Quicquid enim eorum uehementer excalfactum, refrigeratum, uel sit, quando quod uicinum est, tangit, graue illi molestumq; redditur. has quidem omnes cursim duodecimo methodi doloris causas recensuit Galen. Sed modo ad capitis doloris causas explicandas ueniamus; breuiterq; ex Gal. mente dicimus, quòd capitis doloris causæ internæ (siue primario, siue secundo alterius membri consensu caput, doleat) sunt humores, uaporesq; tum quantitate, tum qualitate peccantes; & ipsius cerebri, aut suarum membranarum inæqualis, & mala intemperies calida, & frigida, nec non flatulenti, & tenues spiritus ipsi; qui exitum quærentes impetum faciunt, & simul membrum distendunt, ac unitatem soluunt, & dolorem excitant. exactiorem autem capitis sensum minime inter eius doloris causas recensemus; cum aptitudinem & propensionem quandam

quandam tantum ad dolorem dicat, & nequaquam illum excitat humorum autē copia citra obstructionem (inquit Gal.) caput grauat, cum obstructione uerò si quidem ea moderata fuerit, moderatè dolorifica fit, sinfortis, uehementer affligit: quòd si mordacem etiam habeat qualitatem humoris copia, hac quoq; parte dolorem augebit, uellicando, sicut licet, & pungendo. hoc idem secunda sen libri primi affirmat Auic. dum ait; humores mali dolorem efficiunt, aut propter ipsorum qualitatem, sicut cum mordicationem faciunt, aut sua multitudine, sicut cum extenduntur, aut propterea quòd utraq; coniunguntur, Flatulenti uerò spiritus dolorem faciunt propter extensionem. Mala autem cerebri, & suarum membranarum intemperies dolorem causans est frigida & calida intemperatura uiolenter, & athræos facta. hæc utiq; perpetuò tristem, & malam cerebro & suis membranis sensationem insert. Ex ijs autem commixtus affectus, ut inflammatio, quæ & intemperie, & continui solutione constat, & ipsa etiam caput dolore nimirū excruiat. Has uerò singulas doloris species Gal. primo ad glauc. enumerans ait. Porro qui cum grauitate dolores capitis fiunt, multitudinem indicant. qui autem cum mordicatione uaporis humoris ue acritudinem. cum pulsu uerò in-

lib. 2. de
conposi.
medica.
secundū
loca.
cap. 2.

dotrina.
2. cap. 25

,,
,,

,,
,,
,,
,,
,,

R ii inflammationem

„ inflammationem. at cum tensione si quidem sine
 „ gravitate ac pulsu, spiritus flatulenti, & cru-
 „ di multitudinem. si uero cum pulsu, inflam-
 „ mationem corporis membranosi. at si adsit
 „ grauitas, multitudo intra membranas conten-
 „ ta significatur, sed si humor intus purefit,
 „ ardentior reddiur, & febrem excitat, qua-
 „ lem phlegmon ortus. Quum igitur omnia di-
 „ stinxeris (addit ipse) causam ex qua horum
 „ singula fiunt, considerare oportebit; ueluti si
 „ uaporis copia, atq; humoris in cerebro con-
 „ tineatur: aduertere oportet, nunquid ob ma-
 „ gnitudinem februm humores diffusi, ac ueluti
 „ efferuescentes ad caput asscenderint, aut pro-
 „ pter eius partis imbecillitatem, aut ob totius
 „ corporis plenitudinem quod uero ad naturam
 „ affectarum particularum pertinet. (subdit
 „ Secūdo Gal.) interdum quidem extra caluariam af-
 „ de cōp. fectio fit, aliquando intra: & interdum qui-
 „ med. se- dem omnes externas, aut internas partes in-
 „ cundum festat: interdum autem non omnes, sed unā
 „ loca. tantum speciem corporis, arteriam nempe,
 „ aut uenam, aut neruum, aut membranā,
 „ aut cutim, aut ipsum deniq; cerebrum, at qui-
 „ bus intra caluariam est dispositio, ijs ad ocu-
 „ lorum usq; radices, ipse dolor extenditur: q̃
 „ nimirum à cerebro, & ab utraq; membrana,
 „ nec non à uasis, quæ in ipsis sunt, ueluti ger-
 „ mina quædam illuc deducantur. Sed & eorū
 „ quibus

quibus dimidia capitis pars dolore infestatur „
 Vocantur autem ij hemicranici y alij extra „
 caluariam, alij in capitis intimis partibus do „
 lorem percipiunt. at de his, satis.

Ad capitis dolorem, qui ab eadem, qua de-
 fluxus fuit, causa pendet, declarandum ac-
 cedamus: & dicimus quòd acris, & mordax
 humor pungendo, ac stimulando simul morda-
 cem dolorem creant, & expultricem ad de-
 fluxum excitant. Pariter exuberans humorũ
 copia in cerebri riuulis obstructionem faciens
 eiusdem membranas grauans, & distendens
 expulsiuam ad fluxum stimulat, & malum ac-
 noxium efficit sensum. Inæqualis autem cere-
 bri intemperies, tum calida, tum frigida, si
 uehementes admodum fuerint, & ipse dolo-
 rem faciunt. Abnegantes uerò cerebrum, &
 sensu, & dolore affici posse, uel hac sola tan-
 tum ratione conuincuntur. Quoniam medici
 principibus facultatibus cerebrum præditum
 ubique asseuerant. si namq; animali facultate
 cerebri substantia ornata sit, & tactrici simi-
 liter facultate consequenter ornata erit: quãdo
 hæc animalibus cunctis facultatibus perui-
 semper reperiatur: hæc .n. ex Gal. etiã sen-
 tentia animatarum uirtutum omnium radix
 & fons existit: id quod clarè primo de ele-
 mentis manifestat, dum ait; Quòd si neq; do- „
 lor, neq; uoluptas omnino inest impatibilibus „

R iii elementis

Secũdo
 de àima
 tex. 21.
 7. & 8.
 de Plac.
 Hipp. &
 Plat. &
 Aui. pri.
 fẽ primi
 lib. doct.
 6. cap. 5.
 Gal. 7. lib.
 de oculis
 cap. 1.

„ elementis, neque memoria, neque recordatio
 „ neque phantasia; radix enim quædam & ue-
 „ luti fons horum omnium est sensus, quod si ni-
 „ hil horum, neq; ulla alia operationum anima-
 „ lium, quare neq; anima. hæc Gal. ex ijs sanè
 concludimus, quod si cerebri medullaris sub-
 stantia principibus facultatibus prædita sit,
 ex consequenti etiam & sensu & motu præ-
 dita erit. Iccirco primo de Plac. Hipp. &
 Plat. benè infert Gal. Ex quibus omnibus re-
 cte dictum esse constat, cerebrum tum sensuum
 omnium, tum incitatorij motus in animalibus
 originem esse: quod aperte ex nervorum sub-
 stantiæ explicatione manifestat. Nerui enim
 (inquit ipse) ex medullari substantia, à cere-
 bri seu nucæ substantia excerpta, pariterq; à
 duabus membranis ab eiusdem cerebri; aut
 nucæ membranis assumptis compositi sunt.
 primo enim processu tenui, secundo autem
 crassiori membrana inuoluuntur: quas mem-
 branas si quando iuxta singulos nervos ade-
 meris, nulla pars offendetur, in qua nervus
 demissus fuerit. cum uidelicet mēbranæ ipsæ
 tegmina tantum sint & cerebri, & spinalis
 medullæ; sensus autem & motus uis in me-
 dulla, quam comprehendunt, existat. quod si
 nerui partem medullarem secueris, statim
 membrum in quod nervus deferebatur sensus
 motusq; omnino expers reddetur, hæc quidē
 omnia

Sep. & 8
 de plac.
 Hip. &
 Plat.

omnia septimo de Placuis Hipp. & Plat. docet Gal. Quòd uerò non ita uiuo, & acuto polleat sensu, sicuti & nerui, tenuitas & raritas eius substantiæ in causa est, quæ ad nobiliores ualdè, & perfectiores ordinatur operationes; & non ad sensum & motum tantum, quemadmodum neruorum essentia dura, ac densa fuit constituta, sed præter innumeras Gal. & aliorum auctoritates, adest clara, & aperta sententia in libro de sacro morbo Hipp. dicentis; Porro expedit homines noscere, quod „
 ex nulla alia nobis parte uoluptates contingunt „
 & letitiæ, & risus & lusus quàm ex cerebro „
 itemq; mærores & anxietates tristitiæq; „
 eiulatus, & querelæ. & hoc sapimus maxi- „
 mè, ac intelligimus, & uidemus, & audi- „
 mus; & cognoscimus turpia, & honesta; ma „
 la, & bona; iucunda, & iniucunda; partim „
 consuetudine discernentes, partim uilitate „
 percipientes. horum itaq; omnium cerebrum „
 causam esse Hipp. affirmat. Sed nimirum præ- „
 ter intentum protracta fuit de catarrhi causis „
 oratio: quamobrem ipsis finem imponimus. „
 & ad eius uniuersalia tempora cognoscenda „
 accedimus.

Destillationis uniuersalium temporum causæ.

Cap. LVI.

Catarrhi autem uniuersalia tempora, quæ
 alias causarum uniuersales motiones Gal.

R iiii ad

ad Traſybulum nuncupauit; quatuor eſſe me-
dici eſſeuerant, principium, augmentum, ſta-
tum, & declinationem. hæc quidem tempora
cauſarum morbi motiones dicuntur; propter
rea quòd dum uariè, ac diuerſè morborum cau-
ſæ mouentur, uarias, ac diuerſas morborum
differentias conſtituunt; quæ ætates, & tem-
pora nuncupantur. cum enim morborum cau-
ſæ agere incipiunt, principium eorum fit, cū
uehementis illæ uim ſuam exercent, incremē-
tum conſtituitur, ſtatus autem aduenit, cum
eundem tenorem ſeruant: declinatio uero ſe-
quitur, quando earundem uis minuitur, &
frangitur. Vbi igitur effectrices catarrhi cau-
ſæ uirtuti prædominantes, deſtillationem præ-
mouere inceperint, tenues acres, aut aquoſos
ſuccos uniformiter generātes, quæ fluere pror-
sus intercepti, aut moderatè fluentes, inſalu-
bris deſtillationis principium circumſcribunt:
cum uerò eius cauſæ fortius intenduntur, tunc
acriores, copioſioresq; procreantur humores
& defluxus copia augeſcit; eiſi quæ alia ad-
ſunt lethalia ſymptomata excrescunt, quæ ca-
tarrhi incrementum definiunt. cum autem ad
ſummum inſalubris catarrhi cauſæ uenerint,
continuatoq; tenore huiusmodi perſtiterint,
aquei tunc, & acres uberrimè humores deflu-
unt, extremam cruditatem, ac innaturalitatē
præſeferens; quæ ſi adeò auctæ fuerint, ut ui-
res

res undiq; superent, tunc agrū in summo mor-
 bi uigore interimunt: neq; n. aliter refert Gal.
 quis perire potest, nisi natura uicta sit, mor-
 busq; ea superior euadat: sicut è contra, neq;
 seruare aliquis poterit, nisi natura morbum
 prostrauerit. atq; hæc sanè leibaliū destilla-
 tionum tempora sunt, penes accidentia, & cru-
 ditatis signa descripta: per quæ in uitæ disci-
 mine ægri consistunt. Si autem morbus na-
 turæ præualere non possit, sed potius è cōtra-
 rio ipse ab illa euincatur, & subiugatur; tunc
 quatuor destillationis tempora procreantur;
 quæ ex quatuor uarijs salutaribus concoctio-
 nis signis circumscribuntur. Vbi n. prænar-
 ratæ effectrices catarrhi causæ agere ceperūt,
 fluxibiles crudos humores procreando, sed po-
 stea ui naturæ prædominantis concoquendo,
 & alterando retrogredi illæ coguntur, & hu-
 mores pariter ad bonum disponuntur; hæc e-
 nim salutaris destillationis principium faciunt
 Gal. uerò summa cruditas destillationis prī-
 cipium claudit: inquit n. in libello de totius
 morbi temporibus; Qui netiam humorū, qui
 è cerebro per palatum, & nares defluunt, ini-
 tium quidem est, cum aquei, tenuesq; item co-
 piofi, & acres apparent: nam extremam hæc
 cruditatem significant: hucusq; Gal. qui ex-
 trema cruditate destillationis principium de-
 finit nos autem eius doctrinam in primo libro
 de

de totius
 morbi
 réporib.
 cap. 5.

de crisibus infecuti, ubi salubrium morborum
 initium debilibus, ac diminutis concoctionis
 notis determinat, asserimus, salubris destil-
 lationis initium fore, dum paucus, ac modice
 acris humor fluet, subobscura quadam conco-
 ctionis nota alteratus. & hoc bene quidem,
 nam dum natura malæ cerebri intemperiei
 resistit, ei reluctans, in eius pariter materiã
 agit, alterando, & concoquendo illam: sed
 quoniam maxima adest repugnantia, difficil-
 limè id assequitur; hinc prouenit, quòd non
 nisi modica, & exigua adest eius impressio in
 materia tunc temporis excerpta. quòd uerò
 ibi Gal. scribat, extremam cruditatem prin-
 cipium esse. dicimus illud asserere, uel in le-
 thalibus, & uehementioribus destillationibus
 uel quia modice hæc inter se differunt, crudi-
 tas, inquam, & exigua concoctio: perpetuo
 enim infirma, & imbecillis concoctio propè
 cruditatem existit. cum pestea effectrices ca-
 tarrhi causæ subigi, & manifestè diminui cœ-
 perint, tunc natura fortius uim suam exercet
 & impressionem, ac alterationem euidentem
 in materia facit, proindè excrementa, quæ
 tunc excernuntur, manifestam concoctionem
 ostendentia, morbi incrementum significant.
 cum autem eadem catarrhi causæ in eodè te-
 nore, & statu imminutæ, ac repressæ per-
 seuerant, tunc natura maximam aggreditur
 pugnam,

pugnam, & superare prorsus intendit; quare materiam undique uicit, ac perfectè concoquit, unde excrementa, nulla noxia qualitate affecta, reijciuntur: quæ perfici uictoriam, & salutaris catarrhi statum esse apertè ostendunt. In declinatione tandem, omnino minuitur, euanescentq; destillatio, cum calor natiuus malam cerebri intemperiem absolutissimè uicerit, eiusq; lædentem materiam penitus confecerit. sed hætenus de catarrhi temporibus reliquum est, ut ad specierum catarrhi signa manifestanda properemus.

Futuri catarrhi signa prognostica.

Cap. LVII

Equidem destillationis signa bipartita sunt nam quædam prognostica, quædam demonstratiua dicuntur. de prognosticis prius dicemus, quædam euentus ea sint; deinceps quænam ad bonum, & malum prognostica appellantur. Quæ .n. futuram destillationem præsagiunt signa, sunt ipsius tum antecedentes, tum procatacticæ causæ. neq; .n. incongruū putamus, idem sub diuerso respectu & causam & signum nuncupari posse, dum uerò in animante causat, seu causare aliquid potens est, nominatur: dum autem aliquid eorum, quæ in corpore fiunt, ostendit, aut ostendere potest signi nomine donamus. Procatacticæ autem

&

Causæ
cū appa-
rēt, suos
represen-
tant effe-
ctus.

Aph. 12

Cap. 7.

& antecedentes retrodictæ causæ omnes, cum tales cognitæ fuerint, quod naturaliter aptæ natæ sint destillationem parere, quamprimū aderunt, statim ipsis agnoscentibus futuram prænuntiabunt destillationem. Externæ itaq; præincipientes causæ destillationem, ac grauedinem magnopere præsagientes erunt ambientis nos aeris frigidae, & humidæ, & subitæ ac inconstantes intemperies; nec non austrinæ & pluuiosæ temporum constitutiones de quibus .3. aphor. Hipp. sermonem habuit dum scripsit. Si uerò hyems australis, & pluuiosa fuerit, uer autem siccum, & aquilonium, senioribus destillationes accidunt cito interimētes: hoc idem in libro de aere, locis, & aqua repetit. Si hyems austrina fiat, & pluuiosa, & clemens; uer autem boreale, & siccum & tempestosum: Pituitosis dysenterias fieri uerisimile est, & mulieribus, pituita de cerebro defluente propter naturæ humiditatem, ualde autem senibus defluxiones propter raritatem, ac eliquationem uenarum, adeo ut aliqui quidem de repente pereant; aliqui uerò semisiderati, aut dextra, aut sinistra parte fiunt. Ab his utiq; locis Auic. sumpsit, quod secunda sen primi libri scripsit. Quum hyems multarum fuerit aquarum, catarrhi tunc multiplicabuntur, & proprie in senibus, & descendunt in mēbra eorum occulta, & quādoq; morte

morte morietur subita, idè q̄ uia spiritus subitò ex multitudine obstruuntur. Vniuersaliter tādē austrinæ, pluuiosæ, & inconstantes temporum constitutiones, præsertim si post austrum boreas spirauerit, catarrhos maximè futuros demonstrant, cum illæ ipsæ sint, quæ maximè illos promouent, ac concitant. hoc id ipsum Auic. cap. proprio de coryza, & Fé 5. lip. catarrho affirmat, de ipsorum præsignis uerba faciens. catarrhi quidem, & ægritudines 3. trac. 1. cap. 11. catarrhi multiplicantiur cum flat uentus septentrionalis, & propriè post austrinum, & „ multiplicantiur etiam in hyeme, & propriè „ cum fuerit æstas post ipsam septentrionalis, „ pauca pluuiæ, & Autumnus austrinus pluuiosus, & quandoq; etiam multiplicantiur in „ regionibus meridionalibus propter repletionē „ capiti. hanc quidem sententiam ab Hipp. tertio aphor. habuit: dum dixit. Si uerò æstas sicca fuerit, & aquilonia, Autumnus uerò pluuiosus & australis, dolores capitis ad hyemem fiunt, & tusses, rauedines, atq; grauedines, quibusdam autem & tabes. Quòd uerò frigida, & bumida, ac inæqualis cœli intemperatura futurum prædicant catarrhū, ultra multas Hipp. & Gal. authoritates, adest quod ipsius effectrices causæ assenerantur, uti supra enarrauimus: quare ex hoc quod illud efficere, maximè ualent, ipsum futurum
clare

Fé 5. lip.
3. trac. 1.
cap. 11.

Aph. 12
& 13.

Ter. aph.
16. 17.

20. & 23
aph. 2. in

lib. de a-
ere locis
& aqua.

clare prænuntiant. pari profectò ratione, & de alijs procatartictis causis, de quibus supra nos egimus; quas Gal. & euidentes, & recentes, & multoties morhorum occasiones nūcupat, asserimus: quòd hæ omnes futuram præfagiunt destillationem: prout destillationis ipsius excitatens causæ cognitæ fuerint. sed hætenus de procatartictis præfagiētibus causis. superest ut declaremus, quemadmodum antecedentes causæ futurum prædicant catarrhum. Antecedentes autem causæ uenturam destillationem nuntiantes, potissimè sunt frigida, & humida ipsius cerebri intemperies, de quibus supra abunde diximus: pariter eiusdem infirmæ, ac debiles concoctrices uirtutes. Hæ nempe cum destillationem parere promptæ sint, illicò cum adsunt, quàm primum ipsam futuram fere præmostrāt. hac enī ratione Gal. secūdo tecgni & sexto aphor. scripsit: quòd frigida, seu humida cerebri intemperie præditi minima ex causa grauedinibus, ac destillationibus capiuntur. ob quam rem etiam tertio aphorismorum Hipp. inter seniorum affectus destillationem cōmemorans dixit. Senibus accidunt difficultates spirandi, destillationes tussim afferentes, articulorum dolores, apoplexiæ, uertigines, oculorum, & narium humiditates, & quæ sequuntur. Senectus enim cum frigida & humida cerebri

discrasi

discrasi laborat, ut facile destillatione tentatur
 ita facile quoq; illam uenturam denuntiat. ca-
 lida enim cerebri intemperies qua ratione,
 defluxus materiam ad caput attrahit, eadem
 illam futuram praedicat. sed multo, inquam,
 id efficacius praesagient. calidiores tum
 hepatis, tum cordis temperaturae uapores
 & humores ad caput multos excitantes.
 Indecens autem corporis conformatio, sicuti
 est capitis paruitas in corpore iuste compo-
 sito secundum naturam, pariter inaequalis prin-
 cipium partium intemperies, ut puta cerebri
 frigida, & subiacentium principalium calida
 intemperatura futurae destillationis indicia
 faciunt; ui enim caloris inferiorum principium
 partium uapores plurimi ad caput eleuantur
 ubi eius frigiditate incrassantur, qui mox de-
 orsum stillatim cadunt. Idem euentus in ca-
 pite paruo, nam uapores ad ipsum delati, ob
 loci paruitatem detenti coarctantur, & innato
 cerebri frigore densantur, unde praecipies ad
 inferiora ruunt. haec nanq; corporum constitu-
 tiones, ut ad catarrhum disponunt, ita ad eius
 praecognitionem nos ducunt. Latorum autem
 pororum, ac rarae texturae corpora praecipue
 secundum caput uenturi catarrhi testimonia
 fiunt. facile enim haec corpora ab externis la-
 duntur causis, tum calidis, tum frigidis; unde
 calore liquefcunt materiae, frigore autem co-
 primuntur

primuntur, & fluxus utroq; generatur modo.
Cōmē 4. Quod autem Hippocrates in secunda cōmen-
 tatione sexti epydimiarum scripsit: Lienis vi-
 tijs laborātes minus capitis grauedinibus tē-
 tantur: Huius uerò causam, & ruffus, & Sa-
 binus dicunt: (ut refert Gal. in com.) quia
 sanguis per graue dinem repurgatur: propte-
 rea enim putant nihil in lienem descendere: at
 satius fuerit (inquit ipse) ad communem ra-
 tionem, & non ad priuatam hęc uerba redi-
 gere, perrarum. n. est, in omni corpore duo
 aliqua membra æqualiter esse debilia: nam in
 plurimis unum planè eiusmodi esse depræhē-
 ditur, in quod superuacua corporis omnia fe-
 runtur: unum autem si hęc præoccupauerit,
 reliqua membra in sanitate permanent: Hoc
 uerò commune cum sit, & uniuersale, propri-
 um eorum, quæ nunc dicuntur, aliquis adijci-
 at: in quibus quidem pituitosa humiditas, aut
 tenuis, & aquosa colligitur, quales profectò,
 & illi sunt, qui capitis grauedine uexantur:
 istis haud ita sæpe præter naturam tumores
 in liene procreari, qui ex crassis, melancholi-
 cisq; humoribus constant: hucusq; Gal. à quo
 Auic. arripuit: quod capite de catarrho, &
 coryza scripsit de hac sententia dicens inquit
 Hipp. pluribus eorum quibus accidunt catar-
 rhi splen. non accidit: Gal. ait, quoniam plu-
 rimum qui ægritudinem habet in mēbro uno,
 tunc

tunc alia membra habet incolumbia. dico autē
 fortasse, quoniam paratus catarrhis subtiliores
 habet humores: & ille cuius humores incre-
 ssantur, non preparatur catarrhis multum.
 sed de his satis.

Signa salutem, uel mortem prædicentia.

Cap. LVIII.

PRius uerò salubria, & lethalia destillationis prognostica signa declarabimus. mox quæ ipsam breui, aut longo tempore terminaturam ostendunt, exponemus. Hæc autem tū ex destillationis natura, eiusq; causis, ac uarijs eiusdem excretionum differentijs excerpta sunt, tum ex corporis constitutione, uiriumq; robore, ac infirmitate. Destillationis uerò natura salutem & mortem prædicit; si enim parua, benignaq; ipsa fuerit, ita quod facile feratur, & sine labore suis iuuatur præsidijs salutem pollicetur. Si autem magna, maligna, & difficulter feratur, periculosa existit, & mortem minatur. Hæc quidem naturæ uires, & artis præsidia superat. Eodem ferè modo & destillationum causæ hoc id ipsum ostendūt leues siquidem benignæq; effectrices causæ, salutarem illam pronunciant. Vehementes autē aut malignæ, uel insanabilem, uel mortalem. Idem testantur destillationis excrementa, nam si facile propteq; emituntur & bonis qualitati-

L bus

Lib. 4.
de gra-
uedine.

Gal. 7 de
vfu par-
tium.

bus prædita uisuntur, salutem præfagiunt. si uerò laboriosè excernantur, & malis qualita-
tibus affecta, ac plurimum à naturali statu e-
uariauerint, mortem, uel incurabilem illam de-
nunciant. suffocatiui catarrhi præsentaneam
mortem indicant. Celsus etiam refert quod si
in nares ex capite destillat humor, leue est, si
in fauces peius, si uerò in pulmonem pessimum
est, at ualde pestiferum est quod pulmonem ex-
ulcerauit, aut asperam arteriam, aut ipsius ca-
put potissimum, si ad eius cartilagineam sub-
stantiam peruenerit. Proba autem corporis cō-
stitutio bona omnia sperare iubet, improba au-
tem difficultatem, & malum minatur. nam in
corporibus pessimè affectis, & imbecillis, aut le-
thales, aut qui nullo modo, uel ægrè admodū
curentur, morbi nascuntur. Validæ etiam, &
infirmæ corporis uires, hoc idem testantur. Nā
tunc mors expectatur, cum in graui affectu ui-
res debiles subsint. Salus autē speratur, si ua-
lidæ existant. difficilis uerò affectus, si æqua le-
est pugnantium robur. sed ad longæ breuisq;
destillationis signa declaranda accedamus,

Prognostica longi, & breuis catarrhi.

Cap. LIX.

AB Eisdem autem fontibus, à quibus salu-
taria, & lethalia destillationis signa as-
sumpsimus, & longitudinis, & breuitatis
quoq;

quoq; eiusdem signa assumemus, ut putà à de-
 stillationis natura eiusq; causis, uarijsq; eius-
 dem excrementorum differentijs, nec non à
 corporis constitutione, ac facultatum robore,
 ac imbecillitate. Pauca .n. ac placida destilla-
 tio, & quæ facillimè fertur, & absq; labore
 suis iuuatur remedijs celerrimè soluitur. Mul-
 ta autem ac uehemens, & quæ difficulter tol-
 leratur & curatur, pro finis diuersitate ad
 salutem, scilicet, uel ad mortem, & breuem
 & longam esse contingit: breuis utiq; fit, si ad
 perniciem tendit: longa autem euadit, si saluti
 terminabitur. quamobrem rectè asseuerant
 quod quæ interimunt destillationes, quanto
 maiores extiterint, tanto sanè promptius fini-
 untur, tantò uerò tardius quantò minores.
 Contrarium in salutaribus euenit: nam quæ
 mitiores erunt, eò celerius absoluentur; quæ
 uerò fortiores tardius ac difficilius. Paruæ
 nanq;, & benignæ destillationum effectrices
 causæ celerem, fidam, & omni modo perfe-
 ctam solutionem promittunt. Magnæ autem
 & malignæ pro illarum excessu, uel mortale
 uel incurabilem. si mors enim præuenerit bre-
 uis admodum erit catarrhus. si salus subsequetur
 longus & extensus fiet. Huius profectò
 generis sunt catarrhi, qui nunquàm abigi po-
 ssunt, quales sunt senum destillationes, quæ nec
 perimunt, nec curantur unq;, sed ad mortem

L ii usq;

usq; eos concomitantur. Pariter fluxiones, quæ ad crura, & articulos ferri consueuerunt, hominē non deserunt, nec tamen astringunt. Huiusmodi omnes diurnæ sunt, nam à fortibus causis, quæ altius, radices iecerint progrediuntur, & patientis corporis uirtus ualida conseruatur, unde æqualis semper pugna existit, inter causas has, & naturæ, remediorumq; uires, nec planè uinci, nec uincere ualent. A' crassis quoq; uiscidis, & multis succis longi nascuntur catarrhi; ad quas quidem causas temperatura ægri, sexus, ætas, uitæ conditio, cæli status, anni tempus, & cætera huiusmodi, quæ scilicet uel tales humores gignunt, uel ostendunt, quæ eos procreant, rediguntur. Quæ autem excernuntur excretionibus, & ipsæ breuem longunmq; demonstrant catarrhum. breuem nanq; declarant concocta & quæ facile prompteq; expurgantur. Diutinum uerò quæ crassa uiscida, seu tenuia inconcocta excernuntur. quæ uerò cum strepitu, & tussi molesta regeruntur, cum difficultatem ostendat, molestia hæc longitudinis est testimonium. at uires ualide salutaribus, debiles uerò lethaliibus celerritatem addunt. Contraq; ualidæ lethales producant, & imbecilles salutares protrahunt. Sæpe incurrentes catarrhū à periculo non sunt omnino tuti, sed uarijs obnoxij egritudinibus. hætenus de his nunc ad demonstratiua

demoſtratiua catarrhi ſigna explicanda accedamus.

Signa demoſtratiua antecedentium, & procatarrcticarum cauſarum.

Cap. LX.

Demoſtratiua ſigna fluxionem actu oſtendentia multiplicia ſunt quædam enim deſluxus cauſas demoſtrant, quædã materias fluentes, aliquæ eorundem differentias, quædã uerò uias per quas deſluunt, & terminos ad quos tendunt, & terminantur. Quæ cauſas indicant, aliquæ procatarrcticas, antecedentes aliquæ oſtendunt. procatarrcticæ quidem cauſæ, ultra quod ſe ipſas manifeſtant, nam quã primum apparent, ſuos illicò representant effectus. Adeſt tamen ipſarum maximum inditium, multitudo, ſcilicet, tum temporis deſtillationum graſſantium; ubi enim multi una deſtillatione homines corripuntur, eadem tempeſtate, in id conferenda cauſa eſt (ait Hipp.) Secũdo quod ſit comuniſſimum, quo' ue maxime utimur uniuerſi, hoc eſt quod ſpiritu attrahimus humanum ipſum ſ. aerem. ſed hæc miſſas faciamus quoniam particulatim ab aſſidentibus, ægrotantibus externæ narrantur cauſæ. Signa uerò antecedentes deſtillationis cauſas indicantia ſunt uenarum, & uiarum cerebri obſtructionis, ac plenitudinis notæ, nec non ipſius cerebri, tam ſimplicis, quàm compoſitæ malæ intem-

L iii periei

periei signa; calidioris scilicet, frigidioris, ac humidioris, & compositæ similiter calidæ, uidelicet, & humidæ, frigidæ & humidæ, ac frigidæ & siccæ. De quibus secundo artis medicinalis abundè Gal. agit. At naturalium cerebri facultatum imbecillitatis inditium, & præcipuè concoctricis est sensuum perturbatio & caput, quod à quacunque leui occasione offenditur. Vbi uerò destillatio ex cerebri indigestione non fuerit, tum sensus liquidiores apparent, tum caput lædentibus causis fortius resistit. Venarum autem, & arteriarum capitis obstructio ex earundem tumore, & tensione dignoscitur, atq; ex pulsus plenitudine, & febre ex prohibita transpiratione accensa, nec non ex capitis pondere & grauitate, & difficili inspiratione, & respiratione narium, seu difficili narium difflatione. siquidem magna obstructio extiterit ex signis prædictis auctis deprehenditur: adiuncta mentis tarditate, sensuumq; hebetudine, & ad motum pigritia. Viarum autem capitis plenitudo (quam alteram catarrhi antecedentem causam facimus) sui ipsius pondere, & grauedine percipitur. hac quidem plenitudine animales uirtutes, & internæ, & externæ æqualiter offenduntur, hinc alices, oscitationes, & segnities ad motum, & turbulenta eueniunt somnia: quoniam cerebrum multum grauatur.

Signa

Materiei fluentis demonstratiua signa sunt excrementa ipsa actu cadentia. hæc enim dum actu fluunt, actu quoq; defluxum ostendunt. Sed præter effluentia excrementa. Urina etiam huius generis dicitur, quod cadere à capite humores demonstrat. Etsi hæc Gal. fortasse non affirmet, cum asseueret Urinam supra capitis affectum uim indicatricem minimè habere. Isti tamē inquirunt, quod si in urina circulo granulosa bullæ circumstant in uasè reumatismos ad inferiora delabi significant. Etsi huiusmodi circulus crassus fuerit nimiam capitis plenitudinem, & dolorem indicant. Si uerò nullo in quiescente tremulus apparuerit pituitæ, & aliorum humorum defluxum à capite per collum posterioresq; partes, ad inferiora denotat, bullæ autem, quæ in urinæ corona circumsistunt, & à capite, & à renibus proficiuntur; quæ à renibus ueniunt, ut plurimum obscuriores & crassiores cernuntur; quæ à capite magis albæ, & tenues, ac lucidæ apparent. hæc quidem & eiusdem dolorem, & fluxionem æqualiter nuntiāt. Quæ uerò fluere intercipiuntur materiæ, aut ob lentorem, & crassitiem; aut propter obstructionem, & in concoctionem, propensionem, ad fluxum dignoscuntur.

Prim. de
crisibus.
cap. 7.
quarto
aphor.
aoh. 77.

septimo
aph. 34.

Singularum differentiarum catarrhi,
signa demonstratiua.

Cap. LXII.

Signa uerò cadentis materiei differentias demonstrantia, multa sunt. penès uarias ipsius differentias. sed quoniam inter omnes, quæ est secundum actiua qualitates, superius primam fecimus, idcirco huius signa primo tradentur. Quæ enim calore. & frigore inuicem separantur fluentes materię multas & uarias habent cognitionis notas. nam pallor, albedo, liuiditas, lentor, insipiditas, & acciditas, si fluidæ materię comites erunt ipsam frigidā nunciant. Ruffus uerò & subruffus color, ac nigredo adusta, & acuties urens, atq; exulcerās, & multa dulcedo, salbedo, & amaror calidam testificantur materiam. Quòd si ætas, & complexio, & tēpus anni, regio, ars; ratio uictus, alteri istorum calori, seu frigori iungantur, eò magis illas declarabunt. Urina quoq; hoc ipsum ostendit, nam si tenuis, & ruffa ipsa inspiciatur cum eiusdem coloris circulo desuper granuloso calidam utiq; testatur materiam. Si uerò tenuis, & palida cū granuloso circulo, uel loco circuli spuma alba per granula diuisa adsit, frigidum ostendit humorem. Paulus autē frigidi, & calidi catarrhi describens notas ait. qui igitur ex æstu grauedinem, uel destillationem concipiunt, his particule incalescunt, acris tenuisq; humor destillat

Lib. 3.
cap. 28.

„
„

flat, tum per nares, tum per os, tum facies ru-
 bescit, & nasus. Qui ex frigore, ijs caput undi-
 q; & frons distenditur, Meatusq; qui in ossibus
 sunt, quæ ethmoida nominantur, clauduntur,
 ne uox deorsum per nares transmeet; pituita
 educitur, nunc cruda, & liquida, nunc uiridis.
 quibusdam & febris superuenit, quæ ob æstum
 laborantes nihil iuuat, frigore præssis etiam
 concoctionem efficit. Crassities uerò sola frigi-
 di catarrhi minimè est nota, sicut neq; subti-
 litas calidi. res enim tum à calore, tum à fri-
 gore crassescunt. Pariter tenuitas, & cum ca-
 lida reperitur bili, & cum aquea frigida pitui-
 ta. Tenuitas autem & crassities & si tactu, &
 uisu agnoscantur, his quoque deprehenduntur
 notis. Tenuis enim cognoscitur ex eo dum ex-
 puitur, quod labilis sit, & fluens; at è diuerso
 crassa in globum uertitur, & in se permanens
 non fluit. Si quid uerò in medio crassum, & in
 circumiacentibus partibus tenue fuerit, tunc
 iudica destillationem omnino esse tenuem, cū
 bæ partes ad crassitiem nondum deuenierint.
 Ex uelocitate quoq; fluxus alterum distinguēs
 inditium sumitur. Nam si uelociter fluat, &
 præsertim ad partes distantes, ut putà ad pul-
 monis uias angustas, subito suffocans; subtilis
 existit, si uerò tardè, crassa iudicatur: hæc
 multoties ob eius crassitiem uix euelli potest
 quæ uerò inter crassitiem & tenuitatem me-
 dia

dia reperitur, mediam horum naturam sapit. Cæteræ autem materie differentie facile cognoscuntur, nam quæ coloribus inter se distat visu discernuntur, & qui saporibus gustu; odoratu quidem, quæ odore diuersæ sunt. Acutus quoq; mordacius, & corrosius à non tali ab ipso effectu facile secernitur. Multa autem & pauca catarrhi quantitas, præter multas & paucas catarrhi excretiones, magna etiam & parua capitis grauedineprehenditur. Signa autem complicati catarrhi ex calida excitante causa, & frigida stillante materia, seu è contra ex frigida causa, & calida fluente materia sunt complicata signa; calidam quidem concitantem causam ostendentia, & quædam frigidam fluentem materiam declarantia; aut è contrario frigidam promouentem causam significantia; & calidam aliqua attestantia materiam. Destillationum autem differentie, quæ circa solum fluxum considerantur, sensu ipso ex sensibilibus ipsius motus differentiis facile innotescunt. Nocturnus autem, & diurnus, similiter æstiuus, & hyemalis, & aliarum constitutionum temporis, ipsi se demonstrant. Pariter & cum febre & cum dolore, & cum plenitudine, & cacochymia iuncti catarrhi ex notissimis his affectibus clarè omnibus patent. Quæ autem per consensum est destillatio, si à toto fuerit cognoscitur

tur, quoniam totius nocumentum adest, utputa febris, aut aliqua alia uniuersalis affectio in cuius paroxysmis catarrhus augetur, & ipsis imminutis, imminuitur, & ablati auferitur: & si à particula aliqua particulatim causatur, illius similiter nocumentum prius aderit, & illo aucto augetur catarrhus, & diminuto diminuitur. quæ nanq; primario affectu in capite destillatio existit, ex continuitate, & perennitate, nec non ex eius magnitudine, & uehementia cognoscitur, uel quia nullæ adsunt particularium membrorum aegritudines, à quibus pendere illum suspicari possumus. At destillationes, quæ fiunt per externas cerebri partes, his notis discernuntur, quoniam si per pericraneum fluat, defluxio leuis erit, & modica. cutis præterea tum uniuersi capitis, tum frontis, & dolore, & grauedine, & extensione afficietur; quod si per uenas fluxerit, facies tumida erit, quin etiam & oculi, atq; uenæ, quæ in collo, & facie, fronteq; latebant, adeò intumescunt, ut manifestè uideantur. porrò quæ per internas capitis partes materia defluit, ex mox dicendis cognoscetur. Viæ enim per quas emanant cerebri defluxus suis etiam agnoscuntur inditijs, quæ enim ad nares, aures, oculos, palatum & os materie deportantur, liquidò patet, & per proprios uniuscuiusq; harum partiū ductus

etus, & canales he deportantur. Quæ enim
 ad uentriculum per œsophagum materia duci-
 tur, aut quæ ad thoracem per asperam defer-
 tur arteriam, hæc quidem tussi, & difficili
 anhelitu, illa uerò primo gustu in descensu
 presentitur, postquàm uerò descendit, & nau-
 sea, & propensione ad uomitum dignoscitur.
 Si à stomacho ad intestina humor delabitur, tū
 fluxu, tum uentris torsione præter alia sym-
 ptomata notificatur. Quæ enim per cervicis
 uertebrae foramina ad artus, & iuncturas
 materia transmittitur, aut quæ per internas
 iugulares uenas, & arterias ad pulmones du-
 citur, proprijs cognoscuntur notis. Hæ quippè
 fluxiones, & periodicæ sunt, & noctu pluri-
 mum inualescunt, at qui ad artus, & iunctu-
 ras per uertebrae foramina descendit hu-
 mor, earundem partium mala affectione, do-
 lore, & motus priuatione deprehenditur. quæ
 autem ad pulmones per internas, & uenas,
 & arterias portatur fluxio, fit manifesta ex
 aucta tussi, spirandiq; difficultate, ac multa
 innaturaliq; screatione, nullo altero sensibili
 defluxu percepto; tunc clarum profectò indi-
 tium est, materiam per interna uasa ad tho-
 racem descendere. Orthopnœa nanq; siue spi-
 ratio recta distinguens utiq; signum est, an per
 interiores arterias, an per uenas materia fluat
 Si enim per uenas destillat nulla, seu pauca,
 admodum

admodum in ipso defluxu spirandi difficultas presentitur. si uerò per arterias defluat, tunc parua, densaq; respiratio, ac ueluti suffocatio quædam fit, ob obturationem, & coartationem in uis spirituum, & respirationis organis à materia decurrente factam: quæ quidem materia si tenuis, & acris fuerit, sua tenuitate & acredine uenarum orificia multoties aperit si salsa corrodente salsedine tunicas erodit: si crassa et flatulenta suo impetu uenarum tunicas rumpit, & sputum sanguinis facit, mox phthisim, & tabem. Destillans enim materia, quæ staphylim, idest, uuam parit, & quæ antiades pariter, & quæ paristhymia facit per internas faucium uenas ad has gignendas decurrit, & non per solita palati foramina.

Quæ uerò in ceruicis auriumq; glandulas materia descendit ad parotidas, & strumas faciendas, & per extrinsecas ad fauces uenas, & per insolitas inordinatasq; cerebri uias illucusq; decurrit. quæ autem ad uniuersum corpus materia defluit tum per uenas, tum per nucham, neruos, & inde super musculos, & iuncturas spargitur, ex effectibus quos producit, cognoscitur. si enim tenuis, & calida sit materia corpus excalescit, attenuat, & imbecille reddit, & multoties putrida febre afficit. si crassa extiterit, et laxæ sint iuncturæ uniuersales articulorum dolores molitur: et si
ad

Sex. de
tuenda
senit.
Sermo
ne. 8.
cap. 53.

ad aliquod membrum plus fluxerit dolorem,
et tumorem, & plerunq. illius membri con-
tractionem operabitur: hi quidem affectus hu-
iuscemodi fluentem materiam attestantur. Sed
ad particulas fluxionem suscipientes dignoscē-
das accedamus: ex ijs enim multæ sunt, quæ
sensui patent, sicut sunt tonsillæ, fauces, gur-
gulio, nares, oculi, & aures. De quibus Gal.
& Aetius ita scripsere. manifestum est et gur-
gulionem, et tonsillas affici, quin et parulides
et glandulæ, et dentium erosiones, ulceratio-
nesq; & putredines oris et serosas ex capite
in ipsum os destillationes sequuntur. Interiores
autem particulae ut gula, uentriculus, intesti-
na, pulmo, aspera arteria, et eius extremum
hæc sanè cuncta cum fluxionē suscipiant, & ma-
lè afficiantur suis deprehenduntur notis. quæ
cum in proprijs singulorum affectuum descri-
buntur capitulis, superfluum hic eadem ipsa
recensere putamus.

Signa quatuor catorrhi tempora distinguuntia.
Cap. LXIII.

Sunt deinceps signa salutaris, & lethalis ca-
tarrhi tempora declarantia, breuiter decla-
randa. cum enim tenues, crudi & acres succi
excerni incipiunt; seu cum omnino intercepta
est eis fluxio, cum immensa capitis grauitate,
& lethali symptomatum uestigia apparent,
insalubris

insalubris destillationis hæc principium circum
scribunt; cum uerò hæc ipsa, & in cruditate,
& in perniciæ augeantur, incrementum osten-
dunt; quando ad summum uigorem uenerint,
& ægrotantium uires ab his uictæ, prostrateq;
fuerint, status, & exitij terminus manifestatur.
Declinationis tempore mortales destillationes
carent, quoniam tunc temporis nō contingit æ-
grum mori. Salutaris autem destillationis prin-
cipium demonstrant salubrium symptomatum
inditia omnia, & tenues, crudiq; succi non di-
fficulter excreti, seu modica, & præexigua tã-
tū concoctione affecti: quādo autem incrassari
ac digeri cœperint, ac liberius excernuntur, &
salutaria alia signa clarius innotescunt hæc
quidem augmentū definiunt. Status uerò, ma-
nifestatur, cum crassi, & concocti secūdum na-
turam excernuntur humores, & reliqua salu-
taria signa perspicua adfuerint. quum
uerò apertè minuitur, & euane-
scit destillatio declinationem
declarat. Sed actenus
de signis, & desti-
llationū causis
ōnibus.

LIBRI PRIMI FINIS

SEB

P A

LI

P

fillae

Relig

ficiam

pup et

indica

inixi

declara

denu

uimus

Vbi

fimo

Gale

cau

Sed

iam

SEBASTIANI

P A P A R E L L Æ

LIBER SECVNDVS

de Catarrhi Curatione .

POSTQVAM Superiori libro, ea illa omnia declarauimus, quæ ad destillationis contemplationem pertinebant; Reliquum est, vt de curatione mentionē faciamus, cuius causa præsens labor susceptus est. In qua declaranda, rationes ipsas indicationesq; contemplabimur, quibus innixi multas à nemine (quod sciamus) declaratas, opiniones ingessimus, reliqua demum firmissimis rationibus comprobauimus, suo quæq; ordine collocantes. Vbi uerò res dubia uidebatur excellentissimos in re medica viros, Hippocratem, Galenum, Auicennam, Aliosq; conuocauimus, hæc est nostræ tractationis ratio Sed ne pluribus lectorem detineamus, iam iam ad rei declarationem festinamus.

M

178 LIBER SECVNDVS
INDICATIONES

CVRATIVAE

Caput Primum.

Tertio
De sym-
pt. caus.

QVONIAM Principium curationis et à morbo, et ab eius causis maximè habetur; scire oportet destillationem malè affecti cerebri symptoma esse. mala. n. cerebri affectio, et in intemperie, et in meatibus, et in cavitatibus eius morbus est. materia uerò, tum qualitate, tum quantitate obnoxia, et morbi et symptomatis à Gal. causa asseritur, hæc nanq; sua qualitate factam intemperiem fouet et si facta nondum est, facit. sui uerò copia obstructionem parit, et repletionem. defluxū uerò molitur, dum deorsum cadit. Prima igitur indicatio secundum methodum curatiuam exigit, ut per contrarium tollatur illud, quod est præternaturam. Cum autem in destillatione, et defluxus, et intemperies, et meatuum repletio, nocua materia præternaturam sint; hæc quippe omnia per sua contraria erunt tollenda. defluxus per ea, quæ sistunt, et aliò diuertunt: intemperies per ea, quæ ad meliorum formam permutant: meatuum repletio per ea, quæ multitudinem euacuant: nocua uerò materia, et per alterantia, pariterq; euacuantia.

euacuantia. Procatartica autem causæ, et si ab eis nulla sumatur indicatio curatiua; nihilominus et ipsæ cum symptoma adaugent, et fouent, si remotæ non fuerint, per sua contraria remouentur. Verum ab aliquo prædictorum in curatione exordiendum est; quando hæc eadem ipsa sunt, quæ nos ad agendum mouent sed à defluxu hoc cōsequi minimè possumus, cum symptoma sit: neq; enim ab ipso curationem, sed lenitionem tantum molimur: hoc nempe non, nisi per suarum causarū ablationem, ritè aufertur. superest ergo ut ab intemperie, aut à repletionem, et noxia materia curationem aggrediamur: quoniam hæc ipsa sunt, quæ fluxum faciunt. in omnibus nāq; in quibus causæ facientes adhuc adsunt, ab ipsis curatio inchoanda est, dummodò affectus alter non urgeat, et periculum minetur, sed quia multoties euenit; præsertim si ab externis causis destillatio excitetur; ut intemperies cerebri absq; materia sit, nec cum repletionem. Et multa iungatur materia; destillationem tamen, et ipsa parit, materiam gignens, ac genitam sine ulla mora confestim excernens: ut etiam euenit in malis temperiebus pericrani, partiumq; circumiacentium, quæ ut plurimum, uel cum modica existunt materia, uel cum nulla. ab hac itaq; intemperie in præsentis curationis exordium faciemus: Gal. doctrinā

Septimo
methodi

Sexto de

M ii insecuti

tuenda
sanit

Lib 4.
cap. de
destil.

180 LIBER SECVNDVS

insecuti, qui à mala capitis intemperie, utpo-
tè malorum omnium fonte, catarrhi sanatio-
nem auspiciari docet. hæc quidem absq; mate-
ria intemperies paucissimis, et leuissimis cu-
ratur præsijs, et citò terminatur. Sed, si
negligetur, (addit Celsus) longa esse consuevit
De hac igitur breuiter expediti; ad alteram,
repletioni, ac multæ materiæ coniunctam;
lōgioribus, ac ualidioribus auxilijs accōgamur

Ratio medendi singulis intemperiebus cerebri
sine materia.

Caput Secundum.

H A E C Autem à procatarteticis causis
facta intemperies, dum recens est, absq;
materia (uti diximus) seu cū modica semper
reperitur. quare si uniuersum corpus salubre,
et mundum fuerit; tutò nulla præmissa eua-
cuatione, alterari, et permutari poterit. Sic
quippe Gal. sexto de tuenda sanitate destilla-
tionis calidæ curationem aggreditur, dum ait
Quibus igitur ex calida intemperie caput ma-
lè habet; hos frequenter balneo dulcis aquæ
fouere expedit. quò et calidos uapores, qui in
capite sunt, euocemus; et totum capitis tem-
peramentum melius reddamus: hoc ibidem
inferius repetit. Quibus uero caput uehemen-
ter calidum æstuansq; est; atq; ob id assidue
destillationibus uexatur: ijs præstat æstatis
tempore

tempore rosaceo perungi, quod ex rosis in oleum omphacinum salis expertis, iniectis componitur. Consimili quoque modo in frigida destillatione progreditur Paulus. Quod, si frigida intemperies caput afficiat, & morbus contumax sit; modico utendum cibo est, caput calefacientibus, ac tenuibus oleis, nardino scilicet, rutaceo, & similibus perungendum erit: irinum autem non solum illintur, sed naribus instillatur. Auic. eadem incedit uia. sed frigida est sollicitudo, cum incipit commotio, & sternutatio, in calefaciendo caput, & uaporando ipsum panno calefacto usque; quod sentiat calorem iam peruenisse ad cerebrum & conseruando caput secundum illam dispositionem. Rhasis etiam ad Almanforem id ipsum innuit; dum scribit. cum caput alicuius in egressione baleni detectum fuerit, aut post exercitium, aut post aliud, fueritque aer frigidus, & uentus septentrionalis; & accidit inde naribus, & palato pruritus, & commotio, & sternutatio; pannus tunc calefaciendus est, & capiti superponendus, in quo tandiu moretur, donec aeger calorem in capitis profunditatem sentiat penetrasse. Adsunt & istorum, & Gal. etiam aliae auctoritates, praesertim in de compositione. med. secundum loca; quae nos admonent proficuum esse leuia aliqua localia applicare, capite non admodum exquisitè purgato. secus

M i i i profectio

Lib. 3.
cap. de
graue.

Capite
de catar-
rho.

182 LIBER SECVNDVS

profectò res se haberet, si cum materie copiam iuncta capitis intemperies foret, & uniuersum corpus immundum, ac repletum extiterit; ut mox de ipsa infra dicetur. sed narremus, quæ sint illa, & qua ratione, & uia possint applicari, & temperaturam omnem in melius mutare.

Vt Remouenda intemperies

frigida immaterialis.

Caput tertium.

Frigidæ igitur capitis intemperaturæ calida apponimus tegmenta, tum lanea, tum lineæ indifferenter, hæcque actu calida pluries repetuntur. humidæ uerò sicca, & fortiter exiccantia. quoniam longè difficilior humidum arefcit, quam frigidum calefiat. frigidæ autem, & humidæ semper ferè ita iunctæ reperiuntur, calida, & sicca tegmina adhibentur. hæc qui prope sicca reddimus, calidis & siccis suffundendo suffitibus. sicuti quibusdam leuibus aromaticis; ut si mastiche, aut thure suffumigarentur, aut modico cinnamomi, aut maceris aut consimili aliquo. hæcque tandiu actu calida apponenda sunt; quandiu (inquit Auic.) æger sentiat calorem iam peruenisse ad cerebrum, & regimus caput secundum hunc ordinem uno, uel altero die, iuxta temporum consistentiam, & affectus naturam, Frigidior namque, & humidior affectus in frigida
cœli

cæli constitutione potentiora calida, & sicca
 remedia, ac illa perseueranter exposcit. con-
 trarius uerò mitiora, & contrario modo. sunt
 qui ponunt (& est uulgare) linum super-
 calefactum, & siccatum, ut exiccetur ipsum
 caput. sacculi etiam ex milio, & sale calidi
 apponuntur, ut in interiora calor penetret.
 sunt, qui faciunt ex tenui serico tegmina pul-
 ueribus quibusdam siccioribus imbuta; uelu-
 ti anitho, gariophyllis, nuce moschata, agal-
 locho, seu ligno aloes, mastiche, & rosis; &
 capiti adiungunt. In eundem usum suffimenta
 quoq; adhibemus; quæ ex consimilibus caput
 calefacientibus, & exiccantibus parantur,
 uelut ex styrace, thure, mastiche, thymo,
 hyssopo, melanthio, & huius generis alijs.
 Unguenta insuper nardina, & reliqua odo-
 rata excalefacientia, odore iuuant, nam ce-
 rebrum roborant. pulueres etiam, capiti ap-
 positi, maximum præstant auxilium, qualis
 inter omnes est puluis ille AuenZoar. qui
 quidem hoc conficitur modo. Recip. cinamo-
 mi electi, maceris, gariophyllorum singulo-
 rum unc. s. fiat tenuissimus puluis, qui ubi e-
 ius caliditas timeatur, lauetur rosacea, &
 exiccetur, Postremò uerò coronali capitis fu-
 turæ applicetur.

M iiii Quomodo

Quomodo calida intemperies absq;
materia remoueatur.

Cap. IIII.

Lib. 3.
cap. 11

Tertio-
decimo
methodi
cap. 22.

VBi autem sit mala temperies calida; ad-
monet Auic. ut sis sollicitus in refrige-
rando caput aliquibus uirtute frigidis. Veluti
est in dulcis aquæ balneum quotidianus ieiun-
no stomacho in aurora ingressus. Nec non
capitis, & extremitatum & suminis, & ani
et testiculorum, et quæ in eorum ambitu sunt
ex uiolaceo iniunctio, et embrochæ admini-
stratio, factæ ex hordeo, papauere, uiolis,
et chamæmilla. Gal. etiam eandem hanc in-
temperiem frigidis iniunctionibus, et aquæ
dulcis balneo curat; dum inquit. Atq; ali-
quando cerebrum ipsum fluxionem transmittit,
debetq; huius intemperies totius capitis
epithematis corrigi. in calidis enim haud ex-
pedit ijs, quæ ex ihapsia, et sinapi fiunt me-
dicamentis uti. immo contrarijs omnino, oleo
crudo, et hispano, et rosaceo. tum frequenti
ex aqua dulci in balneo lauatione. de olecrû
autẽ illinitionibus unum animaduertit Auic.
et inquit. oleum uerò inquantum potes, fac,
nè tangat caput; nisi inueneris excusationem
ita, ut indigeas in frigidatione fixa, aut cale-
factione fixa, et sit post euacuationem. Nos
autem in his discrasijs caput ablui iubemus;
aut lixiuio minimè forti; in quo quinta, aut
sexta

sexta pars aquæ rosatæ admista fuerit; aut rosarum decoctione tantummodo; ita, quod nihil præter rosas in leui lixiuio apponimus.

Aliqui et rosis addunt pugillum mirrillorum chamæmille, corticum papaueris, uiolarum et florum nymphææ. suffumigium ex caphura et aqua rosata, seu ex santalis, et rosis mirummodum prædicto catarrho confert. multi frigidos pulueres componunt ex rosis, myrtis, uiolis, et balaustijs. alij etiam, his addunt flores nymphææ, cortices papaueris; et santalos, tum albos, tum rubeos, ex eisdem quoque pulueribus sacculos componimus, et capiti admouemus. hæc omnia administranda sunt, ubi sola mala complexio adest, et corpus uniuersum mundum existit. sed, quia rarò euenit, abundante catarrho caput esse mundum; ideò rarò contingit, ut non oporteat, aliquantis per mundare caput. quod fiet saltim inedia et pilulis leuioribus quibusdam exhibitis. de inedia in posterum dicetur. Pilulæ autem leuiiores sunt de hiera, mastichinæ, de assaieareth, et aliquando de tribus, sed his fortiores sunt elephanginæ, de hiera cum agarico, agaricus præparatus, et huius generis multa. his enim caput purgamus, et postea si opus fuerit localia apponimus. Vbi uerò tempus anni esset calidum, et corpus totum superflue fuerit excalefactum: tunc hora somni post leuem cenam

186 LIBER SECVNDVS

nam : saluberrimè experimus casiam cum a-
garico commistam exhibere : ut putà casia
unc. i. agarici trochis. drach. i. aut minus ,
penes necessitatem. simplex , et pura casia
præter id quòd caput non attingat ; in catar-
rhis damnatur à multis. eò quòd plurimum
humectat : eam tamen Rainaldus de Villa no-
ua in quocunque catarrho, ac in omni tempo-
re & ætate miris laudibus extollit. Cochiae
& aureæ pilulæ in huiuscemodi leuibus affe-
ctibus pariter cul pantur , propterea quòd ue-
bementes nimirum sint.

Indicationes curatiuæ in mala cerebri
intemperie cum materia .

Caput Quintum .

AD Capitis intemperiem cum multæ &
Anocæ materiei præsentia curandam pro-
peramus : quæ fuit altera ex primis intentio-
nibus inuentis executioni mandanda. hæc uerò
innaturalis intemperies ; siue per essentiam
ex internis principijs , siue consortij lege , aut
humoris , aut alterius membri talis existat ;
si cum multæ & nocæ materiei præsentia
iuncta fuerit , à materiei euacuatione suæ sa-
nationis initium semper sumit ; tanquàm à re
urgente , & periculum minante , & tanquàm
à causa sine qua intemperies ipsa commodè
sanari minimè potest . nunquàm enim rectè
intemperies

intemperies sanabitur, fouente, inquàm,
 causa præsente. nec obstat, quòd inuicem causæ
 sint, & mutuò se foueant. nam longè maiora
 nocumenta materia portendit, quàm intem-
 peries. hæc quidem sua intemperie, & con-
 coëctricis imbecillitate, nocuam tantum mate-
 riam gignit. illa uerò sui qualitate intemperie
 fouet: sui quantitate instrumentalem in uia,
 & meatibus morbum facit: suo uerò defluxu
 plurimorum affectuum occasio efficitur, re-
 cte quidem in intemperiei cum materia sanatione
 à materiei curatione exordimur: ut à re, quæ
 magis urget, & quæ intemperiei sanandæ plu-
 rimum confert. huic enim dum occurrimus,
 & meatuum, & cavitatum cerebri repletioni
 pariter occurrimus: quando & horum reple-
 tio ab eadem procreatur materia. hanc igitur
 euincere tentantes duabus superius inuentis
 intentionibus, repletioni, inquàm, & nocuæ
 materiæ simul satisfacimus, sed curationem
 aggredientes, dicamus: quòd mala capitis
 intemperies cum materia serè unquàm euadit
 quin calida, aut frigida ipsa sit. &, si contin-
 gat catarrhum complicatum fore, aut ex causa
 materiei fluenti opposita, aut ex oppositis ma-
 teriebus, calidis, inquàm, & frigidis, à con-
 trarijs fontibus manantibus; nihilominus
 serè semper, uti diximus, lædens cerebri in-
 temperies, aut calida, aut frigida existit. quòd
 uerò

uerò in actiuis his temperata reperiatur, & in humiditate tantum excedens, raro admodum accidit, sed à calida intemperie cum materia in præfenti libet curationem exordiri.

Dicimus itaq;, quod ubi hæc calida capitis discrasia, cum immundo, & oppleto corpore coniuncta sit: prius uniuersum corpus, mox caput ipsum uenit euacuandum & mundandum, totius nempe euacuatio particularem

Lib. 2.
& 4. de
comp.
med. &
3. methodi'

ubiq; præcedit apud Gal. neq; enim rectè caput euacuari potest: pleno existente toto corpore. hac profectò ratione prima tertij cap. de canonibus uniuersalibus curationis capitis dixit Auic. Et si fuerint humores alij, considerabimus tunc, si est cum communitate corporis totius, euacuabimus corpus totum: deinde intendemus ad caput solummodò: & administrabimus euacuantia, quæ sunt ei propria. ad hoc tamen non penitus erimus ausi nisi post corporis totius euacuationem. & totum illud faciemus, si sciuerimus materiam in ipso esse concoctam. Omnes deniq; conueniunt ut primò uniuersum corpus euacuetur, deinceps caput, mox localia tum discutientia, tum roborantia applicentur medicamenta. Imminet namq; periculum (immundo existente corpore & capite non purgato) nè à calidioribus medicamentis applicitis maior fiat attractio, ac uberius reddatur fluxio, meminisse uerò in omnibus

Quarto
de cōp.
wed.
Tertio-
decimo
methodi

omnibus, quæ membratim docentur, communium præceptorum; oportet, (refert Gal.) quorum unum id est, digerentia medicamina, ubi redundantia in toto corpore subest, si particulis quibusdam applicentur, implere potius, quam uacuare. In primis itaq; corporis totius redundantia euacuanda incumbemus: postea quæ capiti inest, purgabimus: ultimò localia applicabimus.

cap. 95.
artis me
dicæ .

De Venæ sectione in catarrho.

Cap. VI.

Vniuersum autem corpus multifariam euacuatur, & à multitudine immune efficitur: & balneis, & exercitio, & frictionibus sed his tribus præcipuè, Phlebotomia, uidelicet, Inedia, & Pharmacia. De inedia inferius agam, nunc de alijs duobus pertractandum. De Phlebotomia itaq; & Pharmacia iuniores primò ambigunt, si par inest utriusq; necessitas à quo prius sit exordienda curatio. secundo an ratione ipsius catarrhi consentiente uirtute, ætate, & reliquis coindicantibus sit secanda uena. Ad primum aiunt, qd quādo utroq; euacuationis genere indigemus, ab eo exordium ducere lubet, sine quo alterum tutò exequi non ualemus: quamobrem à locis affectis, alteri harum euacuationum magis pronis indicationes sumentes primò distinguunt

an

190 LIBER SECVNDVS

an crudi, & uitiosi succi in primis uenis citra
 hæpar existunt, idest, in meseraicis, quæ uen-
 triculum, intestina, & splenem circundant.
 tunc longè salubrius fore prædicat hos noxios
 humores propè uias ductuum existentes, ob
 loci opportunitatem per aluū purgante phar-
 maco educere, q̄; secta uena per incongruas,
 inconuenientesq̄; regiones per hæpatis sub-
 stantiam illos trahere. sectio .n. uenæ uitio-
 sum humorem in iecoris cauo, & mesenterio
 existentem. ad uenas quæ ultra hæpar sunt,
 ui exinanitionis trahit: quare & partes sanas
 inficit, & obstructionem maiorem reddit.
 iustè quidem in humorū uacuatione circa has
 partes residentium uenæ sectioni purgationē
 præmittunt: ut potè sine qua neq̄; ipsa uenæ
 sectio, nec cæterarum ulla felicior euadet. Hæc
 quidem ipsa est humorum cruditas de qua 13
 meth. scribit Gal. quod uenæ sectionem pro-
 hibet. Si autem crudi & uitiosi succi in uenis
 ultra hæpar extiterint, tunc ex Gal. doctrina
 primo sanguinis missione minuendi sunt: Mox
 pharmaco solvente purgandi. Imminuta .n.
 plenitudine, qui redundant prauī, & noxiū
 humores expeditiūs postea à medicamento
 purgante trabuntur: sed parca sanguinis mis-
 sio in cruditate humorum commendatur, cum
 uires in hac constitutione parum firmæ repe-
 riantur, quæ sanguinis missionem limitant:
 eapropter

De curā.
 ratione
 per san-
 guinis
 miss.

capropter Gal, non semel, & uniuersè, sed
sensim, & partitè emittendum esse docet. Hoc
quidem Actuarius comprobat, dum scribit :
quod si quando contraria in eodem concurrunt,
& quaedam eius administrationem suadeant
& alia debortentur, quæ nam præpolleant
inspectandum, atq; illis opem ferentia admo-
liendum, ita tamen ut ne debortantia quidem
negligantur : sed illis quoq; in quantitate ali-
quid est indulgendum, ac securitatis gratia
gratificandum : nam in ualidioribus, & ma-
gnis auxilijs, aliquid de euacuatione remitti-
tur, securitas ægro conciliatur. Sed fusius de
his alibi. Nos igitur in catarrhi curatione,
quoniam prauis & noxijs succi nimirum supra
hæpar, in uenis scilicet cerebri presistunt, à
sanguinis missione exordium capiemus : tum
quia omnimò uniuersalior est : tum quoniam
pars affecta uenæ secandæ commoda, oppor-
tunaq; est ex uasorum consensu tum quia hoc
unico præsidio tres simul curatiuas intentio-
nes adimplemus, euacuationis, scilicet reuul-
sionis, & alterationis : per hanc enim omnes
humores corporis euacuantur, & si qua ma-
la qualitas adest simul diffatur. Humores
quoq; à nobilioribus ad ignobilia trahuntur
per conuenientes, & congruas regiones. Ad
alterum autem quæ situm de uena secanda in
catarrhi curatione Mesue, & ex recentiorib.
multi

Lib. .3
cap. 1.

multi eum insecuti, dicunt Venas in catarrho
tribus solummodo rationib. secandas esse, si
fluxio sit feruens, pari modo in corpore cali-
diori, in quo oculorum candidum rubescat cū
graue dine capitis; aut si materia ad oculos
præcipitetur, uel fauces, uel pulmones, aut
latera, ita ut collectionem de facili augurari
uideatur; uel si huic affectui febris accedat
molestior, & tussis quoq; infestissima, uel la-
teris compunctio. Ex recentioribus alij Gal.
imitantes rationabiliter asserunt, in quocunq;
catarrho etiam frigido, ubi uirtus admittat,
& ætas consentiat uenam tundendam esse, sed
de hoc infra. In præsentī uerò cū ijs sentimus
qui in prænaratis calidæ destillationis casi-
bus fidenter sanguinis missionem imperant,
si uires, & anni tempus permittunt. Vbi ani-
maduertendum non omnium uirium imbecil-
tatem prohibere sectionem uenæ; sed quæ ab
inanitione, & resolutione tantum est debilis.
Nam quæ ob grauitatem, & oppræssionem
imbecillis est uirtus illam uerius expostulat,
quàm interdicit. Harum uerò utriusq; disci-
mina, pulsus, præter alias notas, ostendit: nā
cum æqualiter semper languide pulsauerit:
tunc uirium exinanitionem, & dissolutionem
indicat: ubi uerò dissimiles differentesq; pul-
sationes se habuerint, ita quòd nunc languide
feriat, pulset'ue; nunc uebementer; hæc utiq;
onus

onus & suffocationem ostendunt. Hæc autem uenæ sectio molienda est pro intentionum diuersitate, licet semper caput sit inspiciendum si nanq; intentio maxima sit ad caput, cephalica, Si æqualis ad caput, & ad totum corpus media secanda nenit. si magis ad uniuersum corpus, utputà si fuerit corporis ingens repletio, tunc scindenda est basilica, & postea cephalica. Nos autem libentius ut plurimum prius lenito uentre mediam cubiti uenam scindimus, quoniam ex superioribus æquè. ac inferioribus uacuat. hæc nanq; totius corporis repletionem, aufert, & materiam à capite partim euacuat, partim retrahit. quantitas autē mittendi sanguinis, sit, ut ætas, & uirtus tolerant, & morbi magnitudo permittit,

Concoquentibus, alterantibus, & præparantibus ante purgationem utendum.

Cap. VII.

Cum euacuatum fuerit corpus, & materia imminuta per uenæ sectionem purgationi pro ratione materiæ peccantis intendendum est: sed quia commodè materia purgari non potest, nisi prius fuerit concocta: ideo eius concoctioni prius erit incumbendum. Nihil autē refert concoctionis, & præparationis terminos hic nos confundere, quoniam medici ijs eisdem ut plurimum abutuntur, cum harū utra-

N q;

194 LIBER SECVNDVS

q̄; eidem ferè fini subseruiat. præparatio nãq; pro crassorum succorum attenuatione, & uiscidorum incisione, ac tenuium incrassatione, necnon pro uasorum apertione, ubiq; usurpatur: hæc quidem aperit, incidit, attenuat, & apstergit semper, & substantiæ ineptitudinẽ omnem remouet, & ad commodam disponit expulsionem. Concoctio autem (quicquid de ipsa recentiores scripserint) est calidi innati, & concoctricis uirtutis in noxium humorem alteratio, ut à nocuis qualitatibus ipsum euincat, & à bonis separet succis, ac habilem expulsionem reddat: quòd uerò eiusdem substantia in concoctione adæquetur, ut refert Auicena non est à ratione dissonum. cum igitur hæ omnes indifferenter & preparationes, & concoctiones & alterationes in nocuis humoribus semper desiderantur ad commodam, & pronã eorundem expulsionem, nihil mirum si ijs abuti medici parui fecerint, Digerere uerò pro cõcoquere ualde nimis abutimur: digeruntur enim tumores, cum materia contenta in ambientem discutitur, concoquuntur autem ad supurationem, & boni, à malo segregationem: dicimus enim alimentum in uentriculo prius concoqui, deinde corpus digeri, id est, distribui. Prius itaq; humores sunt cõcoquendi, & præparandi, mox salubriter purgandi et educendi. Si uerò quis curiosè instaret quod materia

in

in ipso defluxu plusquam oportet, excernitur
 & prona est excerni, quare nulla externa in-
 diget præparatione ad opus istud moliendum
 cum per se idonea sit, ac perpetuo expellatur.
 Ad hæc dicimus, quod crudæ, & nocuæ ma-
 teriei caput replenti, & sub antecedenti de-
 fluxus causa præexistenti concoctio per se pri-
 mò debetur (ut commodè, ac salubriter ex-
 cernatur, & à defluxu uindicemur) & nulla
 tenuis materiæ actu fluenti, nisi prout ipsa
 obnoxia, & molesta est in ipso defluxu, & pro-
 ut partem aliquam sua cruditate afficit, tunc
 nocumento cadentis materiæ succurrendū ue-
 nit, & ipsa pariter in membro delapsa materia
 iuxta sui, et membri naturam concoquenda est
 & hoc fartasse Gal. 6. de san. tuen. innuit, dū
 contra antiquiores medicos scribens inquit.
 Caput uelut omnium malorum fontem primò
 sanandum, mox recipientibus partibus succu-
 rendum, secundum affectus, & loci naturam.
 Sed iam tempus est declarare instrumenta cō-
 coquentia, & purgantia.

Bilis Concoctio & Purgatio.

Cap. VIII

Materiæ uerò calidæ concoctionem, &
 præparationem faciunt, medicamenta
 frigida, & humida. Si namq; materia destil-
 lans calida, acris, & tenuis sit, & sui tenui-

N ii tate

196 LIBER SECVNDVS

tate in membra penetret, & in ipsis imbiba-
 tur. ut uix extrahi possit: hæc frigidis, &
 humidis abluentibus, & abstergentibus per-
 petuo corrigitur humida nepe frigida abluendi
 & abstergerendi uim habentia in penitioribus
 locis imbibitam materiam extrahunt, & ab-
 stergunt. hæc quidem frigida abstergentia &
 non incrassantia esse oportet, nam abstersione
 & extractione indigemus, non autem incras-
 satione. Huiusmodi quidē erunt Ptisana, quæ
 quidem abstergerendi uim habet, abluendi, &
 refrigerandi, item potus aquæ hordei, &
 aqua mulsæ bēe diluta, ut sint octo partes aque
 & una mellis, uel ponatur sacharum loco mel-
 lis. Maiorum quoq; seminum decoctū in aqua
 ut putā peponum, cucurbitarum, cucumer-
 um, & citrulorum, in hunc eundem usum
 commendatur. Si uerò materia destillans suo
 acri calore ferueat, mordeat, & exulceret
 hæc frigidis, & humidis incrassantibus, &
 oblinientibus temperatur, & præparatur.
 Frigida enim incrassantia, & oblinientia,
 siue emplasticam uim habentia bilis feruorem
 temperant, enim acrimoniam obtundunt, te-
 nuitatemq; eius pariter incrassant, & ad æ-
 qualitatem redigunt. talia prosectō inter sy-
 rupos sunt, ille qui est ex nimbæa, uiolaceus
 de portulaca, de papauere; qui si superflua
 aderunt uigiliæ, sicut adesse consueuerunt,
 bile

hile dominante, præ cæteris est eligendus, nã preter hoc quòd incrassat, feruorem, & acridinem reprimat, somnum quoq; conciliat. Syrupus iulubinus, & myrrinus plurimum ualent, quoniam calorem refrigerant, humorem crassant, fluxum sistunt, & sputum facillè reddunt. si autem hæpatis inflammatio aderit, serapium ex rosarum infuso, & indiuiæ cõmendantur, cum aquis uiolarum, endiuie, nimpheæ, rosarum, cucurbitæ, portulacæ, seu cū eorundem decoctis, & consimilium rerum, frigidarum, ut acetosæ lactucæ, cichorij, plantaginis, & reliquorum eiusmodi. hæc quippe omnia bilis tenuitatem, accrimoniam, & feruorem alterant, moderant; moderandoq; innatum calorem temperant: qui mox eiusdem cõcoctionem, & separationem molitur. ultra nãq; supradicta uitia habet nocuus iste humor, quòd sanguini, & reliquis bonis humoribus est commistus; quare ut salubriter expellatur, segregationem à bonis exposcit, id quod concoctione per calidum innatum consequitur. Horam autem idoneam sumendi existimamus, aut in diei diluculo, aut per tres, aut quatuor horas à leui cœna post completam in uentriculo ciborum concoctionem. neq; enim cum illis sumus, qui statim post cœnam exhibent, & cū ingestis cibis illos permiscent: quoniam Hipp. Text. 22

N i i i culo

198 LIBER SECVNDVS

culo ieiunio, & non cibis referto; hos propi-
nādos monet. primò dum de mulsa sermonem
facit, & ait; mulsa tamen post ptisanæ sorbi-
tionem epota, ualde replet, inflat, & hipochō-
driorum uisceribus est inutilis. sed si, ante sor-
bitiones bibatur; non ut superepota lædit, sed
iuuat. hoc id ipsum de oxymelite loquens, cla-
rius repitit. exiguum autem potinis huius no-
cte quidem, & ieiunio ante sorbitionem dare

Text. 35 expedit: quanquam etiam à sorbitione, modò
longum intersit tempus, nihil uetet bibere. &
autem de mulsa, & oxymelite refert Hipp.
illud idem nos & de serapijs asseueramus,
quando eiusdem fere rationis existant. sed de
his satis. At præter hæc uictus præcipuè ra-
tione catarrhi materia concoquitur, & electua-
rijs, & ijs quæ in ore retinentur. quamobrè

Quinta
tertij tra-
ct. 1. ca.
13. rectè dicebat Auic. in curatione catarrhi, æ-
quatio autem essentiae eius est sicut admini-
stratio electuariorum, & receptio diatragac-
antæ, aut granorum cytonij in ore, ut permi-
sceatur crassitudo eorum subtili, quod descen-
dit, & incrassetur ea, & fiat uiscosum, & nō
descendat ad profundum, & fiat cum ea facile
sputum. Mesue Auic. insequutus, idem asser-
uit, dum inquit, calidæ, & acutæ materiae
maturatio per refrigerantia, & inspissantia
perficitur; inspissantia autem necessaria sunt,
ut subtile acutum, quod descendit ad guttur
incrassetur

incrassetur, & non descendat ad profundum, imò facilius adunatum excreetur. & ex hoc facientibus est diatragacantha, & electuarium eius, & mucilago psyllij & semina citoniorū, & aqua iuiubarum, & sebesten, & syrupus eorum, & legma ipsorum, & eclegma de papauere. haecenus de tenuis, & acutæ materiei fluentis præparatione. His igitur & similibus remedijs materia expulsionī parata, medicamentis bilem purgantibus uenit educenda; ut putā cassia fistulari, manna, rhabarbero, syrupo ex multiplici infusione rosarum. multi commendat decoctum fructuum à Rhasi descriptum nono ad Almansorem, cap. de catarrho Alij exhibent electuarium de sebesten, tum lenitiuum, tum scutium.

Auic. autem inquit, decoctio uerò myrobalanorum, & prunorum, & fumiterre, & syrupus de fructibus, & syrupus uiolaceus, & decoctum cassiæ fistulæ, & quæ sunt istis similia, facta fornia scammonio, & reliquis secundum dispositionem corporis, aut uacuitatem ipsius à febre, aut essentiam eius in ea, secundum dispositionem ætatis, & uirtutis, & horum similium sunt conuenientia humoribus choleris subulibus, Vbi autem pilulas optaremus; commendantur pilulæ sine quibus, specierum hieræ, sed in hoc genere omnibus alijs uehementiores pilulæ aureæ sunt. Sic

N iiii quippe

Pri. tertij
cap. 29.

200 LIBER SECVNDVS

quippe calidi catarrhitenuis bilosa purgatur
materia.

Salsorum humorum concoctio, & eorundem
euacuatio.

Cap. lX.

SI autem materia, quæ destillauerit, salsa
fuerit, hæc etiam, anteaquam educatur,
præparanda est prius, sed, quoniam, & te-
nuem, & crassam ipsam contingit esse: ideo si
tenuis, & salsa fuerit, tunc frigidis incrassan-
tibus syrupis uenit concoquenda, quales erunt
syrupi de portulaca, de nymphæa, de soncho,
de endiuia, de acetositate citri, nec non rho-
domel cum aqua sacchari nymphææ, portulacæ
endiuiæ, cucurbitæ, lactucæ, seminum ma-
iorum frigidorum, & huius generis talium.
si uerò crassa, uiscida materia fuerit, tunc in-
cidentibus, & attenuantibus, ac detergenti-
bus est concoquenda, ut puta acetoso simplici,
exymelite simplici, syrupo de betonica, bisan-
tino, de duabus, seu tribus radicibus cum ace-
to; cum aquis, seu decoctis betonicæ, cichorii,
sampsuci, saluiæ, mellissophylli, & consimi-
lium. His concoctis, ac expulsiõni paratis;
tenuis, & salsa materia educitur syrupo ex
rosis multarum infusionum, cassa, electuario
rosarum mesue, & succi rosarum, alijs salsam
pituitam à capite aducentibus. Crassa autem
autem

autem pariterq; falsa materia euacuabitur ele-
 ctuario de daetilis, catapotijs de fumaria simi-
 liter & aggregatiuis. de his autem sermonem
 faciens Auic. inquit, solutio uero quæ eua-
 cuant. caput cum communitate corporis, sunt
 pilulæ de hieris & pilulæ cochie, & destecha-
 de : & iste quidem conuenientiores sunt humo-
 ribus adustis, in quibus dominatur bilis, & in
 quibus cum hoc est crassities, imò sunt sicut
 communicantes biliosis, & pituitosis. sed de
 his hætenus. Commodum autem tempus horum
 exhibendorum à multis reputatur hora somni,
 à parca & tenui cæna per duas horas : nec
 medicaminum cum cibis missionem pertimes-
 cunt : quoniam & Hipp. & Gal. pluries hæc
 utiliter commisceri docuerint. Rabi autem
 Moise, Damasc. & Auic. particularius hanc
 rem considerantes dixerunt, & cataporia, &
 reliqua medicamenta purgantia post cænam
 adhibenda esse, cum intentio fuerit caput pur-
 gandi. & rationem asserunt, quoniam medi-
 camenti uirtus simul cum uaporibus à cibo ele-
 uatis ad cerebrum conuehit, ibidemq; faciliter
 uasa ingrediens huberius ac potentius illa ex-
 purgat. horum autem sententias, & Aetius
 & Paulus affirmarunt. tertio namq; sermone,
 cap. 23. Aetius aloem post cænam exhiberi
 iubet. Paulus autem lib. 1. cap. 43. & aloem
 & epibimum, & terebinthinam fidenter à
 cæna

Prima
 tertij cap
 29

Secundo
 de regi-
 mine ac.
 morb.
 tex. 4. 13
 meth. ca.
 15. & 14
 meth. ca.
 17. Aui.
 pri. tertij
 cap. 29.
 & 6. f. 3
 cap. de
 curatiōi,
 linguæ.

cæna commendat sumenda. Nos autem libentes hos insequimur, præcipuè cum longus usus & uerà experientia certiores nos fecerint; eadem hora hæc semper proficua administrata fore, et plus iuuamenti perpetuò, quàm detrimeni attulisse, Sed, si timor adsit, nè ob crebras egestionès tota nos ducatur in somnis, et æger ex somni amissione multum lædatur; tutius tunc erit hæc ipsa summo mane exhibere. Sed denuò quærent alij, an post assumptum pharmacum sit dormiendum. ad quòd breuiter dicimus, quòd medicamenta in duplici existunt differentia. Aliqua, quæ faciliè in actum reducuntur à natura, ut liquidiora, et lenientia; qualia sunt cassia, et manna, et huiusmodi: super his nan est dormiendum, nisi parum fortasse à principio. Aliqua sunt, quæ difficulter à natura in actum reducuntur, ut sunt omnia dura, et solida, ac fortiter soluentia: post quorum assumptionem dormire aliquātis per permittimus; ut per retractionem calidi innati ad intra facilius in actum reducantur. Postquàm operari cæperint; à somno omnino est abstinendum. dicente Hipp. Quum uolueris magis ducere helleborum, moue corpus. cum uerò sistere somnum facito, et non moueto. sed de his satis.

Quarto
aphor.

14

Phlebotomiam

Phlebotomiam, et frigido conuenire catarrho.

Cap. X.

VBI Verò frigida sit cerebri intemperies, cum multæ, et noxiæ materiei præsentia ita quod plenitudinis signa existant; & si non plenitudinis, saltem adsint signa obstructionis uiarum. lenito prius uentre, ut in catarrho calido, deinceps minuetur materia sectione uenæ. stante uirtutis robore, & ætate florida & hoc est de mente Gal. & aliorum eum insequentium. quarto. n. methodi scribit ipse; si uerò ualens aliquis morbus unà cum uirium robore affligat, uel si redundantis sanguinis concursus non adsit; nemo est, qui non sanguinem detrahat; qui utiq; in artis operibus fuerit exercitatus, & octauo eiusdem methodi libro obstructionis tantum causa in diaria febre uenam secandam iubet, & si plenitudinis signa non adsint; dummodò ætas, & uirium robur permittant. præstat enim (inquit ipse) uitiosi succi maiori parte emissa ad detergendas obstructiones accedere. cum alioqui metus sit; si obstructionibus liberandis, priusquàm uacuaueris, studeas, ne ipsas magis impingas. hac eadem profectò ratione magnitudinis, inquam, causa, & obstructionis gratia, in frigido catarrho nos uenam secamus; uirtute, & ætate consentiente. Si nanq; uenam sectam ratione obstructionis partium minus principallium

lium Gal. commendat ; eò magis nos , si in cerebro principi membro obstructio extiterit , illam commendabimus . Signa autem obstructione uenarum, & uiarum cerebri ; superius ubi de signis locuti fuimus , descripta sunt . Magnum autem catarrhum dicimus ; quem magnæ discrasis , ac multæ , copiosæq; excitant materiæ, et qui pariter magna uerendaq; symptomata gignit . Si enim frigida pituitæ destillatio ex cerebro per ceruicem in humerū, hincq; in latus illabitur ; qui deinde , altius in musculos costis interiectos , et in interiora penetrans , grauem difficilemq; pleuritidem excitat : hanc profectò eiusdem lateris interior uena secula iuuat . eadem lege pituitosa destillatio in fauces , uel in pulmones irruens : si suffocationis periculum infert , pblebotomia è discrimine eripit. consimili quoq; subsidij genere frigidam destillationem cum febre, et capitis dolore iunctam , curamus . quoniam principes membrum tribus malis affectibus afficitur , febre scilicet , dolore , et destillatione . frigida igitur cuiuscunq; destillationis curationem , diu modo uirtus , et ætas consentiant , uenæ sectione securè aggredimur , si repletionis , aut obstructionis signa extiterint aut febris , seu capitis dolor affuerit , siue ad nobile aliquod membrum fluxio præcipitetur, unde mala uereamur symptomata . Quod uerò frigidis his capitis affectibus

affectibus phlebotonia conferat: Auic. autho-
 ritate prima tertij, capite de canonibus uni-
 versalibus curationis capitis; comprobatur dñ
 ait. Quñ materiā euacuare uoluerimus cōtem-
 plemur tunc, si significatio ostendit sanguinem
 cum ipsa abundantē esse, aut in sanguine nō est
 diminutio. quæcunq; sit materia, incipiemus
 à phlebotonia cephalicæ, & uenarum capitis;
 sicut frontis, & nasi, et uenarum partis auris.
 q̄ si res est magna: minuimus guidegi, id est, ue-
 na, quæ est in uno latere colli, & non decli-
 namus nisi, ad minutionem: & si alij etiam
 dominantur humores, tamen ab ea incipimus
 quoniam phlebotomia est communis humorum
 euacuatio. his quidem uerbis admonet Auic.
 ut. cum^{caput} quibuscunq; malis humoribus
 affectum euacuare uoluerimus: à sectione ue-
 næ curationem aggrediamur, dummodò in to-
 to sanguinis imminutionis signa non adsint.
 nam tunc non staret uirtus. hoc id ipsum quin-
 ta tertij, tract. primo de curatione catarrhi
 ipse affirmat dum in omni catarrho, tam ca-
 lido, q; frigido phlebotomandi canones descri-
 bit. cum^{ait}, & fiat solutio uentris & incipiat
 ab extractione sanguinis, deinde à fluxu uen-
 tris post ipsam: dum est necessitas super ambo
 simul: & rarò quidem acceleratur ad phlebo-
 tomiam, & propriè in principio: nisi propter
 multitudinem, quæ non toleratur, & catarr-
 hus

206 LIBER SECVNDVS

ribus, in quo conuenientiùs est non phlebotoma-
 re, est ille, qui euacuatur à tussi. Si autem
 tussis est parui sputi: necessaria est parua phle-
 botomia. & cum inuenitur cum catarrho pun-
 ctio in mamillis: significatur, quòd materia
 declinat ad latus, festina ergo cum phleboto-
 mia. hæc omnia indifferenter, & de calido,
 & de frigido catarrho Auic. protulit, cum de
 utrisq; æqualiter uniuersalem sermonem ha-
 beat, materie itaq; multitudo, & tussis, ac
 punctio in mamillis uenæ sectionem in quicq;
 catarrho apud Auic. indicant. nec obstat quod
 ibidem infra dum frigidi catarrhi materiam
 purgare docet, phlebotomiam prætermittat,
 & purgantia pharmaca solum memorat, dum
 dicit. materie autem diminutio est cum admi-
 nistratione mundificationis corporis: in calida
 quidem cum sanguinis missione, & solutione
 uentris educente humores calidos, & clyste-
 ribus trahentibus materiam ad inferiora, In
 frigida quidem cum medicinis soluentibus phle-
 gma, quæ sunt ex eis, quæ bibuntur, & qui-
 bus fiunt clysteres. ibidem nanq; specialiter fri-
 gidi catarrhi materiam purgare docet qui cõ-
 muniter, frequentes, & senibus & exangui-
 bus ob ætatis, & frigidæ naturæ cognationem
 accidere solet: quibus haud expedit, cum se-
 nes sint, & imbecilles uenam secare, sed
 pharmaco soluente tantum purgare conuenit:

Idem

Idem de frigido diuturno c. tarrho, in qua uq;
 etate contingit, tradere credimus, qui ob ui-
 rium pariter infirmitatem ex longa intem-
 perie contractam minimè uenæ sectionem ad-
 mittit, sed purgatione præcipuè curatur.

Super est ut arguentium obiecta, phlebotomiã
 in frigido catarrho prohibentia. dissoluamus.
 ij nempe primò dicunt, quòd in frigido catar-
 rho idè sanguinis missio non conuenit, quia ex
 tali sanguinis missione magis, & magis debile
 & imbecille redditur caput, & plurimum fri-
 gesit, & maxime, quia caput est de se factum
 a catarrho frigido imbecille, & debile. Ad
 hæc respondimus, dicentes quòd indicatio mit-
 tendi sanguinem modò à materia peccante,
 modò à morbi magnitudine sumitur. In magno
 itaq; frigido catarrho & in quouis alio magno
 frigido morbo, indicatio scindendæ uenæ, non
 à frigida morbi materia, sed ab eius magni-
 tudine capitur, & hæc est Gal, doctrina ter-
 tiodecimo methodi in curatione lethargi. Alio
 modo ad obiectum respondimus, & ex eiusdè
 præceptis quarto de tuen. sani declaramus,
 qualiter frigido morbo ex frigido humore san-
 guinis missio non conuenit. ponit enim Gal. ibi
 uulgatam methodum mittendi sanguinem, non
 solum de humore frigido pituitoso, sed melan-
 holicò, et bilioso, et dicit, quod si huiusmodi
 umores fuerint maximè distantes à natura
 sanguinis

208 LIBER SECVNDVS

sanguinis, et penitus alieni: non debet mitti sanguis. Et sic de catarrho frigido dicendum, quod ubi humores pituitosi penitus distant à natura sanguinis, et sunt in extremo frigiditatis: tunc non secamus uenam, nam ex eius sectione incommoda, superius enarrata, sequuntur. Sed, si non penitus distant à natura sanguinis, et sint aliquo modo sanguini misti, aut saltem (ut refert Auic.) non sit sanguinis imminutio in toto: tunc crit mittendus sanguis quia unà cum sanguine euacuatur pituita, ob cuius euacuationem æger parte oneris leuatur. et quod reliquum est: natura facilius perfret, idq, citius minoriq; negotio uincere potest, et detrimentum nullum ueremur, at inquiunt: potest esse, ut in catarrho frigido humores sint penitus distantes: quia uidemus puram pituitam à capite, et per secessum expurgari multoties: ergo uidetur, tunc non conuenire. dicendum, quod stante uirtutis robore impossibile est, ut humores pituitosi sint penitus alieni à natura sanguinis, quia cum hoc non staret nirtus fortis, quæ consistit in calido, et non in frigido. Ad illud autem, quod dicitur, quod pura pituita excernitur: dicimus, pituitam illam esse excrementum, et non materiam facientem catarrhum: quod excrementum à capite etiam sano expurgatur, non modò ab infirmo. Sed adhuc replicant potest

test esse, quod caput ipsum habeat huiusmodi humores ita alienos à sanguine, et reliquum corporis abundet bono sanguine. Ad obiectum istud respondimus, quod hoc est impossibile, quum sanguis, qui elaboratur in capite, dependeat ab illo, qui in reliquo corporis existit. præterea saltem essent uirtutes debiles provenientes à cerebro, ut sensitiuæ, aut uoluntariæ motiuæ. Concludimus tandem, quod in frigido magno catarrho semper competit missio sanguinis, dummodò uirtus consistat. id est dummodò humores frigidi non sint penitus alieni à sanguine. aut in sanguine diminutio non sit, ut ait Auic. et de his satis.

Quibus autem ob ætatem, aut uirium infirmitatem uenæ sectio interdicitur; his soluenti pharmacho materiam minuere permittitur, ubi ingens materie copia extiterit, ex Auicennæ auctoritate, dum ait: Si namq; materia fuerit multa ualde, et ueremur dum ipsa concoquentibus pharmacis calefit, nè augeatur eius quantitas, & pariat extensionē dolorosam et apostema; illic. n. oportet, ut incipiamus, et euacuemus ex ea aliquid, deinde residuum decoqui incipiat. hanc quidem minuendi intentionem: in his, quibus uenæ sectio non competit, leuioribus catapotijs quibusdam explemus, ut putà catapotijs de hiera simplici, de assabieret. de hiera cum agarico, et similibus.

O Frigidi

Prima
tertij. ca.
29.

L Enitio igitur uentre, et misso sanguine,
aut pharmaco soluente imminuta materia
sequitur concoctio, quæ diuersimodè in crassa,
et tenui perficitur materia. si nanque fluens
materia tenuis aquosa, et cruda fuerit, mo-
deratis calefacientibus, et exiccantibus, est
concoquenda, quæ caput semper respiciant.
qualia erunt mel rosaceum, miua cotoneorum
cum speciebus, syrupus de corticibus citri, de
betonica. de duabus radicibus sine aceto; cum
suis aquis, saluæ .s. betonicæ, menthæ, roris-
marini, et huius generis, neq; n. calidioribus
attenuantibus opus est, cum materia ex se te-
nuis, et fluida sit, ex his nanq; tenuitas inten-
deretur, et fluxibilior, et per consequens ma-
gis nocua redderetur materia. moderata itaq;
calida cum modica astrictione, et incrassatione
pro crudæ tenuisq; materiei concoctione com-
mendantur. ijs nempe materia calefit, et in-
crassatur, et minus fluida, ac rebellior effici-
tur. de his quidem sermonem faciens Auic.
inquit rectius autem, quod inuenitur in con-
coctionem humorum manifestè cruditatis, est,
ut sit curatio, et emplastratio cum medicinis
æqualis calefactionis Concocta uero, et præ-
parata materia; purgabitur myrobolanis che-
bulis, agarico præparato, pilulis alefanginis
de

de hiera cum agarico, et sine quibus nicolai. his enim solidis medicinis maximè utimur in capitis affectibus. nam ex eo, quòd in uentriculo multum morantur, huberius à capite educunt. Vndè, et aliqui unam ex omnibus magnam componunt, ex Auic. doct. prima tertij, cap. 29. dum ait: solutiua uerò facilia ad purgandum caput, sunt pilule assaieret. ex quibus sumitur pilula magna: ut paruum pondus operationem efficiat, sufficientem cum mora: et non noceat propter paruitatē suam iteratio, et dormiatur super ipsam, nè destruant motus et uigiliæ eius operationem.

Si autem destillans materia crassa, et uiscida fuerit. calidioribus tenuantibus, et incidentibus medicaminibus uenit præparanda. sicuti sunt syrupi de stœchade simplex, et compositus, syrupus de betonica, de tribus, aut quinq; radicibus cum aceto, oxymel simplex, et compositum, et huiusmodi fortiter incidentia, et attenuantia; unà cum decoctis stœchadis, saluie betonicæ, calaminthæ, pulegij, sampsuchi, byssoppi, et roris marini. ubi animaduertendum, ut ab imbecillioribus exordiamur, gradatim ad fortiora ascendendo. ualētissima nāq; attenuantia statim ab initio applicita multoties morbi uires excitant, et illum maiorem reddunt. Sic quippe seriatim crassam, et uiscidā destillantem materiam concoquimus. quam

O ii postea

Primo
tertij. ca.
29.

postea euacuabimus, medicinis ipsam educen-
tibus : ut putà pilulis cochijs, de agarico, pilu-
lis de sarcocolla, electuario diaphenicone, hiera
mista cum colocynthide, et similibus. Auic.
autem capite pluries allegato, inquit. quòd si
uoluntas adest, ut iuuamentum fiat in extra-
ctione humorum phlegmaticorum ; iuuetur
palpa colocynthidis, et gingibire, et turpeto,
et stœchade. sed de horum euacuatione hæte-
nus. Ligni autem guaiaci decoctum, ut frigida
destillationi, non multum proficuum, ita cali-
da maximè noxium. longa multorum expe-
rientia nos docuit. In ijs uerò destillationibus
quæ per hepatis consensum fiunt, et quæ cum
lue gallica affinitatem habent ; quis fortasse
ipsum feliciter expertum fuisse, testari poterit

Catarrhi ad fauces, et pulmones irruentis
particularis curatio.

Cap. XII.

Post quàm corpus uniuersum, & caput in-
simul per phlebotomiam, & pharmaciam
euacuauerimus : super est, ut ad particulares
eiusdem euacuationes, quæ per os, & nares
fiunt, & ad reliqua deriuationū, ac reuulsio-
num, genera ueniamus. hæc quidem, & a ca-
pite ipso, & à membris capiti coniunctis mo-
liuntur. Sed non per membra læsa, sed per
alia, quæ sunt pariter capiti annexa si nanq;
ad

ad nares, & oculos catarrhus destillauerit, minimè caput purgijs, aut sternutatorijs utemur. similiter, si ad palatum, aut asperam arteriam fluxerit, minimè gargarismatibus, aut masticatorijs euacuabimus quemadmodum, si ad uniuersum ruerit corpus, nec frictionibus nec uinculis illum reuellemus. pari ratione de quocunque alio particulari membro malè affecto ex Galeni doctrina asserimus: quòd ne utiquàm sit per illud euacuandum. sed aut per membrum propinquum ipsi membro læso, si derivationem: aut per remotissimum si maioris reuulsionem cupimus. hoc profecto intendit Auic. minimè per membrum læsum esse attrahendum, dum catarrhi reuulsionem ad partem oppositam docet, cum ait. *Attractio uero eius ad partem aliam, est sicut cum eo, cum quo opponitur catarrho descendentem ad guttur, cum facientibus sternutationem, & omnibus quæ mordicant nares, & sicut cum eo, cum quo opponitur catarrho calido currenti ad inferiora, ex administratione uetosæ super nucham & similiter inclinatione capitis super embrochas factas ex odoriferis attrahentibus materiam ad partem nasi.*

Vbi igitur ad fauces, asperam arteriam, & pulmones, catarrhus fluxerit, uniuersalibus factis euacuationibus, & sola à capite derivandi intentione remanente: si calida & acris
O iii fluxio

Tertio
decimo
methodi

Quinta,
fen. .3.
tract. i.
cap. i i.

214 LIBER SECVNDVS

fluxio extiterit, utiliter sanguis à fronte, & è naribus mittitur; hoc quippe potissimum est in calidi catarrhi curatione: & maximè cum nares fuerint solitæ esse apertæ, & sint suppressæ. Et ratio potest esse ex Gal. octauo de usu partium. ubi habet, quod primus uentriculus cerebri, inter alias utilitates, quas habet, hanc possidet, quod ibidem cerebri superfluitates colliguntur, & cum ipso primo uentriculo coniunguntur nares, & etiam colatorium, per quæ ille superfluitates congestæ commodè expurgantur. Ad hanc eandem deriuandi intentionem, uenæ etiam sub lingua incidi solent: & fuit hoc Dioclis: & secantur præcipuè, cum fauces, & guttur ex calida destillatione inflammantur, Scinduntur quoq; quando in cerebri menyngis est inflammatio. nam istæ uenæ conueniunt cum uenis membranarum cerebri. sed ultra has sanguinis missiones, caput purgijs quoq; tenuis hæc, & acris materia purgatur. qualia sunt betæ succus, butiro commistus, hordei decoctum, aqua uiolacea. hæc ieiuno semper uentriculo naribus attrahuntur. & si ualidiora ipsa optauerimus: addimus, & saccharum, & mannam, & rosarum succum, iuxta maiorem, aut minorem educendi necessitatem.

Si autem destillans materia ad has easdem partes frigida extiterit; siue tenuis, siue crassa

sa ipsa fuerit : neutiquàm supradictas capitis uenas , ut in calido fecimus catarrho , incidere audemus . uerendo , nè ex tali sanguinis missione . caput ex frigido catarrho factum debile , magis debile , & imbecille reddamus , sed caput purgijs , & sternutamentis ipsum expurgare nitemur , Caput purgia itaq; , salubriter caput purgantia ; componuntur ex herbarum succis betæ scilicet , cyclaminis , brasicæ , sampsuci . foliorum inulæ , & anagallidis cæruleû florem habentis . simul cum acrium medicamentorum speciebus permistis , piperis (inquam) pyrethri , nitri , nasturcij , melanthij , castorei hellebori albi , & consimilium . Nos uerò sic ipsa paramus i Recip. aquæ mellis , unc. ij carpesiorum , melanthij , piperis albi , singulorû , drac. 5. multoties addimus uini albi aromotici , unc. i. tritis his ; quæ opus est , commisceantur . & naribus infundantur . sufficit unâ uice semunciam succorum infudisse . Admonendi sunt , qui sumunt ; ut os aqua impleant , ne scilicet è naribus per meatus in os perfluant succi caputq; in posturiora reclinandum , Rhasis , & Serapio nares infundunt , & illiniunt aqua maioranæ , in qua helleborum album maduerit . Auic. uerò admonet , nè hæc fortia statim à principio admoueamus Idem quoq; nos docet Gal. secundo de comp. med. secun. loc. dum scribit Quippe ualentissima non statim ab ini-

216 LIBER SECVNDVS

„ tio admouere conuenit, sed ab imbecillioribus
 „ auspicari. quinetiam ipsa ualida medicamenta
 „ dum lenium mixtura mitescunt, mediocria red
 „ duntur. Atq; idcirco ego lacte muliebri recēti
 „ læuigans ipsorum quædam, & aqua. Sæpe
 „ etiam melanthio usus sum ad nares illiniendas
 „ quandoq; acri aceto pridie macerans, postero
 „ uero die. aceto iterum læuigans, & naribus
 „ infundens. quandoque uerò cum oleo ueteri
 „ idem melanthium contero, & eodem modo u-
 „ tor. ita etiam Archigenes eo usus est, ad na-
 „ rium obstructa foramina. Id uerò, quòd aceto
 „ paratur; ad arquatos adhibebat Crito. hæte-
 „ us Gal. Sternutamenta etiam, & ipsa è spe-
 „ ciebus prædictorum acrium medicamentorum
 „ conficiuntur; & harundine, seu calamo nari-
 „ bus insufflantur, admonendi sunt, qui sumunt
 „ ut sursum rapiant: hæc quidem sic conficere
 „ consueuimus. Recip, maioranæ, nigellæ, ga-
 „ riophyllorum, ana scrup ij piperis albi, Zin-
 „ giberis, nasturcij, ana scrup. i. diligenter tri-
 „ tis singulis, & commistis fiat sternutamentũ,
 „ Vbi autem quis acribus istis usus fuerit: de-
 „ bet postea per nares attrahere ea, quæ leniūt
 „ et refrigerant, sicut aquam hordei, uiolarum
 „ & similia. his singulis nunc commemoratis
 „ capupurgijs non est utendum, nisi postquam
 „ corpus uniuersum, aut uenæ sectione, aut
 „ purgatorio medicamento, euacuatum fuerit.

Deriuantia

Deriuantia, & Reuellentia fluxionem ad na-
res, & oculos descendentem.

Cap. XIII.

Cum autē catarrhus ē faucibus, & guttu-
re declinauerit, & ad nares, & oculos
proruperit: si calida sit influxio, admonent
multi, ut spinæ, & occipiti cucurbitulæ cum
scarificatione admoueantur. Gal. autem simul
cum Medicis antiquis, in calida ad oculos,
fluxione temporum arterias secare iubet: ac
illas quoque in transversum discindere. sic
quidem in libro de sectione uenæ scribit: con-
sueuerunt etiam Medici interdum secare arte-
rias, quæ in temporibus sunt, infestantibus
oculos fluxionibus, tum calidis, tum spirituo-
sis. decimo autem tertio methodi in consimili-
bus affectibus illas prorsus abscindere docet,
dum inquit. est & quando calidus sanguis, ac
uaporum plenus, ad caput ascendit, ac maxi-
mè in arterijs redundat. Cui uitio saluberri-
mum est remedium, ut eæ incidantur arteriæ,
quæ circa caput, & calidiores apparent, &
maiores exhibent pulsum, quæcunq; uerò, &
paruæ, & prope cutem resident; harum & si
partem aliquam excideris, ueluti facere in ua-
ricibus crurium solemus; aptius erit. quod si
inter nudandum appareat tibi uas magnum,
aut magnum exhibere pulsum; tutius fuerit,
uinculo id prius excipere, mox quod in medio
est

218 LIBER SECVNDVS

est præscindere. hæc, & plura scribit Gal.
 Verum, quia idonei artifices ad munus hoc
 agendum non suppetunt, &, quia (ut addit
 ipse) arteriarum uulnera, ægrè suppressi
 possunt: ob id Medici ipsas incidere metuunt.
 hoc idem quarta primi Auic. comprobat, dū
 „ ait. Ex arterijs uerò, quæ sunt in capite, est
 „ arteria temporis, quæ quandoque phlebotomatur,
 „ & quandoq; inciditur, & quandoque
 „ extrahitur, & quandoque cauterizatur: &
 „ hoc fit propterea, quod acuti, & subtiles rheumatismi
 „ constringantur, qui ad oculos descendunt.
 „ in earum tamen phlebotomia semper
 „ existit timor: & cum hoc tardatur consolidatio.
 „ Sed præter arteriarum incisiones, & cucurbitularum
 „ applicationem: apophlegmatis, & gargarismatibus
 „ ab oculis, & naribus, materiam reuellimus. Ex mundificatiuis
 „ autem, quæ capiti sunt propria (inquit Auic.)
 „ sunt gargarismata, in quibus omnibus almuri
 „ sit administratum; quod si humores fuerint
 „ cholericici puri; non utaris in ipsorum mundificatione
 „ gargarismate, timendo descensum ipsorum
 „ ad pectus. hac profectò ratione, & mansa,
 „ & gargarizata, in hac destillatione Medici
 „ pertimescunt. sed si aliquid horum iuuans est,
 „ (subdit ipse) tunc oxymel de seminibus
 „ cum endiuiâ laudatur gargarizare, & oxymel
 „ scylliticum, & syrupus uiolaceus cum
 „ aqua

aqua hordei, lupuli, & prunorum, & quæ huius cursu currunt. hæc igitur prudenter ad ministranda sunt, nè caput nimium exagitantiâ plus obsint. quàm profint. Id ipsum, & de apophlegmatissimis dicimus; quòd lenia, & mitia solummodò in hac acri cõmendantur destillatione. satis itaq; fuerit, ceram cum mastiche, seu passulas cū thure, mandere, aut per se cortice radicum capparis, aut iunipri grana, & huius generis reliqua.

Si autem, quæ ad has partes destillat materia, frigida sit, siue tenuis aquosa, siue crassa & uiscida extiterit; nulla occipitiij sacrificatio ne facta, aut arteriarum temporum incisione fluxum intercipimus: sed apophlegmatismis, & gargarismatibus solummodò ipsum à capite expurgamus, & à partibus illis diuertimus. Paulus etenim, & Oribasius inquit. humores, qui in capite sunt, sputis euacuamus, quod, si leuiter facere uoluerimus, piper cum mastiche temperabimus, si acrius uacuare libet, pyrethrum, aut herbam pediculariam mandi præcipientur. Item anemones utriusq; radix mansa, pituitam prouocat, capparisq; radicis cortex, atq; huiusmodi remedia serosum excrementũ uacuant. Crassam uerò, lentamq; pituitam. sinapi cum oxymelite gargarizatum, aut sapa, in qua origanũ, aut hyssoppum sit incoctum. Ego uerò sapa, sinapi

Libro 1.
cap. 46.
Libro 1.
cap. 21.

220 LIBER SECVNDVS

sinapi, cum oxymelite admisceo. at, si cerebrum mucro purgari desideret, acris cum remedijs, quorum nonnulla etiam sternutamenta mouent, euacuabimus, hucusq; Paulus. nos autē mastichem, baces lauri, & iuniperi, mandere sæpe iubemus, quæ quoniam aromaticæ, & gratæ uentriculo sunt; nimirum iuuant. multoties mansiles componimus pastillos, qui habent radicem pyrethri. Zingiberis, ana drach. ij, piperis albi, drac. i. mastiches, ceræ, ana unc. 5. trita misceantur & fiant mansiles pastilli. & cum usus postulat, unus præbeatur. mandendus. Utendum autem apophlegmatismis matutino tempore, & tum potissimum, cum reliquis excrementis corpus iam uacuum sit. post illorum usum aqua calida os abluendum erit, aut mellicrate, Gargarismata quoq; nos componimus: ubi crassa, & lenta sit materia destillans, ex simplici oxymelite, seu ex composito, aut ex scyllitico simul permistis cum aqua mellis, aut hyssopi aut betonicæ. Gal. præceptum obseruantes, ut à leui oribus exordiamur. nam à potentioribus si statim auspicamur caput offēditur. Vbi autem hæc parum proficiat; ualidiora sic formamus. Recip. pulegij, origani, calaminthæ, sin. M. s. radicem pyrethri, caparis, utriusq; drach. ij. coquantur in aqua fontana iustæ quantitatis, tantisper, dum tertia pars

Secūdo
de comp
med.

pars absumatur. deinde colo transfundantur
& iuri decocti adijciantur unc. iij. oxymelitis:
& omnibus commistis fiat gargarissima.

Ab hac nempe reuulsionis, & deriuationis
intentione, non desistentes: ad reliqua eorun-
dem genera progrediamur. quæ scilicet per
frictiones, ligaturas, pedum ablutiones, cu-
curbitulas, clysteres, mēstruorum, ac hemor-
rhydum apertiones, administrantur, ac tan-
dem, quæ per synapismata fiunt, & cauteria
Corporis nanq; frictio (ait Auic.) ex eis est Lib. 3.
quæ materiā ad inferiora trabunt. hanq; mo- trac. 5.
dò à supernis, modò ab infernis exordimur cap. 11.
partibus; penes uariam intentionem, aut
deriuandi magis, aut reuellendi Si enim in-
tentio reuellendi potior fuerit. infernè à cru-
ribus eas inchoabimus sub genibus, per crura
usque ad malleolos descendendo. postea à na-
tibus usq; ad genua, demum à spatulis ad na-
tes, & ultimò per brachia usque ad paruam
manum. Si uerò deriuandi præualuerit inten-
tio; tunc à supernis illas inchoabimus à nu-
cha, & occipite, collo; spatulis, brachijs,
& manibus: ad inferna descendentes mēbra,
ad coxas (inquam) genua, crura, & talos.
sintq; pro modo corporis, & consistentia fri-
ctiones factæ, aut fortes, aut debiles. etenim Libro 4.
addit Celsus. quòd uehementer inferiores par- capite d'
tes perfricandæ sunt. Leuior frictio adhiben- destill.
da

222 LIBER SECVNDVS

da est thoraci, leuior capiti. huic conforme dixit Auic. & motus membrorum inferiorum est ualde proficiuus ad catarrhos, propter attractionem materierum ad inferiora. & alibi huic proposito subscripsit, & quandoq; purgatur caput leui exercitio sicut frictione & compressione manibus facta ita, ut etiam petitiu capitis sit huius generis. Quidam etiam impiè reuellunt: dum, uel barbam, uel capillos euellunt. seu, dum in uerticæ capitis magnam capillorum partem manu uehementer uellicant: donec crepitu cutis ab osse recedat. Vincula autem arctiora (ait Gal.) ijs, quæ ad contrarium reuocant, remedijs annumeranda sunt. sed Scribonius in de sputo sanguinis contra Gal. de ijs ambigit, quod non conueniant pro reuellenda materia, quoniam per compressionem sanguis propellitur ad superiora, & multò plus repellunt, quàm attrahant. ad hæc dicimus, quod si in extremis partibus, ut putà infra cubitos ad carpum, & brachiale, seu ad crura, præcipuè hæc administrentur: & si aliqua etiam propulsio ibi fiat; nullum sequitur nocumentum. nam maius est commodum, quod ex doloris attractione consequimur ab illatis uinculis: quàm incommodum ex modica illa propulsione. hac eadem quoq; reuulsionis causa, pedes calidiori aqua lauamus, in qua rosmarinus, saluia, betonica,

betonica, & consimilia caput iuuantia, maderint. diuertunt & cucurbitulæ absq; incisione, cum multo igne applicitæ ad nates, coxas, & crura: seu ad collum spatulas, & lumbos: iuxta maiorem, aut reuellendi, aut deriuandi intentionem sicuti & de frictionibus supra retulimus. In mulieribus uerò mensiū euocatio si suppressi fuerint, salubriter à capite diuertit: quemadmodum, & in uiris hemorroidum uenarum apertio, Clysteres quoq; & glandes subditi, & ipsi è directo à capite reuellunt. quamobrem, & secundo de compo. med. secundum loc. & quinto meth. clysteribus reuellendi causa fœliciter Gal. utitur.

Vnum animaduertendum, quod Auic. admonet: ut in calida materia ab acutis abstineamus clysteribus quoniam hepar calesciunt. Gal. autem in eadem materia primo ad Glauconem fortibus utitur clysteribus. dicimus, Galenum intelligere de uno uel altero clysteri. Auic. autem de continuo usu clysterum fortium. In frigida uerò destillatione tutò fortibus utimur clysteribus. qua de re, & Aetius rectè scripsit. Porro fortis clyster diurnas sanat destillationes. ij. nanq; ut plurimum componuntur, ex saluæ, & betonicæ decoctis, maioranæ, stœchadis, cartami, centaurij minoris, polypodij, & similium, quæ capiti conferunt, & ab ipso educunt. mox
mel

Octauo
sermo n.
cap. 53.

224 LIBER SECVNDVS

mel rosaceum, sal, & oleum ipsi decocto ad-
dimus: & hieram picram, & hieram Loga-
dij, & diacolocynthidem, & huius generis
alia secundum opportunas occasiones, aut ma-
gis, aut minus educendi. hac eadem profectò
reuellendi causa, glandes formamus cum mel-
le decocto, & speciebus hieræ, aut colocyn-
thidis modico, seu scammonij, aut agarici,
iuxta proprias indicationes. Has quippe oēs
reuulsionū species rectè quoq; administrantur
ubi humores ab inferis ad superas ascenderit
partes: ut prima tertij benè admonet Auic.
dum ait. Et, si humores fuerint ascendentes à
latere, aut à corpore toto, trahemus ad con-
trarium, Sicut, si fuerit ex inferioribus cor-
poris, aut ex corpore toto, administrabimus
clysteres, & glandes, & ligabimus extrema
& propriè pedes & euacuabimus membra,
ut putà, si fuerit stomachus, cum hiera picra
aut splen, cum eo, quod ei est proprium
& similiter unumquodq; membrum.
Vomitus uerò est ex eis, in quibus nō
fit inuamētū in curationibus ægri-
tudinū capitis, nisi fiat propter
cōmunitatē materiei in sto-
macho: nā tūc melior mo-
dorū expulsionis eius
est uomitus. hæc
Aui. pri. 3. c. 29.

Crurum

Crurium brachiorumq; cauteria, quibus pro-
sint destillationibus.

Cap. XIIII.

His omnibus præsijs adhibitis, si catar-
rhus adhuc perseueret, multi ad continuā
moliendam reuulsionem cauteria adhibent, in
brachijs, in musculo epomoide: si morbus ui-
geat, & instet reuellendi tempus. sin minus
ita, quod morbus inducias præstat: tunc ad
magis longinqua, ut puiā infra genua p qua-
tuor digitos in ea parte, in qua scinditur mus-
culus ubi inuenitur concauitas. ibi ergo cau-
teria faciunt, quæ multoties conferunt. quan-
do scilicet cerebrum destillauerit non solum p
essentiam ex frigida intemperie; sed & per
consensum, aut hepatis, aut uteri, aut totius
corporis. Quum .n. caput camini instar se
habeat in corpore aliarum partium respectu
ad quod uaporosæ superfluitates serè omnes
deferuntur, & maximè, cum ex frigida de-
stillatione debile factum fuerit: tunc facilius
absq; labore illæ recipiuntur. In his quippe
permistis catarrhis ex frigida cerebri intem-
perie, & uaporosis aliunde transmissis humo-
ribus cauteria hæc adhibita rationabiliter cō-
ferunt. quoniam per ea uaporosæ superfluita-
tes; quæ frigidum fouere catarrhum consue-
uerant; salubriter expurgantur. Nec enim
obstat, quod ad caput repant uapores; nam

non de
usu par-
tium

P ut

226 LIBER SECVNDVS

ut sursum, ita etiam ad latus, & inferius, ad brachia scilicet, & crura, diffunduntur, cum humidi, & aerei sint. Et quoniam membra hæc in decliui posita sunt loco, & ex administratis cauterijs debilia facta: idcirco à toto, aut à principi parte ad ea facile labuntur humores. promptè enim semper ad membrum læsum, & decliue, materiae fluunt. & eo facilius, quo peruium adinueniunt locum, undè commodè excernantur. Et si enim caput ex catarrho, & crura, & brachia, ex cauterio æqualiter debilia existunt; maiorè tamè de capite, cum princeps, & nobile membrum sit: quàm de cruribus, & brachijs, natura curam habebit. Quamobrem, nunquam desistet per hæc eadem cauterizata membra caput exonerare: ut potentior super residuum euadat, ac citius à morbo uendicetur. In his igitur, & per essentiam, & per consensum factis catarrhis, cauteria hæc permittimus. Conueniunt etiam huiusmodi cauteria, cum fluxio à pericraneo, eiusq; uenis per externas, partes emanauerit: quoniam expurgationis locus fluenti materiae opportunus commodusq; existit: at in simpliciter frigidis cerebri intemperiebus, ubi concoctrix maximè infirmatur: neutiquàm illa laudamus. quando societatem ullam inspiciamus; qua humores, superfluitatesq; illæ utiliter, aut per brachia,

aut

aut per crura expurgari possint. & si aliqua
affinitas aderit. tenuis utique & longinqua
multum illa conspicitur. hæc de crurum,
brachiorumq; cauterijs dicta sufficiant.

De Capitis cauterio, ac sinapismate
in catarrho.

Cap. XV.

SI Verò nec per enarrata cauteria, nec p
aliquod aliud superius descriptū præsidium,
catarrhus minuatur: sed fluere adhuc perse-
uerat, & timor sit, nè indies morbus sceniat,
ac ægrum interimat: tunc ad sinapismata, &
cranijs suturarum cauteria, ut ad supremum
auxilium, medici confugiunt dicentes, conti-
nuum, ac perennem defluxum; continuam,
& perennem, exposcere derivationem, & fri-
gidam fortem imtemperiem, calefacientibus
fortibus sanari. Ex recentioribus autē quidā
dubitant, an cauteria, quæ super cranijs sutu-
ris in catarrho fiunt; ei expediant: & cuius
magis; an calido, seu frigido: & cum re ue-
ra conferant; quænam feliciter cōmendantur,
an cum ferro, seu potius cum medicaminibus
facta; ut putā cum sinapismate, & uesticato-
rio. Ad primum, unā cum Gal. tertio decimo
methodi dicunt, in calidis catarrhis minimē
expetere: quum calida hæc calidam adauge-
ant discrasim. In frigidis autem commendan-
tur, postquā alia nequaquā profuerint,

P ii nec

nec morbus terminetur, sed contumax perse-
ueret. Laudantur quoque; cum res urgeat,
& periculum adsit, nè æger suffocetur: aut,
nè materia descendens pectoris uenas, aut
pulmones corrodat. An uerò ferro ignito,
an sinapismate, & uesicatorio id tutius molia-
mur? inquit isti, securius id administrari
medicamentis urentibus, & uesicatorijs.
neque enim ex his timent, caput ledi, sicut
ignito ferro. Ab hoc nanq; suspensorium ple-
rumq; offenditur, quod duas cerebri menyn-
ges suspendit, hæc breuiter est istorū sentētia

Nos autem ī hoc quæsito prius quæremus
quinam sit cauteriorum, & sinapismatum u-
sus apud Medicos in catarrho. deinceps, per-
scrutabimur, an horum uterq; æqualiter, &
calido, & frigido conueniat catarrho: siue
unum, magis, quàm alterum: mox ostende-
mus, quòd ferro admotum cauterium, si qui-
dem à peritissimo administraretur Chirurgo,
nullum indè periculum imminet. & si quid
nocumenti affert, facile corrigitur.

cauterij
usus in
catarrho

Ad primum, cum uniuersa Medicorum
Schola, dicimus, cauteriorum usum in catar-
rho maximum esse, pro materiei fluentis de-
riuatione, & reuulsione quod ipse curationis
modus ostendit, qui semper in purgatione uer-
satur. id ipsumq; quotidiana medicorum ex-
perientia probatur; qui non nisi pro reuellen-
da,

da, ac deriuanda materia, huiusmodis indies
utuntur cauterijs, nec imus inficias: caute-
rium membro admotum, eius frigidam, &
humidam intemperiem alterandi uim habere,
sicuti & omnes fatentur, sed non est par ratio
de cerebro, & alijs partibus. alias n. partes
actu cauterium ferit, & urit. unde, & bene
potest ipsas ad contrariam qualitatem alterare
at in cerebro, cuius intemperiem in catarrho
permutare intendimus, non idem euenit. nam
& cranium, & dura, & tenuis meninx,
mediae semper sunt, & ille ferri candentis
ictus super pericraneum illico intercipitur.
unde parum eius alteratio permanet: nec, si
permanferit; boni quicquam operatur, cum
praeter rationem, & ultra artis mensuram,
consistat. actio enim igniti cauterij (inquit
Albucasis, non peruenit, nisi ad membrum,
quod cauterizatur, pericranei itaq; & cutis
capitis ustio ex huius doctrina, cerebri intem-
periem minimè corrigit. Praeterea post casum
escharae transactis aliquibus diebus cauterij
locus frigidior, quàm prius erat, sit. nam
quotidie ulceris praesentia pars illa inficitur,
& debilior redditur. non igitur alterationis
causa, sed euacuationis, & reuulsionis, me-
dici id moliuntur, Et, si Auic. in remotione
causae efficientis catarrhum, imperat cauteriū
non ad alterandum, sed ad diuertendum, &

P i i i deriuandum

Lib. 1.

cap. 2.

Albuca
sis.

Lib. 1.

cap. 1.

deriuandum, præcipuè illud imperare cum credimus.

sinapif-
mi vsus
in catar.

Vsus autem sinapismi, & rubificantii in in catarrho efficax est ad alterandum, & diuertendum. alterat quidem frigidam excalefaciens intemperiem, ac humidam exiccans. diuertit uerò ex alto ad superficiem materiã extrahens: Longè tamen efficacior est ad alterandum. quod usu authorum primò ostendimus, postea rubificantis medicaminis ratione comprobabimus. Vbiq; .n. Gal. legimus & sexto de tuen. sani. & tertiodecimo meth. & secundo de compo. med. secun. loc. contra medicos inuehi, qui in differenter, & in calida & in frigida intemperie, hoc præsidij genere ad materiam distrabendam utebantur, tanquã peculiari, & usitato tunc temporis remedio se mel tantum obseruauimus, hoc ipso Galenũ abusum fuisse quinto methodi dum nobilis cuiusdam romanæ mulieris capiti, calidam cum sputo sanguinis destillationem patienti, rubificans tale medicamen. ex thapsia, & palumbium stercore confectum, imponi iussit. plus ex more illorum reuulsioni, quàm alterationi indulgens. quicquid tamen sit de particulari casu illo: aliàs ubiq; Gal. exclamat, rubificãtia ista frigidis tantum inieperaturis utiliter adhiberi, & nullatenus calidis. clarè testificans, ut nos suprà diximus, hæc longè efficaciora

efficaciora esse ad alterandum, quam ad educendum, & multo plus incommodi affere calidæ intemperiei applicitum, discrasim augendo, quàm commodi materiam diminuen- do secundo nanq; de comp. med. secun. loc. inquit ipse: Ego autem in quibus, uel intem- peries quædam humida, & frigida particulis patientibus inest, ipsa per se, aut propter frigiditatem eiusmodi humorum oborta; me- dicamenta, quæ ex sinapi, ihapsia, & simi- libus præparantur, ipsis admoueo: calidis uerò, & siccis non admoueo. porrò ij, qui ne- queunt dispositiones cognoscere: ad huiusmodi medicamina ueluti ad sacram anchoram con- fugiunt: hoc idem Aetius tertio sermone af- firmare uidetur, dum ait. sinapismus in diu- turnis fermè omnibus morbis, postquàm re- liqua auxilia nihil profuerunt efficacissimus reperitur. omnes enim resolutæ, ac frigefactæ partes hoc auxilio gaudent, & præcipuè ca- put. id ipsum profectò Auic. uult. in curatio- ne sordæ, quæ ouum nominatur, cum inquit.

cap. 181

Et scias quòd ouum antiquum temporale non eradicat; nisi, quod est fortis calefactio- nis, & resolutionis. Idem in hemicranie cu- ratione repetit. ægritudo enim cuius tempus est protractum, frigida est secundum omnem dispositionem, & indiget resolutione, & quod calefaciat cum fortitudine. concludimus tan-

P iiii dem,

dem, sinapismus, & reliquis rubificantibus; frequentius, ac felicius rationales medicos uti ad frigidam permutandam intemperie, quam ad nocuam extrahendam materiam Id, quod aperte etiam concluditur, ex rubificantis medicaminis ratione. quæ est (ut ait Auic.) ut calefaciat membrum, cui obuiat fortiter ita, ut ad ipsum uehementi attractione sanguinem attrahat, peruenientem ad eius exteriora, & rubefaciat ipsum, & hoc est sicut sinapis ficus, & calamintha.

Prima
fen. 2.
lib. tra. 1
cap. 4.

Albuca
sis lib. 1
cap. 2.

Sed satis dictum sit, de cauterij, & sinapismi, usu in catarrho. super est; ut modum declaremus, quo horum uterq; tum frigido, tum calido catarrho conferat. Recentiores aiunt. (& est ferè præsens exercentium communis sententia) cauterium, ubi alia remedia parum contulerint, ualde efficax esse in catarrho frigido. nam duplici ratione ei conuenit: alterationis scilicet, & distractionis. per calorem namq; frigida corrigitur intemperies per excitatum ulcus, continenter materia distrahitur à solito cursu. modus uerò distractionis materiei, ut inquiunt, est quod calor innatus cerebri unà cum eiusdem naturalibus facultatibus (per uia facta uia ex ulcere candentis ferri) confestim frigidam aggreditur materiam digerendo, ac in uapores illam uertendo: quo melius per reclusum hostium expurgetur.

purgetur. idq̃, facilius etiam consequitur, quoniam pars ulcere affecta debilitatur; & ad partem debilem proclivius feruntur humores. Nec humoribus solum (addunt ipsi) pervius est factus locus; sed & uaporibus sursum ad suturas repentibus, tam in capite gentis, quam aliunde transmissis. ij etenim dum cranij suturas feriunt, & clausos meatus inveniunt; tunc mora contrahunt, & cerebri frigidityate præhensi, incrassantur: qui mox deorsum cadunt, in humores uersi, & catarrhum augment. ijs utiq; ambobus, & digestis humoribus, & uaporibus sursum repentibus; ferri candentis ictus subuenit, idoneum locum utriusq; horum distractioni parans hic nempe est ordo, & modus; quo isti dicunt, cauterium frigido conferre catarrho.

Nos uerò, quoniam ab his discrepamus; dicimus, cauterium nullatenus frigido per se conuenire catarrho; nec alterationis nomine nec reuulsionis causa, nec uaporum expurgandorum gratia. præsertim si à cerebro & non à partibus extra caluariam defluxus fuerit.

quòd uerò alterationis occasione non competat iam liquidò patet, ex his quæ suprâ diximus dum de cauterij usu sermonem habuimus.

Quòd uerò nec reuulsionis causa id expediat ratione probamus. Reuulsio nanque omnis, quàm in qualibet molimur destillatione, humorem

234 LIBER SECVNDVS

morem semper fluentem à proprio cursu di-
uertit. humor itaq; frigidus deorsum stillans
ut sursum retrahatur, aut uiolenter id proue-
nit; aut ui calidi innati attenuantis, & in ua-
porem permutantis contingit. sed neutrum
horum possibile est consequi. quòd uiolenter
expellatur; nemo est, qui dicat; & si dice-
ret. absonum foret quòd autem calidi innati
ui digeratur, & in uapores uertatur, & mo-
tui sursum habilis reddatur: rationi consonum
est; sed res admodum laboriosa, & difficilis
iudicatur. ut tunc temporis cerebri natura id
perficiat: quo frigida discrasis ui, & diutur-
nitate morbi imbecillis, & debilis facta est;
& ob eius frigiditatem, uapores ad eum de-
lati, statim crassescunt, & deorsum cadunt
Si adeò quippe uiget frigus in diurno frigi-
gido catarrho, ut uapores in humores conuer-
tat; quomodo igitur humores in uapores mu-
tabit. Sed condonemus, non omnes in humo-
res conuertit uapores, sed multos superesse,
qui sic, ut halitosi sunt, excerni exposcunt.
quòd nec horum tantum expurgandorum gra-
tia, cauterium factum, in hoc catarrho pro-
fit hac solà probatur ratione. quoniam uapores
sue substantiae tenuitate per cranij suturas
aptè extraferuntur; & per cutis pariter ca-
pitis poros accommodatè expurgantur. Præ-
cipuè quum multitudine non se inuicem con-
fundant

fundant : neque enim ibi multi gignuntur vapores ob cerebri auctam frigiditatem . nō igitur horum gratia purgandorum expedit caput ignito ferro urere . Sic quippe contra communem practantium usum ostendimus . quod cauterium neutiquam frigido per se conuenit catarrho . Contrarium autem de sinapismo asserimus : nam huiusmodi rubificantia medicamina summopere frigidae destillationi opitulantur : ut Galenus , Aetius , Oribasius , & ceteri graeci tradiderunt . ipsa nanq; capiti frigidam patienti fluxionem admota ; non statim , uti ignita cauteria , amouentur ; sed diutius consistere permittimus , donec cutem exulcerent , aut cruento colore suffundant . haec igitur suo acri , & perseueranti calore , intemperiem permutant , & innatum cerebri calidum excitant , ad frigidos digerendos , & dissoluendos humores , quod facilius in halitus conuersi per cranij suturas distrabantur . Et hac quidem de causa , sexto de tuen. sani , & tertio decimo metho , Gal. medicamen. ex thapsia , & palumbium stercore confectum in frigida commendauit destillatione . at in calida plurimum damnauit , tanquam male discrasis calidae causam fouentem , & morbum adaugentem ; uti clarè etiam ex eius usu licet inspicere . Secus profectò res se habet in calido , siue ex frigido & calido commixto catarrho :

nam

236 LIBER SECVNDVS

nam assidue reuulsionis causa, cauterium eis
 conuenit, & nullo modo sinapismus. hoc qui-
 dem in calido capitis defluxu adhibitum iure
 duplici nomine laudatur. nam calidæ deorsum
 fluētis materiæ fit sursum reuulsio per excita-
 tum ulcus: & aperitur hostium uaporū multi-
 tudini sursum repenti, ac exitum properanti.
 ij. enim in calidiori capite plurimi semper
 abundant. modus autem, quo calidos natura
 reijcit humores post factum cauterium: lon-
 gè facilius est, quàm quo frigidos expellit. nā
 præter loci opportunitatem, tum ratione ma-
 gnitudinis, tum ratione debilitatis, adest ipsi-
 us calidi humoris propensio sursum ad expul-
 sionis locum ascendentis. & ultra humoris
 propensionem, ualidior quoque iugiter cerebri
 calor, ualidius humores ipsos attenuans, &
 in uapores conuertens, ac reiectioni idoneos
 faciens. nec obstant, quòd in calido capi-
 te, uicæ omnes peruiæ, & apertæ sint. quo-
 niam quantumcunque peruiæ uaporum multi-
 tudini euacuandæ minimè satisfaciunt: idcir-
 co cauterium adhibemus. ubi autem illæ satis
 forent: tunc cauterij nullum esset opus. igniti
 uerò ferri nocumento, succurimus frigidiori-
 bus linimentis, ut putà oleo rosaceo, myrtino,
 infrigidante Gal. aqua rosacea, & consimili-
 bus. Quòd autem antiquorum dictis consona
 dicamus: Gal. & Hipp, testimonio hæc ipsa
 comprobamus

comprobamus, nono. n. de usu partium Gal. declarat. quemadmodum non omnis humor, qui à capite destillat, aptus est per capitis suturas excerni, sed calidus, & uaporosus tantum. refert etenim ibidem ipse, quòd excretiones, quæ à capite defluunt, siue ibidè genitæ sint, siue aliundè deportatæ: in duplici reponuntur differentia. quædam enim frigida aquosæ, seu limosæ existunt: ex frigida intemperie & concontricis imbecillitate genitæ. quædam uerò calidæ, uaporosæ, & fuliginosæ, à calida excitatæ, & productæ discrasî. frigida uerò, siue tenues aquosæ, siue crassæ limosæ extiterint (inquit Gal.) propria natura ad destinata inferius excretionum loca delabuntur, ad nares uidelicet, colatorium, & palatum. Calidæ nanque fuliginosæ, & uaporosæ superius suo impetu naturali ad cranij scilicet suturas feruntur; tanquàm ad suos quoq; ordinatos excretionis meatus. Quum igitur cerebri excretiones omnes sub hac contineantur distinctione. Et harum singula proprios expurgationis ductus à natura obtineat, calida sursum, & frigida deorsum, clarè patet, quòd ad calidam, & non ad frigidam materiam attinet, per cauteria super cranij suturas facta, expurgari. hæc enim suo impetu naturali in sublime fertur, ubi calidæ intemperiei ui in halitum uertitur,

qui

238 LIBER SECVNDVS

qui mox per cauterij ulcus liberius expurgatur. frigida uerò excretio suo nutu, & pondere, deorsum naturaliter ad os, & palatum descendit, & non nisi uiolenter, aut magna cum difficultate, sursum trahitur. hoc quidē est, quod primo aphor. nos docuit Hipp. dum ait. Quæ educenda sunt: eò duci per conferentia loca debent, quò maximè tendit natura. Si nanq; calidæ excretionēs sursum, et frigidæ deorsum, naturaliter per propria expurgationum loca mouentur: eò semper salubriter ducendæ sunt, et non contra ipsorum, et expultricis naturæ motum, illas insalubriter trahere oportet. Cranijenim suturæ, calidarum, colatorium, et palatum frigidarū, expurgationis loci dicuntur. per suos igitur unicuiq; proprios ductus, singula ipsarum salubriter excernetur. his ueris existentibus; cōcludimus utilitatis, & commodi nihil frigido catarrho in capitis uertice cauterium factum præstare.

Ad dices nisi Vertici, saltem Inio cauteria competunt, cum in declini resideat loco, ad quem sponte materia deuenit: huic respondimus, quod illud non est conueniens locus, cum à natura non sit institutus ad munus hoc exercendum: imò potius inconueniens, cum per cerebellum, & nucham noxiam trahamas materiam. adest præterea concoctricis imbecillitas

tas impotens humores inuapores uertere, & illuc q; transfundere: sed præter hæc omnia adest, quod nullus uasorum consensus inter cerebrum, & inium cōspicitur, per quæ commodè fieri possit huiusmodi eductio. Hac utiq; ratione Hippo. authoritati satisfacimus, dum ait, dolenti partem capitis posteriorem, in frōte recta uena incisa prodest. Posteriores autem capitis partem dolor molestans, si intra caluariam extiterit cerebri menyngis affligit: si extra pericranium, occipiti & cervicis musculos & cui offendit. quæ cūq; autē harū partiū læsa fuerit à uena frōtis secta auxiliū cōsequitur Vena enim frontis ramulus est maioris rami externæ iugularis secundum colli latus ad caput ascendens: qui in plures surculos scissus undiq; per capitis partes tum anteriores tum posteriores transfunditur Nonnulli etiā ex his surculis per cranei foramina ad duram menyngeon perlingunt. per has itaq; rami externæ iugularis propagines adest affinitas, inter synciput & occiput, unde inuicem salubriter expurgari possint, id quod inter cerebrum & inium non contingit cum nullus ibidem uasorum consensus appareat, per quem commodè euacuare possimus. At dices usus oppositum testatur, quoniam salubriter quotidie administrantur. Respondemus nunq; hæc feliciter experiri, nisi cum fluxio est calida, aut nō prorsus

240 LIBER SECVNDVS

sus frigida fuerit, sed mixta, ut mox de ipsa infra dicetur: siue cum materia à capitis uertice per caluam extrinsecus fluxerit, tunc equidem utilia inuenimus non solum in inio, sed, & uertice quoque facta: quando à loco affecto, atque eidem adherenti, & affinis facilis & commoda semper siteductio siue frigida, siue calida materia extiterit. Et quoniam quis Paulum, Celsum, Aetium, & Alexandrum cauterium commendantes nobis obijcere potest, unà cum Auicenna, Mesue, Actu-
rio, & Albucasi quos uniuersa practiciantiū schola in hac praxi insequitur. Has profectò tantorum uirorum auctoritates partim inter-

Lib. 6. pretamur, partim refellimus. Paulo igitur
caput 2. Aeginetæ, qui in defluxione ad oculos, pul-

monumq; bronchios caput ignito ferro inurere docet; dicimus, aut ex aliorum sententia allocutum esse, aut si ex propria non de frigido simpliciter, sed de calido, siue de frigido, & calido simul mixto defluxu ipsum intellexisse.

Lib. 4. Ad Celsum autem & Aetium, qui & in pa-
caput 2. ralesi, & in frigida cephalea candentibus

Aet.lib. feramentis undique caput exulcerant. Re-
6.ca.28. spondimus rationem parem non esse, nam

& .50. & in cephalea, & in paralesi caput ut pluri-
mum, & intra & extra caluariam afficitur,
quare ferri candētis ictus, aut ipsam par-
tem laborantem aut ei ualde propinquam sta-
tim

tim attingit, & ferit; quod in destillatione à frigida cerebri intemperie non euenit, uti supra retulimus. At Auicennæ, Mesue, Alexandri, Aëtuarij, & Albucasis auctoritates, & si semper apud me plurimi momenti existant, hac tamen parte non approbamus, cum nobis uideatur, id parum firmis rationibus admississe. Nec quòd istis contradicamus mirum sit; quia ueritatem, & rerum exquisitas rationes insequimur, atq; propterea ab his uiris doctissimis hac parte licuit discedere. Quòd uerò frigidis simpliciter catarrhis cauteria minimè competant; seniorum catarrhi testimonio comprobatur. Qui ex administratis cauterijs deterius indies se habet. Nec enī refert; quòd in frigidis, & præfocatiuis catarrhis, (ut isti arguunt) cauteria adhibita summum multoties auxilium faciunt: quoniam & si hoc aliquando contingat, (prout rei ueritas est) nihilominus non in simpliciter, & absolutè frigidis, sed in complicatis ex calidis & frigidis humoribus id euenit, caput enim (scribit Gal.) partibus corporis omnibus uelut tectum quoddam calidæ domui est superpositum: undè facile excipit omnia, quæ à partibus subiectis sursum conferuntur uapores excrementa, & unà cum uaporibus humores quoq; sæpissimè arripit. Si etenim fortè euenit, ut frigida discrasia, caput laboret, &

℞ spirituosus

Non od'
usu parti
ū cap. i.

242 LIBER SECVNDVS

Tertio-
decimo
matbp.
cap. vlti.

Idē fere
Mesue
cap. de
catar. cu
rat. &
Albuca.
lib. 1.
cap. 2.

spirituosus his calidis uaporibus ac humoribus repleatur; tunc frigida discrasia causa frigidis abundabit humoribus; ratione autem susceptorum uaporum, & humorum calidis. Ex his uero, calidis, & frigidis humoribus permistis, magni gignuntur catarrhi: qui adeo interdum excrescunt; ut agros suffocent. his utique complicatis, & magnis catarrhis cauteria super cranij suturas adhibita, prodesse comperimus. Idq; præcipue super coronalem suturam molimur: nam præter reliqua (ait Gal.) tenuissimum, & rarissimum, in eo loco est cranium, & è directo respicit affectionem, unde commodius superflua excernuntur. Quod uero ex frigidis, & calidis humoribus complicatis catarrhis, cauteria conueniant: antiquorum cauterizantium auctoritate confirmatur, prima tertij Auic. cap. ultimo primi tractatus. inquit. Ex eo autem, in quo materia humorum diuersa, quæ sunt in capite, communicant; secundum intentionem cauterizantium est, ut fiat cauterium, ubi perueniunt index, & auricularis; ipsos extendendo ab extremitate nasi; aut, ubi peruenit medietas fili, cuius longitudo est ab aure ad aurem capite prius raso. per diuersas autem materias, quæ sunt in capite; & calidas, & frigidas materias, intelligit Auic. ex mente illorum, sicuti boni interpretantur expositores.

rēs . Et quoniam ut plurimum complicati affectus longæui, & diuturni sunt, hinc est, quòd in diuturnis, & longæuis destillationibus cauteria commendantur. & utilia inveniuntur, nam sicut continuus, & perennis est fluxus; ita continua, & perenni indiget evacuatione. Qui enim perseverans est morbus; perseveranti quoq; curatur præsidio. hanc autem curationis perseverantiam, multi per quadraginta dies continuant. alij quoq; per annū ulcus cicere, alia' uesimili re, apertum conservant. si enim brevi tempore recludatur; periculum imminet, ne materia solita fluere ad ulcus illud: nocumentum faciat. De loco autē in quo cauterium administratur, multi reuulsionis rectitudinem observant. Alij expurgationis commoditatem. Qui uerò hanc uenerantur; super coronalem futuram id fieri semper iubent. nam suturis omnibus laxior illa existit & magis conspicua. & præter reliqua; etiam tenuissimum est in eo loco cranium, & rarissimum. Qui enim reuulsionis rectitudinem colunt, & student, ut ad contrarium per rectū fiat reuulsio. ij si ad uentriculum, aut ad pectus, & pulmones materia descendat; coronali futuræ cauterium imperant. Si uerò à posteriori capitis parte materia fluēs ad spinæ uertebras, & iuncturas dilabatur; fluentis materiei rectitudinem seruantes in occipitio

Q ii super

16. methodi.

244 LIBER SECVNDVS

super lambdoidem suturam cauterium faciunt
 Vbi uerò ad oculos materia fluxerit, tunc re-
 tro aures in inio. hoc est posteriori capitis par-
 te, quæ ceruici copulatur, cauterium, aut la-
 queum, ex equinis fetis contestum, moliuntur
 hoc ipsum de sinapismi loco asseueramus. quan-
 do una eadem si utriusq; intentio, cerebrum
 (inquam) persanandi. at sinapismus longè
 magis amplum capitis spatium occupat, &
 diuturniorem moram super ipsum desiderat;
 quàm cauterium. hoc .n. illico suum perficit
 opus, & paruum admodum, & angustum
 ulcerat locum.

Ad nocumentum autem (quod aiunt) ignito
 ferro fieri, quòd suspensorium scilicet menyn-
 gum cerebri inde offendatur: dicimus, peritū
 chyrurgum secundum rationem operantem im-
 munes à periculo isto nos facere. debet .n. ipse
 ignitum ferramentum supra suturam ita ponere
 ut cauterij gyrys iustè super suturam existat:
 cuspi uerò, à latere uerti debet. ne dum ferit,
 directò suturam percutiat, sed eius latus, &
 extremum tantum. dummodo .n. ferri candē-
 tis ictus suturam ipsam actu non feriat: nullum
 inde malum ueremur. hoc quidem Albucasis
 confirmat, dum ait, & scitote filij quòd, ex
 secreto curationis per cauterium cum igne, &
 bonitate eius super cauterium cum medicina
 comburente est, quoniam ignis est simplex cu-
 ius

ius actio non peruenit nisi ad membrum quod cauterizatur, & non nocet membro alio coniuncto cum eo, nisi superfluat. hac igitur de causa dixit Auic. cauterizator præterea sibi cauere debet, ne fortitudo cauterizationis ipsius ad nervos perueniat, nec ad chordas, neque ad ligamenta. subtiliter igitur super operaberis ita, ut cerebrum non ebulliat, neque ipsius panniculi corrugentur. Nocuum uero, quod ex administrato cauterio uereri possumus; est, cum cauterium non educit, nec diuertit materiam peccantem. & morbum facientem; ut puta, si ad oculos per recondita in profundo uasa materia fluat; & cauterium, aut laqueus, in ea ceruicis parte, quæ occipiti est proxima, administratur: hoc quidem morbum adauget, nam nihil materiei, quæ ad oculos tendit, per ipsum retrahitur: cum nulla, sit ibi uiarum affinitas per quam hoc effici possit. sed ultra. quod nullum bonum operatur malum etiam agit, quod pericranium infirmat cuius infirmitate, & oculus consortij lege infirmatur. per adnatam enim tunicam, oculus pericranio coniungitur. & ex mala eius affectione, male quoque, & ipse per consensum afficitur, Sic quippe duplici onere oculus præmitur, propria scilicet, & aduenticia per cauterium acquisita ægriudine. Hoc idem accidit de quocunque alio præter rationem in capite

Q i i i facto

Quarta
fen pri.
cap. 29

Quinto
& 13.
metho.
contra
Erasistra-
tum

facto, nam quum materia, morbum efficiens per cauterium non aboleter, tunc duplici morbo caput grauatur, solito scilicet, & recenter per cauterium assumpto. ex ipso quidē caput semper leditur, tum præcipue, cum utilitatis nihil molitur. Quibus autē ualida hæc præsidia opem ferunt, & in morbi principio, & in augmento multoties molienda sunt, iuxta opportunas occasiones, nec sunt procrastinanda ut leuiora prius experiamur. nam, qui segniter in principio curant catarrhos (iquit Gal.) à leuioribus incipiendo, longum parant ægris interitum. errata. n. influxionum initio; affectus difficulter sanabiles, uel prorsus incurabiles faciunt. Sed satis, superq; de cauterio & sinapismo, dictum sit.

Calida remanens cerebri intemperies
ut remoueat.

Cap. XVI.

Materia undiq;, & è capite, & è toto expurgata: ad malam capitis intemperiem alterandam, & permutandam, accedamus. hæc enim ex intentionibus, superius inuentis, una fuit. quam, etsi pro parte supra executioni mandauimus, prout scilicet ab externa causa fuit excitata: superest, ut quatenus permanēs est, & materiei iuncta ipsam perficiamus. Vbi nanq; hæc calida extiterit, ad frigidum alteranda

randa uenit: (cum alteratio sit eius, quæ prius fuit qualitatis demutatio) sed moderatè seper: quum nobile menbrum sit cerebrum, & suapte natura frigidum, à frigido aptum pati. Plurimis itaq; medijs frigidius caput reddemus: inunctionibus scilicet, odoramentis, pulueribus, & lotionibus. Sexto. n. de tuen. sani. Gal. calidum caput perungi rosaceo oleo iussit. Auic. autem oleo uiolaceo illud inungere monet, dum ait. & inunctio capitis, & extrimitatum, & suminis, & ani, & testium, & quæ sunt in circuitu eorum cum oleo uiolaceo. Mesue autem addit oleum chamæmelinum, & de papauere, si uigiliæ affuerint. Odoramenta fiunt ex aqua rosata, cāphura, uiolis, rosis, nymphaea, santalis, & similibus, ex eisdem quoq; suffumigia paramus. Adest & Acoramboni nobile suffumigium, quod habet canphuræ, drac. ij. santalorum omnium drac. i. gariophyllorum. drac. ij. puluerizata omnia in phiala ponantur: in qua sint aquæ rosatæ, lib. i. s. aceti rosati, unc. iiij. Pulueres uerò, qui supra cranij futuris sparguntur, ad calidā intemperiem permutandam; ex his eisdem frigidis odoratis conficiuntur. sed ab omnibus commendantur puluis ab Auenzoare superius descriptus, qui in frigido catarrho non lotus, in calido uerò cum aqua rosata sæpius lotus, mox exicatus, debet imponi huic rubeos

℞ iiii aliqui

Secūdo
metho-
di.

Ca. pro
prio de
cura. ca-
tarrho

248 LIBER SECVNDVS

Sexto de
tuēda ua
letudine.

Quinta
fen 3.
cap. 11.

Cap. 53.

aliqui adiungunt coralloſ, roſas, & ſantalos. Lotiones autē, & capitis perſuſiones, ut plurimum ex aqua dulci adminiſtrantur. quibus uerò ex calida intemperie caput malè habet (inquit Gal.) hoſ frequenter balneo dulcis aquæ fouere expedit: quo, & calidos uapores. qui in capite ſunt, euocemus; & totum capitis temperamentum melius reddamus. tertio-decimo autem methodi ait. atq; aliquando cerebrum ipſum fluxionem tranſmittit, debetq; huius intemperies totius capitis ephit ematis corrigi. hoc idem Paulus affirmat, ubi calida præpollet intemperies; balneo utendum eſt, caput aqua copioſiore calida perſundendum. Auic. id ipſum comprobat, dum ſcribit, oppoſito autem cauſæ efficientis, calidæ quidem eſt ut ſit ſollicitus in refrigerando, caput leo, quod eſt refrigerans, frigidum potentia, ſicut introitus balnei dulcis omni mane cum eſt ieiunus, & effuſio aquæ ſuper extrimitates, & embrochæ adminiſtratio, factæ ex hordeo, & papauere, & uiolis, & chamæmila: & effuſio fortiter refrigerantium actu ſuper caput hæc, quæ ultimò hic recenset Auic. ex Aetio octauo ſermone eum depronſiſſe credimus: dum dixit, ſi uerò ab hiſ nihil leniatur deſtillatio, præſentiſſimum auxilium capitis irroratio exiſtit maxime in æſtate, & capitis temperatura calidiore. oportet autem in balneis ex alto

to

to frigida aqua delabente caput subdere; ut uiolentum inde sustineat insultum: euestigio. n. densitatem dissoluit. animaduersionem tamen habere oportet: an thorax inde facile offendi possit: consuevit enim promptè à capite frigidity tatem transumere, ac fortissimas uexationes perferre. Nos autem propter hanc, & superiorem dictam causam, gelida hæc actu capiti fortiter infundere semper uerebimur; nisi in uehementi calido, & acuto catarrho sputum sanguinis sui acredine minante. & hoc in ualido, & uiridi corpore benè composito. tunc fortasse, cum Alex. hæc audebimus. ait etenim ipse lib. ij. suæ paraphrasis. Medela uerò, quorum à capite delabitur acutus humor; consistit in applicatione rerum refrigerantium, & humectantium caput. his n. capiti adhibitis, calor eius sedatur, & decrescit acrimonia. quibus nanq; gelida est capitis intemperies, huiusmodi calore, acroreq; non infestantur. qua de re oleum rosarum per se, uel adiecto aquæ frigidae paululum, quo promptius penetret, capiti agglutinandum. neq; alienum fuerit, hoc malo ita correptos in balneum perducere, ad temperandam uerò capitis intemperiem, gelidam aquam non citra rationem eidem parti superfundito. nec possum non demirari, quod Gal. mirificus, ac summus medicus, inter medelas huius mali nihil frigoricum, nihil item eorū, quæ

Cap. pp
ter acres
humor.
sanguis.
spuentiū
curatio.

„
„
„
„
„
„
„
„
„
„

„ quæ humectant recensuit: sed contra omnia fe-
 „ cit. nam intra initium, confestim calorificis,
 „ siccisq; usus est, quibus mali causam magis
 „ inflammavit, magisq; exiccavit; pulchrè ni-
 „ mirum excretionem sanguinis, ab erosionē or-
 „ tam, gnarus. hæc, & plura alia contra Gal.
 Alex. Nos pro horum discordia, ueritatis cō-
 ciliandæ gratia. dicimus, quod etsi calida ca-
 lido catarrho Gal. propinat; non absq; ratione
 id operatur theriacen nempe ipse exhibuit cir-
 citer quatuor menses ante confectam, pro de-
 fluxus astrictione, & incrassatione. habet. n.
 id ætatis adhuc præualantem papaueris suc-
 cum. ideoq; & somniferum est; & fluxiones
 tum siccatur, tum leuiter crassat. Et siquidem ca-
 lida sinapismata capiti imponi iussit, reuulsioni
 & humorum purgationi magis incubuit, q; in-
 temperiei alterationi. quod in laconicum lan-
 guentem duxerit: falsò ei ascribit. quoniam
 apertis uerbis in lauacrum, & non in laconi-
 cum duci monuit. dum dicit, interpositisq; tri-
 bus horis, in balneum duxi, ac laui Alex. enī
 humorum distractionem, & fluxionis astri-
 ctionem despiciens, ad intemperiem, & malā
 qualitatem tantum intentus, refrigerantia, &
 humectantia solummodo commendat: Galenū
 ne inculsat, iustè, an iniustè, probus iudex di-
 iudicabit. Quod uerò destillatio illius nobilis
 mulieris, quam quinto methodi Gal. describit,
 de qua

de qua uerè hic Alex. intellexit; calida, & acris extiterit: facile est argumentari, ex sanguinis sputo, quod statim circa morbi principium apparuit, nam quod in frigida de stillatione sanguinis sputum accidit; non nisi post longum, & diutinum tempus, id contingere solet. sed ad frigidam cerebri intemperiem permutandam ueniamus.

Vt frigida remanens cerebri intemperies propellatur.

Cap. XVII.

Frigida namq; cerebri intemperies, & ipsa plurimis praesidiorum generibus alteratur, & ad calidum permutatur: inunctionibus uidelicet, emplastris, odoramentis. pulueribus, & lotionibus. secundo n. de comp. med. secū. loc. inquit. Gal si frigiditas sit recens; solum rutaceū oleū, si calidum effundatur sincipiti perfecte hominem liberat. si uerò uehementiori calore sit opus: iniungere euphorbiū oleo, & que ex pipere parantur, oportet. inungenda autē est facies, ac tū aures tū nares, praecipuè irino amaracino, & nardino unguentis, nec non foliatis, spicatisq; uocatis. mox infra eodem lib. addit. Ego autem in quibus, uel intemperies quaedam humida, & frigida particulis patientibus inest, ipsa per se, aut propter frigiditatem eiusmodi humorum oborta, medicamenta, quae ex sinapi, & tapsia, & similibus praeparantur
ipsis

- Lib. 3.** *ipsis admoueo. calidis uerò, & siccis, non ad-*
cap. 28. *moueo. Item Paulus si frigida intemperies*
afficiat, & morbus contumax sit. caput calefa-
cientibus, subtiliātibusq; nardino, rutaceoq;
debet perungi. irinum uerò non solum illinitur
Serm. 8. *sed etiam naribus instillatur. Aetius autē in-*
cap. 53 *quit. his uerò, qui continua, & inueterata de-*
stillatione afficiuntur, caput radere oportet,
& factis scarificationibus, bituminosa empla-
stra imponere. Auic. multa recenset, dum
cap. pro *ait. Et iniunctio extremitatum cum oleis ca-*
prio de *lidis, sicut est oleum anethinum, chamæme-*
cur. catar *linum, de lilio, rutaceum, laurinum. inun-*
gantur eis testiculi, & quæ sequuntur eos, &
anus, & sumen, & extremitates. Et admi-
nistrantur super caput, & frontem, linimenta
ex sinapi, & costo, & huius generis. & quā-
doque necessaria est administratio medicinarū
rubificantium ita. ut in eis recipiantur stercus
columbinum cum sinapi, & ficus, & menta-
strum, & gummi rutæ agrestis: & ad ulti-
imum. capitis calefactio, & ipsius exiccatio
conferunt. hætenus Auic. Odoramenta fiunt
ex ambra, moscho, Zibeth, Flyrace, xyloaloe
& similibus. & ex oleis pariter odoratis, quæ
in delitijs habentur: ut oleum despica, de ci-
tro, de cinnamomo, de gariophyllis, & hu-
iusmodi alia. Ad id uerò, quod quinta parti-
Aph. 28 *cula aphor. Hipp. dicit, suffitus aromatum*
muliebria

muliebria ducit: sæpius uerò & ad alia utilis est, nisi capitis faceret grauitatem. dicimus, quod immundo existente corpore, uerè capitis grauitatem inducit, sed mundato, ac purgato & capite præcipuè, nequaquam illud operatur, sed confert, & ad calidum suauius alterat: præsertim si moderatè & opportunè administretur. Pulueres autem cranij futuris inspergendi, ex odoratis aromatibus componuntur, sicuti ex gariophyllis, cinnamomo, maceræ. nucemoschata, mastiche, stæchade sampsuo, betonica, & similibus sacculi præterea, capiti admouendi sunt, qui habent florum chamæmile, meliloti, betonica, stæchadis, foliorum lauri, pulegij, origani, signu. M. s. cinnamomi, gariophyllorum, ana drach. i. maceris, drach. i. s. nucis moschatae. drach. ij. galliæ moschatae, drach. i. conterantur omnia, & trita in sericum demittantur, formeturq; sacculus, qui suturæ coronali imponitur. Lotiones uerò, & capitis perfusiones fiunt ex lixiuio quercino, uel uitis, in quo lauri folia, chamæmilla, saluia, maiorana, stæchas, betonica, melilotum, & alia capiti conferentia incoquantur, mox ad illud bene deteggendum odoratis saponibus caput illiniunt nonnulli etiam ad caput expurgandum, & mundandum, loco saponi agarico utuntur: multi postea ex uino cretensi ualidissimo, in
qua

Mesue
Cap. de
caput
purgijs
cōferenti
bus sode
frigidae.

Quinta
fen 3.
cap. 11.

quo thus, & sandaracha effer buerint; ipsum idem denuo ablui imperant. Auic. autē inquit & quandoque est necessarium, ut fiat uaporatio cum sale, & milio & quandoq; fit uaporatio cum aquis calidis in fine, quo possibile est eas tolerare ex calefactione: & administrantur in ea embrochæ maturatiuæ, & resoluiuæ. Quod uerò artificiale balneum, tam humidū, quam siccum, & capitis perfusiones, catarrho expediant; superuacaneum putamus recensere. quoniam & à græcis, & ab arabibus, presidia hæc in catarrhi curatione, et præseruatione ubiq; commendantur. De eius .n. præseruatione loquens Auic. dicit, et ille qui cōsuetus est pati catarrhum, quandoq; prohibet aduentum catarrhi suo subito introitu ad sudandum in balneum ante aduentum catarrhi. Quod etiam in eius curatione expediat; ex iā dictis in calidæ discrasis remotione liquido patet. In frigidi nanq; catarrhi curatione, Auic. balneum non imperat, nisi prius concocta materia sit. ait enim, et oportet in hoc catarrho, ut non ingrediatur balneum ante maturationē imò administrantur uaporationes siccæ. mox infra idem repetit. et quādo catarrhus est frigidus, non est conueniens introitus balnei ante maturationem. et, si est calidus; propter illud non est multum malum, imò iuuabitur eo. hanc eandem doctrinam Mesue sequutus, dixit

In

In fine autem rei confert introitus balnei, et lauari ea eo. sed, quando cum catarrho fuerit febris, aut tussis, ex istorum præceptis balneum non adeat. omnes denique aquæ dulcis balneum, et in calido, et in frigido catarrho, dummodò aliquid non sit, quod obstet, suo debito tempore commendant. quare hic non amplius insistimus,

Balnea naturalia, arteque comparata
calidis destillationibus. proficua

Cap. XVIII.

Nunc ad naturalia balnea ad thermas, in-
que, et guccias progrediamur. Et ex more
perquiramus qualiter ab antiquis in catarrhi
curatione hæc approbata fuerint. Gal. sexto
de tuenda valetudine, in calido catarrho sul-
phureas, bituminosas, et aluminosas aquas om-
nes prorsus damnat. dulces uero sponte natas
non libere commendat. nam inquit, Quibus
igitur ex calida intemperie caput malè habet;
hos frequenti balneo aquæ dulcis fouere expe-
dit. quo, et calidos vapores, qui in capite sunt
euocemus, et totum capitis temperamentum
melius reddamus. Calidarum autem, quæ spo-
ntè nascuntur, noxius ijs usus est. si quidem, quæ
ex his sulphureæ, bituminosæ, ue sunt: eæ
propterea, quod calefaciunt, inimicissimæ ca-
lido naturaliter capiti sunt. Aluminosæ uero,
quoniam angustos meatus claudunt, caput offe-
dunt

256 LIBER SECVNDVS

dunt: solis autē ijs spontē natis, quæ dulces
 sunt, (si tamen ipsis utendum sit) usi citra no-
 xam poterunt postea de his quoq; dubitat di-
 cens, nam quod utile etiam aliquid ipsæ præ-
 stare possint; hoc dicere non perinde tutum est
 quando nec calidæ fortasse forent, si omnis ca-
 lescentis medicamentosæ uirtutis essent ex-
 pertes. hæc quidem Gal. Qui malam cerebri
 calidā intemperie sanare intendens, aquæ dulcis
 balneum commendat, ut naturali aquæ frigore
 & humore, temperiem ad meliorem formam
 perducatur, & habituali balnei caliditate noxios
 euocet uapores. tertio namq; de tuenda ualetu-
 dine tradit ipse, tepidum balneum, & refrige-
 randi, & humectandi, uim habere. moderatè
 uerò calidum, humectandi, & calescenti &
 ex accidenti per halitum uapores digerendi:
 duras, tensasq; partes, molliendi, flatu diffū-
 dendu, excrementum, putre^{us} ue, si quod intus
 ad cutim hæret, euocandi hæc utiq; commoda
 omnia in calidi catarrhi curatione ex aquæ dul-
 cis solio ipse consequitur. quorum nullū ex ca-
 lidis, & astringentibus thermarum aquis, asse-
 qui potest, nam illarum calore, calida capitis
 adaugetur discrasia, & ipsarum adstrictione
 uapores dissolui prohibentur: quamobrem hæc
 omnes in calidi catarrhi curatione iuste damnat
 Sed quoniam ex thermarum aquis, (etsi raræ
 inuentu sunt) aliquæ tamen dulces reperiun-
 tur

tur, quæ, & humectandi; & frigesaciendi uī
possident: & innato calore uapores, putre'ue
oē, dispergendi. has quidem & si ambigere.
Gal. uideatur, nihilominus admittit, cum ex-
perientia illas addiscere nos admonet dum ait.
Satius autem est, eiusmodi aquas experientia
discernere, quando etiam raræ inuentu sunt:
apud nos stadijs ab Vrbe paulo plus centum:
in Prusia, minus decem. Huic conforme He-
ròdotus scripsit, in libro de præsidijs extrinse-
cus occurrentibus. Particularium spontè nascē
tium aquarum facultas, quum multam habeāt
differentiam: ea ex his, quæ experimento cō-
probantur, assumenda est: exquisitam. n. de
his per species traditionem facere non possu-
mus. quum nec omnibus nos utamur; nec in
omnibus, quæ de his habetur cognitio, medi-
camentorum pollicitationibus respondeat. fri-
gidæ autem; spontè nascentes fluxionibus om-
nibus competunt affectibus, quæ circa uesicā
sunt, capitis doloribus, ac ulceribus malignis.
A Etas autem nostra in hisce regionibus lon-
ga experientia multa talia balnea adinuenit,
quæ refrigerandi, & humectandi uim habent
& calidis diutinis affectibus medentur. Ve-
luti sunt Veronensia calderiana, & balnea sã
cti cassiani de fiuncella, & balneum uillæ in
agro Lucensi, & balneum Reginae dictum, &
de aquis in comitatu Pisarum. hæc quidem

R ipsa

sexto de
tuen da
sanitate

Cap. 5.

258 LIBER SECVNDVS

ipsa in antiquato calido catarrho à medicis cōmendantur, tum pro corporis ablutione in piscina, tum pro eiusdem potione. hæc nanq; potata; simul utranq;, & alterandi, & euacuandi intentionem explent, & calidæ hepatis, renū & uteri discrasi summopere opitulantur, à quibus diuturni calidi catarrhi per consensū ferè semper fiunt. rarò etenim calidum antiquatū uidemus catarrhum: qui non, aut hepatis, aut uteri aut totius consensu talis extiterit. horū igitur sanandorum causa, hæc præcipue laudantur: & nil melius in eorundem sanatione imperari potest. Quod uero de thermis diximus, id ipsum, & de eorundem naturalibus ducijs asserimus. sicuti benè nos admonet Aetius, dum ait. Cæterum bituminiosis, & sulphurulentis aquis salientibus, caput supponere nō oportet, facile enim indè læditur. Quis nāq; ignorat, calida caput intemperie læsum, à calidis bituminiosis aquis perfusum uehemētius lædi? His etenim calidis cerebri affectibus, frigida, & non calidæ duciæ conueniunt. quæ, ubi naturales nō aderunt: arte tales paramus, aut ex aquis frigidorum naturalium balneorum: aut ex stillatis, & potabilibus aquis. Multi. n. ex aqua rosata leni lixiuio commista ducias conficiunt. Alij ex aqua dulci, in qua ignitū ferrum pluries extinctum fuerit: mox huic prædictæ aquæ addunt, cāphuram, rosas uiolas,

Tertio
serm. ca.
de natur
balneis.

uiolas, & myrtos; & in ea bullire permittunt.
 Aliqui frigidiorē illam facientes, his addūt
 hyoscyamum, papauer album, folia salicum;
 uitium pampinos, & lactucam. sed hæc de
 balneijs, & guccijs, in calidi, catarrhi curati-
 one dicta sufficiant.

Naturalia, & artificialia Balnea frigido
 Catarrho congrua.

Cap. XIX.

IN Frigidiori autem catarrho, (sive à prin-
 cipio à causa frigida ipse frigidus fuerit; sive
 ex successu, & morbi lōgitudine talis extiterit)
 postq̃; reliqua auxilia pauci fuerunt momenti
 naturalia calida' ue balnea, salutaria semper
 experimur. ait Aetius. Ex balneis naturali-
 bus, quædam sunt nitrosa, quædā salsa, quædā
 aluminosa, aliqua sulphurenta, aliqua ferrī
 aliqua æris, qualitatem habent: quædam uerò
 ex his composita sunt. horum autem omniū uis
 est siccare. sed quædam cum exicatione egre-
 giè simul calefaciunt, quædam exiccando con-
 stringunt; uelut aluminosa, ex parte uerò etiā
 salsa, & quæ æris qualitatem habent. omnia
 autem sunt commoda humidis, & frigidis præ-
 ter naturam corporibus, & talibus morbis di-
 uturnis hucusq̃; Aetius, hæc eadem præciè
 de naturali balneo referūt, & Paulus, & Ori-
 basius, ueluti qui ab uno Gal. eandem omnes

Serm. 3.
 cap. 156;

R ii doctrinam

260 LIBER SECVNDVS

doctrinam hauserunt. ij. nempè cōcordes asse-
 uerant, quemadmodum calida naturalia bal-
 nea calefaciendo, & exiccando frigidis, & hu-
 midis intemperaturis maximè conducunt. Vbi
 igitur destillatio frigida, & diuturna fuerit,
 & alia remedia parum profecerint, ad balnea,
 tanq; ad sacram anchoram confugimus. hæc
 quippe, & potata & super caput præcipuè
 instillata, cōmēdantur. tūc .n. salubriter putā-
 tur: quando cū frigida destillatione, aut uētri-
 culus, aut uterus consimili frigida intemperie
 laborauerit: undē destillatio fouetur, & in-
 crementum arripit. super caput uerò effundi-
 tur, cum destillationi maximè incumbimus,
 calefaciendo, exiccando, & adstringendo. de-
 fluxio nanq; omnis in sui sanatione, & exic-
 cantia, & adstringentia perpetuò expetit. &
 præcipuè, si in humido, & laxo membro, quale
 est cerebrum, ipsa fuerit. frigida etiam intem-
 peries, illam efficiens, calorificis maximè cor-
 rigitur. Rationabiliter ergo, Aetius. Paulus
 & Oribasius, nitrosa, ac salsa balnea (ut pote
 quæ calefaciendi, adstringendi, & exiccandi,
 uim possident) capiti, fluxionibus uexato,
 conuenire tradiderunt. hæc etenim frigidam
 malam cerebri intemperiem per se alterant,
 suaq; adstrictione id ipsum roborant; & ma-
 teriam facientem catarrhum calefaciendo par-
 tim discutiunt, partim exiccant. suo igitur iure
 hæc

hæc sibi expetunt si prius caput, & uniuersum corpus exactè sit purgatum. sic, ut non remaneat materia, aut pauca ualde, quæ actuali aquæ caliditate resolui possit. (nihil tunc profectò ex aquarum constrictiõe mali ueremur) & tempus anni congruum sit: ita, ut temporis constitutio non nimis humida, frigida, & pluuiosa extiterit. Naturales uerò gucciæ famigeratæ, quæ frigido catarrho conducunt. sunt quæ apud Castrum in romandiola sancta Maria in bagno nuncupatum, reperiuntur; & Petrioli, seu sancti Philippi duccia in comitatu Senarum, & illa de Corseno in agro Lucësi & plures aliæ, quas recensere superfluum putamus. sed ubi harum naturalium gucciarum penuria aderit, aut ob aliquod impedimentum ipsas adire prohibemur: tunc arte has conficimus; nonnullis in communi aqua, quæ eas formare ualeant concoctis. modus autem has parandi, diuersus est, penes diuersas intentiones, in curationibus habendas. Multi .n. ex solis floribus, herbis, seminibus, ac radicibus illas conficiunt. Alij uerò mineralia his addunt modò unum, aut alterum; modò plura. & hæc ipsa, aut in æquali pondere, & mensura: aut in dissimili, & non eadem: iuxta opportunas occasiones morbo, & eius causis succurrendi modus uerò hæc ipsa simul cum aquis pmiscendi & componendi, & ipse uariis est, secundum

R iii uarias

262 LIBER SECVNDVS

uarias opiniones. multi enim aiunt q̄ decem,
aut duodecim florum, aut seminū, aut herbarū
pugilli; & uncia una, uel circa, mineraliū qua-
draginta aquarum libras conficiunt Alij ue-
rō, aliter dicunt. sed quoniam quædam potius
obseruantia est, quàm certa regula: ideo nō in-
sistimus. deinceps hæc omnia simul p̄mista p̄
duas, uel tres horas, lento igne bullire permi-
ttunt. & ex hac eadē parata aqua ducias fa-
ciunt. Ego autem, in frigidioribus capitis affe-
ctibus, & diutina destillatione: hoc artificiale
balneum q̄ habui ab amicissimo meo, simulq̄;
doctissimo uiro fui olim felicissimē expertus.
Habet florum chamæmilæ, stæchadis, meliloti
asari, rosarum rubearum, pulegij, polij mon-
tani, calaminthæ, ana M. xv. foliorum lauri,
rorismarini, saluicæ, menthæ, rutæ, absinthij,
amaraci, ana M. x. sulphuris uiui, lib. iiij. nitri
lib. iiij. salis communis, lib. xij. colophonæ, lib. s.
mastiches, maceris, ammoniaci. ana unc. iiij.
misce, & bulliant in aqua quantitatis trium
soliorum ad consumptionem tertiæ partis, in
qua ter extinguatur ferrum ignitum ponderis
librarum quinquaginta: & ex hac aqua colata
fiat ducia supra coronalem, & sagittalem su-
turam; semel in die, matutina hora, septem, aut
decem diebus cōtinuis. Cumq̄; aquam suscepe-
rit per horam, seu ad minus per dimidiū horæ
exiccetur caput panno calido absq̄; multa fri-
ctione.

Etione. & exiccato capite; locus commissuræ
 inūgatur oleo de spica, seu de gariophyllis: aut
 sacculus ex odoratis floribus, & herbis caput
 iuuantibus, superponatur. Aqua destillatio-
 nis foliorum hæderæ, (quæ sic destillata, iterū
 quater destilletur) calida ieiuno uentre super
 futuras fricata, catarrhum siccatur, & me-
 moriam adiuuat. Ad hanc eandem alierandi
 intentionem perficiendam, multi conditum ex
 floribus stœchadis, aut saluicæ, aut rorismarini
 adhibet; & pariter diacorum, diambam, dia-
 moschum, mithridatum, & theriacen. In mor-
 bis. nanq; frigidis; præstantius est mithridatū.
 in demorsis autem à uenenatis; præstantior
 est theriaca. hæc q; matutino tempore, p qua-
 tuor, aut quinq; horas ante prandium, in boli
 formam ad solius drbachmæ, uel unius cum di-
 midia quantitatem exhibentur: mox haustum
 odorati uini super bibant. huiusmodi profectò
 antidota semper ieiuno uentriculo sumenda, ac
 diut inè ieiunanda præcipimus, nec unq; statim
 assumpto cibo illa imperamus: nam præter q
 ingestum cibum corrumpant, ipsorum quoque
 uires compatiendo franguntur: quare nihil q
 intendimus assequimur, neq; cerebri alteratio-
 nem, neq; uaporum dissolutionem: imo fortius
 illorū copia caput grauatur, ex mutua & cibi
 & antidoti euaporatione, & agitatione. hoc
 quidem Gal. affirmat in lib. de theriaca ad pi-

Lib. pri-
 mo de
 antidotis
 circa pri-
 cipium,
 & Aui-
 cenna in
 antidota-
 rio cap.
 d' mithr.

R iiii sonem

264 LIBER SECVNDVS

sonem: dum inquit. Cæterum medicamen hoc meo consilio sumes proba fructus concoctione; nec cibis repletus. Id ipsum Auic, in suo antidotario cõprobat capite de iberiaca, dum scribit. Et sit dosis eius integra, pondus drach. i. cum aqua tepida, in ieiuno, Sic igitur discrasim, & morbum curamus, unde defluxus prouenit Et hæc de alterandi intentione dicta sufficiant.

Fluxion per se lenitionem, per accidens curarationem deberi.

Cap. XX.

SI Verò nec per capitis intemperiei alterationem, nec per euacuationem, & diuersionem catarrhus inhibeatur: sed fluere adhuc perseueret, (quanuis rarò sit, ut per hæc oia adhibita non sistatur.) Ad ultimã perficiendã intentionem, quæ est fluxus constrictio progredimur. neq; .n. cū illis sentimus, qui in catarrho à fluxione, ut à morbi causa curationẽ statim aggrediuntur. nam & si catarrhus, (ut aiunt) expulsio sit ab uno membro ad aliud: nihilominus in absoluta catarrhi contemplatione, defluxio semper ut symptoma cerebri malè affecti consideratur, & nullatenus ut causa; nisi quatenus noua occasio efficitur morbi, membri illius, in quod delabitur. huiusmodi. n. consideratio, per se non ad catarrhum, & eius curationem

tionem: sed ad quod defluxit membrū, & nocu-
 mentum intulit, uerius pertinet. Ad rem autē
 nostram redeuntē, dicimus, q̄ defluxio prout
 symptoma est; ex sui natura mitigationem tā-
 tum, & nunq̄; curationē postulat. nam ablato
 morbo, & suis alijs causis: statim recedit. Si
 uerò contumax, & uehemens symptoma fuerit
 ita q̄ exacuendi, & intendendi morbum uim
 habeat, & uires pariter labefaciendi: tunc
 morbum protrahit, causæ uicem gerens. &
 adeò interdū seuit, ut ægros interimat. huius-
 modi autem symptomata, ob eorum magnitu-
 dinem, & morbi, & causæ morbi, rationē su-
 beunt, & non mitigationem solum, sed & cura-
 tionem, ac illam subitam ab: q̄; mora expostu-
 lant: nā ex quacunq; cunctatione ægrum inte-
 rimi contingit. Nos igitur primò ipsius deflu-
 xus quatenus molestum symptoma est; quod
 lenitionem, & correctionem tantum exposcit
 curationem trademus. mox illius, qui, aut suf-
 focando, aut perniciem aliquam inferendo; &
 morbi, & causæ morbi, uim sortitur.

Quæ Fluxionem leniant, mitigantq̄; .

Cap. XXI

CVm itaq; destillatio post tot, tantq̄; adhi-
 bita præsidia pertinax adhuc persistat; ac
 ægrum diu, noctuq̄; grauiter excruciet, ac ui-
 res

266 LIBER SECVNDVS

Lib. 4. d.
sim. med
fac. ca. 9

res offendet: tunc fluxum istum adstringendū
statim insurgit intentio, ut quietiorem ægrum
reddamus, ac facilius curationem expleamus
Quæ aut fluxum continent; sunt medicamenta
adstringenti facultate prædita. qualia sunt au-
stera, & acerba omnia, & quæcunq; terrea
sunt, & crassarum partium; qualitate uerò, tū
frigida, tum calida. licet solam frigidam Gal.
dixerit his nanq; adstringentibus medicamētis
gargarismata, suffita, & odoramenta, ad fluxū
continendū cōponuntur. Ex eisdē quoq; et glu-
tinantibus cōstat, quæ in ore detinētur, & quæ
deglutiantur, ac lambuntur, et quoniā laxitas,
et amplitudo uiarum, et raritas partium, ma-
ximè est fluxionis occasio: idē ijs constri-
ngentia gargarismata præcipuè conducunt; uias, ac
partes illas solidiores, et cōpactiores reddēdo
et aditum fluxioni intercipiēdo, & præcludēdo
Ex gargarismatibus autē, ad calidū catarrhū
cōmendātur, diamoron, diapapauer cū hordei
decocto, lentium, balaustiorū, & rosarū: aqua
plantaginis, rosacea, solani, rubi, huic usui etiā
deseruiūt: lactucæ succus, gutturis, et pectoris
partes tuetur; non. n. finit in guttur materiam
figi, nec ad pectus descendere. Quidam uerò
laudant. Rec. syrupi de papauere diamoronis,
ana unc. ij. aquæ rosatæ, unc. i. s. uini grana-
torum, unc. i. miscepro gargarismate. multa
autē Auic. describit. dum ait, abscisio autem
cursus

cursus fit cū gargarismis laudabilibus frigidis
 congelatiuis, sicut gargarismate, ex aqua frigi-
 da, & aqua rosata, & aqua lentis, & aqua co-
 riādrī, & aqua in qua decocti sunt cortices pa-
 paueris, & aqua granatorum. Ad frigidum
 uerò gargarismata fiunt, ex uino austero deco-
 cti myrrhæ, aut olibani, aut sandarachæ, aut
 nucum cupressi, & similia. Ex suffimentis
 autē calidum, sunt hordeum fractum, seu fur-
 fur, aut semen lini torrefactum, & in aceto in-
 fusum, mox accensis carbonibus inspersū. ua-
 por aceti super lapidem molarē ignium, simi-
 liter cāphuræ suffitus cōmendatur. sed obser-
 uandum, ne horum uapores ad pectus, et pul-
 mones descendāt. quoniā ex siccis his adstrin-
 gentibus mēbra illa multū lēdūtur. Ad frigi-
 dū uerò suffita conferētia sunt. quæ ex ladano
 fiunt, ligno aloes, olibāo, sandaracho, gariophyl-
 lis, styrace sicca. de qua ita Gal. scripsit. styrax
 excalescit, emollit, concoquit, Quamobrē tus-
 sibus, catarrhis, pituitæ destillationibus, rauce
 dinibus, auxiliatur. Ambra odorata, hoc est
 succinum, odoratum, mirè cerebrū roborat in-
 firmum, siue calidum, siue frigidum, nigellæ
 uerò toste suffimeniū mirabile est. de ipsa nāq;
 sic Gal. ait uidetur etiā tenuiū esse partiū, hoc
 n. noīe catarrhos sanat, in linteo admotū, atq;
 assiduē olfactum. Inter odoramenta, quæ fri-
 gidam inhibent destillationē: hæc pila cōmen-
 datur

octauo
 de simp
 lic. med.
 fac. cap.
 de styra-
 ce.

Septimo
 & 6. de
 simp.
 med. fa-
 cul. ca. di
 melāthio
 & nigel.

268 LIBER SECVNDVS

datur, quæ habet styrcis, thuris, sandarachæ
 ana drach. iij, costi, spicæ, ana drac. ij. succini
 odorati, drach. i. melanthij, drach. ij, moschi,
 cāphoræ, ana scrup. s. cū gūmi, et uino pilam
 conformamus. In causa calida: santalorū om-
 nium, rosarum rubentiū. ana drach. ij. cāphuræ
 drac. s, rubricæ armemaicæ, drach, vij. cū ro-
 facea, in qua gūmi arabicum maceratum
 fuerit: in pilam redigamus. Quæ uerò in ore
 detinentur, & deglutiuntur, ac lambuntur,
 multiplicia existunt, iuxta multiplicem ipsius
 fluentis, materie intentionem. Si etenim ad
 pectus, & pulmones materia fluat: & te-
 nuis, frigidaq; extiterit: exhibendæ sunt, quæ
 calefaciāt exiccentq; modicę; eaq; omnia, quæ
 tenues fluxiones coire, ac ut educantur aptio,
 res faciunt. hæc igitur contrarijs facultatibus
 composita esse oportet. nam quatenus fluens
 est materia adstrictione. quatenus uerò fluxa
 & in pectore contenta, lenitione, & educlio-
 ne indiget. huius autem generis medicamina
 sunt, diadragacanthum calidum, & compositio
 quæ recipit, succi glycyrrhizæ, dragacanthæ
 infusæ in sapa, utriusq; unc. ij. misceantur pro
 pilularum formatiōe. quarum una in ore sæpe
 contineatur. Est & alia compositio, quæ ha-
 bet amyli, dragacanthæ, amygdalarum dul-
 cium, ana partes æquales, sacchari, q. suf. fiat
 confectio in placentibus. ad hanc quoq; inten-
 tionem

tionem lambuntur, syrupus myrtinus, & ro-
domel. Si uerò cadens materia tenuis & acris
fuerit, tunc frigida leniētia modica astrictione
prædita commendantur. qualia sunt diatraga-
canthum frigidum; saccharum rosatum uiola-
to commixtū, pilul. bichiechiæ dictæ, syrupus
uiolatus, iuiubinus, de portulaca. multotiesq;
modicum boli armeni his adiungimus, cum eū
continere magis uoluerimus. hac profectò ra-
tione in curatione catarrhi dixit Auic. Et non
oportet, ut in potu detur syrupus de papauere
nisi in principio. ut prohibeat à pectore. cumq;
retinetur, & necessariū est sputū: non est con-
ueniens iste syrupus. imò quæ leniunt, & edu-
cunt At si materia destillans crassior fuerit;
laudantur quæ attenuant, incidunt, & abster-
gūt: ueluti sunt syrapi de glycyrrhiZa, de bys-
sopo, oxymel simplex, & compositum & ecli-
gmata, qualia sunt loch de pulmōe uulpis loch
de pinu, sanum & expertum, & consimilia. Si
uerò in pectore materia non contineatur, &
catarrhus perenniter fluat; ne ad ipsum, &
pulmones descendat. illum sistendi sola stat in-
tentio. Ad frigidum autem, (dixit Mesue)
conferunt ibus, & myrrha, & detenta in ore
& deglutita. At spica per se, si in ore conti-
neatur, frigidas suspendit fluxiones. pilulæ iui-
dem frigidum sistentes catarrhum, hæ sunt.
Recip. iburis, drach. i. myrrhæ, croci, spicæ,
styracis

270 LIBER SECVNDVS

styracis, ana drach. s. opij. scrup. i. fiant pilulæ.
 quarum una in ore detineatur, nec deglutia-
 tur salua. In calida nanq; materia sūmopere
 laudatur saccharum rosatum, diadragacanthū
 frigidum, cum bolo armeno paratum, diacody-
 on, tum in forma liquida, tum in tabellis cō-
 sectum, à cœna memorabilis utilitatis est, se-
 men papaueris satiui albi saccharo obductum,
 ad lingulam deuoratu. Satiui papaueris semē
 (ait Gal.) cōfert ijs, qui catarrhis fluxu tenui
 à capite de fluentibus infestantur: corpori au-
 tem nullū cōmemorabile præstat alimētū: in-
 hibet tamen, quæ ex pulmone; & thorace, tu-
 ssi expuuntur præstātissimū remediū, (ut tra-
 dūt) præstat terra lēnia, uel rubrica armeni-
 ca. cum uino. habemus (ubi cœtera non conse-
 rent) antidotū illud philonium: nono de cōp.
 med. sed. loc. quo debemus sic uti. Recip. sac-
 chari rosati antiqui, drach. i. s. philonij perfici
 scrup. ij. misce, & exhibe quādo uadit dormitū.
 Sed illud unū, in quo ualde confidimus, & po-
 tissimū in quod nunq; cadit deceptio, est illud
 diacodyon Gal. scriptū, sexto de cōp. med. secū.
 loc. confectū cum sappa. Catarrhum n. retinet
 & somnū cōciliat. illæ pilulæ, quæ inscribuntur
 de cynoglossa, quæ passim circunferuntur à me-
 dicis ubi loco cynoglossæ, arnoglossa poneretur
 id est plantago; præstantissime essent. quod ui-
 detur esse factū à Gal. octauo de cōp. med. sec.
 loc.

Primo
 de alimē-
 tis.

Gal. no-
 no d' sim
 med. fac.
 de terra
 sam.

loc. & ab Alex. medico, ubi agit, de sputo sanguinis ex catarrho. Nec est, q̄ horum narcoticorum usus, cū res postulet, dānetur; quando, & Alex. & Gal. hæc ipsa in tenui, acri, & difficulter sanabili destillatione, præcipuè cōmēdarunt. ijs itaq; & cōsimilibus medicamentis catarrhum sistere conamur. qui sua molestia & perinacia ægros excruciant.

Gal. 12.
met. A-
lexā. lib.
.2. suæ.
par. ca. 5

Fluxionem curantia statimq; remouentia.

Cap. XXII.

Qui uerò perniciē & suffucationem præsentaneam catarrhus minatur. qualis est quisquis præcipiti cursu, per internas uenas, & arterias à capite ad partes inferiores dilabitur: citò interimens, ab Hipp. & Gal. nūcupatus. hic subitā, & absq; aliqua cunctatiōe curationē ex postulat. hunc multi sanare nitētes: tenuissima uictus ratione iniuncta, ægrū in libero, ac frigidiori aere sedentē statuūt pectore elato, paucisq; pānis tecto ut facilius inspirare, & respirare possit. deinceps sopradictis adstringentibus, & incrassantibus, curationē perficere feliciter aiūt. Nos uerò, & cū Gal. & Mesue, longè tutius ægros sanabimus dū ultra tenuē uictum uenæ sectione, & cucurbitularū fixatione, & clysteribus, & frictionibus & alijs reuulsionū generibus: præcipitē, & suffocantē materiā, diuertere conabimur. Regi-

men

In lib. de
aqua &
aere, &
loc. & 3.
aph. aph
or. 12.

272 LIBER SECVNDVS

men etenim diuersiū (inquit Mesue) licet dilatat materiā, & multiplicet: tamen conuertit multiplicatā ad partē cōmunem. nō timorosa hæc postea, si non contulerint, nec spes catarrihū continendi adsit. tunc narcotica constringētia exhibemus. multi autē, nec quid intentatū relinquunt, supra sagittalē, & coronalē suturā continentia cerata applicant, quorū formæ passim apud ōnes leguntur. Nos uerò, ijs spretis ad sinapismata, & cauteria securius confugimus. quoniā lōgē fælicius experiuntur. hæc q; oportunē iuxtā occasionē semper molieda sūt nec faciendū, sicut dicebat Gal. quod faciunt imperiti nautæ, qui nō præuidentes naufragiū, pmittunt naues frangi, & postmodū consulūt ut qui potest euadere, euadat. præuidere debet futuros morbos medicus, & symptomata, & animaduertat quātū sit possibile. Ideò interdū circa morbi principiū, (ut supra diximus) statim factis euacuationibus, oportet modo sinapismis uti, modo cauterijs; iuxtā catarrihi uim & naturā. his quippe, et similibus p̄dictis præsidijs suffocantē, et perniciē minantē catarrihū curamus. et à multis incōmodis. ut est sputū sanguinis, et tabes, et infinita mala, quæ ab ipso contingunt; ægrum p̄cauemus.

Catar. Symptomatiū Curatio. Cap. XXIII.

Accidentiū autē correctio, quā medici ferē
omnes ultimā catarrihi curatiuarum intē-
tionum

tionum faciunt: perficitur curatione particularium ægritudinum, quas catarrhus gignit.

Auic. uerò solius gutturis, & pulmonis nocumenta corrigit. dum ait. Antecessio autē est, sicut quo custodiuntur guttur, & pulmo, à nocumento suo, & plurimum eius est cū cibis.

In calido quidem est, cum inunctione pectoris ex oleo uiolaceo, & acceptio aquæ hordei cū uiolis nutritis, uel conditis, & aqua granatorū dulciū; & administratio sorbitionis factæ ex amylo, & farina hordei, & fabarum; & cum lactæ, si non est febris: nocet enim lac si febris adsit; & administratio electuvariorum, & syruporū lenium frigidorum. Et potus aquæ calidæ est iuuatius in catarrhis, maturans eos: & expellit ab eo nocumentum ipsorum, quod uicinatur membris anhelitus, maturando illud, quod descendit, & leniendo. Serapio uerò inquit, cum in faucibus, & palato est asperitas multa, tunc necesse est, ut administremus emplastica, & oblinientia: sicuti sunt pilulæ factæ ex gummi arabico, dragacantha, amylo, & succo glycyrrhizæ, cum mucilagine seminis psyllij, & cytoniorum. In frigido uerò confert (addit Auic.) inunctio pectoris cū oleo chamæmelino, & de ben: & administratio sorbitionum calidarum lenientium sicut triticum mel, & sicut aqua fursuris triticea cum oleo amygdalino, & melle, & sicut panis cum

S rob.

274 LIBER SECVNDVS

Secundo
de med.
compo.
secū.loc.

rob. Et administratio electuariorum lenientium calidorum, & syruporum: & proprie qui facti sunt ex hysopo calidorum. In hac itaq; accidentium correctionis intentione Gal. preceptum adimpletur: q̄ ubicunq; defluxio fit de membro ad membrum: utriq; simul uenit succurrendum; mandanti (inquam) & recipienti. mandans euacuando, & mudando. recipiens uerò, roborando ne recipiat. &, si quid receperit; pariter expurgando; si nobile, & multi usus mēbrum fuerit. secus autem. si ignobile, & nullius usus, seu expulsionī, ac excrementis fuerit destinatum. Robur autem membro adiungimus, eius intemperie ad statū naturalem, & symmetriam alterantibus permutando: suæq; raram, ac laxam compagis texturam, magis dēsā, ac firmam, adstringentibus medicaminibus reddendo: &, si inanitum fuerit, simul quoq; cibus ipsum reficiendo. Adstringentia enim medicamenta præter id, q̄ extraneum nō admittant, uirtutis etiam tonū conseruant. quoniam condensando meatus, innatum calidum retinent, & seruant; ne motu dissipetur, & dissoluatur Si nanq; cōsortij lege caput destillauerit; duo perpetuo in curatione consideranda sunt & membrum quod mandat & caput, quod recipit, & utriq; pariter succurrendum, mandans euacuando, & mudando: caput recipiens roborando, ne recipiat. Si
igitur

igitur per consensum, qui ei cum toto est corpore, aut cum aliqua principi parte, uelut uentriculo, aut iecinore, aut utero, caput destilla-
uerit: curatio erit, aut totum, aut principem
communicantem partem euacuare, & mate-
riam aliò diuertere: mox capiti robur addere
frigidis, aut calidis adstringentibus secundum
materiei dispositionem. hoc quidem est, quod
docet Auic. in curatione sodæ factæ per com-
munitatem, dum dicit, Oportet, ut solciteris in
omnibus speciebus sodæ, factæ propter com-
munitatem membrorum, de illis membris: &
ut ea euacues cum eis, quæ sunt eis propria: et,
ut ipsorum permutes complexionē: & cum hoc
confortes caput confortatiuis, ut non recipiat.
si fuerit in principiis cum frigidis, sicut oleo
rosato, & aceto post illud autem, si materia
fuerit calida, & qualitas calida, facias illud
idem opus semper. & si fuerit frigida, per-
muta te ad oleum chamæmelinum cum oleo
myrtino, aut oleum, in quo dissoluatur gummi
cupressi; aut, quod sit factum cum folijs cupressi.
Consimilem ferè doctrinam scribit prima ter-
tij. cap. de canonibus uniuersalibus curationis
cum ait. & si humores fuerint ascendentes à
latere, aut à corpore toto, trahemus ad contra-
rium. sicuti si fuerit ex inferioribus corporis
totius, administrabimus clysterem. & suppo-
sitoria, & ligabimus extrema, et propriè pe-

Prima
tertij, ca.
33.

276 LIBER SECVNDVS

des, & euacuabimus membra: ut putà si fuerit stomachus, cum biera picra: aut splen, cum eo, q̄ est ei proprium: et similiter unumquodque membrum. Hæc quidem omnia Auic. à Gal. secundo de comp. med. secun. loc. habuit dum inquit. Si caput lege consortij afficiatur; quod ei cum toto est corpore, curatione adhibenda, quomodo contra intemperiem, superātemq; materiam pungemus. Si copia quidem premit, et maximè in uenis, sanguis mittendus est. Si autem magis qualitas urgeat, purgāte utendum medicamine. Quod, si particula laborante aliqua condolescat, ueluti iocinore, aut uentriculo, aut stomacho: his succurrendum est. Concludimus tandem, quod destillationis per consensum curatio consistit in communicantis particulæ euacuatione, et materie sursum repentis reuulsione, et capitis pariter roboratione. si uerò materia cōmunicans uaporabilis fuerit ascendens, aut à toto, aut à principi parte aliqua: (nā ut plurimū hoc euenit.) eius curatio erit, prohibere uaporum ascensum. q̄ tribus consequimur modis Primò per ipsorū diuersionem ad partem oppositam. Secundo per confortationem membri, à quo uapores surgunt, ne ipsos, aut ipsorum materiam, generet. Tertio per uaporum ascensus prohibitionem, et repræssionem. Sed notandum, q̄ omnia prohibentia ascensum uaporum à membris:

plus

plus iuuat quando uapor est à uentriculo, & intestinis. deinceps, quando est ab hepate. postea, quando à splene. deinde, quando est à renibus, & utero. ultimò, quando est à membris pectoris. Sed cum hæc omnia ad plenū nō satisfecerint, ad capitis iterum purgationem est deueniendū.

Qui uerò cum febre, aut capitis dolore coniunctus catarrhus fuerit; feбри, & dolori prius incumbendum, iuxta eorundem proprias affectiones: tanquam causis catarrhum fouentibus, & morbum protrahentibus, & tanquam à maius periculum minantibus. mox catarrhus suis presidijs uenit curandus secus agendum si quidem catarrhus magis urgeret. Prima enim tertij Auic. admonet, ut in omni soda, cui associatur rheumatismus: non declines ad refrigerandum caput, & humectandum cum oleis, & similibus: sed festina ad euacuandū, & stringendū extremitates, & fricandum eas, & ponendū pedes in aqua calida. Consimili ferè ingenio catarrhum curabimus cū cacochymia, aut plenitudine iunctū. Primò etenim cacochymiam, seu plenitudinem auferemus, uti causam morbi adaugentē: deinceps catarrho indulgemus. nisi catarrhus adeo seuiat ut totam ad se trahat curationē. Qui autē cum tussi aut difficili respiratione com-

cap. de
soda tē
porali

S iii plicatus

278 LIBER SECVNDVS

Decima
fen. tertij
cap. 3.

plicatus catarrhus est: hic mistis, & complicatis auxilijs ex adstringentibus, & lenientibus, ac educentibus uenit medendus: ut supra retulimus. Crassos aut, & glutinosos in pulmonū arterijs humores extenuantibus, & abstergentibus extrahi Gal. docet: quibus pariter humectantia addi suadet, alioquin quæ uehementer exiccant, excalescentia nocent Parimodo, & cū raucedine iūctus catarrhus complicatis sanatur medicamentis, incrassantibus, s. & lenientibus, & mediocriter abstergentibus. qualia sunt dragacanthū, gummi arabicum, liquiritiæ succus, papaueris semē, & similia: quāobrē et benē dicit Auic. et si fuerit hæc raucedo humida ex catarrho, dentur habēti eā papauer, et rob eius: et ex eis, quæ clarificant uocē asperā et turbidam est masticatio cubebe. Nec est, q̄ quis ambigat, qualiter humidū raucedinē faciat, ac ipsam pariter sanat: quoniam humidū madidū madesaciens, organi soliditatem amouet, et relaxans inequalitatem eius producit, partē unā super alterā eleuans, et idē reddit uocem inequalē, et raucam. at humidū abstergēs, et mundificās et modicco sicco tēperatum; madidum humidū discutit, et simul organi planitiem lenit, sic q̄ aer æqualiter illidatur, ut clariorem uocem emittat. Qui uerò ex contrarijs cōpositus catarrhus fuerit, ex causa, inq̄, effectrice frigida,

da, & calida fluente materia: seu è contrario
 (cum omnes huiusmodi defluxus à proca-
 tarcticis excitati sint causis.) horum itaque
 oïum studium erit, procatarcticas causas. si
 remotæ nō fuerint, remouere. postea proprijs
 medicaminibus fluxum sanare, Quibus autē
 inæqualis principium partium intemperies
 fluxionem excitauit, ut putà calida hepatis
 discrasis, et frigida cerebri intemperies. In
 eiusmodi uerò contra indicantibus affectibus
 summo opere est animaduertendū, ne dū alteri
 succurrimus, reliquæ noxam creemus: idcirco
 ex oppositis tēperatis præsijs sanantur: qua
 mobrem cauere oportet, ut cōmodationem
 assidue obseruemus, et amborū membrorum
 offensam deuitemus, at si harum aliqua adsit,
 quæ magis urgeat illi utiq; maiorem curatio-
 nis portionem tribuere oportet, Qui subito,
 confertimq; ruit catarrhus, subitam expedi-
 tamq; curationē exposcit: ruentem undique
 materiam diuertendo, ac robur capiti adijciē-
 do: ut tum casura uirtus, tū resoluta, laxataq;
 instrumēta cōfirmētur. Catarrhus uerò, qui p
 colli, et dorsi uertebrarū foramina descendit;
 undæ frigida, et neruosa particulae leduntur
 efficacissimis alterantibus, et concoquentibus
 disponitur: et nō, nisi ualidissimis sanatur pur-
 gationibus. Nos uerò in his catarrhis, qui ar-
 ticulos, et neruos affligit, terebentinam p mul-

280 LIBER SECVNDVS

tos dies frigidis. s. tēporibus; exhibēus, et proficuā plurimū experimur, Qui uerò p uenas caluariā ambientes ad partes externas hepatis uterū ue consortio descendit catarrhus, extrinsecis admolis præsidijs multiū adiuuatur, in reliquis ut alij per cōsensum facti catarrhi curantur. Quomodo aut catarrhus qui ad oculos fluit, sanatur aliē præcisa tēporali arteria, apud Gal. tertio decimo methodi est legere Sed iam tempus postulat, ut ad uictus rationē progrediamur.

De uictus ratione in catarrho.

Cap. XXIII I,

QVod ergo ad uictus rationē attinet; eam ita instituere oportet, ut intentionibus, superius inuētis, & ipsa subseruiat. Alterationi (inquā) materiei imminutioni, & fluxus constrictioni. pro fluxus nanq; ad strictione, obseruandum; ut, quid modicē adstringentis, catarrhum cōpescendi uim habentis in fine mēse semper manducetur; ut cytonia, pyra, coriandrū, auellane torrefactæ, diacytonion, & saccharum rosatum, & huiusmodi stomachum roborantia, & fluxum sistentia. Pro materiei autem diminutione, tenuis quidem semper uiuendi ratio in omni catarrho constituēda est. quamobrem benē asserebat Aetius: in uniuersum autem, paucō cibo, & quiete utendum est

Idem

Idem Auic. asseruit, à tenui uictu curationē exordiens. & sitiāt, & famen patiatur, & uigilet quantum potest, quoniam sunt initium curationis. & infra idem repetit. Et ad summū oportet, ut cibum, & aquæ potum minuant. Mesue uerò hos imitans, dixit. Primam autē rem complent, diminutio ciborum, & potuum & prohibitio uini oīno, & repletionis, & nauisæ. parca utiq; , ac tenuis diætā in catarrho ad materiā demendā, p̄ceptuō imperatur. Pro materie uerò catarrhi alteratione; ad contrariam semper qualitatem diætā instituitur. De hac quidem alteratione per uictus rationem: Io. Zachariæ filius, ita scripsit. attamen id in oībus scire licet, quòd, quòd medicamētōrū quæ exhibētur, tēperies uergit; eò reliquis quoq; uictus inclinare debet. ea igitur qualitate prædita uictus ratio constituēda est, qua reliqua exhibita medicamenta constituta fuere. Si calidus nanq; catarrhus fuerit; frigidā uictus rationem medici cōmendant; si uerò frigidus; calidā illā iniungunt. si crassa, & uiscida catarrhi materia extiterit; uictus attenuans maximè laudatur si uerò tenuis illa fuerit; tū exiccans, tum incrassans diætā præcipitur. si ex calore & frigore commixtus, ac mediocris substantiæ extiterit, uictum etiam, qui adhibetur, utranq; qualitātē ac mediam substantiam obtinere necesse est; at si quis magis præpolle-

at

De cura-
tiōe affe-
ctuum
cord.

at, illi utiq; semper magis indulgendum. In calida uerò, & tenui fluxione; frigida modicè in crassantia, seu emplasticam uim habentia, in cibo dantur: qualia sunt, alica, oryza chōdrus quē uulgares far appellāt. ptisana bordeacea, & oīs deniq; cibus emplasticus: amyllum cū lacte, si febris nō affuerit, & oua sorbilia: pāis in aqua cum amygdalarum, aut seminum melopeponis succo decoctus inter olera uerò, malua, atriplex, cucurbita, & spinachium, laudantur; cum amygdalino oleo parata sine febre. etiam num ex gallinacei pulli iure, aut perdicis uitulorum quoq; pedes conueniūt. Aetius in calidiori temperatura lactucæ cauliculos parum perferuesactos cōmendat: etiam, si in postea ipsos intingant, caseum quoq; tenerū, ac recentem, tanq; utilem comestum approbavit. In frigida uerò, & tenui destillatione, calidiora exiccantia in cibis expetunt. qualia sunt, quaecunq; siccae, & calidæ carnes sunt sicuti est leporina, & hœdina caro, nec non turtures, & turdi, & auiculæ in dumetis degentes, & quæ in turribus degunt, colūbæ. Serapio cōmendat sorbitionē quæ fit ex aqua fursuris, & tritico. confecto cū oleo de amygdalis, & melle mūdo, uel penidijs. Ius quoq; cicerū, cū passo, & rore marino conditum, laudatur, & sorbitio facta ex farina eorū, & maximè in decoctione caricarum pinguium cum saccharo. Præter hæc
salua

DE CATARRHO 283

salvia, mentha, pulegium, roris marinus, huic catarrho cōceduntur. In frigido. n. crasso, & diuturno catarrho, attenuans uictus ratio proficua existit, et ab oībus cōmēdatur. prolixiores. n. morbi, ex crassiori, et frigidiori materia euenientes: ut plurimum ex solo uictu attenuante, aut mitiores redduntur, aut tolluntur penitus: ut dicit Gal. in initio libri de attenuante uictu. qualis aut sit uictus attenuās, ab ipso ibidem describitur, et pariter ab Oribasio lib. quarto ad Eustathium filium. Obseruetur igitur, ut horum attenuantium cibi concoctu faciles sint, et boni succi. et uitentur ea, quæ cum eo, q̄ attenuant; sunt calidiora, et sicciora magis q̄; oportet. ueluti urtica, eruca sinapis, alliu, cepæ, et huius generis alia uaporum copiā ad cerebrum transmittentia. permittitur condimenti, et uoluptatis gratia, uti pipere nigro, Zingibere gariophyllis, cinnamomo, cōmistis rebus leuioribus, et mollioribus: ueluti oleo, iuri, et elixis. de hoc .n. attenuante uictu sermonem habens Auic. dixit. et, ut declinet cū cibis ad illud, quod alleuiat, et subtiliat, et calescit, et exiccat: cum hoc, ut ex eo liniatur pectus. Prædictorum autē ciborum quantitas, præterq̄, q̄ moderata ppetuò esse debet; minor tamen in cœna, q̄; in prædio sit. Neq̄. n. cum illis sumus, qui in oībus capitis effectibus pleniorē prandio cœnam imperant. quoniam hac
unica

284 LIBER SECVNDVS

Cap. 5.
lib. primi

unica in catarrho ratione cōvincimur; q̄ ī hu-
beriori cœna, quantūcūq; benè concoquatur:
ex calidi innati ad intra collectione, plurimi
tamen semper cuiuscūq; generis congeruntur
uapores: præcipuè humidi, et crassi. (cum tūc
tēporis frigidus quoq; prædominetur humor)
qui quoniā per obstructos cutis meatus extra
ferri non possunt; intra corpus detenti, atque
sursum eleuati, caput nimirū opplent, et dete-
rioris fluxus causæ fiunt. post cibum uerò, ad-
monet Celsus, neq; scribendum, neq; legendum
fore, neq; quicq; aliud moliendū, quod mentē
exagitet. Quò ad potum, ferè oēs uinum da-
mnāt in quocūq; catarrho, et in quocūq; eius
tempore præterq; in declinatione: quicquid
Paulus, et Auic. de dulci, et temperato dicāt.
quoniam natura uini, (inquiunt isti) est caput
replere, et si qd uitiij adhuc supersit, ipsum ac-
cendit: etiam, q̄ tenue, et aquosum sit. quare in
catarrho calido, et subtili, penitus abnegant ī
frigido uerò, non nisi mundato corpore, et po-
tius medicaminis ratione, quàm potus gratia,
exhibent. Loco etenim eius, in calido defluxu
cōmendant uinum granatorum dulcium, iuleb-
rofaceum, et uiolaceum aqua cōmistum. Alij
aqua hordei salubriter utuntur. quidam simul
cum hordeo in aqua modicū cinnamomi super-
addunt, aut coriandri, aut dulcis radicis, iuxtā
uarias intentiones: In frigida autem destilla-
tione

tione aqua mulsa ubiq; à medicis imperatur,
 & saluæ pariter, et roris marini, ac betonicæ
 decoctum. multi quoq; , cinnamomi, anisorum
 ac dulcis radice decoctū salubriter experiun-
 tur. Puram autem, ac simplicem aquā penitus
 abnegat Auic. cum ait. et ad summū oportet
 ut minorent cōmexionē, et potū aquæ, et re-
 pellant eum omnino die, ac nocte, et remouebi-
 tur. Alba autem; et tenuia uina, (in de at-
 tenuante uictu inquit Oribasius.) crassos suc-
 cos incidunt, et per urinas expurgant. Ipsius
 uerò potus quantitas sit exigua: nā procurata
 sitis, catarrhi materiā exiccando, multum cō-
 fert. hac quidē de causa, dixit Auic. et sitiat,
 et famē patiatur. idē quoq; infra repetit. et o-
 portet etiā, ut tolaret sitē. id ipsum Celsus affir-
 mat, siti quanta maxima substineri potest, pu-
 gnandū est. Sitq; in uniuersum uictus tenuis,
 pro morbi ratione, et corporis robore. Cætera
 ordinentur in contrarium, et morbo, et causæ
 morbi; ueluti aer, & alia quæ ad uictū spectēt
 Aer igitur eligatur, ut neq; īpēsē calidus, aut
 frigidus sit. uerū si causa fuerit frigida; parum
 ad calidū declinet, si calida, parū ad frigidum.
 In calidis itaq; fluxionibus. solis, & æstatis
 calores euitet æger, ignes, & calida balnea, ne
 ue caput nimium grauitè tegat. In frigidis
 autem destillationibus, à frigoribus, septētrio-
 nali flatu, noctu lunæ aspectu, & sub diuo am-
 bulationibus

286 LIBER SECVNDVS

Lib. 4.
cap. de
destil. &

Seam. 8.
cap. de
destilla.

bulationibus, lauacris frigidioribus cauendum est, ne' ue detecto capite maneat. præsertim, si post austrum septentrio flauerit. De exercitio autē, & motu dicimus, q̄, qui patiuntur catarrhū, euitent exercitia, quæ caput replent, ut uoce contendere, legere, ac fortiter canere. de ipso nanq; ait Celsus. si in nares, uel in fauces materia destillat, protinus primis diebus multum ambulandum est. at, si in pulmones quoq; destillat. multoq; magis, & ambulatione, & frictione, opus est; magis somno indulgendum, abstinendumq; à negocijs omnibus aliquando, sed, serius tentandum. Contrarium docet Aecius, dum inquit. in uniuersum autem pauco cibo, & quiete utendum est. Idem asserit Mesue & iniungatur quies; quoniā est res magna maturans ipsum. Dicimus, q̄ hi materiei concoctioni, & maturationi indulserunt. Celsus autem, eius resolutioni, ac diuersioni magis incubuit. Nos autem, in calidi catarrhi principio quietem omnino eligimus: at in frigidi initio, leuē ambulationē, & illā tectā, p̄mittimus ut putā domi factā, uel extra per loca tamen, & à uentis, & à solaribus radijs minimè uexata. somnus quærendus est nocte, ac parciū tantū, nec statim à cibo, & in latus dormiat. non plumeo maxillari, aut culcitra, in calido maximè: decliui capite ad interius quiescat, si pectoris angustia non reclamet: nam scribit

Auic

DE CATARRHO 287

Auic. & oportet secundum omnem dispositionem, ut assiduet declinationem capitis, uersus aëterius, & teneat decliue puluinar. supra dorsum autem dormire tanquam noxium, omnes detestantur, quotidie uentris subductionem procuret. & hilaritatem, & gaudium; in omnibus quærat. his quippe præsidij omnibus Christo Iesu Deo nostro fauente catarrhus sanabitur.

F I N I S.

R E G I S T R V M,

* A B C D E F G H I K L M N
O P Q R S.

P A P I A E apud Hieronymum
Bartolum aⁿo Domini M. D. LXII.

